

PRYS 1/3

ALMANAK

van die
Nederduitsch Hervormde Kerk
van Afrika

1944

*Uitgegeë vanweë die Algemene Vergadering van die
Nederduitsch Hervormde Kerk*

38ste JAARGANG

ALMANAK

VAN DIE

Nederduitsch Hervormde Kerk
van Afrika

1944

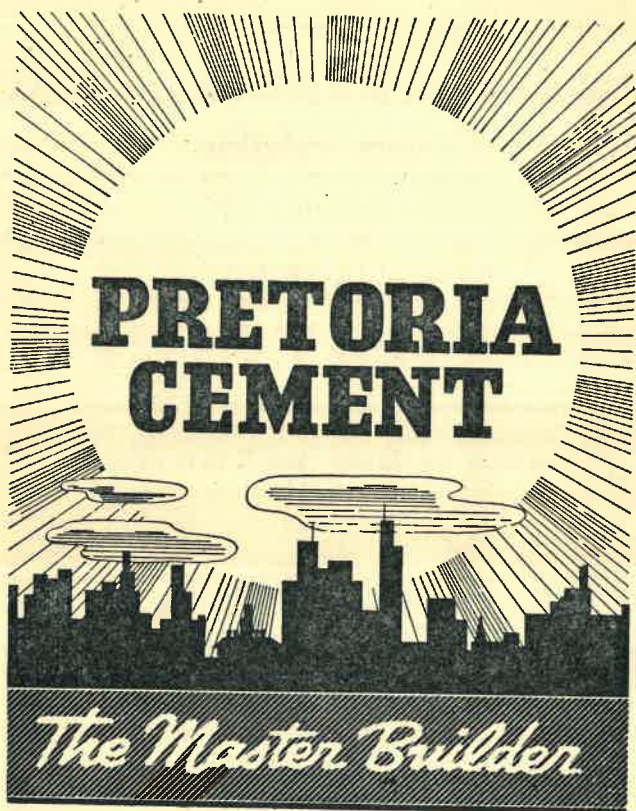
Hoof-Redakteur: Prof. Dr. S. P. ENGELBRECHT

Onder-Redakteur: Ds. J. J. PRINSLOO, Gsn.

Redakteur van statieke: Mnr. J. H. H. JANSON

38ste JAARGANG

PRETORIA PORTLAND CEMENT KIE., BPK.,
„Pioneers van die Sement-Nywerheid in Suid-Afrika”

Union Corporation-Gebou, Marshallstraat.

Posbus 3811.

Telegr.: „Cement.”
Johannesburg.

Foon 33-7001.

INHOUD.

Voorberig ¹⁰⁰³	Bls. 3
Fees- en Vakansiedae	5
Historiese Kalender	7
Ds. P. J. Smit — Prof. dr. S. P. Engebrecht	32
Want Julle is almal een in Chr. Jesus — Ds. J. J. Prinsloo, G.sn.	33
S. I. en G. M. v. R. v. Oudtshoorn — Prof. dr. S. P. Engebrecht	42
T. F. J. Dreyer — Prof. dr. S. P. Engebrecht	42
Nog eens Kerkvereniging — Ds. F. J. van Zyl	43
Ds. J. J. Döhne — Prof. dr. S. P. Engebrecht	47
Ouderl. Chr. Joubert — Ds. Joh. Dreyer	48
Ph. E. Malherbe — Ds. Joh. Dreyer	49
Ned. Herv. Stud. Vereniging — A. J. van Staden	50
Ouderl. A. F. C. Röscher — Ds. D. Erasmus	53
J. A. v. d. Linde — Prof. dr. S. P. Engebrecht	56
Cars Geert de Jonge — J. Ploeger	57
J. A. Duvenage — Ds. J. C. du Plessis	56
Herinneringen — L. L. Steen	66
J. H. Joubert — Prof. Dr. S. P. Engebrecht	87
P. J. van Zyl — Ds. J. C. du Plessis	88
Ds. N. J. van Warmelo III — Prof. Dr. S. P. Engebrecht	89
Die Ned. Herv. Kerk Kommissies	119
Kaapse Predikante voor 1814	120
Vroeëre Predikante sedert 1853	122
Diensdoende Predikante Nov. 1941	123
Teologiese Fakulteit	125
Ringe en Gemeentes	126
Ned. Herv. Susters Vereniging	160

VOORBERIG.

Deur die groei van die kerk is die statistieke uitgebrei en is die oplaag van die Almanak met enige honderde vermeerder, en daarom moes die getal bladsye deur die papierskaarste verminder word. Net soos verlede jaar publiseer ons weer volgens belofte herinneringe van 'n oud-onderwyser, hierdie keer van die heer L. L. Steen.

'n Geseënde jaar word die lesers toegebid! Mag God gee dat die nuwe vrede bring!

S. P. ENGELBRECHT.

19 November 1943.

UNIVERSITEIT VAN PRETORIA

*

**DIE UNIVERSITEIT WAT STAAN IN DIE
TEKEN VAN DIENS AAN DIE
AFRIKANER STUDENT.**

*

**MERKWAARDIGE VOORUITGANG OP ELKE
STUDIETERREIN.**

*

Toevoeging van Argitektuur en Kwantiteits-
opname.

Die Afrikaanse Mediese Fakulteit.

Reuse-uitbreiding in die Departement van
Skeikunde.

Wydste verskeidenheid Kursusse van alle
Suid-Afrikaanse Universiteite.

Buitemuurse fasiliteite in meeste Professionele
beroepe.

Grootste aantal nagraadse studente.

*

KOM NA DIE VOLK SE UNIVERSITEIT.

*

VIR BESONDERHEDE :

DIE REGISTRATEUR,
Universiteit van Pretoria,
PRETORIA.

Die tye van sonsop- en ondergang wat in die Almanak aangegee word is op die Standaard-Meridiaan (30°) en breedtegraad -26° . Dit is bereken vir 26° Suid, wat ooreenkom met 'n lyn wat deur Lourenco Marques en halfpad tussen Pretoria en Johannesburg loop. Die Standaard-meridiaan (30°) loop naasteby deur Ermelo. Vier minute moet toegevoeg word vir elke graad wat 'n plek ten weste van 30° geleë is, en 4 minute afgetrek word vir elke graad wat dit ten ooste van 30° lê.

VERDUISTERINGE 1944.

1. Totale Sonsverduistering op 25 Januarie. Onsigbaar in die Unie van S.A.
2. Ringvormige Verduistering van die son op 20 Julie. Onsigbaar in die Unie, behalwe dat end van die verduistering in N.O. Transvaal gesien kan word.

PUBLIEKE VAKANSIEDAE 1944.

Nuwejaarsdag	Saterdag, 1 Januarie
Eerste Lydensweek	Sondag, 20 Februarie
Tweede Lydensweek	Sondag, 27 Februarie
Derde Lydensweek	Sondag, 5 Maart
Vierde Lydensweek	Sondag, 12 Maart
Vyfde Lydensweek	Sondag, 19 Maart
Sesde Lydensweek	Sondag, 26 Maart
Sewende Lydensweek	Sondag, 2 April
Biddag vir Gesaaides	Sondag, 2 April
Goeie Vrydag	Vrydag, 7 April
Páasmaandag	Maandag, 10 April
Hemelvaartsdag	Donderdag, 18 Mei
Ryksdag	Woensdag, 24 Mei
Uniedag	Woensdag, 31 Mei
Koning se Verjaarsdag	Maandag, 7 Augustus
Publieke Vakansiedag	Maandag, 2 Oktober
Dankdag vir Oes	Sondag, 8 Oktober
Dingaansdag	Saterdag, 16 Desember
1e Kersdag	Maandag, 25 Desember
2e Kersdag	Dinsdag, 26 Desember

SEISOENE 1944.

S.A. STANDAARD-TYD.

- 20 Maart om 7.49 n.m. Najaar begin.
 21 Junie om 3.03 n.m. Winter begin.
 23 September om 6.02 n.m. Voorjaar begin.
 22 Desember om 1.15 n.m. Somer begin.

Vir Hoes en Verkoues

HIER IS DIE BEPROEFDE MIDDEL

Prys per bottel 2/4

WOODS
GROOT
PEPERMENT-MIDDEL

JANUARIE, 31 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERINGS.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
		Eerste Kwartier, 2de, 10.04 nm. Volle Maan, 10de, 12.09 nm. Laaste Kwartier, 18de, 5.32 nm. Nuwe Maan, 25ste, 5.24 nm.		
			vm.	nm.
S	1	Verskyning van die Almanak, 1907.	5 11	6 56
S	2	Oorgawe van Jameson, 1896.	5 11	6 56
M	3	Ds. P. J. L. Bierman op Gwelo georden, 1937.	5 12	6 56
D	4	Kommando teen Dingaan, 1840.	5 12	6 56
W	5		5 13	6 57
D	6	Insvering van Pres. M. W. Pretorius, 1857 Die Vierkleur te Potchefstroom gehys, 1857	5 14	6 57
V	7	Ds. L. E. Brandt te Niezyl georden, 1901. Ds. H. W. Grey te Newlands georden, 1939.	5 15	6 57
S	8	Dr. J. J. Strydom op Zwartuggens georden, 1932. Ds. J. G. M. Dreyer te Potchefstroom bevestig, 1938.	5 16	6 57
S	9	Ds. D. P. Ackerman te Wakkerstroom bevestig, 1875. Ds. P. v. Drimmelen te Pietersburg bevestig, 1915. Ds. S. Vermooten te Pretoria bevestig, 1926.	5 17	6 58
M	10	Stigting van die Gereformeerde Kerk, 1859.	5 17	6 58
D	11	Ds. A. J. Barger te Bovensmilde georden, 1914.	5 18	6 58
W	12	Ds. J. J. Kuhn te Zwartuggens bevestig, 1916.	5 19	6 58
D	13		5 19	6 58
V	14	Die Kerk van Wolmaransstad ingewy, 1911.	5 20	6 58
S	15		5 21	6 58
S	16		5 22	6 58
M	17	Sandrivier Konvensie, 1852. Ds. P. J. J. Venter te Klerksdorp bevestig, 1930. Ds. J. J. Engelbrecht te Zwartuggens bevestig, 1941.	5 23	6 57
D	18	Eerste Gekomb. Kerkverg. aan die Kaap gehou, 1746.	5 23	6 57
W	19	Die Kaap 'n Engelse Kolonie, 1815.	5 24	6 57
D	20	Generaal P. J. Joubert gebore, 1831.	5 25	6 57
V	21	Die Gemeente Rustenburg gestig, 1850. Dr. H. C. M. Fourie te Erasmus georden, 1911.	5 26	6 56
S	22	Dr. C. H. Rautenbach te Erasmus georden, 1927. Ds. A. Brandt te Rensburgrust bevestig, 1938.	5 26	6 56
S	23	Slag by Spioenkop, 1900.	5 27	6 56
M	24	Ds. J. J. Prinsloo te Krugersdorp bevestig, 1920.	5 28	6 56
D	25		5 29	6 55
W	26		5 30	6 55
D	27	Ds. A. J. Begemann te Pretoria bevestig, 1861.	5 31	6 55
V	28	Slag van Laingsnek, 1881.	5 32	6 55
S	29	Ds. A. J. Barger te Ooslonden bevestig, 1938.	5 32	6 54
S	30	Die Holl. taal in die Kaapse Geregshowe belet, 1824.	5 33	6 54
M	31		5 34	6 54
Inligtings oor Maansveranderings verkry van S.M. Skeepsalmanakkantoor.				

SAAI DIE SAAD VAN VEILIGHEID

nou!

Maak in u begroting voorsiening vir daardie weeklikse of maandelikse inlae in u POSSPAARBANKREKENING. Bestee u geld verstandig — as u vandag met oorleg te werk gaan, sal u die heerlike vrugte smaak om finansiële onafhanklik en bestand te wees teen daardie skielike aanslae op u beurs.

AS U NIE 'N INLEER IS NIE, MOET U OP
DIE DAAD BEGIN DEUR 'N REKENING
TE OPEN, AL IS DIT OOK MET 'N
EERSTE INLAE VAN

1/-

DIE POSSPAARBANK

bied ongeëwenaarde fasiliteite

1. Daar is ongeveer 1,200 spaarbankposkantore in die Unie en Suidwes-Afrika en u kan u geld by enigeen inlê en opvra.
2. Die rentekoers is hoog.
3. Die veiligheid van u geld word gewaarborg deur die inkomste van die staat.
4. Volstreekte geheimhouding word in verband met alle rekenings inaggeneem.

RAADPLEEG U
PLAASLIKE
POSMEESTER

HY SAL U GRAAG
INLIGTING
WIL GEE

FEBRUARIE, 29 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERINGS.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
		Eerste Kwartier, 1ste, 9.08 vm. Volle Maan, 9de, 7.29 vm. Laaste Kwartier, 17de, 9.42 vm. Nuwe Maan, 24ste, 3.59 vm.		
			vm.	nm.
D	1	Die Kerk van Endracht ingewy, 1919.	5 35	6 53
W	2	Ds. D. J. v. Staden op Newlands georden, 1936.	5 35	6 52
D	3	Generaal C. de Wet oorlede, 1922. Ds. D. J. v. Staden te Randpoort bevestig, 1940.	5 36	6 51
		Ds. A. Lagerwey op Heidelberg bevestig, 1895.		
V	4	Retief-Dingaan-traktaat onderteken, 1838.	5 37	6 50
S	5	Dr. H. P. Wolmarans te Pietersburg bevestig, 1927.	5 38	6 50
		Die Kerk van Heilbron ingewy, 1916.		
S	6	Ds. J. J. Kuhn oorlede, 1937.	5 38	6 50
M	7		5 39	6 49
D	8	Ds. C. S. v. H. Steenckamp te Zeerust bevestig, 1936.	5 39	6 48
W	9	Ds. F. J. Z. Booysen op Wolmaransstad bevestig, 1935.	5 40	6 48
D	10	Generaal de Wet trek Kaapkolonie binne, 1901.	5 41	6 47
V	11	Ds. M. J. Goddefroy te Lage-Zwaluwe georden, 1877.	5 42	6 47
S	12	Ds. C. W. du Toit oorlede, 1932.	5 42	6 46
S	13	Grondwet van die S.A. Republiek aangeneem, 1858.	5 43	6 45
M	14	Stigting van die Republiek Natal, 1840. Ds. G. J. Roos te Pietersburg georden, 1942; bevestig te Duiwelskloof, 1943.	5 44	6 44
D	15		5 45	6 44
W	16	Ds. L. E. Brandt te Johannesburg bevestig, 1908.	5 45	6 43
D	17	Voortrekkerslaer by Moordspruit uitgemeor, 1838.	5 46	6 42
V	18	Martin Luther oorlede, 1546.	5 47	6 40
S	19		5 48	6 36
S	20	Die Gemeente Ventersdorp gestig, 1892.	5 48	6 39
M	21	Holland herneem besit van die Kaap, 1803.	5 49	6 38
D	22	Die eerste Kerk van Pretoria ingewy, 1857. Ds. P. Smit te Losberg georden, 1930.	5 49	6 37
W	23	Die Vierkleur te Pretoria gehys, 1857. Eerste Kerkraad Herv. Gem. Potchefstroom be-noem, 1842.	5 50	6 36
D	24	Die Kerk van Potchefstroom ingewy, 1866.	5 50	6 35
V	25	Ds. Jac. v. Belkum te Varik georden, 1877. Die Kerk van Pretoria ingewy, 1905.	5 51	6 35
S	26		5 52	6 34
S	27	Amajuba 1881. Die Gem. Johannesburg gestig, 1895. Ds. W. J. Kemp op Louis Trichardt georden, 1932.	5 52	6 33
M	28	Ds. P. W. v. Drimmelen in Humpata oorlede, 1919.	5 53	6 32
D	29		5 53	6 31

Puma byt verkoue **DOOD!**

VERKOUEN en PUMA is dodelike vyande. Hierdie doeltreffende behandeling verhoed kinderverkoue om oor te sit in bronchitis of longontsteking.

Gebruik PUMA sodra u die verkoue bemerk. Vrywe dit in die bors, rug en voetsole. Hou die kind in 'n warm kamer en hou die voete warm.

Herhaal die PUMA BALSEM-behandeling verskeie kere per dag tot die verkoue die moord steek.

PUMA BALSEM is verkrygbaar by alle aptekers. Vervaardig deur die welbekende firma NORWOOD COAKER, Mediese Fabrikante.

Puma Balsem

Bestry Verkoue by Kinders

MAART, 31 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERINGS.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
		Eerste Kwartier, 1ste, 10.40 nm. Volle Maan, 10de, 2.28 vm. Laaste Kwartier, 17de, 10.05 nm. Nuwe Maan, 24ste, 1.36 nm. Eerste Kwartier, 31ste, 2.34 nm.		
			vm.	nm.
W	1	Ds. J. J. Prinsloo, Gz., te Johannesburg georden, 1930.	5 53	6 31
D	2		5 53	6 30
V	3		5 54	6 29
S	4	Insowering van President Steyn, 1896.	5 55	6 28
S	5	Hoeksteen van die Kerk van Ermelo gelê, 1910.	5 56	6 28
M	6	Die Gemeente Oos-Londen gestig, 1937.	5 56	6 27
D	7	Ds. P. W. van Drimmelen te Zeerust georden, 1907	5 57	6 26
W	8		5 57	6 25
D	9	Slagtersnek, 1816.	5 58	6 24
V	10	Ds. P. W. Venter op Durban bevestig, 1935.	5 58	6 23
S	11	Lydenburg skei af, 1857.	5 59	6 22
S	12	Oudl. A. H. Klazinga van Lichtenburg oorlede, 1920.	5 59	6 21
M	13	Ds. J. J. Engelbrecht op Louis Trichardt georden, 1937.	6 0	6 20
D	14		6 0	6 19
W	15		6 1	6 18
D	16		6 2	6 17
V	17		6 2	6 16
S	18	Sandrivier Konvensie op Rustenburg bekragtig, 1852.	6 2	6 15
S	19		6 3	6 14
M	20	Ouderl. A. Rocher van Ventersdorp oorlede, 1912. Die Gemeente Bloemfontein-Noord gestig, 1937.	6 3	6 12
D	21	Ds. A. J. G. Oosthuizen te Germiston georden, 1924.	6 3	6 11
W	22	Ds. H. J. Geyser te Roodepoort georden, 1940.	6 4	6 10
D	23	Afkondiging van die vrede op Pretoria, 1881.	6 4	6 9
V	24		6 5	6 8
S	25	Ds. A. Brandt op Johannesburg georden, 1936. Die Kerk te Potgietersrust ingewy, 1924.	6 5	6 6
S	26	Ds. M. J. Goddefroy te Middelburg bevestig, 1905. Eerste Kerkviering Herv. Gem. Potchefstroom, 1842.	6 6	6 5
M	27	Generaal P. J. Joubert oorlede, 1900. Ds. W. M. Wolmarans op Dullstroom georden, 1937.	6 6	6 4
D	28	Die Kerk van Ventersdorp ingewy, 1913.	6 7	6 3
W	29	Ds. Jac. P. van den Berg te Nylstroom bevestig, 1930.	6 7	6 1
D	30	Hoeksteen van Kerk te Johannesburg gelê, 1935.	6 8	6 0
V	31	Ds. J. D. Storm op Zwartuggens georden, 1934.	6 8	5 59

Hoofpyn ? Duiseligheid ? Hartkloppings ?

HOOFPYN IS SLEGS 'N KENTEKEN

Gaan u gebuk onder aanhoudende hoofpyn wat enigeen se lewe ellendig kan maak? Is u bekommerd oor vlae van duiseligheid om geen verklaarbare rede nie? Is u bevrees dat hartkloppings ernstige moeilikheid voorspel? U moet egter onthou dat die kwaad nie werklik daar begin nie. *Dit begin by die galblaas.*

Die ontstoke galblaas, wat verstop is deur galsteentjies, gee aanleiding tot 'n skrikwekkende verskeidenheid van kwale, wat wissel van Lewerkwaal tot Nierkwaal en Slegte Spysvertering. Wanneer die gal nie skoon en glad deurvloei nie, word die hele gestel ernstig vergiftig. Dis gelukkig dat die Natuur sulke eenvoudige, duidelike gevaartekens gee. Dit stel ons in die geleentheid om die galblaas *betyds en doeltreffend* te behandel.

OSMOTIESE BEHANDELING

Osmose is 'n fisiese beginsel wat beteken dat 'n sterk soutoplossing 'n flouer oplossing deur 'n vlies sal aantrek. Hierdie behandeling word wetenskaplik toegepas op die verstopte galblaas deur die gereelde gebruik van Dr. Heinz se Lewersout wat die wortel van die kwaad bereik en dus die hele gestel opknap.

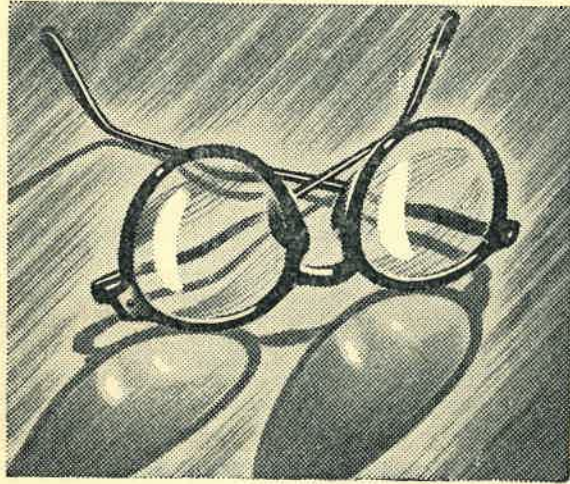
**KRY DIE VEILIGHEIDSTEKEN MET
DR. HEINZ SE LEWERSOUT**

Voorradig by alle aptekers.

APRIL, 30 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERING.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
		Volle Maan, 8ste, 7.22 nm. Laaste Kwartier, 16de, 6.59 vm. Nuwe Maan, 22ste, 10.43 nm. Eerste Kwartier, 30ste, 8.06 vm.		
S	1	Stigting Teologiese Fakulteit te Pretoria, 1917. Dr. J. H. Greyvenstein Hoogl. te Pretoria, 1917.	6 9	5 58
S	2	Dr. S. P. Engelbrecht Hoogl. te Pretoria, 1921. Ds. W. P. J. Poën te Potchefstr. bevestig, 1926. Ds. D. J. van Staden te Delarey bevestig, 1938. Ds. W. van Bergen te Volksrust georden, 1939.	6 9	5 57
M	3		6 10	5 56
D	4		6 10	5 55
W	5		6 11	5 54
D	6	Aank. van Riebeeck in Tafelbaai 1652; Gemeente Chrissiesmeer gest., 1892.	6 11	5 53
V	7	Die Kerk van Nylstroom ingewy, 1922.	6 11	5 52
S	8	Ds. L. E. Brandt te Pietersburg bevestig, 1904.	6 12	5 52
S	9	Ds. P. W. A. Bierman te Makwassie georden, 1938. Ds. C. H. Muller te Pietersburg georden, 1938. Ds. P. J. Booysen te Zwarttruggens georden, 1938.	6 12	5 51
M	10	Ds. J. J. Prinsloo te Standerton bevestig, 1919.	6 13	5 50
D	11	Die Kerk van Bronkhorstspuit ingewy, 1913.	6 13	5 49
W	12	Die eerste Anneksasie van Transvaal, 1877.	6 14	5 48
D	13	Oud. M. J. Prinsloo van Witfontein oorlede, 1892.	6 14	5 47
V	14	Ds. P. W. Venter te Volksrust georden, 1929.	6 15	5 46
S	15	Hoeksteen van die ou Kerk van Ventersdorp gelê, 1893.	6 15	5 45
S	16	Ds. A. J. Nolte te Middelburg georden, 1938. Ds. J. D. Storm te Wolmaransstad bevestig, 1938	6 16	5 44
M	17	Ds. M. J. Goddefroy emeritus, 1917.	6 16	5 43
D	18	Die eerste Kerk van Potchefstroom ingewy, 1851.	6 17	5 42
W	19	Ds. T. F. J. Dreyer te Standerton georden, 1924. Ds. J. P. Labuschagne te Witpoort georden, 1940.	6 17	5 41
D	20	Hoekst. van die Kerk op Chrissiesmeer gelê, 1892. Ds. G. W. Smits te Rustenburg bevestig, 1861.	6 18	5 40
V	21	Ds. N. J. v. Warmelo oorlede, 1892. Ds. W. J. Kemp bevestig te Nylstroom, 1936. Eerste Kerk van Middelburg ingewy, 1876.	6 18	5 39
S	22	Ds. S. J. Strydom te Makwassie bevestig, 1919. Ds. J. J. Prinsloo te Rustenburg bevestig, 1922.	6 18	5 38
S	23	Ds. F. J. Z. Booysen te Trichardtsfont. georden, '32. Die Kerkraad Witfontein wil nie verenig nie, 1886.	6 19	5 37
M	24	Ds. J. C. du Plessis op Germiston georden, 1937. Oud. F. G. Wolmarans van Potchefstroom oorlede, 1872.	6 19	5 36
D	25	Protes van die Hervormers te Spiers, 1529—van- daar Protestante.	6 20	5 35
W	26	Eerste Kerk van Rustenburg ingewy, 1851. Gemeente Wolmaransstad gestig, 1892.	6 20	5 35
D	27		6 21	5 34
V	28	Ds. J. P. v. d. Berg te Makwassie bevestig, 1934.	6 22	5 34
S	29	Tweede Dorsland-trek, 1875.	6 23	5 33
S	30	Prinses Juliana van Nederland gebore, 1909.	6 23	5 32

Kortsigtig . . .

... is die man wat nie genoeg voorsorg
vir die toekoms maak nie.

★

★

Vérsiende is die man wat gesorg het vir
die behoeftes van „Eendag” deur . . .

'n SANLAM-Polis.

**SUID-AFRIKAANSE NASIONALE
LEWENS ASSURANSIE MPY., BPK.**

— TAKKE DWARSEUR DIE UNIE —

HOOFKANTOOR WAALSTRAAT 28, KAAPSTAD

MEI, 31 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERING.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
		Volle Maan, 8ste, 9.28 vm. Laaste Kwartier, 15de, 1.12 nm. Nuwe Maan, 22ste, 8.12 vm. Eerste Kwartier, 30ste, 2.06 vm.		
			vm.	nm.
M	1	Die Gemeente van Ermelo gestig, 1909.	6 23	5 31
D	2	Holland in Kaapse Parlement toegelaat, 1882. Ds. G. P. J. Grobler op Potgietersrust bevestig, 1936.	6 24	5 30
W	3	Dr. J. H. Greyvenstein te Pretoria bevestig, 1914. Ds. J. G. M. Dreyer te Dullstroom bevestig, 1924.	6 24	5 29
D	4	Ds. A. R. Smit Hulpprediker te Pretoria, 1929.	6 25	5 28
V	5	Ds. A. J. Barger te Johannesburg bevestig, 1918. Ds. A. J. Barger oorlede, 1940.	6 25	5 28
S	6	Dr. H. P. Wolmarans op Boksborg bevestig, 1937.	6 26	5 27
S	7	Ds. G. W. Smits in Den Haag georden, 1860. Ds. J. J. Kuhn te Krugersdorp bevestig, 1909.	6 27	5 26
M	8	Prof. Dr. P. J. Muller te Pretoria bevestig, 1904. Die Gemeente Memel gestig, 1915. Ds. L. M. le Roux te Turffontein bevestig, 1943.	6 27	5 25
D	9	Stigting van die Gemeente Zoekmekear, 1931. Ds. P. W. Venter bevestig te Krugersdorp, 1943. Paul Kruger ingesweer as Staatspresident, 1883.	6 27	5 25
W	10	Duitsland val Holland in, 1940.	6 28	5 24
D	11	Die Kerk van Witbank ingewy, 1929.	6 29	5 24
V	12	Eerste Avondmaalsviering aan die Kaap, 1652.	6 29	5 23
S	13		6 30	5 23
S	14		6 30	5 22
M	15	„Die Hervormer" verskyn, 1909. Die Gemeente Schweizer-Reneke gestig, 1925.	6 31	5 21
D	16	Gemeente Losberg gestig, 1925.	6 31	5 21
W	17		6 32	5 21
D	18		6 32	5 20
V	19		6 33	5 20
S	20	Inwyding van die Kerk van Delmas, 1933.	6 33	5 20
S	21	Ds. G. E. Alers te Germiston bevestig, 1921.	6 34	5 19
M	22		6 34	5 19
D	23	Stigting Gemeente Bothaville, 1936.	6 35	5 18
W	24		6 35	5 18
D	25	Dr. C. H. Rautenbach te Pretoria bevestig, 1930.	6 36	5 18
V	26		6 36	5 17
S	27	Aankoms van Ds. v. d. Hoff te Potchefstroom, 1853. Ds. M. M. Grobler te Brakpan bevestig, 1928.	6 37	5 17
S	28	Ds. P. S. Grobler te Krugersdorp georden, 1922. Ds. F. J. van Zyl te Johannesburg georden, 1939. Ds. G. W. Smits oorlede, 1894.	6 38	5 17
M	29	Dr. S. P. Engelbrecht georden, 1921. Eerste Uniale Ministerie gevorm, 1910.	6 38	5 17
D	30	Ds. E. S. Mulder te Zwartburg georden, 1930.	6 39	5 16
W	31		6 39	5 16

Sy kan dit nie waag nie

— veral wanneer dit so maklik is om algehele, duursame beskerming te verkry met X-ODUR

GEEN vrou behoort langer haar sindelikhed op die spel te hê nie, aangesien X-ODUR, die Reukdodende Poeier algehele en duursame beskerming teen liggaamsreuk moontlik maak. Onlangse proefnemings het die bewys gelever dat sulke algehele beskerming absoluut doeltreffend is!

Probeer X-ODUR. Dis uiters maklik om aan die hele liggaam aan te wend — slegs 'n paar vegies met die poeierkwas en u is die heel dag deur veilig. Dit bevat spesiale bestanddele wat dit uiters vasklewend maak en die reukdodende geur is aangenaam en verfrissend. Verkoelend selfs vir die gevoeligste vel.

Nooit weer hoef u 'aanstoot' te gee nie — beveilig uself met algehele, duursame beskerming op die X-ODUR-maniër. Voorradig by alle aptekers en winkeliers.

X-ODUR

GEE DUURSAME, AL-GEHELE BESKERMING TEEN LIGGAAMSREUK

Beste vir Sanitêre Doekies.

Kieskeurige vrouens verkies X-ODUR vir hierdie belangrike gebruik. Dit is so veilig — seker — handig — gerieflik!

JUNIE, 30 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERING.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
		Volle Maan, 6de, 8.58 nm. Laaste Kwartier, 13de, 5.56 nm. Nuwe Maan, 20ste, 7.00 nm. Eerste Kwartier, 28ste, 7.27 nm.		
D	1	Dr. B. Gemser Hoogleraar te Pretoria, 1926.	vm. 6 40	nm. 5 16
V	2	Die Gemeente Gwelo gestig, 1923.	6 40	5 16
S	3	Oud. G. J. Engelbrecht van Standerton oorlede, 1901.	6 40	5 15
S	4		6 40	5 15
M	5	Ds. Jac. v. Belkum te Rustenburg bevestig, 1891. Uitspraak Hoog Ger. Hof in sake Trichardtsfontein, tussen Ned. Herv. en Ned. Herv. of Geref., 1893.	6 41	5 15
D	6	Gemeente Humpata gestig, 1910. Dr. H. C. M. Fourie te Johannesburg bevestig, 1924.	6 41	5 15
W	7	F. W. Reitz as Staatssekretaris ingesweer S.A. Rep., 1898.	6 42	5 15
D	8		6 42	5 15
V	9		6 42	5 15
S	10	Ds. J. Beyer te Standerton bevestig, 1899.	6 43	5 15
S	11	Ds. C. S. v. H. Steenekamp te Windhoek bevestig, 1938.	6 44	5 15
M	12	Verantwoordelike Bestuur aan Kaapkolonie toegestaan, 1872.	6 44	5 15
D	13	Die Kerk van Ermelo ingewy, 1910. Gemeente Ladysmith gestig, 1943.	6 44	5 15
W	14		6 44	5 15
D	15	Ds. N. J. v. Warmelo te Potchefstroom georden, 1864.	6 45	5 16
V	16		6 45	5 16
S	17		6 45	5 16
S	18	Ds. F. S. du Toit van Ventersdorp oorlede, 1914. Ds. P. J. J. Venter te Lichtenburg georden, 1921.	6 46	5 16
M	19		6 46	5 16
D	20	Komdt. Salomon Prinsloo oorlede, 1892.	6 46	5 16
W	21		6 47	5 16
D	22		6 47	5 16
V	23	Tweede Volksraad ingestel, 1890. Ds. L. E. Brandt oorlede, 1939.	6 47	5 17
S	24	Oud. J. C. Coetzee van Zeerust oorlede, 1933.	6 47	5 17
S	25	Potgieter en Trichardt in Zoutpansberg, 1836.	6 47	5 17
M	26	Gemeente Ebenhaeser gestig, 1937.	6 47	5 18
D	27	Die Gemeente van Vliegpoort gestig, 1931.	6 48	5 18
W	28	Ds. A. J. Begemann emeritus, 1872.	6 48	5 18
D	29	Eerste Kaapse Parlement geopen, 1854.	6 48	5 19
V	30		6 48	5 19

VRUGTEBOME

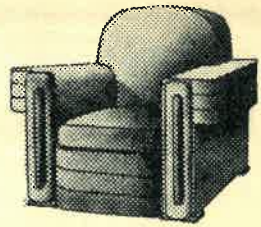
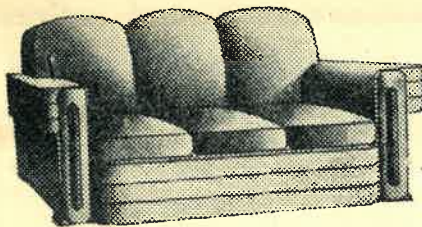
Alle soorte in volmaakte toestand.
Elke boom deur deskundiges verpak.
Appels, Pere, Pruime, Kaalperskes,
Appelkose, Perskes, Suurlemoene,
Lemoene, Olywe, Okkerneute, Win-
gerdstokke, Vye, Kwepers, ens. Meer
as 40 jaar ondervinding agter elke
boom.

Stuur vandag u naam en adres om gratis katalogus en
pryslys.

PICKSTONE

SIMONDIUM

KAAP

Eerlike Waarde. Lae Pryse. Klein Deposito's.
Lang, Maklike Termyn.

Hoogste Pryse Gegee vir u Ou Meubels.

Stowe Nacimasjiene.

Vir 'n Billike Behandeling raadpleeg

LEVIN'S UNITED FURNISHING HOUSE (Edm.) BPK.

Harrisonstraat 62,

JOHANNESBURG.

Foon: 33-8225.

JULIE, 31 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERINGS.	Sons	
Maand.	Week.		opg.	ond.
		Volle Maan, 6de, 6.27 vm. Laaste Kwartier, 12de, 10.30 nm. Nuwe Maan, 20ste, 7.42 vm. Eerste Kwartier, 28ste, 11.23 vm.		
S	1	President T. F. Burgers ingesweer Z.A. Rep., 1872.	vm. 6 48	nm. 5 19
S	2		6 48	5 20
M	3	Ds. S. P. J. J. van Rensburg te Randpoort bevestig, 1942. Hoeksteen te Boksburg gelê, 1943.	6 48	5 20
D	4	Oud-Ouderl. H. C. J. v. Rensburg, Zoutpansberg, oorlede, 1909.	6 48	5 20
W	5		6 48	5 21
D	6	Joh. Huss gebore, 1373.	6 48	5 21
V	7	Die Kerk van De la Rey ingewy, 1928.	6 48	5 21
S	8	Die Gemeente Bloemhof gestig, 1916.	6 48	5 22
S	9	Ds. H. P. Wolmarans te Zeerust georden, 1922. Oud. S. E. Grobler van Zoutpansberg oorlede, 1903.	6 47	5 22
M	10	Calvyn gebore, 1509. Inwyding van Kerk te Zwarttruggens, 1942.	6 47	5 23
D	11		6 47	5 23
W	12	Senator Ouderl. A. D. W. Wolmarans oorlede, 1928.	6 47	5 24
D	13		6 47	5 24
V	14	President Brandt, O.V.S., oorlede, 1888.	6 47	5 25
S	15	Verlating van Schoemansdal, 1867.	6 46	5 25
S	16		6 46	5 26
M	17	Oud. J. v. Graan van Ventersdorp oorlede, 1917.	6 46	5 26
D	18	Ds. N. J. v. Warmelo te Heidelberg bevestig, 1868.	6 46	5 27
W	19	Ds. L. G. F. Biccard oorlede, 1900. Ds. E. S. Mulder bevestig op Bronkhorstspuit, 1931.	6 46	5 27
D	20	Ds. L. E. Brandt te Truffontein bevestig, 1930.	6 45	5 27
V	21		6 45	5 28
S	22		6 45	5 29
S	23	Generaal Andries Pretorius oorlede, 1853.	6 44	5 29
M	24	Ds. L. G. F. Biccard te Zoutpansberg bevestig, 1875.	6 44	5 29
D	25	Afskeid van Prof. Dr. P. J. Muller van Pretoria, 1909.	6 44	5 30
W	26	Kerkorde van de Mist ingevoer, 1804.	6 43	5 30
D	27	Die Prokurasie-Kommissie gestig, 1890.	6 42	5 31
V	28		6 42	5 32
S	29	Die Gemeente Van der Hoff gestig, 1933.	6 41	5 32
S	30	Ds. N. J. v. Warmelo te Schoemansdal bevestig, 1864.	6 40	5 32
M	31		6 40	5 33

ONTHOU U NOG ?

Die welbekende Dokter W. J. van der Merwe van Krugersdorp, is onlangs oorlede. Die alombeminde volksdokter se medisyne het deur die hele Unie, en selfs elders, wondere verrig!

Was dit nou in die dae toe hy oorlede President Steyn behandel het, of was dit nog nou kort, sy medisyne en sy middels was die uiteindelijke toevlug van lydendes.

Hierdie waardevolle formules is nou in ons besit en u kan die volgende, en baie andere, oorspronklike middels nou nog kry en gebruik, en u lyding staak :—

- No. 70. „SENUMERWE” (Mervander Merk)**
Vir Swak Senuwees, ens. (posvry) 5/6
- No. 61. „RUMATIMERWE” (Mervander Merk)**
Vir Jig en Rumatiek, ens. (posvry) 8/6
- No. 72. „SUURPOEIERS” (Mervander Merk)**
Vir babas se magies wat pla
(posvry) 1/9 en 3/-
- No. 60. „ROOS-SALF” (Mervander Merk)**
Vir alle Huidkwale (posvry) 4/-
- No. 93. HOOPPYNPOEIERS** (posvry) 1/9 en 3/-

As u enige middel of raad nodig het, of as u meer van die Dokter se ander middels wil weet, skryf dan aan :—

E. J. ADCOCK

— BEPERK —

Aptekers.

POSBUS 198.

OCKERSESTRAAT
KRUGERSDORP.

AUGUSTUS, 31 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERINGS.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
		Volle Maan, 4de, 2.39 nm. Laaste Kwartier, 11de, 4.52 vm. Nuwe Maan, 18de, 10.25 nm. Eerste Kwartier, 27ste, 1.39 vm.		
			vm.	nm.
D	1		6 39	5 34
W	2		6 39	5 34
D	3	Ds. Jac. v. Belkum te Heidelberg bevestig, 1903.	6 38	5 34
V	4	Oud. A. Alberts van Humpata oorlede, 1928. Ds. J. G. M. Dreyer te Ermelo bevestig, 1928. Ds. C. S. v. H. Steenekamp te Lichtenburg ge- orden, 1934.	6 38	5 35
S	5	Ds. S. P. J. v. Rensburg op Eendracht georden, '33. Hoeksteen van Kerk te Randfontein gelê, 1939.	6 37	5 35
S	6		6 37	5 35
M	7	Hoeksteen te Benoni gelê, 1943.	6 36	5 36
D	8	Die eerste Alg. Kerkverg. van die Ned. Herv. Kerk te Rustenburg geopen, 1853. Gemeente van Vaalharts gestig, 1940.	6 35	5 37
W	9	Ds. M. J. Goddefroy oorlede, 1920.	6 34	5 37
D	10	Louis Trichardt gebore, 1783. Ds. W. P. J. Poën oorlede, 1937.	6 33	5 37
V	11		6 33	5 38
S	12		6 32	5 38
S	13	Aanval op Veglaer, 1938.	6 31	5 38
M	14	Oud. F. P. H. Alberts van Humptata oorlede, 1930.	6 30	5 39
D	15	Slag van Thaba Bosigo, 1865.	6 29	5 40
W	16	Die Gemeente van Vereeniging gestig, 1913. Ds. A. S. Geyser te Heilbron georden, 1941.	6 29	5 40
D	17	Die Kerk van Venterskroon ingewy, 1889.	6 28	5 41
V	18	Ds. A. Lagerwy oorlede, 1898. Ds. D. v. d. Hoff in Den Haag georden, 1852.	6 27	5 41
S	19		6 26	5 42
S	20	Eerste Doopbediening aan die Kaap, 1653. Gemeente Rust der Winter gestig, 1938.	6 25	5 42
M	21		6 24	5 42
D	22	Ds. Abr. Ras op Volksrust bevestig, 1936.	6 23	5 43
W	23	Ds. J. v. Arckel eerste predikant aan die Kaap, 1665.	6 22	5 43
D	24	Bloedbad van St. Bartholomeus, 1572. Ds. L. M. le Roux op Trichardtsfontein bevestig, 1935.	6 21	5 43
V	25	Aankoms van die Eerste Hugenote, 1688.	6 20	5 44
S	26	General Louis Botha oorlede, 1919.	6 20	5 44
S	27	In gebruik neem van Bybel in Afrikaans, 1933.	6 19	5 45
M	28	Slag van Boomplaas, 1848.	6 18	5 46
D	29		6 17	5 46
W	30	Ds. P. A. C. van Heyningen oorlede, 1904. Ds. T. Dreyer te Heidelberg bevestig, 1941.	6 16	5 46
D	31	Die Lydenburgse Gemeente skei van die Herv. Kerk af, 1854.	6 15	5 46

NEDERLANDSE BANK VIR SUID-AFRIKA

Opgerig 1888

Hoofkantoor — **PRETORIA**

Bykantoor — **LONDEN**

Korrespondente New York
Irving Trust Co.

Takke:—

Benoni, Bethlehem, Bloemfontein, Dullstroom,
Durban (met bykantoor Congella), Ermelo,
Germiston, Hartebœestfontein, Johannesburg
(Foxstraat), Johannesburg (Kruisstraat), Kaap-
stad, Noorder Paarl, Ooslonden, Pietersburg,
Port Elizabeth, Potchefstroom (met bykantoor
Fochville), Premier Myn, Pretoria, Springs,
Worcester (met bykantoor Rawsonville).

ALLE BANKSAKE

in die Unie en met die Buiteland regstreeks met eie
oorseese Kantore en Agente.

SEPTEMBER, 30 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERING.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
		Volle Maan, 2de, 10.21 nm. Laaste Kwartier, 9de, 2.03 nm. Nuwe Maan, 17de, 2.37 nm. Eerste Kwartier, 25ste, 2.07 nm.		
			vm.	nm.
V	1.	Transvaal geannekseer, 1900.	6 14.	5 47
S	2	Gemeente Randpoort gestig, 1939.	6 13	5 47
S	3	Ds. D. v. d. Hoff gebore, 1814.	6 12	5 48
M	4	Inwyding van Kerk te Randpoort, 1939.	6 11	5 48
D	5		6 10	5 49
W	6	Koningin Wilhelmina gekroon, 1898.	6 9	5 49
D	7		6 7	5 50
V	8	Ds. N. J. v. Warmelo gebore, 1835.	6 6	5 50
S	9		6 5	5 51
S	10		6 4	5 51
M	11		6 3	5 52
D	12	Die Kerk van Vrededorp ingewy, 1908.	6 2	5 52
W	13		6 1	5 53
D	14		6 0	5 53
V	15	Eerste Uniale Volksraad verkies, 1910.	5 59	5 53
S	16		5 58	5 54
S	17	President M. W. Pretorius gebore, 1819.	5 56	5 54
M	18		5 55	5 54
D	19		5 54	5 54
W	20	Die Huweliks Ordonnansie van de Mist ingevoer, 1804.	5 53	5 55
D	21	Ds. D. J. Strydom te Gwelo bevestig, 1940.	5 51	5 55
V	22		5 50	5 56
S	23	Ds. P. W. Ennis te Klerksdorp bevestig, 1905.	5 49	5 56
S	24	Ds. P. J. J. Venter te Zeerust bevestig, 1927.	5 48	5 57
M	25		5 47	5 57
D	26		5 46	5 58
W	27	Generaal Louis Botha gebore 1862.	5 45	5 58
D	28	Die Kerk op Witpoort ingewy, 1912.	5 44	5 59
V	29		5 43	5 59
S	30	Ds. M. J. Goddefroy te Witfontein bevestig, 1887.	5 42	6 0

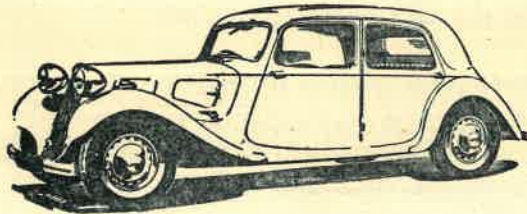
„Ou Vriende bly maar die beste”

As u dus 'n motor of 'n onderdeel
nodig het, skryf of gaan dan na —

HAAKS SE GARAGES BPK.

Die Oudste en Besingerigte Garage in Pretoria.
KOCHSTRAAT — Foon 2-4817.

Die Grootste Garage onder een dak in Johannesburg.
SAUERSTRAAT 24 — Foon 33-2334.

Ons spesialiseer in die regmaak van enige soort kar
of trek, insluitende die verwyder van deuke uit
modderskerms, spuitverf, maak van tente, kussings,
ens.

VOLLE TEVREDENHEID GEWAARBORG.

Nash en Skoda

— VERKOOP EN DIENS —

Probeer ons Motorkerkhof vir Gebruikte Asse,
Wiele, Donkiemobiele, Sleepwaens, ens.

OKTOBER, 31 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERING.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
		Volle Maan, 2de, 6.22 vm. Laaste Kwartier, 9de, 3.12 vm. Nuwe Maan, 17de, 7.35 vm. Eerste Kwartier, 25ste, 12.48 vm. Volle Maan, 31ste, 3.35 nm.		
S	1	Ds. A. Ras op Dullstroom bevestig, 1932.	vm.	nm.
M	2	Slag van Vegkop, 1836.	5 41	6 0
D	3		5 40	6 0
W	4	Ds. A. J. Barger te Middelburg bevestig, 1919.	5 39	6 1
D	5	Eervol ontslag wyle ds. P. W. Ennis, 1928.	5 38	6 1
V	6	Stigting van die gemeente Barberton, 1934.	5 37	6 1
S	7	Oud. D. P. J. v. Schalkwyk van Trichardts oorl. 1911.	5 36	6 2
S	8		5 35	6 2
M	9	Ds. D. v. d. Hoff oorlede, 1881.	5 34	6 3
		Ds. P. W. Venter op Brits bevestig, 1936.	5 33	6 3
D	10	President Kruger gebore, 1825.		
		Ds. S. J. Strydom te Krugersdorp bevestig, 1914.	5 31	6 4
W	11	Die Hervormer Ultrich Zwingli gesneue, 1531.		
		Hoeksteenlegging Kerk Zwartuggens, 1941.	5 30	6 4
D	12			
V	13	Eerste diamant in S.A. gevind, 1867.	5 29	6 5
S	14		5 28	6 6
S	15	Hoeksteenlegging van die Kerk van Pietersburg, 1892.	5 27	6 6
			5 26	6 7
M	16	Afskeidspreek van Ds. Jac. van Belkum met sy emeritaat, 1927.	5 25	6 7
D	17	Ds. S. Vermooten te Zeerust georden, 1915.		
W	18	Ds. J. D. Storm te Ottosdal bevestig, 1941.	5 24	6 8
D	19	Eerste Kerk op Stellenbosch ingewy, 1687.	5 23	6 8
V	20	Die Kerk van Louis Trichardt ingewy, 1906.	5 22	6 9
S	21	Oud. F. Boshoff van Waterberg oorlede, 1918.	5 21	6 9
S	22	Die Edik van Nantes herroep, 1685.	5 20	6 10
M	23	Ds. D. F. Erasmus te Ventersdorp bevestig, 1920.	5 19	6 10
D	24	Sinode in die Kaap besluit dat Engels ook gepreek moet word in Hollandse Kerke, 1859.	5 18	6 11
			5 18	6 12
W	25			
D	26		5 17	6 13
V	27	Ds. L. E. Brandt te Vereeniging bevestig, 1923.	5 16	6 13
		Ds. P. J. J. Venter te De la Rey bevestig, 1923.	5 15	6 14
S	28			
S	29		5 14	6 14
M	30	Ds. J. J. Prinsloo te Trichardts bevestig, 1909.	5 13	6 15
		Hervormingsdag. Samekoms Komm. N. Herv. en N. Geref. om oor kerkvereniging te handel, 1882.	5 13	6 15
D	31	Ds. P. W. Ennis oorlede, 1932.	5 12	6 16

KERK-ORRELS

is nou waardevoller as ooit, vanweë die huidige beperkings op orrel-materiale. Kerkrade word aangeraai om hul orrels na hul beste vermoë te versorg.

Ons spesialiseer in kontrakte vir die stem en onderhoud daarvan. Ook in hernuwing-, heropbou- en moderniseerskemas. Bekwame personeel by al ons takke.

KERK-ACOUSTICON VIR DOWES

(Enigste Agente in S.A.)

Die Acousticon maak dat dowe lidmate die preek goed kan hoor

COOPER, GILL & TOMKINS

(EDMS.), BPK.

Gevestig oor die 40 jaar

JOHANNESBURG: Staibstraat 33, Doornfontein.

DURBAN en PORT ELIZABETH.

Hoofkantoor: Longmarketstr., KAAPSTAD.

HELPMEKAAR-HOËRSKOOL

JOHANNESBURG.

Die Helpmekaar-Hoër Seuns- en Meisieskole is die twee grootste Afrikaansmedium-Hoërskole van hulle soort in die land. Die eksamenuitslaë is uitstekend en die grondslag van die Onderwys is beslis Christelik-Nasionaal. Daar heers 'n gesonde Afrikanergees. Aldrie Afrikaanse Kerke is deur predikante op die Beherende Raad verteenwoordig. Aan elke skool is 'n Provinsiale Koshuis verbonde. In beide gevalle tree die Hoof op as Superintendent(e).

Doen by die betrokke Hoof aansoek om 'n prospektus en verdere besonderhede.

NOVEMBER, 30 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERING.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
		Laaste Kwartier, 7de, 8.28 nm. Nuwe Maan, 16de, 12.29 vm. Eerste Kwartier, 23ste, 9.53 vm. Volle Maan, 30ste, 2.52 vm.		
W	1		vm. 5 11	nm. 6 16
D	2	Eerste Alg. Kerkverg. Ned. Herv. Kerk te Kaapstad, 1824.	5 10	6 17
V	3	Hoeksteenlegging eerste Herv. Kerk op Christiana, 1876.	5 10	6 18
S	4	Ds. Jac. van Belkum oorlede, 1933.	5 10	6 19
S	5	Naam Ned. Hervormd in die Kaap verander in Ned. Gereformeerde, 1842. Aankoms van Ds. D. v. d. Hoff in Suid-Afrika, 1852.	5 9	6 19
M	6		5 8	6 20
D	7	Vasco da Gama te St. Helenabaai, 1497.	5 7	6 21
W	8		5 7	6 21
D	9		5 6	6 22
V	10	Martin Luther gebore, 1483.	5 6	6 23
S	11		5 6	6 24
S	12	Piet Retief gebore, 1780.	5 5	6 24
M	13		5 4	6 25
D	14	Ds. W. F. H. Huyzers bevestig op Vereeniging, 1931.	5 4	6 25
W	15	Ds. A. J. Begemann oorlede, 1925.	5 3	6 26
D	16	Pretoria aangelê, 1855.	5 3	6 27
V	17		5 2	6 28
S	18	Vasco da Gama se eerste reis om die Kaap, 1497.	5 2	6 29
S	19	Hoeksteenlegging van die Kerk te Potgietersrust, 1921.	5 1	6 30
M	20	Die Kerk op Eldoret ingewy, 1921.	5 1	6 30
D	21	Ds. H. D. v. Broekhuizen Predikant van die Hervormde Kerk, 1917.	5 1	6 31
W	22	Die Gemeente Trichardts gestig, 1879.	5 1	6 32
D	23		5 1	6 33
V	24	Hoeksteenlegging van die Kerk van Laeveld, 1924.	5 0	6 33
S	25	Ds. W. P. J. Poën te Pietersburg bevestig, 1922.	5 0	6 34
S	26	Die Kerk van Memel ingewy, 1915.	5 0	6 34
M	27	Die Kerk van Bethal ingewy, 1926.	5 0	6 35
D	28	President Steyn oorlede, 1916.	5 0	6 36
W	29		5 0	6 36
D	30	Kerk te Johannesburg ingewy, 1935.	5 0	6 37

ALLES HANG AF VAN TREKKRAG

Ons vervoervermoë word volgens ons lokomotieftrekkrag bereken... d.w.s. volgens die aantal lokomotiewe wat beskikbaar is om vrag- en passasierstreine te trek en werk in goedereterreine te verrig.

Suid-Afrika bou nie lokomotiewe nie; dit word in die buiteland gedoen. Daar was egter voor die oorlog voldoende lokomotieftrekkrag vir alle normale doeleindes beskikbaar.

Nou moet ons, benewens troepe en militêre uitrusting, meer steenkool, meer ertse en meer kunsmisstowwe vervoer. Dit is 'n paar van die vereistes van oorlogsproduksie. Ander onontbeerlike vragte het in gelyke mate toegeneem, met die gevolg dat die bestaande lokomotieftrekkrag tot sy uiterste aangewend word en die onderhoud daarvan steeds moeiliker val.

Niemand sal ons dus blameer omdat ons daartoe genoop is om passasiersreise in te kort nie. Ons verskaf die allerbeste diens wat die landsomstandighede ons toelaat.

Moenie reis tensy dit noodsaaklik is nie. U sal u land 'n diens bewys as u u reise ooreenkomstig die landsbehoefte reël.

SUID - AFRIKAANSE SPOORWEE

As u seun na die

VOORTREKKER UNIVERSITEIT

PRETORIA

kom studeer, laat hom dan tuisgaan
by die

Voortrekker Tehuis

(Onder beheer van die Ned. Hervormde Kerk)

DESEMBER, 31 DAE.

Dag van die		MAANSVERANDERINGS.	Sons	
Week.	Maand.		opg. ond.	
		Laaste Kwartier, 7de, 4.57 nm. Nuwe Maan, 15de, 4.34 nm. Eerste Kwartier, 22ste, 5.54 nm. Volle Maan, 29ste, 4.38 nm.		
			vm.	nm.
V	1	Slawe vry verklaar in die Kaap, 1834.	5 0	6 38
S	2	Verkiezing eerste Voortrekker-Volksraad, 1836.	5 0	6 39
S	3	Engelse besetting van Port Natal, 1838.	5 0	6 40
M	4	Die Ned. Geref. Kerk in die S.A.R. gestig, 1866.	5 0	6 41
D	5		5 0	6 42
W	6	Voortrekkersgelofte, 1838.	5 0	6 43
D	7	Die Ned. Herv. of Geref. Kerk gestig, 1885.	5 0	6 43
V	8		5 0	6 43
S	9	Pres. T. F. Burgers oorlede, 1881.	5 0	6 44
S	10	Slag van Stormberg, 1899.	5 1	6 45
M	11	Slag van Magersfontein, 1899.	5 1	6 46
D	12	Ds. C. W. du Toit emeritus, 1918.	5 1	6 46
W	13	Republiek herstel op Paardekraal, 1880.	5 1	6 46
D	14		5 2	6 47
V	15	Slag van Colenso, 1899.	5 2	6 48
S	16	Slag van Bloedrivier, 1838. Hoeksteenlegging van die Kerk van Middelburg, 1896.	5 2	6 48
S	17	Eerste grondwet van die Z.A.R. op Potchefstroom geteken, 1856.	5 3	6 49
M	18	Die Kerk van Vereeniging ingewy, 1915.	5 3	6 50
D	19	Generaal A. H. Potgieter gebore, 1792.	5 4	6 50
W	20	Komdt. F. Joubert (Fransheld) behaal oorwinning by Bronkhorstspuit, 1880.	5 4	6 51
D	21	Oud-ouderling G. J. Z. Helberg van Zoutpansberg oorlede, 1926.	5 5	6 52
V	22		5 5	6 52
S	23		5 5	6 52
S	24		5 6	6 53
M	25	Kersfees.	5 7	6 54
D	26	Hoeksteenlegging van die Kerk van Potchefstroom, 1859.	5 7	6 54
W	27	Ds. G. C. Coetzee op Delarey georden, 1934. Ds. S. P. Viljoen op Durban georden, 1936.	5 7	6 54
D	28	Hoeksteen gelê van die Eerste Kerkgebou in die Kaap, 1700.	5 8	6 54
V	29	Die Kerk van Germiston ingewy, 1917.	5 9	6 55
S	30	Jameson-inval, 1895.	5 9	6 55
S	31	Die Gemeente Heidelberg gestig, 1865.	5 10	6 55

PROBEER ONS EERSTE !!!

Ons is ...

UITRUSTERS VIR DIE
HELE GESIN ... ▼

KERKSTRAAT
PRETORIA

Uniewinkel

Takke te Benoni, Vereeniging, . . .
. . . Johannesburg, Kaapstad.

(KOOPERATIEF) BEDEK
(OPGERIG KRAGTENS WET NR. 29 VAN 1939)

DIE POTCHEFSTROOMSE UNIVERSITEITS- KOLLEGE VIR CHRISTELIKE HOËR ONDERWYS

(Universiteit van Suid-Afrika)

Opleiding word verskaf vir die volgende

Graad- en Diploma-kursusse:—

Fakulteit van Lettere en Wysbegeerte: B.A., B.A. in Regsvakke (vir
Kandidate wat later vir LL.B. wens te studeer), B.A. (Sosiale
Wetenskap en Maatskaplike Werk), M.A., D.Litt. en D. Phil.

Fakulteit van Wis- en Natuurkunde: B.Sc., M.Sc. asook Kursus in
Aptekerswese.

Fakulteit van Opvoedkunde: Universiteits-Onderwys-Diploma,
M.Ed., D.Phil.

Fakulteit van Teologie: B.D., M.Div. D.D.

Fakulteit van Handelswetenskap en Administrasie: B.Econ.,
(Staatsadministrasie), M.Econ., B.Com.

Voorsiening word verder gemaak vir die Eerstejaars-eksamen van die
B.Sc.-leergange in Landbou, Medisyne, Ingenieurswetenskap en
Veeartsenykunde.

Beurs van hoogstens £15 per jaar word toegeken aan studente wat die
Matrikulasie- of latere eksamens in die eerste klas aflê. Verder word
leningsbeurse van hoogstens £25 per jaar elke jaar beskikbaar gestel.

(LOSIESGELD: £52 per jaar alles ingesluit).

Nadere besonderhele word op aanvraag verstrekk deur:

Die Registrateur, P.U.K. vir C.H.O., Potchefstroom.

Kyk!

D staan vir **DIENS**
 en
R vir **REDELIKHEID**

Dit is die leuse van die eg-Afrikaanse firma

DIPPENAAR & REINECKE

(EDMS.), BPK.

MANS- EN DAMES- EN SEUNSUITRUSTERS EN
 KLEREMAKERS.

(5 Takke)

VOLKOME TEVREDENHEID GEWAARBORG.
 Posbestellings geniet ons beste en spoedige aandag.

5% Korting vir Kontant.

Posbus 638.

PRETORIA.

Pretoriusstraat.

— Ook —

Grand National-gebou 1, Rissikstraat, JOHANNESBURG.

'N „VEE-VRIEND"

Duisende en nog eens duisende S.A. boere het bewys dat GOW'S 'n werklike vriend van hul vee is.... 'n vinnige, veilige en seker middel teen Draadwurm, Lintwurm, Geïlsiekte, ens. Gebruik GOW'S ook vir u beeste — hou dit altyd byderhand, of nog beter, gebruik dit dikwels — dit hou beeste gesond deur sy versterkende uitwerking, selfs al ly hulle nie aan die genoemde kwale nie.

Gebruik GOW'S om u diere se ontwil en stuur asseblief leë bottels na u handelaar terug, om seker te wees van u voorraad in die toekoms.

GOW SE

DRAADWURM-MIDDEL

Fabrikant:

**F. E. HOLBOROW, Posbus 68,
 KINGWILLIAMSTOWN.**

**HANDELS
 MERK**

DS. P. J. SMIT.

'Dit was 'n geweldige skok vir die gemeente Springs toe ds. P. J. Smit op 21 Mei 1943 kort voor die aanvang van 'n vergadering in die pas voltooide kerk 'n hartaanval gekry het en 'n kwartier later in die pastorie oorlede is.

Hy is op 24 Augustus 1902 in die distrik Heilbron gebore, en nadat hy in Pretoria afgestudeer het en as predikant van die Ned. Hervormde Kerk toegelaat is, is hy op 22 Februarie 1930 as predikant van die gemeente Losberg bevestig. In 1939 het hy predikant geword van die gekombineerde gemeentes van Boksburg en Springs, en later alleen van Springs.

Hy was bekend vir sy troue en opregte karakter, sy eenvoud en sy strewe na verdieping in die geestelike dinge. Hy was 'n gewilde prediker wie se preke 'n diep indruk gemaak het.

En nou het hy heengegaan. Die dood met al sy verskrikings, die laaste vyand, soos Paulus dit noem, is te niet gedaan. Onse pastorieë is swaar besoek in hierdie jaar 1943. Behalwe die dood van ds. Smit word nog twee pastorie-moeders beweën. Alger in die krag van hulle lewe! God weet wat goed is. Eenmaal sal ons verstaan.

S.P.E.

WANT JULLE IS ALMAL EEN IN CHRISTUS JESUS

Gal. 3:28.

Daar het gevaar bestaan dat daar skeuring sou kom in die gemeente van Galasië — hierdie gemeente het uit Jode en heidene bestaan en deur onrusstokers is hierdie twee volkelemente teenmekaar opgestook.

I.p.v. alleen Jesus Christus te verkondig as die enigste weg van saligheid is die klem opnuut op die wet gelê — die wet van Moses moes volgens hierdie dwaalleeraars gehou word, omdat sonder die werke van die wet niemand geregverdig kan word nie.

En hierdie wetsprediking het dadelik by die Jode aanklank gevind — nou kon hulle daarop aanspraak maak dat hulle erfgename van die belofte is omdat hulle kinders van Abraham is.

En teen hierdie wetsprediking verset Paulus hom met alle mag — met nadruk wys hy die gemeente van Galasië in sy brief daarop dat die sondaar nie deur die werke van die Wet nie; maar alleen deur die geloof geregverdig word. Selfs Abraham is nie deur die wet geregverdig nie; nee, hy het dit geglo en die geloof is hom tot geregtigheid gereken. Daarom sal ook alleen hulle wat glo deelgenote word van die beloftes wat aan Abraham gegee is.

Dit' spreek hoegenaamd nie vanself nie dat almal wat volgens geboorte van Abraham afkomstig is 'n besondere aanspraak het op die seëninge van die Verbond wat God met Abraham opgerig het. God is magtig om selfs uit die klippe kinders van Abraham te verwek. Die geloof is en bly die enigste voorwaarde om die seëninge van God te ontvang. Alleen dié geslagte sal in Abraham geseën word, wat hulle saam met hom aan God deur die geloof vasklem as siende die Onsiënlike.

Maar wat is dan die bedoeling van die Wet? Die Wet, antwoord Paulus, is daar terwille van die oortredinge — nie om die oortredinge te verminder nie, maar juis uit die oortredinge te vermeerder en ongehoorsaamheid bewuste sonde te maak. Die wet kan dus nie verlos nie maar roep die sondebewussyn of sondebeseft in die oortreder wakker. Die wet verklaar die mens skuldig aan die eise van God, maar is nie instaat om sy skuld weg te neem nie.

Die wet was slegs dié pedagoog of tugmeester wat ons opgevoed het om Christus deur die geloof aan te neem.

Die wet oortuig ons van ons volslae magteloosheid om self ons saligheid uit te werk en die erkenning van eie magteloosheid

is die noodsaaklike voorwaarde om ons heil en saligheid alleen van Christus as Middelaar en Saligmaker te verwag.

Die mense wat onder die wet geleef het, het geleef in die tydperk van onmondigheid, maar hierdie periode is deur die koms van Christus afgesluit. Die wat in Christus glo is nie langer slawe van die wet nie, nee, deur Christus is hulle vrygespreek en het hulle kinders van God geword. Deur die Doop word almal in Christus ingelyf en in die eenheid wat ons almal in Christus deelagtig word, val alle onderskeid weg. Almal wat glo is een in Christus Jesus. Almal, sonder uitsondering, afgesien van hulle afkoms, is kinders van God deur die geloof in Christus Jesus — „in Christus is daar nie meer Jood of Griek nie; daar is nie meer slaaf of vryman nie, daar is nie meer man of vrou nie; want julle is almal een in Christus Jesus.

In Christus is al die gelowiges één, maar dit beteken nie dat alle onderskeid wegval nie. Die skeidslyne tussen die verskillende volke word nie uitgewis nie en daarom val ook die kleur-verskille nie weg nie. As dit die bedoeling van God was dat ons 'n bastergeslag moes word dan sou Hy ons nie as afsonderlike volke in die wêreld laat woon nie, en dan sou daar ook geen kleur onderskeid gewees het nie.

Sendingwerk mag dan ook nooit gelykstelling in die hand werk nie. Sendingwerk beteken b.v. nie dat die kaffer met die blanke op dieselfde voet moet gestel word nie. Nee, onder Sending het die Apostels niks anders as Evangelisasie verstaan nie. Die Evangelie moet aan die heidene verkondig word. Die opvoeding van die heidene is die verantwoordelikheid van die Staat.

Ons kan nie almal eenders wees nie. Ook in die skepping sien ons oral verskil en onderskeid, — die een boom oortref die ander in skoonheid — die een blom is mooier as die ander — die een ster skitter groter heerlijkheid uit as die ander — die een dier is mooier as die ander.

Deur die geloof verdwyn ook nie die onderskeid tussen man en vrou nie, — die man bly die hoof van die vrou net soos Christus die Hoof is van die gemeente. Die vrou het 'n ander roeping as die man, is anders van aanleg en karakter.

Ook sal die afstand tussen vryman en dienskneg altyd bly bestaan al het altwee deur die geloof die eiendom van Jesus Christus geword. Die een sal altyd 'n ondergeskikter posisie as die ander inneem. Nooit sal dit geluk om die grenslyne wat God self getrek het uit te wis nie.

Onophoudelik word deur die mense pogings aangewend om eenheid te bewerkstellig — verbonde word gesluit, traktate word opgetrek en onderteken, konferensies word gehou, maar die resultaat is altyd een groot mislukking. Verskil en onderskeid sal daar altyd wees solank as die wêreld staan. Daar is

alleen een band wat ons as Christene saam verbind en dit is die band van die geloof. Christus is die middelpunt waaromheen al Sy dissipels saamgetrek word. Sy naam word deur alle gelowiges genoem en bely as die enigste naam waardeur son-
daars salig word.

Ons almal dra dieselfde verbondsteken op die voorhoof — deur die Doop het ons almal erfgename geword van die genade-verbond wat God in Christus Jesus opgerig het.

Ons sit almal aan rondom dieselfde tafel om deur brood en beker die dood van onse Here te verkondig totdat Hy kom.

Die Bybel, Gods Woord, is vir ons almal die lig op ons pad en die lamp vir ons voet. In Sy Woord het God Hom aan ons almal geopenbaar. Die gelowiges is almal wandelaars op dieselfde pad, want volgens die belofte van God verwag ons almal 'n nuwe hemel en 'n nuwe aarde waarin geregtigheid woon.

Eén doel word deur ons almal nagejaag n.l. om waardig te wandel die roeping waarmee Christus ons geroep het. As lewende stene wil ons almal ingemessel word in die mure van die Tempel van die Here wat volgens Sy gemaakte bestek besig is om te verrys.

Die gelowiges is almal broeders en susters van dieselfde huis, saamgebind deur dieselfde bande van liefde en geloof.

Jesus Christus is die Hoof van Sy gemeente en ons is almal lede van dieselfde liggaam. Christus is die Bruidegom en al die gelowiges in 'n gemeente verbind, is Sy bruid wat haar klaar hou om Hom te ontmoet as Hy kom op die wolke van die hemel.

In en deur Christus is ons almal kinders van onse Hemelse Vader en erfgename van Sy beloftes. Julle is almal één in Christus Jesus — maar, die vraag is: word hierdie eenheid deur ons geopenbaar? Kan dit aan ons onderlinge verhoudinge, aan ons gedrag en optrede gesien, en aan ons woorde gehoor word dat ons almal lede is van dieselfde liggaam, waarvan Christus die Hoof is? Wat is die opinie van die buitestaanders van ons? Watter indruk maak ons as Christene op die ongelowiges? Wat dink die wêreld van ons Kerkmense? Kan ons tussen al die ander mense uitgeken word deur die voorbeeldige houding wat ons inneem en as gevolg van die weldadige invloed wat deur ons uitgeoefen word? Kan en moet dit van ons, as Christengelowiges, gesê word: Kyk, hoe lief het hulle mekaar. Moet ons nie met skaamte bely dat die eenheid wat die kenmerk moet wees van alle gelowiges selde of nooit deur ons geopenbaar word nie? Ag, daar word nog soveel selfsug deur ons geopenbaar niteenstaande ons Christus bely het as ons Heiland en Saligmaker.

Die Christelike deug van selfverloëning het die meeste

Christene nog nie aangeleer nie — ons verstaan nie die kuns om die minste te wees en die een die ander hoër te ag as homself. Jesus het ons 'n voorbeeld gegee om mekaar se voete te was, maar dit kry ons byna nooit reg nie. Ons wil liewers heers as dien. Ons eie belange neem die eerste plek in — die ander mense kan maar toesien.

Omdat ons almal in Christus één is behoort vir ons die liefde die band van die volmaaktheid en die vervulling van die wet te wees. Ons moet mekaar niks anders skuldig wees as om mekaar lief te hê nie. Ons roeping is om mekaar lief te hê en liefde te bewys. Ons moet mekaar lief-hê omdat God ons die eerste liefgehad het. En aan die sondaarsliefde van God kan ons tog nie een oomblik twyfel nie. So lief het Hy ons gehad dat Hy Sy onuitspreeklike Gawe, Sy hoogste en beste Gawe in Christus Jesus aan ons gegee het en saam met Hom wil Hy aan ons alle dinge genadiglik skenk. Geen offer was te groot om ons te red en salig te maak nie. Ons het die ewige dood verdien in die poel van swawel en vuur, waaruit daar geen opstanding in ewigheid is nie, maar Christus het in ons plek in die diepste dieptes van die dood ingedaal om dit vir ons moontlik te maak om die ewige lewe te beërf en in te gaan in die vreugde van onse Here.

Is daar groter liefde denkbaar as dat iemand gewillig is om sy lewe te gee nie alleen vir sy vriende nie, maar selfs vir sy vyande? En dit het Jesus vir ons gedoen.

God het sondaars lief met 'n ewige liefde; Sy liefde vir sondaars is so groot dat ons ons daar geen voorstelling van kan maak nie. En mag en durf ons dan die mense haat wat God liefhet? Durf ons dan die mense verafsku wat God roep om Sy kinders te wees? God het geen lus in die dood van die sondaar nie — Christus het die duurste prys, Sy bloed, betaal om sondaars te verlos uit die kwellende bande van die ewige dood. En sal ons dan die oorsaak wees dat hierdie mense wat God wil dat hulle moet gered word verlore gaan vir tyd en ewigheid?

Laat ons tog waak en bid om nie vir ons medemens 'n vloek i.p.v. 'n seën te wees nie. Die gevaar is veral in hierdie tyd van stryd groot om ons roeping te vergeet. So maklik word ons gevoelens opgesweepte met die noodlottige gevolg dat ons ons ewewig kwytraak en ons aan woorde en dade skuldig maak wat ons skuldig verklaar voor die aangesig van God.

Ons noem onself Christene — ons het die goeie belydenis voor baie getuie afgelê, maar so dikwels sleep ons ons Christelike naam en belydenis deur die modder deur ons onheilige getwis en onverkwiklike rusies.

Gedurig is ons besig om die strydbyle skerper te slyp om mekaar te beveeg en, indien moontlik, onskadelik te maak.

Dit is hartverskeurend om getuie te wees van die liefde-loosheid, broedertwis en broederhaat wat daar deur Christene geopenbaar word. Van die eenheid in Christus Jesus word daar maar min gesien.

Christene lê hulle daarop toe om die een die ander verdag te maak en swart te smeer. Nie alleen verwek ons ander tot toorn nie, maar so menige dag gaan die son onder oor ons eie toorn.

I.p.v. dat die Heilige Gees ons hart vervul, maak ons plek vir die duiwel, — in die hemel is seldé blydskap oor sondaars wat tot bekering kom, maar in die hel word daar gejuig omdat daar soveel mense is wat hulle eie siel versondig en bowendien die oorsaak is dat ander die pad van die sonde bewandel. Julle is almal een in Christus Jesus — as lidmate van die gemeente, die liggaam van Christus, is ons almal aan Hom, die Hoof, verbind en daarom behoort ons bymekaar. Bande van onderlinge liefde moet ons saamsnoer.

Die lede van ons liggaam is nie almal eenders nie — elke lid het sy eie funksie, maar die een lid kan nie sonder die ander klaarkom nie. Maar hoewel dit baie lede is, is dit een liggaam. Daarom as één lid ly, ly al die ander lede saam, en, as een lid geëer word, is al die lede saam bly. Al is ons almal lede van die liggaam van Christus dan beteken dit nie dat alle verskeidenheid en verskille uitgewis is. Elke lid het sy eie karakter en sienswyse en roeping. Maar, te midde van al die verskille en verskeidenheid moet altyd dieselfde gesindheid deur ons geopenbaar word, n.l. die gesindheid van Christus.

Aangaande die gesindheid van Christus skryf die Apostel Petrus: „want hiervoor is julle geroep, omdat ook Christus vir julle gely het en 'n voorbeeld vir julle nagelaat het, sodat julle Sy voetstappe kan navolg: Hy wat geen sonde geken het nie, en geen bedrog in Sy mond gevind is nie; wat toe Hy uitgeskel is, nie terug uitgeskel het nie; toe Hy gely het, nie gedreig het nie; maar dit oorgegee het aan Hom wat regverdig oordeel. Selfs vir Sy vyande het Hy gebid.”

Daarom vermaan dieselfde Apostel ons: wees almal eensgesind, medelydend, vol broederliefde en ontferming, vriendelik. Vergeld geen kwaad met kwaad of uitstel met uitstel nie; maar seën intedeel, omdat julle weet dat julle hiervoor geroep is, sodat julle seën kan beërwe.

Daar in die hitte van die stryd vergeet ons so maklik ons roeping — die eenheid wat ons in Christus het kom nie tot openbaring nie.

Niemand kan u belet om u eie opinie oor politieke sake te hê nie — niemand kan u kwalik neem as u probeer om ander vir u sienswyse te oortuig nie. Maar dan moet u die opinie van ander ook respekteer en as u hom wil oortuig dit op 'n mooi

manier doen soos dit 'n christengelowige betaam. Sodra iemand in 'n debat kwaad word is dit 'n bewys van gebrek aan argumente en 'n teken dat hy die stryd verloor. Treurig is dit om te sien hoe min verdraagsaamheid, onderlinge vertroue en vergewensgesindheid daar deur ons geopenbaar word wat geroep word tot eenheid in Christus Jesus.

Ons Godsdienst oefen te min invloed in ons lewe uit — Gods Woord het vir ons tot 'n groot mate Sy gesag verloor. Aan die grootste gebod is ons elke dag ongehoorsaam om God, bo alles, lief te hê en ons naaste soos onself.

Baie mense skep daar behae in om ander sleg te sê, te verkleineer en te vervolg. Van onheilige wapens word gebruik gemaak om mekaar te beveg. En laat ons tog nie van onself af wegkyk en met die vinger van beskuldiging na ander wys nie. Nee, steek die hand in eie boesem, want niemand is onskuldig nie. Ons sonde teen ons medemens is groot — die eenheid wat daar in Christus behoort te wees word deur onself verbreek. Ons, die lede, is die oorsaak dat die liggaam van Christus skade aangedoen word. Ons breek af i.p.v. op te bou — ons verstrooi waar dit ons roeping is om te vergader. Hoe kan ons verwag dat Christus ons sonde moet versoen indien ons weier om met ons medemens versoend te raak?

Julle is almal één in Christus Jesus — daarom behoort ons mekaar in liefde te verdra en ernstig te strewen om die eenheid van die Gees te bewaar deur die band van die vrede. Sonder mekaar kan ons nie bestaan nie, want ons is mekaar se lede. Daar word so min van die eenheid in Christus onder die Christene gesien. Christus is uit die middelpunt verdring. Mense, politieke leiers het in baie harte die plek van Christus ingeneem.

Ag, as ons maar vir Jesus wil doen wat ons doen vir die persone wat ons aanhang. As ons maar net so sterk staan by ons Christelike belydenis as wat ons staan by ons politieke belydenis. O, dan sou die Koninkryk van God kom met krag en heerlikheid en dan sou die gemeente van Christus groei en bloei. Ons voormanne laat ons nie beledig nie, maar van Jesus kan die mense maar sê wat hulle wil — ons neem nie aanstoot nie.

Omdat ons vergeet dat ons almal een moet wees in Christus Jesus, daarom word die rusies en twis wat ons daar buitekant met mekaar het so maklik oorgeplant op die terrein van die Kerk. Daar is helaas baie mense wat nie omgee om die gemeente, die liggaam van Christus, skade aan te doen nie, solank hulle maar hulle politieke ideale kan bereik. En die bruid van Christus mag nie deur haat en nyd en twis en tweedrag ontsier, onteer en geskend word nie. Dit is vir ons hoogtyd om onself

rekenskap te gee in welke verhouding ons, as lede, tot Christus, die Hoof, staan.

Wat is per slot van sake die oorsaak van al die verskeurdheid en onenigheid wat daar tussen ons as Christene heers?

Daar is slegs een antwoord op hierdie vraag: Omdat ons nie vrede met Christus het nie, daarom kan ons ook nie in vrede lewe met ons medemens nie. Omdat ons nie voldoende gedring word deur die liefde van Christus nie, daarom vergeet ons om te bid vir die vrede van Jerusalem, vir die eenheid van Sy kerk en gemeente.

Eers as ons die eenheid met Christus gevind het sal ons mekaar die broederhand reik en die strydbyle waarmee ons mekaar beveg neerlê. Ons roeping is om die eenheid wat ons in Christus het te bevorder. In toenemende mate moet ons die beeld vertoon van ranke van die ware wynstok en steeds meer vrugte dra wat by die bekering pas.

Indien by ons die liefde ontbreek, wee ons dan as die dood kom. Indien ons in hierdie lewe nie die eenheid met Christus ken nie, dan sal ons ook nie in die ewigheid Sy gemeenskap deelagtig word nie.

Die oorsaak van al die verskeurdheid, haat en nyd wat deur die mense geopenbaar word, is en bly die sonde. Die sonde is die kanker wat die eenheid verwoes. Daarom, indien ons die eenheid in Christus deelagtig wil word, moet ons breek met die sonde. Die vriendskap van die wêreld beteken vyandskap met God.

Ons moet kies tussen Christus en die vors van die duisternis. Ons moet kies tussen die wêreld en die Koninkryk van God.

En nou bly geloof, hoop en liefde — hierdie drie — maar die meeste hiervan is die liefde.—Amen.

J. J. PRINSLOO.

Johannesburg.

Stephanus Ignatius van Rheede van Oudtshoorn en
Geertruida Maria geb. Greyling.

S. I. VAN RHEEDE VAN OUDTSHOORN EN
G. M. GREYLING.

Stephanus Ignatius van Rheede van Oudtshoorn, geb. 14 Desember 1851 in die distrik Winburg en oorlede op 24 Maart 1939, was 'n seun van Wilhelmus Petrus van Rheede van Oudtshoorn wat saam met die Vootrrekke uit die Kaapkolonie gekom het en hom in die Vrystaat gevestig het, en in die jaar 1856 na die Versamelberge in die teenswoordige wêreld van Volksrust verhuis het waar hy op 5 November van genoemde jaar hom die plase Elandshoek en Koornplaats laat aanteken het, en met die stigting van die Gemeente Wakkerstroom deur ds. Dirk van der Hoff in 1861 ouderling geword het. Dit mag hier as 'n bekende feit onderstel word dat die familie van Rheede van Oudtshoorn afstammeling is van 'n ou adelike geslag, die baronne van Rheede, waarvan die geslagslys tot in die dertiende eeu terug gevoer kan word. Toe een van die afstammeling in besit geraak het van die heerlikheid Oudtshoorn in Suid Holland, het daardie tak die naam „Van Oudtshoorn” by gekry, net soos ander takke Van Rheede van van Drakenstein, Van Rheede van Saesfelt, Van Rheede van Ameronge en Van Rheede van Nederhorst geword het. Die Suid-Afrikaanse geslag stam af van Pieter van Rheede van Oudtshoorn wat in die 18e eeu 'n hoë Hollandse amptenaar aan die Kaap was, en uiteindelik as Goewerneur benoem is.

Stephanus Ignatius, wie se portret ons hier 'afdruk, was een van die ou Transvalers wat geskiedenis help maak het. Hy was een van die pilare van die Hervormde Kerk, en 'n volksvader wat in die dagelike lewe baie gesien was. In die Tweede Vryheidsoorlog is hy as krygsgevangene na St. Helena gestuur. Sy eerste vrou was Jacoba Wilhelmina van Wyk Burger. Sy tweede vrou was op die portret by hom sit, was Geertruida Maria Greyling, gebore op 8 Januarie 1855 in die distrik Potchefstroom, en oorlede op die plaas Sukkelaar, dist. Bethal. Sy was 'n dogter van Barend Christiaan Greyling wat 'n stiefseun van Piet Retief was. Sy het saam met haar man haar volle deel bygedra tot die opbou van die kerk.

S.P.E.

T. F. J. DREYER.

Theunis Frederik Jacobus Dreyer is op 28 Januarie 1860 op die plaas Mostertsdrift, distrik Senekal, gebore. Later het

hy hom in die distrik Potchefstroom gevestig, waar hy met Dirkie Cornelia Breytenbach getroud is. Hy het in die Tweede Vryheidsoorlog as gewoon burger die beleg van Mafeking meegemaak, en die gevegte op die westelike grens. Met die gevangening van generaal Piet Cronje het hy dit reg gekry om te ontsnap. Na die besetting van Pretoria deur die Engelse is hy tot veldkornet gekies, en daarna tot kommandant. In die tweede helfte van 1901 is hy saam met generaal J. C. Smuts na die Suide om die Kaapkolonie binne te val. Hy is egter in die Vrystaat krygsgevangene geneem en na

Brits-Indië gestuur. Sien hiervoor die Eufeess-Album bls. 52 waar sy portret saam met ander krygsgevangenes, o.a. ds. M. J. Goddefroy, voorkom. In later jare het hy Losberg in die Unie Volksraad verteenwoordig.

Hy was ook jare lank ouderling van die gemeente Potchefstroom, en was meermale as sodanig na die Algemene Kerkvergadering afgevaardig. Hy was iemand van 'n vriendelike en besliste karakter, trou en opreg, en sy nagedagtenis sal nog lank tot seen wees.

S.P.E.

NOGEENS KERKVERENIGING.

Ons sal dit in Suid-Afrika waarskynlik nog meermale belewe dat pogings aangewend sal word om die Afrikaanse Kerke te verenig. Solank ons volk nog in sy wordingstydperk verkeer, sal die ideaal van een land, een volk, een Kerk gepropageer word, en sal dit sy aanhangers ook onder die lede van ons Kerk vind. Kort gelede nog is daar weer baie in daardie rigting gedink, gepraat en geskryf. Op die oomblik lê so 'n moontlikheid vir ons almal miskien nie eers naby die waarskynlike nie, ons dink nie eens daaraan, en wil daar niks van weet nie, omdat ons nog so naby die mislukte vereniging van die tagtiger jare van die vorige eeu staan, en die terugslag wat dit vir ons Kerk beteken het, nog nie ten volle oorkom is nie. En tog is dit nodig dat ons maar gedurig aandag aan so 'n moontlikheid moet bestee. Waar die vorige vereniging 'n vereniging van kerkrade en predikante was, waarby die gemeentes, sonder raadpleging van hulle gevoelens as 't ware ingedwing is, daar lyk dit of die volgende vereniging, as dit sover mag kom, 'n vereniging van individuele lede gaan wees, 'n soort volksvereniging, om nasionale eenheid te probeer bewerkstellig.

Dat ons vierkant teen enige moontlike soort van vereniging is, hoef nie nogeens gekonstateer te word nie. Dat ons nie buite die gevaar van 'n tweede vereniging staan nie, is egter net so waar. Ons moet in gedagte hou, dat daardie ou garde vir wie die Hervormde Kerk die beliggaming was van hulle hoogste godsdienstige en lewensideale, al minder en minder word. Ons leef helaas in 'n tyd waarin die gees van onderskeiding al swakker word op geestelik-sedelik en kerklike gebied. As daar baie mense vandag is wat die onderskeid tussen sekte en Kerk nie meer sien nie, want „dis tog maar een Here wat ons almal dien,” dan is daar nog baie meer vir wie dit geen verskil maak of hulle nou in hierdie of daardie Afrikaanse Kerk hulle godsdienstige lewe voer nie. Dis nie die geval met minder goed ingeligtes nie, maar ook met die „ontwikkeldes,” nie buite, maar ook binne ons Kerk.

Die saak het egter ook nog 'n ander kant, n.l. ons besware teen 'n kerkvereniging. Ons ken hulle almal op die punte van ons vingers. In die „Almanak” van 1942 is hulle weer op oortuigende wyse deur Ds. Prinsloo G. seun gestel in sy artikel oor „Kerkvereniging.” Hierdie besware is van histories-praktiese aard, maar daarby ook beginselbesware. 'n Eventuele vereniging sal meebring dat ons Kerk sy karakter gaan verloor,

dat ons Kerk deur 'n groot en magtige stroom verswelg sal word sodat hyself nie meer herkenbaar sal wees nie. Daarby kom nog die praktiese besware t.o.v. die wyse van Nagmaalsviering, kerkregering, bidure ens. Die vraag is egter of hierdie besware op die lang duur geldende besware sal bly. Dit is tog nie onmoontlik om hulle met allerlei kompromissies te oorbrug nie. Sal die krag van hierdie besware met die gang van die tyd nie dalk afneem nie? Om maar een voorbeeld te noem: die verset teen die gebruik van die kelkie, i.p.v. die beker, word in die bepaalde kringe waar hierdie gebruik ingevoer is, met die loop van die tyd tog al minder.

Maar 'n groter en belangriker vraag as hierdie, is die vraag wat ook al deur die voorstanders van kerkvereniging gestel is: kan die groot en liggende ideaal van kerklike eenheid nou werklik prysgegee word ten koste van hierdie besware? Terwyl ons almal dieselfde leer en belydenis het, behoort ons ons te verhef bokant die besware, en moet ons alles opoffer vir daardie groot ideaal. As die Skrif gedurig tot eenheid en eensgesindheid maan, as Christus self in die Hoëpriesterlike gebed gebid het: „sodat hulle een kan wees net soos Ons,” kan ons dan nog teen kerkvereniging wees? Met ander woorde: kan ons uit ideële oogpunt beskou, ooit anders as ten gunste van kerkvereniging wees? Ook op hierdie vraag sal ons 'n antwoord moet gee.

Voorop wil ons stel dat die Kerk 'n grens, 'n einde het. Die tyd wat die Kerk omspan is die tyd tussen hemelvaart en wederkoms. Wanneer die Hemelse Bruidgom kom, verdwyn die Kerk. In hierdie sin het die bekende segswyse gelyk: dat die Kerk slegs bestaan om homself oorbodig te maak, om homself op te hef. Daar waar die volmaakte kom, daar is die grens van die Kerk, maar daar is ook tegelyk die doel van die Kerk, daarna jaag die Kerk, en daarom is die grens en die doel van die Kerk dieselfde. Die doel van die Kerk is om by sy grens te kom, en presies daar waar die Kerk sy doel bereik, daar is sy grens. Die heiligheid en algemeenheid van die Kerk moet hierin getoon en bevestig word: dat hy hom dit moet laat welgeval om in sy grens ook die doel van sy bestaan te erken. Laat ons dit onder die volgende gesigspunte kortliks beskou:

1. Ons ken die Kerk alleen as 'n vergadering van mense wat hulle uitwendig by hom aansluit. Of almal wat aansluit ook behoort tot die ware, onsigbare Kerk van Christus, sal ons nooit weet nie. Al maak ons die vereistes vir die uitwendige, openbare belydenis ook hoe streng, tog sal dit alleen by God bekend wees wie behoort tot die liggaam van Christus. Die doel van die Kerk is om hierdie volmaakte toestand te bereik, almal lede van die liggaam van Christus, maar hier is ook sy grens. Solank die Kerk nog Kerk is, bly dit sy hoop deur die

geloof, omdat hy vertrou op die seëpraal van die genade, en daarom die belydenis hier op die grens: ek glo aan 'n heilige, algemene, Christelike Kerk.

2. Ons ken die Kerk nie anders as die Kerk waarin ons gedoop en opgevoed is nie. M.a.w. ons ken die Kerk nie anders as in sy „verdeeldheid” nie. Naas die Kerk wat ons ken, is daar nog ander Kerke met dieselfde belydenis, ook Kerke, soos die Lutherse Kerke, in wie se andersoortige belydenis ons nogtans ons geloof en die Kerk van Jesus Christus moet en kan herken. Hier het ons die doel: die een ware Kerk van Jesus Christus, maar hier het ons ook die grens. En op hierdie grens doen ons die belydenis: ek glo een... Kerk.

3. Die Kerk het sy ontstaan te danke aan die feit dat die Koninkryk van God in die verskyning van Jesus Christus op aarde, naby gekom het... alleen *naby* gekom het. Die Kerk is dus nog nie die Godsryk nie. As die Godsryk gekom het, sal die Kerk nie meer bestaan nie. Daar lê die grens van die Kerk, daar is sy doel. Dan geen sigbare Kerk meer in sy verdeeldheid nie, maar dan sal God alles en in almal wees. Daarop hoop die Kerk, daarna jaag die Kerk, en daarom bid die Kerk: laat U Koninkryk kom! Wee die Kerk wat tevrede is om Kerk te bly. Maar daarby moet die Kerk sy grens erken en respekteer. Dis alleen maar die religieuse entoesiaste wat daardie grens nie wil erken en dit probeer omverloop. Die Kerk erken deemoedig sy grens, omdat hy aan die toekomstige opheffing daarvan glo. Om daardie grens self te probeer ophef is 'n vergryp teen die goddelike bepaling en 'n poging om die koms van die Godsryk met mensemiddelle te forseer.

Ons geraak dan tot hierdie slotsom: met al ons mooi menslike en lofwaardige pogings tot uiterlike kerklike eenheid, sal ons nooit verder kom as tot die eindelike besef dat die Kerk sy grens het, en dat hy binne hierdie grens die Kerk in „verdeeldheid” is. En hierdie grens moet ook ons deemoedig respekteer. Laat ons ook daarop let dat ons strewe na uiterlike eenheid nie konsekwent sal wees nie, as dit nie ook alle Kerke insluit wat ons as Kerk van Jesus Christus op grond van hulle belydenis erken nie. Maar met die oog op die doel van die Kerk, behoort dit tussen die verskillende kerke tot broederlikheid, verdraagsaamheid, samewerking te kom, omdat ons ook saam bid vir die koms van die Godsryk, dat die volmaakte eenheid in Christus gesien en gesmaak kan word. Totdat daardie Godsryk kom, wanneer dit een geheiligde volk in Christus Jesus word, het die Kerk sy taak hier om die evangelie te verkondig, en in die getroue uitvoering van hierdie opdrag en taak, doen die Kerk meer en beter om die koms van die Godsryk te verhaas, as om met menslike, kunsmatige middels, die absolute eenheid te probeer bewerkstellig.

Ons lewe in 'n tyd van mooiinklinkende slagspreuke. Wat ons egter nodig het is nie dit nie, maar ernstige besinning op die waarheid omtrent die Kerk, wat sy wese, wat sy taak is. Wat daar veral nodig is om kerkvereniging onmoontlik te maak, is 'n diepe kerkbewussyn, liefde en waardering vir die eie Kerk. Hoewel ons geen ander Kerk die reg van bestaan wil ontsê nie, intendeel elke Kerk wat ons erken as die Kerk van Christus wil respekteer en met hom wil saamwerk, behoort ons eie Kerk vir ons tog die Kerk te wees waarin ons God die beste kan dien, anders sou dit geen sin hê waarom ons aan hom en nie aan die ander behoort nie. Ons behoort nie aan hierdie of daardie Kerk omdat hy miskien groot, of magtig, of ryk of beter is as die ander nie, nog minder mag die Kerk hom daarin verheug dat dit wel die geval met hom is nie. Die ware gesindheid van die Kerk moet wees die erkenning en belydenis dat hy van almal Gods vergewende genade die meeste nodig het, en die liefde van elke lid vir sy Kerk is gegrond in die erkenning dat hy in daardie Kerk, hoe gebrekkig ook, God nogtans die hoogste eer kan toebring.

Ons erken en glo dat God ook met ons Kerk Sy plan en doel het. Hy word nie maar sommer by toeval in hierdie land gevind nie. Deur ons Kerk wil God ook die koms van Sy Ryk laat voorberei. Daarom kan sy taak alleen maar wees evangelieverkondiging, brenger van die blye boodskap: hier is julle God! Mag ons Kerk altyd getrou bly aan die uitvoering van hierdie taak deur God aan Sy Kerk gestel. Langs die weg van die godsdiens was die stryd deur die eeue maar altyd dieselfde: dit gaan om die onvoorwaardelike vertrouwe op die beloftes van God, in Sy Woord geopenbaar, of om die menslike poging om ook iets te presteer. Op hierdie weg vind ons die stryd van die groot Skrifprofete teen die verkeerde opvatting van die offerpraktyk; Jesus se verpletterende optrede teen die Fariseërs; die stryd van die Hervormers teen die Roomse Kerk. Dis die ou stryd tussen geloof en mensewerke, genade en verdienste. In die moderne tyd het die ou stryd net weer 'n nuwe kleed gekry. Daardie romantiese, idealistiese strewe van die mens om uit eie vermoëns die hemel te bereik, het die moderne mens weer met innige tederheid aangegryp. Die klem het weer verskuiwe van God, na die mens. Lê op hierdie weg nie ook die verskynsel van moralisme, metodisme en sentimentaliteit in die Kerk nie? Lê op hierdie weg nie ook die menslike strewe na die „ideale” kerklike eenheid nie? Hierdie stryd sal in die toekomst weer tot 'n beslissing moet kom. Mag ons Kerk genade ontvang om altyd te gaan langs die weg van die profete, van Jesus, van die Hervormers. Want die Kerk kan alleen lewe uit die geloof, d.i. uit die Woord, d.i. uit God.

Standerton.

F. J. VAN ZYL.

DS. J. L. DÖHNE.

Jacob Ludwig Döhne is op 9 November 1811 te Zierbergen in Hessen Cassel, Duitsland gebore. Sy teologiese opleiding het hy in Berlyn ontvang, waar hy op 1 Augustus 1835 georden is. Hy is toe na Suid-Afrika waar hy op verskillende plekke as sendeling werksaam was. Hy het die Nuwe Testament in die Soeloetaal vertaal. In 1847 het hy Lindley as predikant te Pietermaritzburg opgevolg, en het die amp tot 1849 bekleed. In 1871 was hy predikant van 'n gemeente in Natal wat nie in verband met die Ned. Geref. Kerk gestaan het nie. In 1872 was daar sprake dat die Hervormde Gemeente van Utrecht hom sou beroep. In die kerkraadsnotule van 12 Mei

1872, onder voorsitterskap van ds. N. J. van Warmelo, lees ons: „Er wordt kennis gegeven dat de Wel Eerw. Heer Döhne de dankzeggingsleerrede heeft uitgesproken, en de gelegenheid wordt aangenomen om hem te verzoeken de documenten van zijn status aan de vergadering te toonen. De WelEerw. Heer komt binnen en toont zijne documenten, die in orde bevonden worden.” Ds. Döhne is toe ook as predikant van die Ned. Hervormde Kerk gelegitimeer, en het die formulier vir aankomende predikante onderteken. Van 'n beroep het egter niks gekom nie. In die kerkraadsnotule van 17 Febr. 1873 lees ons: „Inzake den heer Döhne, die beroepbaar is in de gemeente als predikant, wordt aangeteekend dat de meerderheid liever een predikant uit Holland wil beroepen.”

Ds. Döhne is in 1879 oorlede.

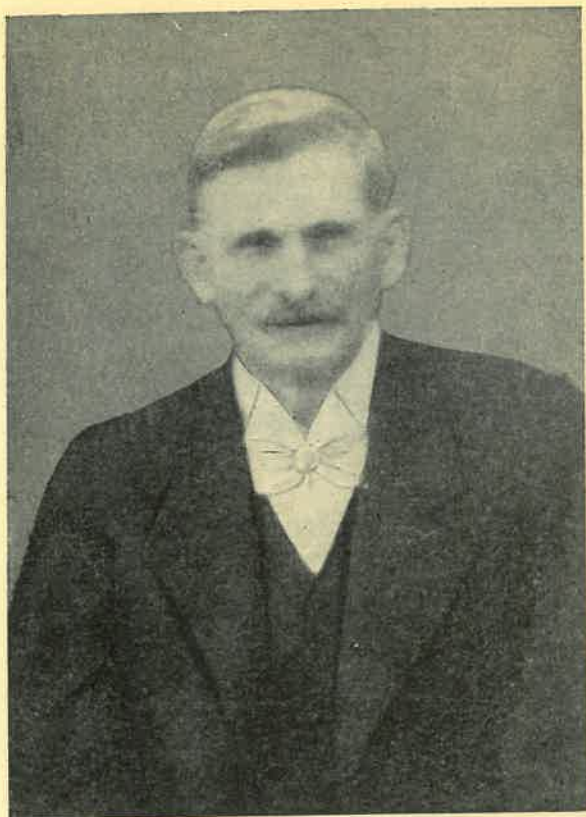
S. P. E.

OULD. CHRISTIAAN JOUBERT EN
MEVR. JOUBERT.

Wyle ouderling Chris. Joubert is gebore op 11 April 1864 in die Pretoria distrik. Hy was uit 'n troue Hervormde geslag nl. 'n seun van die bekende oudl. C. J. Joubert van Witfontein, distrik Pretoria, wat Hoof van Mynwese was in die dae van die Suid-Afrikaanse Republiek. In 1884 het hy gaan woon op die plaas Vermont, tussen Dullstroom en Lydenburg. Op sy geboortedag is hy in 1888 getroud met Susara Jacoba Vermaak. In die tweede Vryheidsoorlog het hy dit tot veldkornet gebring. Vanaf 1910 tot 1915 was hy lid vir Lydenburg van die eerste Unie-Volksraad. Jarelank het hy die gemeente van Lydenburg, later Dullstroom, trou gedien as ouderling. Dikwels het hy sy gemeente op Rings- en Algemene Kerkvergaderinge verteenwoordig. Sy hart en die van sy sagte, troue eggenote het warm geklop vir sy kerk. Op 26 Mei 1943 is hy oorlede en drie maande later het tant Sarie hom gevolg.

JOH. DREYER.

PHILIP EDUARD MALHERBE.

Wyle ouderling P. E. Malherbe is in 1862 gebore in Simonstad. In 1886 het hy na Transvaal gekom en later tot met die uitbreek van die Tweede Vryheidsoorlog het hy in die kantoor van die Mynkommissaris gewerk. In die oorlog is hy bevorder tot veldkornet. Nog later was hy kommandant van Potchefstroom distrik. Hy was getroud met 'n dogter van kom. Antonie Kock, lid van die Volksraad, en 'n kleindogter van kommandant Jan Kock.

Die familie Malherbe, netsoos die familie Kock, het veel gedoen vir die opbou van die Hervormde Kerk. Hy het die gemeente van Potchefstroom eers as diaken gedien, daarna as ouderling en nog baie langer as kassier. Met sy heengaan op 7 Okt. l.l. het die Hervormde gemeente een van sy trouste lede verloor.

JOH. DREYER.

BESTUUR VAN DIE NED. HERV. STUDENTEVERENIGING.

Voorste ry, v.l.n.r.: Mej. W. J. C. Labuschagne, Prof. Dr. S. P.
Engelbrecht, Mej. A. M. M. Joubert.

Agterste ry, v.l.n.r.: Mnr. N. Muller, Mnr. A. J. van Staden,
Mnr. D. B. Snyman.

DIE NEDERDUITSCH-HERVORMDE STUDENTE- VERENIGING.

Gedurende die afgelope paar jaar was daar behoefte om aan die Universiteit van Pretoria 'n vereniging te stig, waaraan al die studente wat aan die Hervormde Kerk behoort, saamgesnoer kan word. Die stigting van so'n vereniging is dikwels bespreek, maar weens omstandighede kon ons dit nog nooit doen nie. Gelukkig kan dit aan die begin van hierdie jaar verwesenlik word. Prof. Dr. S. P. Engelbrecht, in medewerking met die bestuur van die teologiese vereniging *Van der Hoff* het die wiel aan die rol gesit deur 'n eerste vergadering te belê op 26 Maart 1943. Nadat die noodsaaklikheid van so'n vereniging deeglik bespreek is, het die vergadering die eerste bestuur van ons vereniging wat die naam sal dra van die „Nederduitsch Hervormde Studente Vereniging” gekies. Die bestuur van die afgelope jaar het bestaan uit :

Prof. Dr. S. P. Engelbrecht (Ere President).
Mnr. A. J. van Staden (Voorsitter).
Mnr. N. Muller (Onder Voorsitter).
Mej. A. M. M. Joubert (Sekretaresse).
Mnr. D. B. Snyman (Penningmeester).
Mej. W. J. C. Labuschagne (Addisionele lid).

Die doel en strewe van ons vereniging kom duidelik uit in die konstitusie wat opgestel is nl.

- (i) Om die studente van die Hervormde Kerk aan die Universiteit meer kerkbewus te maak;
- (ii) Hulle kennis aangaande Gods Woord te vermeerder.

Om dit te kan doen is besluit om vergaderings te hou by welke geleentheid onderwerpe van praktiese aard behandel sal word. So het Prof. Engelbrecht voor ons opgetree en deur middel van ligbeelde 'n aanskoulike voorstelling gegee van die geskiedenis van die Hervormde Kerk sedert die Kerkhervorming tot vandag. By 'n ander geleentheid het Ds. A. J. G. Oosthuizen 'n baie interessante rede gehou oor „Die roeping van die Christelike Kerk.” Die laaste vergadering van die jaar word op die 29ste Oktober gehou waarby Prof. C. H. Rautenbach ons sal toespreek, en dan 'n nuwe bestuur vir volgende jaar gekies sal word.

By elke vergadering was die belangstelling baie bevredigend. Dit blyk dat daar werklik behoefte bestaan het waarin nou voorsien is. Op die vergaderings en by sy lede word nie

'n vyandige houding deur lede van ons vereniging teenoor ander kerke ingeneem nie, want dit is nie die gees wat eie is aan die Hervormde Kerk nie. Die kenmerk van die Hervormde Kerk was nog altyd dat hy positief gewerk het en daarom is dit ook die doel en strewe van ons vereniging. Ook wil ons nie kerkisties wees nie en daarom kan elkeen wat die beginsels van die Hervormde Kerk goedgesind is en van plan is om met die bloei van hierdie vereniging saam te werk lid van ons vereniging word.

Hiermee wens ons dan ook almal te bedank wat gedurende hierdie jaar gehelp het om ons verrigtinge 'n sukses te maak. Veral wil ons die sprekers bedank, asook Prof. dr. Pont vir sy vriendelike raad by die opstelling van die konstitusie. Ons hoop dat as hulle hulp in die toekoms gevra word ons nie teleurgesteld sal teruggaan nie.

Aan die vereniging wil ons dan ons beste wense toewens. Ons hoop en vertrou dat die vereniging ook sy deel sal bydra tot die bevordering van die belange van ons studente aan die Universiteit, en dat elkeen wat lid van hierdie vereniging is later in die lewe sal toon dat hy of sy trots is dat hulle lede van hierdie vereniging was. „Laat die mylpaal wat vanjaar bereik is vir u tot spoorslag dien om u beste kragte in te span vir hierdie goeie saak.”

Dit word verwag dat iedere Hervormde student aan die Universiteit van Pretoria lid sal word van hierdie vereniging, en daarom vra ons langs hierdie weg dringend aan alle Hervormde ouers om sover dit moontlik is toe te sien dat hulle kinders wat op Pretoria studeer, ons in onse verwagting nie sal teleur stel nie. Ons Kerk het in die verlede al veels te veel goeie kragte verloor omdat studente aan die Universiteit die band met die Kerk laat verslap het.

A. J. VAN STADEN (Voorsitter).

Pretoria, 25 Okt. 1943.

OUDERLING A. F. C. RÖSCHER.

Dis gepas dat ons die nagedagtenis van die manne wat hulle in die belang van die Kerk opgeoffer het in eer sal hou. So iemand was Adriaan Frans Christiaan Röscher, in lewe

ouderling van die Ned. Herv. Gemeente Ventersdorp. Aan hom het die samelewing en veral die plaaslike Ned. Herv. gemeente baie te danke.

Sy vader was Johann Georg Röscher, gebore in Kaapland en getroud met 'n mooi Terblanche. Adriaan is op 5 Augustus 1832 in die distrik Uitenhage gebore. Daar het hy ook sy eerste onderwys ontvang. Op 22-jarige leeftyd (1854) het hy na Transvaal gekom en twee jaar later is hy met Johanna Sophia van Jaarsveld op Klerksdorp getroud, waar hy destyds onderwys

gegee het. Uit die huwelik is drie seuns gebore, nl. Johann Georg, Albertus Stephanus, en Adriaan Frans Christiaan. Alleen Albertus is nog in lewe en op Ventersdorp woonagtig — hy is die vader van wyle Ds. Justus Christiaan Röscher, wat op 19 Oktober 1918, tydens die griep, in Ladysmith, Natal, oorlede is.

Van Klerksdorp het Adriaan later na die Oranje Vrystaat verhuis, waar hy ook 'n tydlank onderwys gegee het, maar eindelik het hy tog weer na die Transvaalse Republiek teruggekeer en hom op De Wetsdrif aan die Vaalrivier gevestig, waar hy die eienaar van 'n pont geword het. Mettertyd is die pont na Sanddrif verplaas.

Hier het een van die mees opwindende gebeurtenisse van sy loopbaan plaas gevind. Die O.V.S. was in oorlog met Mosjes en die mense het elke dag 'n inval in Transvaal van die Basoetoës verwag. In 1866, terwyl Adriaan op Sanddrif was met net een ander blanke en 'n naturel, is sy woning gedurende die nag deur 'n bende Basoetoës aangeval. Hy het die lig in die huis doodgemaak en, met 'n rewolwer gewapen, het hy die huis sonder ongeval verdedig. Die vrou van die blanke, ene Van Niekerk, het egter haar lewe verloor in 'n poging om die woning van af haar man se wa te bereik.

Gedurende die burgeronluste tussen die partye van Kruger, Schoeman en Pretorius het hy diens gedoen as rapportganger.

In 1874 het hy hom op Ventersdorp as algemene agent gevestig — dié saak het hy in 1906 met die oog op sy klimmende jare aan sy tweede seun Albertus oorgemaak. Ventersdorp was destyds nog nie as dorp geproklameer nie. Dit was oorspronklik die plaas Roodepoort 22, waarvan die eienaar Johannes Hendrikus Venter was. Hy het in 1868 erwe begin uitgee en die plek was bekend as „De Erven.” Na Venter se dood het sy weduwee voortgegaan met die uitgee van erwe en Adriaan as haar verteenwoordiger benoem. Hy het dit toe bewerk dat 'n deeglike opmeting van die erwe gedoen is deur die landmeter Loxton. In 1886 is De Erven as dorp onder die naam van Ventersdorp geproklameer. Voor die anneksasie van Transvaal het Adriaan jarelank as vrederegter ageer en daarna is hy as veldkornet benoem. Aanvanklik het hy gewoon waar nou die eiendom van die familie Cheyne is, maar het later verhuis na die plek wat nog deur sy kleindogter, Mevr. H. P. van Aswegen, in Röscherstraat bewoon word. Hier het hy ook die meul opgerig, wat later verkoop is aan die here Morris en Frean en tans in die besit van die gebroeders Praeg is. Met die kerkvereniging het hy vereers saamgegaan, maar omstreeks 1890 tot die Ned. Herv. Kerk teruggekeer. Op 1 Nov. 1909 het sy vrou hom ontval en is in die plaaslike kerkhof begrawe, waar hy self ook na sy dood, op Dinsdagaand om 11 uur, 19 Maart 1912, weggelê is.

Hy was sag van geaardheid en na mate sy jare geklim het, het hy hom al meer tot godsdienstige werksaamhede bepaal en baie aan liefdadigheid bestee. Toe die Ned. Herv. gemeente op 20 Febr. 1892 op Ventersdorp gestig is, is hy as ouderling gekies en was lid van die eerste kerkraad. As ouderling het hy die gemeente getrou en met ywer gedien tot op hoë leeftyd. Met reg kan hy beskou word as een van die steunpilare van die gemeente. Na die stigting van die gemeente en voor 'n kerkgebou opgerig was, het hy Sondae diens in sy huis gehou. Hoe hoog hy aangeskrywe gestaan het weens sy karakter en verdienste, blyk ook wel uit die feit, dat hy deur die kerkraad

as permanente onder-voorsitter gekies is. As oudste ouderling het hy by die hoeksteenlegging van die eerste kerkgebou op 15 April 1893 die leidende aandeel geneem. In die optog het hy met die Bybel voorop geloop. By dieselfde geleentheid het hy 'n treffende toespraak gehou, waarin hy die aanwesiges aan die hand van 'n voorgelese gedeelte uit Mal. 3 opgewek het om hulle tiendes te gee (kyk: Na Vyftig Jaar, deur skrywer hiervan, p. 11). Die bou van die nuwe kerk, wat in 1913 in gebruik geneem is, het hy nie belewe nie, want kort voor daar met dié werk aangevang is, is hy tot hoër diens opgeroep.

Ons kan nie anders nie as om God te dank vir wat hy aan ons in die persoon van Adriaan Frans Christiaan Röscher gegee het, en ons dink aan die Skrifwoord: „Die nagedagtenis van die regverdige is tot seën,” Spr. 10:7.

DANIEL F. ERASMUS.

HUNT, LEUCHARS & HEPBURN BPK.

HOUTHANDELAARS.

IN SUID-AFRIKA GESTIG in 1863—MEER AS 75 JAAR.

H/v. QUEEN en VERMEULENSTR.

Bus 653.

Foon 2-0811.

PRETORIA.

Ook te Durban, Johannesburg, Brakpan, Germiston en
Lourenco Marques.

BOUMATERIALE, OMHEININGS-MATERIALE

Agente vir UNITEX isolerende bord en
MALTHOID vloerbedekking.

J. A. VAN DER LINDE.

Johannes Alwyn van der Linde is in 1868 op die plaas Elandsfontein, distr. Pretoria, gebore. In 1886 het die familie na die distrik Ermelo getrek en in 1890 is hy met Anna Elizabeth Alberts getroud. In 1903 is hy as diaken gekies van Chrissies Meer, en later as ouderling. Vanaf 1912 tot 1936 was hy katkeseermeester van die gemeente, en het op so'n uitmuntende wyse sy taak verrig dat wyle ds. Van Belkum andere meer-male op sy grondig Skrifkennis en sy diepe kennis van die geloofswaarhede gewys het. Op 6 Augustus 1937 is hy oorlede.

S.P.E.

CARS GEERT DE JONGE.¹⁾

(10 Okt. 1865 — 21 Okt. 1899)

Frans Ties de Jonge — die vader van Cars Geert — was een van die tientalle Nederlandse seevaarders uit die provinsie Groningen wat in die tweede helfte van die vorige eeu vir eie rekening met klein seilskepe aan die vragvaart van die groot oseane deelgeneem het. Sy vrou — Hendrika Hazewinkel — het soos die eggenotes van ander kaptein-eienaars — die ontberings van die lang en soms gevaarvolle seereise met haar man gedeel.

Van die reise van kaptein De Jonge is nie veel bekend nie

¹⁾ Sien: Kerkalmanak 1942, bls. 98—132: Die Ned. Herv. Kerk en onderwys en opvoeding, deur N (=J. Ploeger).

maar die geboorteplek van een van sy seuns lê aan die weskus van die Suid-Amerikaanse vasteland nl. Bahia ,terwyl die stoflike oorskot van 'n ander seun in Rio de Janeiro rus. Op die 10e Oktober 1865 het Cars Geert de Jonge, die jongste seun uit die egverbinten, die eerste lewenslig in die Brasiliaanse hawestad Bahia aanskou.

Deurdat sy twee broers as gevolg van die ontberings van die seereise heengegaan ²⁾ het, besluit die moeder om haar jongste seun aan land te hou en hom 'n veiliger toekoms te besorg. So slyt Cars Geert sy skooljare temidde van sy familie in die dorpie Wildervank (prov. Groningen). Hy besoek eers die Christelike skool vir laer onderwys en later die skool vir Meer Uitgebreide Laer Onderwys (M.U.L.O.). Dan begin hy as kwekeling of hulponderwyser optree. Gedurende die dag werk hy as kwekeling in sy ou laerskool en saans woon hy normaal-klasse by. Na drie jaar van harde werk slaag hy in April 1885 in die onderwyserseksamen.

Spoedig daarna verlaat hy, saam met sy moeder, die dorp van sy jeugjare en hou skool aan die „Ned. Hervormde Tusschenschool” te Utrecht. Hy volg gelyktydig 'n kursus vir hoofonderwyser te Amsterdam. Op die 11e Augustus 1887 lê hy met goeie gevolg die eksamen vir Gereformeerde onderwys af.

Dan dwing sy gesondheidstoestand hom om na 'n gesonder land te vertrek. Op raad van sy dokter besluit hy om na Suid-Afrika te gaan.

In Desember 1887 gaan hy op reis en kry daarna 'n aanstelling as assistent aan die voorloper van die latere Staatsgimnasium — die Opleidingskool — te Pretoria. So begin hy — onder leiding van die bekende meester Wessel Louis — sy werk in sy nuwe vaderland. Nadat hy ruim 'n jaar aan die Opleidingskool werksaam was het hy 'n aanstelling as hoof van die skool te Rustenburg ontvang. Oud-leerlinge van De Jonge in sy Rustenburgse tyd skets hom as 'n bekwame meester en 'n ware kindervriend.

Die Republikeinse Departement van Onderwys het De Jonge se bekwaamhede as opvoeder spoedig raakgesien en hom 'n sertifikaat van verdienste uitgereik (1890). Nog in dieselfde jaar besluit die departement om De Jonge as inspekteur van skole te benoem. Hierdie betrekking het hy tot die begin van 1897 bekleed om daarna sy benoeming as sekretaris van die departement te ontvang, 'n pos wat hy tot kort voor die uitbreek van die Tweede Vryheidsoorlog bekleed het. In September 1899 het die Eerste Volksraad van die Z.A.R. met een stem meerderheid De Jonge uit die diens ontslaan.

²⁾ Die ander seun is in Amsterdam (Nederland) oorlede.

Die kort tydjie tussen sy ontslag en die uitbreek van die oorlog het De Jonge gebruik om saam met dr. Herman Coster — die vroeëre Staatsprokureur van die Z.A.R. — Nederlanders, oud-Nederlanders en Transvalers te organiseer as 'n gereëelde strydmag — die Hollander-Korps. As luitenant het De Jonge die vyand tegemoet getrek om op die 21e Oktober 1899 in die bloedige slag by Elandslaagte as 'n held die hoogste offer op die altaar van sy aangénome vaderland te lê.

Sy eggenote — mej. Elisabeth Margaretha Buser — 'n gebore Transvaalse, waarmee hy op 20 Februarie 1890 deur die Gereformeerde predikant van Pretoria, Ds. P. Postma, in die huwelik verbind is, en vier kinders nl.:

Frans Ties — gebore 18 Augustus 1891,

Jacob Hendrik — gebore 31 Maart 1895,

Elisabeth Margaretha — gebore 14 Januarie 1897, en

Cars Geert — gebore 29 Nov. 1898 (op jeugdige leeftyd oorlede), het agtergebly om die heengaan van hul man en vader te betreur. Hulle het nie alleen gestaan nie. In die Z.A. Republiek en in Nederland het 'n groot skare die heengaan betreur van 'n man wat gelewe en gesterf het vir die verwesenliking van sy hoogste ideaal: 'n onafhankelike Z.A.R.!

Wanneer Cars Geert de Jonge in Pretoria sy werksaamhede begin is die toestand, waarin onderwys en opvoeding in die Z.A.R. verkeer, droewig. Daar sal onthou word dat die Driemanskap na die Eerste Vryheidsoorlog ds. S. J. du Toit as Superintendent van Onderwys aangestel het. Tydens die Eerste Vryheidsoorlog het ds. Du Toit se orgaan „De Patriot” die Transvalers vir hul heldhaftige gedrag en hul dapper optrede teen Engeland, geprys. Dit het 'n goeie indruk in die Republiek verwek. Sou dit 'n belofte vir die toekoms beteken? Die Driemanskap besluit om aan ds. Du Toit belangrike werk in die Republiek op te dra: die Christelik-Nasionale opvoeding van die opgroeiende geslag. Duidelik het die Boere-Voormanne besef dat noord van die Vaalrivier 'n lewenskragtige volk, besiel met 'n gesonde nasionalisme moet opgebou word. 'n Volk een van taal en gedagtes, sal 'n herhaling van die Eerste Vryheidsoorlog kan voorkom. Self nog 'n jong samelewing moes die Transvaalse bevolking hulp gaan vra. President Kruger vra hulp; ondersteuning uit die Kaapkolonie, ondersteuning uit Nederland, die ou stamland wat gedurende die dae van stryd altyd getoon het dat daar honderde harte warm vir die strydende Transvalers klop....

Met geesdrif het die volk en regering van die Z.A.R. die nuwe hoof van onderwys en opvoeding verwelkom — om hom later met 'n sug van verligting te sien vertrek. Hy het almal

teleurgestel. Inpleks van by sy werk te bly en die opbou van die onderwys te behartig het die Superintendent sy plig versaak en sy aandag aan ander sake geskink. President Kruger het langsaam maar seker van hom vervreemd geraak. Die President was vasbeslote om 'n nuwe volk noord van die Vaalrivier te vorm, hy wou die oorspronklike volksaard van die Transvaler laat voortbestaan, versterk en veredel. Hy wou al sy kragte inspan om die opgroeiende Transvaler lid te maak van 'n vrye, Transvaalse gemeenskap. Gedagtig aan die Spreuk: „de taal is gansch het volk” is deur die Uitvoerende Raad in die onderwyswet van 1882 die beginsel neergelê dat Nederlands die enigste taal in die skole sou wees (Art. 7) en dit was hier o.a. waar Du Toit sy pligte skromelik versaak het. Sommige skrywers meen dat die Transvaalse volk in daardie dae 'n besondere voorliefde vir Engels aan die dag gelê het. Wanneer ons daaraan dink wat die oorsaak van die Groot Trek was — die vrees vir verengelsing — dan word dit duidelik dat die ouer geslag hom nie aan soiets kon skuldig gemaak het nie. Dit sou selfmoord beteken het. En die jonger geslag? Terwyl die ouer geslag oor standvastigheid beskik is die kind plooibaar. Uit ervaring weet ons almal dat die persoonlikheid en sienswyse van die meester 'n ontsaglike en versterkende invloed op die vorming van sy leerlinge het. En in die keuse van die opvoeder vir hul kinders lê vir ouers en regering 'n belangrike en gewigtige taak. In die tagtiger jare het die Transvaalse samelewing nog nie oor 'n deeglik opgeleide en nasionaalvoelende onderwyserskorps beskik nie. Die onderwysers moes ingevoer word en by hierdie invoer moes die Superintendent keurend te werk gaan. Hier het hy sy plig versaak. Hy het Kaapse onderwysers ingevoer wat deur hul Engelse opvoeding in die meeste gevalle ongeskik en ongewens vir die nasionale opvoeding van die jong Transvalers was. Engels het die voertaal in baie skole geword en — die Superintendent het dit toegelaat.

So het daar — ookal deur die nalatigheid van die Superintendent om hom by sy werk te bepaal — 'n gaos in die onderwyswêreld ontstaan, 'n verwarring waaraan die opvolger van Du Toit — waarnemende Superintendent Hendrik Stiemens — deur sy hoë leeftyd en ontoereikende bekwaamheid vir so'n verantwoordelike pos — niks kon verander nie.

Na heelwat gesukkel het die Regering in 1891 daarin geslaag om 'n bekwame Superintendent te kry: Professor Nicolaas Mansvelt, 'n Nederlander, wat in die sewentiger jare na Suid-Afrika gekom het en voor sy koms na die Z.A.R. hoogleraar in die Nederlandse taal en lettere aan die Viktoria-Kollege te Stellenbosch was. Professor Mansvelt het in die Kaap opgetree as een van die voorvegters vir die Nederlandse

taal, hy was bekend met die gevare wat die Afrikaner in die Kaapkolonie bedreig het en hy het geweet hoeveel Afrikaners reeds slagoffer van die beleid van verengelsing geword het.

Met hierdie kennis en ervaring kom hy na die Z.A.R. Hy het 'n drastiese skoonmaak begin en in hierdie opsig het hy 'n helper en regterhand in De Jonge gevind. Albei was doelbewuste kampvegters wat met harde maatreëls opgetree het, want die proses van verrotting was reeds vanaf 1882 aan die gang en sagte heemeesters sou toestande slegs erger gemaak het. Watter wantoestande selfs in die onmiddellike nabyheid van die Departement van Onderwys ontstaan en voortgewoeker het laat 'n paar aanhalings uit die eerste inspeksie-verslag van 1892 duidelik uitkom.

INSPEKSIE-VERSLAG VAN INSP. C. G. DE JONGE.

1. Arkadia-skool, Pretoria. Inspeksie: 15 en 16 Febr. 1892.¹⁾

Aantal ingeskrewe kinders: 59.

„De kennis der Bijbelsche Geschiedenis is slechts bij 8 kinderen van de aanwezige 47 voldoende. De Kerkmuziek bepaalt zich tot het zingen van enkele bekende psalmen of gezangen en slechts 6 boekjes hiervoor zijn in 't bezit van den onderwijzer ...”

„De kinderen betoonen eene neiging te hebben tot het spreken van Engelsch en kunnen maar moeilijk in 't Hollandsch antwoorden. De assistente is onbevoegd voor hare betrekking, wegens onbekwaamheid in de Ned. taal.”

2. „The school of the Good Shepherd” te Pretoria. Inspeksie: 17, 18, 19 Febr. 1892 deur Insp. C. G. de Jonge.

Aantal ingeskrewe kinders: 93.

„De orde en de toon in de school zijn bevredigend. Het onderwijs wordt evenwel niet genoeg gegeven in de Hollandsche taal. De Engelsche taal is meer dan de Hollandsche middel van instructie. Men houde hierbij in 't oog, dat 82 pct. van 't aantal tegenwoordige leerlingen Engelsch is, zoodat het er ver vanaf is, dat de leerlingen alle vragen in 't Hollandsch gedaan, kunnen verstaan. De kennis der Bijb. Geschiedenis is opvallend zwak. De heer Morris kan de leerlingen brengen tot Standaard IV, niet verder, daar hij dan te kort schiet in kennis van 't Hollandsch ... Mej. A. Knowles kan wegens onbekwaamheid in de Ned. taal niet langer als onderwijzeres worden aangemerkt.”

¹⁾ Voorsitter v. d. Skoolkommissie: Ds. H. S. Bosman.

Vir dergelike onderwys het die regering subsidie betaal! Nou het die Volksraad ingegryp en reeds op 3 Maart 1892 aan die eerste skool verdere ondersteuning geweier.

'n Derde geval in Pretoria was die Excelsiorkool (hoof Mej. Pöttger). Hier is probeer om vir kinders wat nie aan die vereistes van Standaard IV voldoen het nie, die vasgestelde subsidie vir daardie standaard te ontvang. In 1890 en '91 het Mej. Pöttger reeds waarskuwings van die inspekteur ontvang en op die 25e Februarie 1892 rapporteer Inspekteur de Jonge:

„dat geen der leerlingen rijp is voor middelbaar onderwijs, zoodat, daar het verschil in subsidie tusschen middelbaar en lager onderwijs 35 en 4d. bedraagt *Mej. Pöttger van de HEd. Regeering* (78 + 60 + 54 = 192) x 35.4d. = £32 heeft ontvangen, waarop zij niet de minste aanspraak had.”

Hierdie paar voorbeelde toon aan hoe Inspekteur de Jonge in belang van regering, land en volk opgetree het en as 'n pligsgetroue amptenaar alles in sy vermoë gedoen het om die groot skoonmaak met sukses te bekroon. Langsaam maar seker het dr. Mansvelt en sy inspekteurs daarin geslaag om toestande te verbeter. Die bepalinge van die onderwyswet is stiptelik nagekom, inkomende Kaapse onderwysers moes 'n aanvullings-eksamen van hul bekwaamheid in Nederlands — die offisiële taal van die Z.A.R. — aflê. Deur die oprigting van die Staatsmodelskool en die Staatsmeisieskool is daar 'n begin gemaak met die opleiding van eie leerkragte. Voorlopig moes Nederlandse — en bekwame, betroubare Kaapse onderwysers in die ernstige tekort voorsien.

Nuwe onweerswolke het die Z.A.R. begin bedreig deur die agitatie van Engelse kapitaliste op die Witwatersrand. Die Engelse het alles onderneem om die Mansveltstelsel op die Rand te laat misluk, ofskoon die regering deur die sgn. Besluit-skole reeds vergaande toegewings gedoen het. Dan kom die Jameson-inval

Een van die manne wat teen die Engelse stropers optrek is Cars Geert de Jonge. Hy besef dat die land in gevaar is. Tydelik laat hy sy werksaamhede in die steek om met die roer die invallers te keer.

Nadat die Engelse gevaar besweer is besluit die Regering om orals op die Rand Staatskole te bou, skole waarin die Engelse kind die taal van sy nuwe land kan geleer word, sodat hy hom eendag 'n ware burger van die Republiek kan voel!

Die Staatskole worstel met die Engelse kapitaal maar hulle win veld. Agter die regering staan die ou bevolking en die Hollandse amptenare. Die stryd moet en sal gewen word!

In dieselfde jare ontstaan daar 'n kern van verzet teen die onderwysbeleid van die regering. Dié Kaapse inkomelinge

wat heeltemal verengels was, is ontevrede. Baie van die Kaapse onderwysers kan nie in die toets, wat die onderwysdepartement aan al die onderwysers wat van oor die grense na die Z.A.R. kom, slaag nie. Hulle begin praat van 'n Hollanderklik wat die Republiek regeer, ofskoon buite die onderwys honderde Kapenaars goed betaalde poste beklee. Aanvanklik is die beweging ongeorganiseer, dan kry dit — deur die optrede van verskillende predikante van die Ned. Herv. of Gereformeerde kerk — vorm. Die verskillende predikante wil: meer Engels in die skool, meer Kaapse invloed in die Republiek. Wil hulle die ondergang van die Republiek?

Op die Algemene Vergadering van die Ned. Hervormde of Gereformeerde Kerk van 1897 word aanbeveel dat die sertifikate van die Kaapse Universiteit, van die Raad van Eksaminatore van die O.V.S. en die Taalbond in Transvaal moet erken word, dat onderwysers wat een van daardie sertifikate besit, sonder aanvullingseksamens as onderwysers in die Z.A.R. moet toegelaat word. Verder spreek die vergadering sy afkeuring oor die oprigting van staatskole op die Rand uit, kla oor die feit dat vyf van die ses skoolinspekteurs Nederlanders is en dat die staatsgimnasium nie vir Transvaal oplei nie, maar slegs vir verdere studie aan Nederlandse akademiese inrigtings. Hoe sou Transvaal betroubare amptenare en leiers kry wat sonder om in Nederland te studeer, altyd betroubare manne sou wees?

Duidelik kom in die besluite wat deur die genoemde kerkvergadering geneem is die eintlike strewe aan die lig: Wantroue in die beleid wat die meerderheid van die Transvaalse bevolking voorgestaan het, bewuste of onbewuste ondermyning van die onafhanklikheid van die Z.A.R. Dit is moeilik om 'n duidelike grens tussen „bewus” en „onbewus” te trek omdat van die meeste van daardie predikante wat of aan 'n verengelse inrigting of in Engeland self hul opleiding geniet het, niks anders kon verwag word nie.

Cars de Jonge het hierdie verwikkelings met gespanne aandag gevolg. As Sekretaris van Onderwys het hy oor meer gegevens as enige ander persoon beskik. Aan die begin van 1899 kon hy hom nie meer bedwing nie. Hy gaan in die „Christelike Schoolblad” tot die aanval oor en skryf 'n vlymskerpe artikel teen die dade van sommige predikante van die Ned. Herv. of Geref. Kerk. 'n Storm van verontwaardiging steek in die kamp van die teenstander op. Dit word 'n saak van landsbelang waarin De Jonge gesteun word deur die Hervormde, die Gereformeerde en 'n deel van die Verenigde Kerk. Die teenparty vra die Regering om De Jonge te ontslaan en 'n kommissie van ondersoek word ingestel, om die saak te ondersoek.

Hierdie Kommissie — waarvan twee lede lidmate van die Ned. Hervormde of Gereformeerde Kerk is — verklaar dat De Jonge 'n waarskuwing moet ontvang. Hierby bly dit voorlopig.

Intussen het die teenparty onoffisieel 'n onderwyskongres te Germiston belê waar ondersteuners van die regering se beleid geen kans kry om aan die woord te kom nie. 'n Paar maande later hou die regeringsondersteuners 'n onderwyskongres te Pretoria waar die gedrag en besluite van die vergadering te Germiston ten strengste veroordeel word.

Sal die aanval misluk? Die aanvallers rus nie. Hulle bring die saak De Jonge in die Volksraad. President Kruger hou 'n skitterende betoog waarin hy verklaar dat hierdie saak nie in die Volksraad tuishoort nie. 'n Paar dae van opgewonde debatte volg. Dan stel die lid vir Rustenburg — J. Barnard — die mosie van ontslag voor en met een stem meerderheid word De Jonge ontslaan

Terwyl die Engelse regering hom klaarmaak om die Z.A.R. te oorweldig kry een van die hardste voorvegters van die Transvaalse saak sy ontslag om 'n maand later in die slag by Elandslaagte sy lewe vir dieselfde saak op te offer.

Dat hy vir die regte saak gelewe en gesterf het bewys die opkoms van die C.N.O.-beweging in die onderworpe Transvaal na 1902.

Ons bring hulde aan Cars Geert de Jonge, een van die strydery en kampvegters vir *vryheid* en *reg*, een van die seuns van die westerstrande wat die verdediging van die ware belange van sy tweede vaderland belangriker as iets anders in sy lewe beskou het.

JAN PLOEGER.

JAN ADRIAAN DUVENAGE.

Wyle Jan Adriaan Duvenage is op 6 Augustus 1862 in die distrik van Zoutpansberg gebore, alwaar hy, as die tweede kind van sy ouers, sy kinderjare deurgebring het. Op 11 Mei

1885 het hy in die huwelik getree met Elsie Maria Magdalene Marais, die vyfde dogter van Johannes Marais, toendertyd woonagtig op die plaas Zuurfontein, waarvan die huidige Kempton Park 'n deel vorm.

Op hierdie plaas het hy en sy gade hulle ook later gevestig. Uit die huwelik is een seun en vyf dogters gebore.

In die jaar 1890 is hy op Derdepoort tot diaken gekies, en na drie jaar is hy tot ouderling gekies. In hierdie amp het hy vir twee-en-veertig jaar gedien, eers in die gemeente van Pretoria, daarna in Germiston en toe in die

jong gemeente van Zuurfontein. Dikwels het hy, as afgevaardigde, sy kerkraad op Rings- en Algemene vergaderings verteenwoordig. Op die portret, geneem met die hoeksteenlegging van die nuwe kerkgebou in Pretoria in 1904, staan hy in die agterste ry, vierde van links. Op die portret van die Alg. Kerkvergadering van 1907 kom hy voor in die regterhoek onder — met die horlosieketting. Sien die portrette in die Eeufeesalbum, pag. 54 en 55.

Hy was 'n pare. steunpilaar vir ons Kerk! As blyk van erkentlikheid het die kerkraad van Zuurfontein hom die hoeksteen laat lê van hulle huidige kerkgebou.

Op 4 September 1938, na 'n egverbintenis van twee-en-vyftig jaar, het sy eggenote hom ontval; twee jaar later, op dieselfde datum, is hy oorlede.

Sy nagedagtenis sal in ere bly!

J. C. du P.

Mnr. L. L. STEEN. Ook een van die ou garde van wie ons hierdie belangrijke en interessante herinneringe meedeel.

HERINNERINGEN OMTRENT MIJN VERBLIJF ALS ONDERWIJZER IN DE Z.A. REPUBLIEK.

In het verleden werd menigmaal de vraag gehoord: „Waarom het jy nou eintlik na S.A. gekom?” Die vraag was verstaanbaar, omdat zo dikwijls voorgegeven werd, dat men uit loutere belangstelling in het lat van de Boeren-Republieken huis en haard had verlaten. De vrager begreep zeer wel, dat ook materiële overwegingen deel uitmaakten van het besluit der emigranten om naar Z.A. te komen. Wat mij zelve aangaat wil ik graag de omstandigheden mededelen, welke mij noopten om mijn geliefd vaderland met Z.A. te verwisselen. Ik begin dan ook met te vertellen, wat aan mijn komst naar Transvaal voorafging.

In 1884 werd President Kruger te zamen met Generaal N. J. Smit en Ds. S. J. du Toit naar Engeland afgevaardigd met het doel om drukkende bepalingen in het vredesverdrag van 1881 veranderd te krijgen. Nadat de nieuwe conventie bekrachtigd was, bezocht ZHED. ook Holland. Verbetering van het onderwijs in de jonge Republiek was dringend nodig en met het oog daarop bezocht de President verschillende christelijke scholen. Zo kwam het dat wij de eer en het voorrecht hadden President Kruger, vergezeld door Generaal Smit, te ontvangen in de nieuwe diakonie-school aan de Piet Heinstraat te Rotterdam, waar ik werkzaam was.

In alle klassen volgde de President met belangstelling het onderwijs, dat op zijn verzoek volgens rooster voortgezet werd. De beurt kwam ook aan mij, die te zamen met de eerste onderwijzer in de hoogste klasse onderwijs gaf. Na eenige tijd geluisterd te hebben, gaf de President de wens te kennen, om wat met de kinders te praten en behandelde toen, omdat het juist tijd was voor de bijbelles, de gelijkenis van De Goede Herder. Na afloop daarvan greep de President mijn hand en zeide, dat in Transvaal grote behoefte was aan jonge christelijke onderwijzers. Wie lust voelde om over te komen, was hartelijk welkom. Het is bekend dat President Kruger uit liefde tot en ter versterking van het Hollands element in de jonge Republiek omzag naar geschikte personen, die als ambtenaren in de bestuurs-departementen, bij het onderwijs en de openbare werken aangesteld konden worden.

Bij mij werd al dadelijk de begeerte opgewekt om aan de roepstem: Kom over en help ons, gevolg te geven. Ik sprak er dan ook dadelijk met mijn ouders over. Zeer verstandig zei vader: als je de nodige kwalifikaties als onderwijzer hebt;

zullen moeder en ik geen bezwaar maken; maar tot zolang moet je het maar uit je hoofd zetten.

Mijn aandacht werd echter langzamerhand van Transvaal afgeleid. Er gebeurde in de volgende jaren in Holland zoveel, voornamelijk op kerkelijk gebied, wat de belangstelling van jonge mensen gaande maakte, dat de gedachte om Holland voor Zuid-Afrika te verwisselen zo goed als gedoofd werd. Maar niet voor altijd! In 1894 bezochten twee Zuid-Afrikaners, de heren Groenewald uit de Kaapkolonie en Wessels uit de Oranje Vrijstaat, Holland en kwamen ook te Rotterdam. Hun eerste bezoek gold Ds. Landweer van de gereformeerde kerk, voor wie zij een brief bij zich hadden. In de loop van hun gesprek gaven zij de wens te kennen in aanraking te komen met een onderwijzer van wie zij les in Hollands konden krijgen. Het heeft mij altijd verwonderd dat Ds. Landweer mij aanbeval. Ik behoorde toch niet tot de gereformeerde kerk en kende Z. Weleerwaarde alleen in zoverre, dat ik 'n enkele keer een preek van hem aanhoorde. Maar hoe dit zij, ik verwelkomde de heren van ganser harte niet zozeer om de lessen, die zij verlangden, alswel omdat ik gevoelde dat nu de tijd gekomen was, dat mijn vroegere wens in vervulling zou gaan. De kennismaking met de heren Groenewald en Wessels groeide tot vriendschap. Wij spraken veel over Z. Afrika en zij hoopten dat ik met hen de terugreis naar hun vaderland zou kunnen aanvaarden. Kon dat niet, dan moest ik hen toch zo gauw mogelijk volgen.

Tot ons diep leedwezen werd de heer Wessels ernstig ziek. Ik had allang gemerkt dat hij aan tering leed en voor die gevreesde ziekte is het hollands klimaat ver van goed. De dokter raadde hem dan ook dringend aan om zonder verzuim naar Afrika terug te keeren. Ogenblikkelijk werden de nodige maatregelen genomen en met de eerstvolgende boot vertrok hij. Wij hebben hem niet weder gezien. Slechts drie weken, nadat hij in de ouderlijke woning wedergekeerd was, ontsliep hij.

Mijn plan stond nu vast om naar Z.A. te gaan en om mij van een positie als onderwijzer te verzekeren, schreef ik aan Dr. N. Mansvelt, de superintendent van onderwijs in Transvaal. Per omgaande kreeg ik bemoedigend antwoord, waarbij geschreven werd, dat ik mij dadelik in verbinding moest stellen met de Sekretaris van de commissie, die de uitzending van onderwijzers naar Transvaal regelde. Dit deed ik dan ook en enkele dagen later begaf ik mij naar Amsterdam om de nodige regelingen te treffen met Jonkheer Mr. Frank van Lennep. De ontvangst was hartelijk. Op zijn vraag, waarom ik naar Transvaal wilde gaan, deelde ik een en ander mede over het bezoek van President Kruger en de latere kennismaking met de heren

Groenewald en Wessels. Maar voegde ik er aan toe, de hoofdreden is lotsverbetering. Mijn antwoord beviel Jonkheer van Lennep klaarblijkelijk. „Och,” zeide hij, „velen die zich aanmelden geven voor dat zij uit loutere liefde voor de boeren huis en haard verlaten en verbloemen de ware reden, die is, zoals u gezegd hebt, lotsverbetering, wat heel natuurlijk is en niet weggestoken behoeft te worden.” Na nog een kort gesprek werd ik verwezen naar Ds. W. H. Gispen, ook een lid der commissie. Ds. Gispen was een klein hups mannetje, tot wie ik mij om zijn innemende manieren dadelik aangetrokken gevoelde. „Mijnheer Steen” vroeg hij mij, „bespeelt u een instrument?” „Ja, domine” antwoordde ik „maar alleen viool.” „Prachtig” ging hij opgetogen voort „neem vooral veel dansmuziek mee; want de boeren houden van een walsje.” Dit had ik uit de mond van een gereformeerd predikant niet verwacht; en het gaf mij een andere kijk op de burgers van Transvaal, die ik mij alles behalve als danslustigen had voorgesteld. Zoals later zal blijken heb ik geen gelegenheid gehad om de jonge mensen, waarmee ik kennis maakte op de maat van mijn muziek te laten draaien. De heer Groenewald vertrok in October 1895 en wij spraken af dat hij mij bij mijn aankomst te Kaapstad aan de boot zou ontmoeten.

Afscheid nemen, vooral wanneer een wederzien onzeker is, is geen gemakkelijke taak. Men ondervindt bij zo'n gelegenheid meer vriendschap dan men gewoon is. Vooral de oude heer Bloemendaal, het hoofd van de school, waaraan ik jaren lang verbonden was, bleek zeer onder de indruk te zijn. Hij had zo graag gezien, zei hij mij vertrouwelijk, dat ik hem later zou opvolgen. Maar aan alles komt een einde en ik voelde mij verlicht, toen ik met mijn broer naar Amsterdam ging, om vandaar naar Londen te vertrekken. Er waren meer passagiers voor Z.A. aan boord van het vrachtschip en gezamenlike vertrokken wij naar Southampton, waar de mail-boot gereed lag voor de reis naar het verre zuiden. Wij waren reeds een paar dagen onderweg, toen wij op de lijst van passagiers zagen, dat Dr. J. W. Leyds, Staatssekretaris van de Z.A. Republiek en Jonkheer Quarrel de Quarrel, werkzaam aan het departement van buitenlandsche zaken, ook aan boord waren. Het was bekend, dat Dr. Leyds wegens een keelaandoening een reis naar Europa gemaakt had. Blijkbaar hersteld keerde hij nu naar Transvaal terug. In mijn klas reisden nog enkele personen, die een aanstelling hadden voor de Staatsdrukkerij te Pretoria, een mijn-ingenieur, die naar Johannesburg ging en een paar Franse dames, die op eigen risico de reis naar Z. Afrika ondernomen hadden. Ik was de enigste onderwijzer. Of ik daarom, nadat wij van Madeira vertrokken waren, in het Sport-komit  gekozen werd, weet ik niet. De spelen gaven enige afwisseling in de

overigens eentonige reis. Het weer was prachtig; geen stormen of andere ontroerende gebeurtenissen verstoorde de kalmte. Zelfs de Golf van Biskaje, de schrik van passagiers, die zeeziekte vreesden, was bijna spiegelglad. Zo naderden wij Kaapstad.

Op de laatste avond aan boord bleven de meeste passagiers in hun hut om te „pakken” en de volgende morgen vroeg gereed te zijn om dadelik aan wal te gaan. De morgen brak aan. Een stralende zon bescheen de indrukwekkende Tafelberg. Ons schip werd de haven binnengeloodst en lag weldra rustig op zijn bestemde plek. De aankomst van een mail-boot geeft altijd veel bekijks. Tussen de menigte aan wal ontdekte ik mijn vriend Groenewald, die al vroeg aangekomen was. Er waren in die dagen niet zoveel formaliteiten te vervullen voor men aan wal kon gaan als tegenwoordig. Aan een agent overhandigde ik de sleutels van mijn koffers en na enkele minuten spoorden wij naar een der voorsteden van Kaapstad, waar de familie Groenewald woonde.

Wat een heerlijke ontvangst wachtte mij! De gehele familie stond ons op te wachten en boven de deur was een bord aangebracht, waarop met grote letters geschilderd stond: WELKOM. Ieder was even hartelik. Als ik de eetkamer rond keek, waar een stevig ontbijt gereed stond, viel mijn oog op de portretten van Koning Willem III en koningin Emma met prinses Wilhelmina. Ook bij andere families zag ik de portretten van de koninklijke familie en uit de gesprekken bleek mij, hoe de mensen aan Holland en het hollands Vorstenhuis gehecht waren; en hoe zij zich aan Holland verwant gevoelden.

De gastvrijheid van de Afrikaners wordt terecht hoog geprezen en ik had er die dagen het volle genot van.

De kennismaking met de familie Elffers had voor mij nog bijzondere betekenis. De Professor stelde mij n.l. voor om niet naar Transvaal te gaan maar aan de Kaap te blijven. Te Wijnberg was een vakature aan de school, waar ik dadelik benoemd zou worden. In de achtermiddagen kon ik dan met hem werken aan de samenstelling van enige schoolboeken waaraan voor het hollands onderwijs in de kolonie grote behoefte was. Een aanlokkelik aanbod, dat door mijn vriend Groenewald sterk ondersteund werd. Maar hoe kon ik het aannemen? Ik had mij verbonden om naar Transvaal te komen en daar had ik mij aan te houden.

Een paar dagen later vertrok ik naar mijn bestemming. Bij het afscheid nemen aan de trein had Prof. Elffers blijkbaar de moed nog niet opgegeven. „Bedenk U nog maar eens” zei hij. „Morgen reeds spoort u door de dorre Karoo en ik ben er zeker van dat U dan naar onze mooie tuinen en wijngaarden terug verlangt. Blijf een paar dagen logeren bij mijn broer te

Bloemfontein aan wien ik reeds een telegram gezonden heb. Hij zal U bij de trein ontmoeten en kom dan naar ons terug." Zijn aandringen benauwde mij enigszins; maar hoewel hij volkomen gelijk had, wat de Karoo betrof die treurig afstak bij het wonderlijk schone, wat ik in de omstreken van de Kaap gezien had, mocht dit mij niet weerhouden om door te reizen. Hoe geheel anders zou mijn verdere levensloop in Z.A. waarschijnlijk geweest zijn, als ik mij had laten verleiden om aan de wens van Prof. Elffers gehoor te geven!

Na een treinreis van drie nachten en twee dagen kwam ik omtrent half April 1896 te Pretoria. Door de goede zorgen van Mevrouw Groenewald vond ik mijn kamer in het logieshuis van Mej. Retief op het Kerkplein reeds gereed. Oude Pretorianen zullen zich dit logieshuis nog wel herinneren. Op de gronden, waar nu de Reservebank en de Mutualgebouwen verzezen zijn, stonden toen de eenvoudige, lage huizen, waar de goedhartige Mej. Retief haar logies- en tafelgasten verzorgde. Nog dezelfde dag bracht ik een bezoek aan mijnheer Boshof, de thesaurier-generaal van Transvaal, voor wiens vrouw ik een pakje van Mevrouw Groenewald had medegebracht, wat tegelijkertijd een introductie voor mij was. De volgende dag werd de richting van mijn leven in Zuid-Afrika bepaald door een bezoek aan het departement van Onderwijs.

Er is geen vergelijking te treffen tussen de departementen van onderwijs van *toen* en *nu*. Een paar kamers op de 1ste etage van het oude goevernementsgebouw maakten het hele departement uit, waar nu gehele verdiepingen van hetzelfde gebouw de talrijke ambtenaren huisvesten.

Ik werd aangediend bij Dr. Mansvelt, die mij dadelik met uitgestoken hand tegemoet kwam, mij ondervroeg naar mijn reis etc. en dan terzake kwam. Zijn eerste woorden waren een ogenblikkelijke teleurstelling. Doordat ik enige maanden later kwam, dan verwacht was, had Dr. Mansvelt zich verplicht gezien de plaats aan de Modelschool, die voor mij bestemd was, op te vullen. „Maar” liet hij er onmiddellijk op volgen „laat U dit niet ontmoedigen. Hier is een lange lijst van vakatures, waar U maar uit kan kiezen.” Jawel, dat was gemakkelijk gezegd maar voor mij niet om te doen. Dat begreep Dr. Mansvelt dan ook wel. Hij raadde mij aan kennis te maken met mijnheer A. D. W. Wolmarans, een invloedrijk lid van de 1ste Volksraad op wiens plaats, slechts een uur buiten Pretoria, een kleine school moest opgericht worden. Nog diezelfde middag ontmoette ik oom Danie. Hij vertelde mij dat hijzelf geen lid van de schooldkommissie was; zijn broer J. B. Wolmarans was echter voorzitter. Reeds de volgende dag stelde Dr. Mansvelt mij aan oom Hans voor en na enig heen

en weer praten werd bepaald dat het eenmanschooltje op 21 April zou worden geopend.

Als ik terug denk aan dat schooljaar dringen zich tal van herinneringen aan mij op, welke, wilde ik ze enigszins uitvoerig beschrijven meer plaats in deze almanak zouden innemen, als wat mij toegestaan is. Slechts het voornaamste kan ik daarom aanstippen. Er moet plaats over blijven voor wat ik verder te vertellen heb. Oom Danie haalde mij met zijn spider, getrokken door twee flukse paarden, af. Zodra wij door de spruit aan de onderkant van de Prinsloostraat waren, strekten zich kale vlakten voor ons uit. Ver weg naar het westen een bergreeks en naar het oosten heuveltoppen. Anders niets. Wat een verschil met tegenwoordig! De talrijke voorsteden van Pretoria naar het noorden tot ver anderkant waar eens enkele eenvoudige woonhuizen met bouw- en weilanden de plaats Derdepoort uitmaakten, geven een totaal ander aanzien aan dit gedeelte van het Distrikt Pretoria.

De schoolkommissie en tal van belangstellenden, ook mijn a.s. leerlingen, wachtten mij op. Toespraken volgden van de Voorzitter, oom Danie en anderen, waarna een kort woord van „Meester” en de openingsplechtigheid was volbracht. Er is reden om te geloven dat de indruk, die ik maakte niet te slecht was, getuige de vele hartelike handdrukken en de aangename gesprekken, welke volgden.

In het schoolgebouwtje was ten hoogste plaats voor 24 kinderen. Dat was dan ook het getal leerlingen, dat van nabij en ver saamgebracht was. Sommigen hadden vroeger reeds onderwijs ontvangen, anderen niet. Het spreekt dan ook vanzelf dat nadruk gelegd moest worden op het onderricht in Bijbelse geschiedenis, lezen, schrijven en rekenen, met, als afwisseling, wat aardrijkskunde en vaderlandse geschiedenis en voor de verstgevorderden het maken van een opstelletje. Veel wijder kan een leerplan voor zo 'n schooltje wel niet uitgemeten worden. Meer werd dan ook niet verwacht.

Bij de familie Wolmarans zou ik inwonen. Oom Danie gaf mij die eerste avond belangrijke wenken, welke ik gaarne ter harte nam en van groot nut bleken in de omgang met de omwonende families zowel als met mijn leerlingen. Na een drukke en vermoeiende dag genoot ik een heerlijke nachtrust in het groot veren bed; maar reeds vroeg in de morgen werd ik gewekt door de tonen van het huisorgel gepaard aan een krachtig gezang. De familie hield haar morgen-godsdienst-oefening. Hoe indrukwekkend klonk de Morgenzang:

Wij danken U barmhartig God,
 Beschikker van ons deel en lot
 Voor Uwe hoed' en trouwe wacht
 Ons weer betoond in dezen nacht.

Verleen ons na genoten rust
 Opnieuw gezondheid, kracht en lust,
 Daar 't lichaam, door den slaap verkwikt,
 Zich weder tot den arbeid schikt.

Zie op ons neder in gena,
 Opdat ons werk voorspoedig ga;
 En scheldt ons alle misdaan kwijt
 O Heer, die vol ontferming zijt.

In mijn bed nam ik deel aan het lezen van Gods woord, dat duidelijk verstaanbaar was en aan het ootmoedige gebed, dat de godsdienstoefening besloot. Als zo de dag begonnen wordt moet het gunstig inwerken op ons doen en laten, tenzij dan, dat het door routine niet meer dezelfde uitwerking op het gemoedsleven heeft.

Als de Volksraad vergaderde was oom Danie van Maandag tot Vrijdagavond in Pretoria. Het bleek mij al spoedig dat hij de ziel van de gehele samenleving op Derdepoort was. Zonder oom Danie werd niets ondernomen of ongedaan gemaakt.

Elke Zondagmorgen kwamen de verschillende families in het huis van de oude heer Wolmarans bijeen. Oom Danie las een preek, er werd gezongen en gebeden en het geheel was stichtelijk. In de namiddag deed men gewoonlijk een ritje te paard, waaraan al de manlike personen deelnamen. Ook „meester,” die intussen een paard had aangeschaft. Paardrijden is een groot verzet en het was mij daardoor ook mogelijk de omliggende plaatsen te bezoeken en Zaterdag naar Pretoria te gaan om dien dag met vrienden en bekenden door te brengen. Gewoonlijk kwamen wij samen bij mnr. Moerdijk aan huis. Op de stoep werd het nieuws van de week besproken. Elkeen had wel iets te vertellen over zijn school of vroeg inlichting aan diegenen, die reeds meerdere ervaring van het onderwijs in Transvaal hadden. Ook volgden soms leerzame gesprekken over literatuur als anderzins, terwijl de vriendelijke mevrouw Moerdijk voor koffie zorgde. Dat waren verkwikkende uren; want hoeveel goeds en aantrekkeliks het plaatsleven moge hebben, een jonge hollandse onderwijzer, die in een grote stad gewoon was te werken, verlangt nog wel iets anders.

In mijn schooltje vond ik wat lees- en rekenboekjes, leien en griffels. Wat ik verder mocht nodig hebben zou dadelik aangeschaft worden. De leesboeken waren weinig geschikt en ik liet andere aankopen, vooral met het doel om de eerstbeginnenden volgens de klankmethode te onderwijzen. Daar hadden de ouders nog nooit van gehoord; maar toen de kleintjes na een paar maanden al fluks begonnen te lezen droeg die methode

de algemene goedkeuring weg. Aan de muur hing de bekende schoolkaart van Oerder en Van Wouw; maar ik wilde ook graag een wereldkaart hebben. Oom Danie zorgde dat die er dadelik kwam. „Meester moet toch niet met de kinders praten over de bolvormigheid of over het draaien van de aarde. Dat zou maar moeilijkheid afgeven; want men houdt zich hier aan wat de Schrift leert n.l. dat de aarde gegrondvest is op pilaren en men wil er ook niet van hooren dat ze rond zou zijn.” Dit was het advies van een vooruitstrevend man, die ook wel beter wist, zoals mij later duidelijk bleek; maar die er voor waken wilde dat zulke twistpunten verwijdering tussen mij en de ouders teweeg zouden brengen. Ik heb mij dan ook in de school strikt aan zijn advies gehouden.

Nu is „meester” op een plaats gewoonlik de vraagbaak over alles en nog wat. Op Derdepoort was dit niet anders. Daar waren enige jonge mannen met wie 's avonds over allerlei gesproken werd. Zo raakte een hunner het verboden onderwerp, de draaiing van de aarde aan. „Wat dink meester hiervan” vroeg hij. Ik begreep al te goed dat dit een strikvrage was en ik moest er mij op de een of andere wijze uithelpen. „Wel, Petrus, je ken je bybel, nie waar nie.” „Ja meester, so taamlik.” „Nou, goed. Je het gelees, hoe Josua die Amoriete verslaan het.” „Ja, meester.” „Het Josua toe nie gesê: Son sta stil te Gibeon, en jy maan in het dal van Ajalons!” „Nou dan,” vervolgde ik met grote nadruk, „het jy ook gelees as Josua die Amoriete verslaan het dat hy die son en maan maar weer verder het laat gaan?” Indien Petrus en dei anderen de geschiedenis goed gekend hadden, zou ik er mij met een grap van af hebben moeten maken. Dat bleek echter niet het geval te zijn, zodat ik vrijelik kon zeggen: als zon en maan nog altijd stil staan moet dit dan die aarde niet wees, wat draai nie?” „Mastag, meester, maar sover het ons nie gedink nie.” „Nou ja” zei ik, terwijl ik opstond om naar huis te gaan, „dan het jy van avond iets geleer. Goeie nag, almal. En, Petrus, droom er maar niet van, hoor!”

Ook bij ziekte werd de raad van meester gevraagd. Als het kinderen gold, dan hielpen dikwijls homoeopatische middelen, waarvan de meeste families een kastje in huis hadden. Ik bestudeerde dan ook ijverig het handboek en had gewoonlik succes in eenvoudige gevallen. Meermalen was de oude zending Dr. Grunberger mijn raadsman en in ernstige gevallen drong ik er op aan dat de dokter moest komen. Dr. M. S. Lingbeek was dan ook op Derdepoort geen onbekende en mijn werk bepaalde zich dan bij koorts opnemen, medicijnen toedienen en er op te letten dat de patiënt verder volgens voorschrift behandeld werd.

Ik denk terug aan die lieve, oude tante, die hoogst ernstig

ziek werd. Alles wees op een beroerte. Onverwijd werd Dr. Lingbeek geroepen. Na vele dagen van hoop en vrees werd eindelijk het dreigende gevaar afgewend. Dat waren voor mij ook zorgelijke dagen. Ik hield veel van die oude dame met wie ik in haar gezonde dagen veel keuvelde. Als het brood uit de oven kwam en er was verse karnemelk, dan werd meester geroepen voor een tussentijdse maaltijd. Bij zo'n gelegenheid trof ik tante eens aan dat zij met een hoender op haar schoot zat. Het buikvel van die hoender was geheel opengereten. „Wat mankeert die hoender, tante?” „Och, meester, zy het in die doringdraad vasgeraak; maar sy sal wel reg kom. Steek tog asb. die draad eens deur die naald; my oue oë kan nie meer so goed sien nie.” En heel gemoedelik drukte tante de uitpuilende darmen weer naar binnen en werkte netjes de scheur toe. Een dokter kon na een operatie zijn patient niet beter behandeld hebben, dan tante haar hoender. Meer ernstige gevallen kwamen voor, zoals een jonge moeder met kraamkoorts, een man die zijn been opengekapt had en andere waar-bij de hulp van meester ingeroepen werd.

Maar om tot de school en mijn onderwijs terug te keeren. Ik kan niet genoeg de ijver en leerlust van dat groepje prijzen en de heer Te Boekhorst die de school inspekteerde betuigde dan ook zijn grôte tevredenheid. Slechts een jaar heeft de school bestaan.

De heer A. D. W. Wolmarans werd lid van de Uitvoerende Raad van de Z.A. Republiek en zijn broer J. B. Wolmarans Landdrost, waardoor beide families naar Pretoria moesten verhuizen. Alleen het vertrek van deze twee ondersteuners van de school, ondersteuners niet alleen, doordat hun kinderen leerlingen waren, maar ook doordat zij financieel het meeste bijdroegen tot het salaris van de onderwijzer. Hun vertrek maakte het voortbestaan van de school onmogelik. Ik noemde daar het salaris van de onderwijzer. In Transvaal waren slechts twee scholen, waarvan de onderwijzers staatsambtenaren waren n.l. het Staats-Gymnasium en de Staats-modelschool. Al de andere scholen werden op het pond-voor-pondstelsel gesubsidieerd; maar de onderwijzers waren geen ambtenaren van de Staat. Maandeliks werden de vormen ingevuld met de ingekomen schoolgelden en door de commissie getekend en bij het departement van onderwijs ingediend, waarna de onderwijzer zijn cheque ontving. Het was wel jammer voor de kinderen die achter bleven, dat zo onverwacht een einde aan het onderwijs gemaakt werd; want er was geen kijk op dat in de naaste toekomst weer een school in de omtrek kon geopend worden. Maar zo ging het met menig plaats-schooltje.

Het werd nu voor mij tijd om naar een andere betrekking

uit te zien. Het plaatsleven had ik nu enigszins leren kennen en, gewoon zijnde om aan grote inrichtingen te werken, verlangde ik er naar om in Pretoria geplaatst te worden. Buiten verwachting zou ik daarin slagen. Mij was ter ore gekomen dat bij de Staats-artillerie een school voor gewoon lager onderwijs zou geopend worden. Vroeger was er een school geweest, maar die was door omstandigheden gesloten. Dit had grote ontevredenheid bij de ouders van de jonge artilleristen verwekt. Het was voor de officieren, belast met het aanwerven van manschappen voor de vier batterijen niet gemakkelijk het benodigde getal manschappen bijeen te brengen. Onze boeren waren gewoon om op kommando te gaan met paard, zaal en toom; een baksel beschuit en de verdere allernodigste dingen, die op hun viervoeter geladen konden worden. Artillerie was iets waarvan zij eerst door de werfofficieren hoorden. Om hun zonen daarvoor af te staan, was niet gemakkelijk. Behalve een goed salaris was een sterk overredingsmiddel het onderwijs, dat de jongens zouden krijgen; want vooral in de verafgelegen districten waren slechts weinige schooltjes, ver van elkaar gelegen, zodat de meeste kinders „ongeleerd” waren. Het sluiten van de artillerieschool verwekte dan ook grote ontevredenheid; de zaak kwam ter sprake in de Volksraad en bij de regering werd aangedrongen om maatregelen te nemen, die voorgoed een einde aan de klachten zouden maken. Er werd besloten, dat het onderwijs weer voortgang zou hebben. Jaarlijks moest de school geïnspecteerd worden door een bevoegde inspecteur van het departement van onderwijs en zijn rapport moest bij de regering ingediend en in de Volksraad gelezen worden.

Dit alles deelde oom Danie mij mede, toen ik er hem over sprak om applikatie te maken voor hoofd van die op te richten school. Dat dit geen gemakkelijk werk zou zijn werd mij duidelijk te verstaan gegeven; maar hij was niettemin bereid om mijn applikatie te steunen. Nu was zulk werk voor mij niet vreemd. Te Rotterdam had ik reeds onderwijs aan volwassenen gegeven aan een stedelijke inrichting onder bestuur van de Burgemeester als voorzitter en Mnr. Mars, de directeur van een hogere burgerschool, als sekretaris. Bovendien was ik enkele maanden soldaat geweest en werd ik belast met het geven van onderwijs aan de manschappen, waardoor ik van alle andere diensten was vrijgesteld. Op een benoeming aan de artillerieschool kon het dus grote invloed hebben, wanneer ik een certificaat daarvan kon overleggen. Daarom schreef ik aan de kolonel van het garnizoen te Delft, waar ik ingedeeld was geweest en aan Mnr. Mars. Per omgaande mocht ik zeer vleeiende getuigschriften ontvangen. Oom Danie belastte zich met de bezorging van mijn stukken. Ik achtte het mijn plicht om Dr. Mansvelt

van mijn voornemen in kennis te stellen. Deze was natuurlijk volkomen op de hoogte van de vorige mislukkingen om een school bij de artillerie in stand te houden en ontraadde mij om applikatie te maken. Wilde ik het echter toch doen dan kon ik op zijn volkomen steun rekenen. Mijn plan stond vast. Werd ik benoemd, dan zou ik al mijn krachten aan die school wijden en het niet zo gemakkelijk opgeven. De benoeming kwam af, zoals ik wel vermoed had. Echter zouden nog enige maanden verlopen voordat alles behoorlik voorbereid was.

In April 1897 werd de school te Derdepoort gesloten en vertrok ik naar Pretoria. Met een gevoel van leedwezen nam ik afscheid van de verschillende families. De familie Wolmarans zou ik in Pretoria geregeld bezoeken. Met hen werd de band van vriendschap dan ook steeds sterker en oom Danie bleef mijn getrouwe vriend tot aan zijn dood.

Om in Pretoria ledig te blijven tot op een nog onbepaald tijdstip, waarop ik mijn werk aan de artillerieschool beginnen kon, zou natuurlijk, ook om financiële redenen, niet gaan. Dr. Mansvelt stelde mij daarom aan als tijdelik onderwijzer aan de school van de heer Van Bruggen te Johannesburg. Daar leerde ik verschillende hollandse onderwijzers kennen, als de heren De Wit, Koot Kloppers, Thomassen, Scholtens en anderen. De Johannesburgers klaagden er over dat het onderwijs in Engels veel te wensen overliet. Om aan die klachten tegemoet te komen en toch te zorgen dat de scholen niet geheel onder engelsche invloed kwamen, werd door de commissie voor het uitzenden van onderwijzers naar Transvaal op advies van Dr. Mansvelt besloten, dat gewillige onderwijzers, voor zij naar Z.A. vertrokken, eerst een tijd naar Engeland zouden gaan, zich daar van de engelsche methoden op de hoogte stellen en hun engels zoveel mogelijk verbeteren zouden. Door de toepassing van dit stelsel werden de Staatsscholen te Johannesburg en de Rand van hollandse onderwijzers voorzien, die tenvolle bekwaam waren om voldoende engels te onderwijzen.

Er is wel eens gezegd dat Dr. Mansvelt niet zoveel voor de hollandse onderwijzers deed, als van hem verwacht mocht worden. Dit was zeer onbillik. Voor hen, die zijn hoogst moeilijke positie kenden was zijn werk bewonderingswaardig. Hem werden veel struikelblokken in de weg gelegd door sommige engelsgezinde Volksraadsleden, door de invloed van het engelse Johannesburg, dat met niets minder tevreden was dan algeheel engels onderwijs en van andere Afrikaners, onder engelse invloed. Dr. Mansvelt deed meer voor het hollands onderwijs en de hollandse onderwijzers dan enig ander in zijn plaats zou hebben kunnen bereiken. Voorzichtig en tactvol; maar toch beslist bestuurde hij het onderwijs in de richting zoals President Kruger en zijn trouwe medestanders het voor

de jonge Z.A. Republiek noodzakelijk achtten. Dat Dr. Leyds, de Staatssecretaris en Dr. Koster, de Staatsprocureur de superintendent met raad en daad terzijde stonden, mag verondersteld worden.

Van Mei tot eind September werkte ik te Johannesburg. Op 12 October werd de artillerieschool geopend. Generaal Joubert nam persoonlijk de plechtigheid waar. Aangezien er nog geen schoolgebouw in het kamp was opgericht en de zalen boven de kazerne, die als zulks dienst moesten doen nog niet in gereedheid gebracht waren, moest een grote ijzeren loods voorlopig als school dienen. Daar stonden die middag een paar honderd manschappen in lange rijen opgesteld, toen de Commandant-generaal gevolgd door de superintendent van onderwijs, de voornaamste officieren alsook de enigste onderwijzer tot zover benoemd, de zaal binnentraden. Generaal Joubert hield een lange toespraak, waarin hij wees op het voorrecht van manschappen en onderofficieren om naast hun diensten als soldaat in de gelegenheid gesteld te worden zich verder te ontwikkelen. Het onderwijs zou nu onafgebroken voortgaan. Daarna stelde hij mij als hoofd van de school aan de officieren en manschappen voor. Dr. Mansvelt sprak nog in het kort en toen kwam de beurt aan mij. Ik bedankte Generaal Joubert voor het voorrecht van de benoeming en beloofde om naar het beste van mijn vermogen de mannen voort te helpen.

Hiermede was de plechtigheid afgelopen, de heren verwijderden zich en lieten mij met mijn leerlingen achter. Het spreekt vanzelf dat nog niets kon gedaan worden voor het nodige materieel er was. Voor de aanschaffing daarvan werd mij de vrije hand gelaten. Elke dag zou een batterij twee uur onderwijs ontvangen. Mijn eerste werk was natuurlijk de manschappen in klassen te verdelen. Een groot deel had het niet verder gebracht dan st. 1 of 2. Sommigen werden in st. 3 geplaatst en een kleiner deel in standaard 4 of 5. Een paar leden van het muziekcors waren beter onderlegd en die stelde ik aan om, zolang betere hulp ontbrak, de minst gevorderden onder mijn aanwijzing te leren lezen en schrijven. De anderen onderrichtte ikzelf; maar voorlopig alleen in lezen, schrijven en rekenen. De jongelui waren echter zo dankbaar voor de gelegenheid om verder te leren, dat zij de tijd, hun mondjesmaat toebedeeld, volijverig gebruikten.

Om Pretoria werden vier forten gebouwd. Een er van, Schanskop, was al klaar. Vijftig manschappen met hun onderofficieren en een officier deden voor zes maanden onafgebroken dienst op het fort. Nauweliks was de school in het kamp begonnen, of die mannen vroegen ook om onderwijs. Wij bepaalden dat ik smorgens van 9 tot 11 uur naar Schanskop zou gaan en van 2 tot 4 uur in het kamp onderwijs zou geven.

Later, toen de andere forten, Klapperkop, Wonderboom en Daspoortrand ook bemand waren en intussen vier gesertificeerde onderwijzers aangesteld waren, deelden wij het werk zo in, dat elke onderwijzer smorgens naar zijn fort ging. Ik zelf reed dan naar een of ander fort waar regelingen getroffen moesten worden of hulp nodig was; en smiddags gaven wij allen van 2 tot 4 uur les in het kamp. Dan was het werk voor de assistenten afgelopen en ik bleef nog een uurtje met de onder-officiëren werken. Nu ik over voldoende personeel beschikte ging alles tamelijk geregeld, hoewel het somtijds gebeurde dat wij voor lege banken stonden, doordat alle batterijen voor een of andere veldoefening waren uitgetrokken. Maar dit kon niet anders. De dienst ging in elk geval voor. Daar het kazernegebouw nu geheel gereed was, beschikte ik over vijf ruime kamers op de bovenverdieping. Begrijpelijk was dit een tijdelijke maatregel. Aan het departement van openbare werken was opgedragen tekeningen te maken volgens een door mij voorgelegd plan van een schoolgebouw en een woning voor het schoolhoofd. De gebouwen zouden worden opgericht aan de oost-zijde van de kazerne met het front naar de Potgieterstraat.

De regeling zoals die voorlopig was, betekende voor mij al veel. Het onderwijs werd nu ook uitgebreid met andere vakken. Een kamer werd als tekenkamer ingericht. Onze timmerman zorgde voor tafels en kasten. Al wat ik nodig oordeelde kon uit de toegewezen fondsen ruimschoots worden aangekocht. Voor het tekenonderwijs werden de beste instrumenten aangeschaft. Er ontbrak dan ook niets. De toekomst was veelbelovend. Naast de klassen voor gewoon lager onderwijs werd nog een andere klas gevormd, bestemd voor jongelui om tot officier opgeleid te worden. Het was een klein begin. Zeven goed ontwikkelde personen werden voorlopig toegelaten. Het militaire onderwijs werd door enkele officieren gegeven; telegrafie en aanverwante vakken kwam voor rekening van kapitein Paff. Mnr. Schild gaf onderwijs in electriciteit en ik in de gewone vakken, maar meer gevorderd. Van de leerlingen herinner ik mij de namen van Leipoldt, broeder van onze bekende dichter en Van Dam, zoon van de nu overleden Majoor, die Z.A. zulke uitstekende diensten bewezen heeft. Vandaag bekleedt hij nog een hoge militaire betrekking in Johannesburg.

Volgens besluit van de 1ste Volksraad moest na een jaar onderwijs de school geïnspecteerd worden. Daartoe werd de heer Visser, inspecteur van scholen aangewezen. Hij bleef enige dagen in het kamp om daarna ook het onderwijs op de forten na te gaan. De heer Visser betoonde zich zeer voldaan over de indeling, het onderwijs en de resultaten, welke in een jaar verkregen waren, wat ook bleek uit zijn rapport aan Dr. Mansvelt. Van dat rapport hing heel veel voor mij af. Dr.

Mansvelt, die eerst zo bevreesd geweest was, dat het mij niet zou gelukken om onder zoveel moeilijke omstandigheden veel van de school terecht te brengen, was er zeer mee ingenomen en zond het dadelik door naar Generaal Joubert, die het op zijn beurt weer in de vergadering van de Uitvoerende Raad bracht. Daarna werd het in de 1ste Volksraad ter tafel gelegd. Het gevolg daarvan was, dat mijn salaris op aanbeveling van de begrotings-commissie aanmerkelijk verhoogd werd, niettegenstaande de gewone salarisverhogingen van de ambtenaren in alle departementen uitgesteld werden met het oog op de donkere oorlogswolken, welke zich boven Transvaal samenpakten.

Een tweede inspectie heeft nooit plaats gehad. Tot September 1899 ging het onderwijs zijn gewone gang. Op 11 October d.a.v. was de Z.A. Republiek in oorlog gewikkeld; en daarmee nam helaas mijn werk voorgoed een einde.

Alvorens dit korte overzicht van mijn verblijf in de Zuid-Afrikaanse Republiek af te sluiten, mag hier wel herinnerd worden aan de grote feesten waaraan niet alleen alle Hollanders en oud-Hollanders deelnamen, maar ook duizende Afrikaners in geheel Zuid-Afrika en ook officieel de Regering van Transvaal.

Prinses Wilhelmina naderde haar 18de verjaardag en op 31 Augustus 1898 zou de enigste overgebleven spruit van de oude stam de scepter overnemen uit de hand van Haar Doorluchtige Moeder, Haar Voogdes en Leidsvrouw.

De wijze, waarop H.M. de Koningin-Weduwe, Regentes van het Koninkrijk, Haar hoogst belangrijke taak had opgevat werd hoog gewaardeerd zowel in Z. Afrika als in Oost- en West-Indië en overal elders, waar Nederlanders gevestigd waren.

De toebereidselen tot de feesten in Pretoria waren veel omvattend. De hoofdcommissie en de sub-commissies hadden een zware taak te vervullen en vele moeilijkheden te overwinnen; maar waar het geldt iets te doen voor Vorstin en Vaderland daar was een oprecht Hollander nooit iets te zwaar.

Vanaf 31 Augustus tot 6 September, de eigenlijke Kroningsdag, werd feest gevierd. Een korte beschrijving moge hier volgen.

Woensdag 31 Augustus was door de Regering tot een vakantiedag geproklameerd. 's Morgens werd wijding gegeven aan de feesten door een godsdienstoefening in de Gereformeerde kerk, toen het grootste en mooiste kerkgebouw in Pretoria. Ds. P. Postma en Ds. H. S. Bosman hielden indrukwekkende toespraken voor een groot gehoor, waaronder zich bevonden de Staatspresident, de Konsul-Generaal en Mevrouw

Domela Nieuwenhuis, de heer Middelburg, Directeur van Spoorwegen en Voorzitter van de feestcommissie, de Voorzitters van de 1ste en 2de Volksraad en vele hoofd- en andere ambtenaren.

Het was een drukke dag. Kort na afloop van de godsdienstoefening werd in het Burgerspark het feestgebouw geopend, waar weder vele hooggeplaatsten en een dichte menigte vergaderden en de heer G. A. A. Middelberg de feestrede uitsprak.

Inmiddels werd in de Potgieterstraat de optocht opgesteld en stroomden duizenden naar de stadspunten, waarlangs de optocht trekken zou. En ze was de moeite waard om te zien! Voorop ging een peleton artillerie, gevolgd door een Heraut te Paard met twee pages; de Transvaalse Vlag, voorgesteld door 8 Afrikaanse dames in keurig kostuum; de Erewacht te paard; Hollands Mannekoor; 500 kinderen; Zegewagen, voorstellende een Hollands vaartuig van de denkbeeldige Stoomvaart Maatschappij Nederland-Zuid-Afrika; de Rederijkerskamer „Onze Taal”; de Boogschuttersvereniging „De Bata-vieren”; de Hollandse Vlag, voorgesteld door 6 dames en ten slotte drie Zegewagens, voorstellende de Kroning van Koningin Wilhelmina, de drie Gratiën, hulde brengende aan H.M. en de Nederlands-Indische Bevolking en Produkten.

Bij de woning van de Konsul-Generaal zong het Mannekoor zeer verdienstelijk het Wilhelmus a Capella. De kinderen scheidden zich af bij het Burgerspark om bij de planting van de Oranjeboom tegenwoordig te zijn, welke plechtigheid werd verricht door Betsie Domela Nieuwenhuis.

Terzelfder tijd hield de Konsul-Generaal receptie te zijnen huize, waar als eerste bezoeker verscheen het Staatshoofd van de Z.A. Republiek, vergezeld van de heer P. Grobler, onder-Staatssekretaris voor Buitenlandse zaken. Onnodig te zeggen dat het gehele corps Diplomatique, alle hooggeplaatste ambtenaren en een stroom van Hollanders hun opwachting maakten.

Het officiële diné ten huize van de Konsul-Generaal was evenzeer een groot sukses. De voornaamste gast, Staatssekretaris Reitz, hield een allerhartelijkste toespraak op ons Vorstenhuis en werd gevolgd door verschillende andere sprekers, waaronder de heer Daantje van den Heever, de bekende strijder in de Kaap Kolonie voor de handhaving van de hollandse taal en de vriend der Hollanders.

De feestweek besloot met een prachtig georganiseerde fakkeloptocht. De lange stoet met een duizend-tal fakkeldragers trok door de stad langs de woningen van de Staatspresident, Spoorwegkommissaris Smit en rechter Jorissen, waar muziek werd gemaakt en toespraken geleverd door de heer De Wildt.

Om de algemene indruk van de Kroningsfeesten weer te geven kunnen wij niet beter doen, dan over te nemen een gedeelte uit een hoofdartikel van de Volkstem van die dagen. Daar lezen wij:

„De ruimschootse belangstelling door onze Volksraadsleden en hoge overheidspersonen betoond in de Kroningsfeesten zal niet nalaten een aangename indruk te maken op het Hollandse element in de Z.A. Republiek. Het persoonlijk bezoek van Z.H.Ed. onze Staatspresident aan de Konsul-Generaal der Nederlanden is een zeldzame en hoog te waarden hulde aan H.M. Koningin Wilhelmina.

De Hollanders zijn van ouds getrouwe en gehoorzame ingezetenen geweest; met oprecht gemoed hebben zij gedeeld in lief en leed der Transvalers. De hartelike medewerking aan het Kroningsfeest van de zijde der hooggeplaatste Transvalers betoond zal bemoedigend en opwekkend reageren op de talrijke Nederlandse onderdanen in deze Staat.

De gehele feestviering trouwens heeft een waardig karakter gedragen. De jonge Koningin kan tevreden wezen over Haar onderdanen in Transvaal en President Kruger mag voldaan zijn over de Hollanders, die onder zijn bestuur leven.”

De betrekkelijke rust, waarin de bevolking sinds enige jaren geleefd had, zou, helaas, niet lang meer voortduren. De ontdekking van het rijke goudkwarts aan de Witwatersrand deed Engeland er naar haken het verloren terrein terug te winnen. De stad Johannesburg groeide met reuzeschreden. Twaalf jaar na de ontdekking van de goudvelden was haar bevolking reeds tot 80,000 blanken aangegroeid. Midden in de Transvaal gelegen, merendeels door Engelsen bevolkt werd Johannesburg het brandpunt van agitatie tegen de oude bevolking, waarvan het oproer in Johannesburg en de Jameson-inval het gevolg waren. De „South African League” hield niet op het steeds smeulend vuur aan te blazen. De Bloemfontein-konferentie mislukte en de boeren begrepen, waarop het zou aankomen. De Engelse Koloniale Sekretaris bemoeide zich, in strijd met de Londense konventie, met de binnenlandse aangelegenheden der Republiek. Voortdurend landden meer engelse troepen in Kaapkolonie en Natal. De eisen der Engelsen werden steeds aanmatigender, zodat zelfs gevraagd werd om schadevergoeding voor de uitzending van troepen; ontwapening der fortten; stemrecht voor Uitlanders.

Afgesloten van het Noorden, bedreigd in het Zuiden, begrepen de boeren, dat een nieuwe uitbarsting niet kon uitblijven en welke ook de uitslag mocht zijn, liever met de wapenen in de vuist de nederlaag lijden tegen de machten van het grote wereldrijk, dan zonder tegenweer toezien, dat de heilige rechten als een vrij volk hun werden ontnoofd.

De Burgers werden opgeroepen tot de ongelijke strijd. Natuurlijk was de artillerie het eerste in het veld naar de Natalse grens, waar nadere bevelen afgewacht werden. Ik werd ingedeeld bij de intendance, onder kapitein Koos Wolmarans en deed als zulks dienst met uitzondering van een klein tijdje, dat ik sekretaris van kolonel Trichardt was.

Bij de nadering van de vijand werd nog in alle haast een trein met ammunitie en andere voorraden geladen om die nog weg te krijgen uit Pretoria voor het te laat was. Dit gelukte echter niet. Pretoria werd in bezit genomen. Generaal Botha had gelast dat de stad niet verdedigd zou worden. Wie de vriendelijkheid gehad heeft om mijn naam en adres aan de Provost-marshal te verschaffen is nooit bekend geworden; maar kort nadat Pretoria in bezit van de Engelschen was kreeg ik bezoek van een officier, die mij gelastte dadelik naar het kantoor van de Provost-marshal te gaan. Daar werd mij een papier voorgelegd, waarop een eed van trouw aan het engelse goevernement geschreven was en dat ik moest tekenen. Toen ik weigerde, aangezien ik bij het verkrijgen van de volle burgerrechten van de Z.A. Republiek een eed van trouw afgelegd had gelast dat de stad niet verdedigd zou worden. Wie de wijk, waarin ik woonde, vervoegen tot een volgend contingent naar de eilanden zou gezonden worden. Dit was nu juist geen blij vooruitzicht. Wel zouden mijn vrouw en kind onderdak vinden bij vrienden; niettemin baarde het mij veel zorg. Er kwam echter onverwacht uitkomst. De heer Wagner liet mij op zekere dag een brief zien van de Goeverneur waarin hem verlof gegeven werd om op kosten van het Goevernement naar Holland te gaan. Dr. Reinink, hoofd van het Gymnasium, had een dergelijk schrijven ontvangen. Waarom ik niet, als hoofd van de artillerie-school? Gewapend met een certificaat van de heer Wagner, waarin hij verklaarde mij als zodanig te kennen, begaf ik mij naar het Goevernementsgebouw en werd toegelaten op het kantoor van majoor Armstrong aan wie ik mijn geval voorlegde. Enkele dagen later had hij de nodige informatie ingewonnen en kreeg ik bericht dat mij toegestaan werd met mijn familie naar Holland te gaan.

Op 4 Augustus 1900 vertrokken wij. Nog 12 andere Hollanders waren aan het station, waaronder mijn vriend Van den Toorn, met vrouw en twee kinderen en een dame met drie kinderen, die aan onze zorg waren toevertrouwd. Na een reis van 6 dagen, eerst in een beesten-wagen, welke bij Kroonstad voor geld en goede woorden verwisseld werd met een konducteurswagen, kwamen wij te Oostlonden, waar een schip van de Castle-Line gereed lag om ons op te nemen. Hoewel wij een 1ste klas reisbiljet ontvangen hadden werden wij aan boord evenmin als 1ste klas passagiers behandeld. Integendeel.

Het allerslechtste verblijf scheen goed genoeg voor ons. Dat was te veel. Met moeite gelukte het ons om naar de tweede klas over te gaan na inbetaling van £25. Onze koffers kwamen een paar dagen later ook aan boord, waardoor wij de hoogstnodige onder- en bovenkleding konden verwisselen. Toen voelden wij ons weer mens. Op 12 September stapten wij te Vlissingen aan wal.

Wat kan er in korte tijd veel gebeuren! Toen wij in Maart 1896 van Amsterdam vertrokken, was er geen gedachte, dat wij reeds na vier jaar, al was het slechts tijdelijk, in Holland zouden terug wezen.

Hier zou ik gevoegelijk kunnen eindigen; maar de hoofdredakteur van de almanak wenste dat ik het volgende aan het verhaal van mijn wedervaren zou toevoegen.

Het gezantschap van de twee oorlogvoerende Staten, Transvaal en de Oranje Vrijstaat bestond uit de heren Advokaat Fraser, Mnr. Wessels en Mnr. A. D. W. Wolmarans, met de heer De Bruyn als sekretaris. De villa „Nuova” aan de Scheveningsche weg, waar Mnr. Wolmarans verblijf hield, was tevens het gezantschapsgebouw. Reeds in December werd mij opgedragen naar Kaapstad te gaan, waar ik zou proberen toestemming te verkrijgen voor Mevrouw Wolmarans en de kinderen, om naar Holland te vertrekken. Daar ik bezwaarlijk onder mijn eigen naam kon reizen, werd mijn paspoort uitgemaakt onder de naam van P. Verbeek. Het was een stormachtige nacht toen de Batavier ons van de Hoek van Holland naar Londen overbracht; maar de verdere reis was rustig. Bij Madeira wachtte mij een telegram, waarin mij werd medegedeeld, dat wij een dochttertje rijker geworden waren en toen ik te Kaapstad aankwam een verder bericht dat tuis alles wel was. De Konsul Generaal te Kaapstad, die mij in alles behulpzaam was en aanzoek deed bij de autoriteiten te Pretoria om de familie Wolmarans naar Kaapstad te laten komen, deelde mij al spoedig mee, dat het niet zo voorspoedig gaan zou, als wij hoopten; maar na veel heen en weer schrijven gelukte het toch; echter niet naar Kaapstad maar naar Durban zou de familie gezonden worden.

In die tussentijd bezocht ik Mevrouw Wessels, die nabij Kaapstad vertoefde. Ik trof haar aan ernstig ziek. De dokter vertelde mij dat Mevrouw Wessels aan kanker leed. Een operatie kon niet zonder toestemming van haar man geschieden en bovendien kon dit toen ook niet in Kaapstad gebeuren, zodat hij het verwelkomde dat ik haar mee zou nemen naar Holland. Daar was echter voorlopig geen kijk op en daarom werd afgesproken, dat zij en haar dochter met de eerstvolgende mailboot

zouden vertrekken. Een kabel aan Mnr. Wessels onderrichtte hem van de toestand van zijn vrouw en de dokter besprak met de scheepsdokter de behandeling die Mevrouw Wessels aan boord moest hebben.

Dadelik na ontvangst van het bericht dat de familie Wolmarans naar Durban zou komen — dit was weken later — werd een telegram naar de Duitse konsul aldaar gezonden, om hen in een goed hotel te bezorgen in afwachting van mijn aankomst. De konsul die de belangen van de hollandse gemeenschap behartigde in afwezigheid van zijn hollandse kollega voldeed heel vriendelik aan mijn verzoek en toen ik enkele dagen later arriveerde vond ik hen allen, gezond en wel in het Marine hotel.

Hetzelfde schip, een der grootste boten van de Union Castle Line, waarmede ik gekomen was, zou binnen een paar dagen de terugreis naar Engeland ondernemen. Voor de familie van zeven personen — de oudste zoon, Frederik, was op kommando — werden de nodige reisbiljetten uitgenomen en wij begaven ons de volgende dag aan boord. Toendertijd konden grote schepen niet aan de wal komen, maar ankerden op een paar mijl afstands van de haven. Met een „tug” werden wij erheen gebracht. Ik zal niet uitweiden over het onaangename halfuurtje, dat bij een woelige zee op die „tug” werd doorgebracht. Wij werden met een mand veilig aan boord geheschen en de volgende dag werden de ankers ingehaald en begon de reis. Met uitzondering van de kleinere kinderen, die afzonderlik hun maaltijden gebruikten, hadden wij een tafel voor ons zelf te zamen met Mnr. Altman van de bekende rekenmeestersfirma Altman en Brugman te Pretoria, die ook een reis naar Holland ondernam. Geen zeeziekte of andere ongesteldheden onderbraken ons gezellig samenzijn en begin April bereikten wij na een zeer voorspoedige reis Southampton. Daar werden wij aangenaam verrast door de heren De Bruyn en Verbeek — laatstgenoemde was privaat sekretaris van de heer Kröller, directeur van de wereldbekende firma William Müller en Co. De heren waren ons tegemoet gezonden om ons waar nodig behulpzaam te zijn. Maar grotere verrassing wachtte ons nog. Te Londen lag de Batavier VI, speciaal gekomen om ons naar Holland te brengen. De kapitein, een allervriendelikste man, kon dan ook op onze gezichten wel lezen, hoe prettig wij het vonden. Afsgesproken werd dat wij na het diné zouden vertrekken. Intussen zouden wij de familie rondrijden om iets van Londen te zien. Omtrent negen uur voeren wij langzaam de Theems af en reeds vroeg in de ochtend kwam de Hoek van Holland in zicht. De gehele nacht bleef ik bij de Kapitein op de brug. Een van die snelvarende bootjes kwam ons tegemoet om te vragen of alles wel was aan boord en toen wij voet aan

wal zetten, vonden wij daar Mnr. Wolmarans en Mnr. Kröller die mijn vrouw smorgens vroeg te Rotterdam had afgehaald. Een blij wederzien, voorwaar. Na een korte toespraak van Mnr. Kröller en een glas champagne op de gelukkige overtocht genoten wij van een heerlijk ontbijt en daarna vertrok de familie Wolmarans in de gereedstaande rijtuigen naar Scheveningen en Mnr. Kröller, mijn vrouw en ik naar Rotterdam.

Tot aan het einde van de oorlog bleef ik nu in Holland; maar zo spoedig daarna, als de omstandigheden het veroorloofden, keerde ik naar het zonnige zuiden terug.

L. L. STEEN.

Pretoria.

T.S.P. MELKKANNE

T.S.P. Melkkanne is weer in beperkte hoeveelheid verkrybaar van ons Verkoopsagente. Klante moet onthou dat die grootste besuiniging noodsaaklik is om tekort te voorkom. Maak ten volle gebruik van die T.S.P. Melkkan-hospitaal om u ou melkkanne te laat regmaak en opnuut te vertin.

Skryf aan die Verkoopsbestuurder vir volle besonderhede.

**TRANSVAAL STEEL PRESSING
SYNDICATE BEPERK.**

Posbus 469

JOHANNESBURG.

JAN HENDRIK JOUBERT.

Hierdie broeder is op 7 Maart 1875 in die distrik Rustenburg gebore en op 10 Julie 1943 oorlede. Hy was getroud met Anna Els, dogter van J. F. Els, wat reeds die hoë ouderdom van 95 jaar bereik het. Die heer Joubert het in die Tweede Vryheidsoorlog onder generaal De la Rey geveg. Jare lank was hy ouderling van die Hervormde Kerk, en altyd 'n kerkpilaar, net soos sy oorlede vader, H. Joubert. Die laaste tjek deur hom geskryf was vir die Gemeente Rustenburg. Ook op maatskaplik gebied was hy baie aktief, en het verskillende bearekkings bekleed. Vir die armes en die weeshuis het hy altyd 'n oop hand gehad.

S. P. E.

PETRUS IZAK VAN ZYL.

Petrus Izak van Zyl is gebore op 8 September 1882 op die plaas Soekfontein in die distrik van Heidelberg, Transvaal. Hy was 'n seun van Marthinus Nicolaas van Zyl en Susanna Maria Sophia van der Merwe. Later het sy ouers hulle op Kafferskraal gevestig, alwaar hy in 1903 in die eg verbind is met Cornelia Petronella Nortje. Uit die huwelik is twee dogters gebore.

In 1907 is hy voorgestel as diaken in Heidelberg en twee jaar later as ouderling. In hierdie amp het hy tot in 1925 gedien toe hy verplaas is na Germiston. Daar is hy 'n paar maande later weer tot ouderling gekies. Hierdie amp het hy daar onafgebroke tot sy dood bekleed. Hy was in die ware sin van die woord 'n kerkman. Dikwels was hy lid van die Algemene Kerkvergadering, en van die Ringvergadering. Met die inwyding van die nuwe kerkgebou van Germiston het hy die kanselbybel ingedra.

Op 29 November 1942 is hy oorlede; een van die getroues is daar nie meer nie. Sy eggenote oorleef hom.

J. C. du P.

Ds. N. J. VAN WARMELO.

III

Ds. Van Warmelo na Zoutpansberg.

In die eerste helfte van Januarie 1864 het Van Warmelo na 'n afwesigheid van byna sesti-en-'n-halwe maand in Holland terug gekom „om Sien te halen,” soos hy blymoedig aan sy ou moeder geskryf het. Maar sou sy instem om met hom na die wilde woeste onbekende Zoutpansbergse wêreld te trek? Sou haar ouers dit goed vind om haar na daardie onbekende en onherbergsame streke te laat gaan, vol van gevare van kaffers en wilde diere? Dit het Van Warmelo met sorg vervul. Sy was dadelik gewillig om saam te gaan, maar haar ouers het baie besware gehad. Hulle was dan ook alles behalwe gunstig gestem. Gaande weg het die besware egter weggeval, en hulle het alles gedoen om die jong paar te help. Hulle is op die einde van Februarie getroud, en op 1 Maart het hulle die Vaderland verlaat. Mevrouw van Warmelo sou dit nooit weer terug sien nie.

Die afskeid in Rotterdam was weemoedig. Met 'n diep bewoë gemoed het Van Warmelo van af die skip na sy ou moeder op die kaai bly staan, die ou moeder wat reeds so 'n groot deel van die smarte van die lewe moes dra. Die volgende dag het hy haar uit Londen, waarlangs die reis hierdie keer gegaan het, geskryf:

De laatste afscheidsgroet was het wuiven met de zakdoek; wij hebben u goed gezien. Dat was een aandoenlijk oogenblik... De indruk van het afscheid zal door ons niet ligt worden vergeten. Houd ons in liefde in gedachtenis. Veel zullen wij om u denken. Uw zegen vergezelt ons, zij zal ons sterken onder alles in alle omstandigheden.

Die seereis was voorspoedig. Van Warmelo het van alles die sonnige kant opgesoek en sy bes gedoen om sy opgeruimtheid te behou en sy vrou op te beur. Sy was klein en onaansienlik van persoon, maar „vastberaden en moedig” van karakter, „lief en dapper.” Op 12 April het hulle in Kaapstad aangekom waar sy vriende hulle van die skip afgehaal het. Vier dae later, op 16 April, is hulle met 'n ander skip na Natal. In hierdie kort verblyf in Kaapstad was die vriende weer besonder hartlik. Op 1 Mei het hy aan sy moeder hieroor geskryf:

Zoo goed als de menschen toch voor Sien zijn

geweest, daarvan kunt gij u geene voorstelling maken, en over het geheel, die vier of vijf dagen in Kaapstad doorgebracht, zullen lang in mijne herinnering blijven. Sien is nu in de gelegenheid geweest te zien, wat de menschen voor mij waren, en hoevele vrienden ik in korten tijd gemaakt had. Wanneer wij des avonds rustig zaten, had zij dikwijls behoefte, hare verbazing daaromtrent uit te drukken.

DS. N. J. VAN WARMELO.

Mens kon sien dat die jong paar baie gelukkig met mekaar was. Nooit is hy oor „Sien” uitgepraat nie. In dieselfde brief skryf hy nog verder:

Toen ik in October l.l. mijne plannen maakte, heb ik gebouwd op mijne kennis van haar karakter, en de ondervinding heeft mij doen zien, dat ik goed had opgemerkt en zij voor mij een best vrouwtje is, volgzzaam, in alles mijn genoegen voor oogen hebbende, vastberaden en moedig. Zoo somtijds wanneer zij meer dan gewoon aan Holland denkt, en aan al wat zij heeft achtergelaten;

zooals wel eens op schip gebeurd is, wanneer wij meer tijd hebben om te denken, dan zet ik mijn stoel naast haar op het dek, en ziende naar die heerlijke maan en die heerlijke golven, spreken wij over onze vrienden en verwanten. Wij beuren elkander op door ons te herinneren, wat goeds wij te zamen ondervonden hebben gedurende de laatste weken van verblijf in Nederland, en denkende aan zoovele belangstellende menschen, die ons volgen op de breede wateren, en waar wij ook heen

gaan, beuren wij elkander op en vangen onzen togt met kloekmoedigheid wederom aan.

Van Warmelo sou, volgens afspraak die vorige jaar met ds. Smits, voor sy vertrek na Holland, in Kaapstad 'n brief ontvang met nadere aanwysings in verband met sy afhale in Natal en die reis na Zoutpansberg, maar daar was geen brief vir hom nie. Ook in Durban het hy niks gekry nie, en dit is begryplik dat dit hom senuagtig gemaak het. Dit was in die tyd van die burgeroorlog in Transvaal, en wie weet wat in die tussentyd alles kon gebeur het. Dalk verwag die mense hom nie meer nie, en wat dan? Daar was dan ook 'n pak van sy hart toe hy 'n paar dae na sy aankoms in Durban 'n brief van ds. Huet uit Pietermaritzburg ontvang het met die tyding dat diaken P. A. Venter van Zoutpansberg met 'n paar ossewaens daar was om hom te kom haal. Hy en sy vrou is toe vol goed na Pietermaritzburg waar hy diaken Venter ontmoet het en wat hom die bedrag van £250 vir sy reiskoste oorhandig het.

MEVR. VAN WARMELO.

Op 8 Mei 1864 het hy te Pietermaritzburg in die bekende Voortrekkerskerkie gepreek, wat by die geleentheid stampvol was. Die predikant van Pietermaritzburg in daardie dae was Ds. P. Huet. Van Warmelo het hom geken en van hom in Holland gehoor, wat, soos die ingewyde sal begryp, 'n stywe houding veroorsaak het. Ook het sy teologiese gevoelens in

'n andere rigting geloop as die van Ds. Huet, wat ultra Gereformeerd was. Ds. van Warmelo het dan ook aan sy moeder hieroor geskrywe:

Dat Huet mij gevraagd heeft, mij den uitgebannene, heeft mij verwonderd, en toch, plezier gedaan, en ik van mijne zijde heb zorg gedragen geen aanstoot te geven. Onze conversatie is toch gedrongen en beperkt; wij verschillen te veel; ook weet ik te veel van hem.

Op die volgende dag, Maandag, 9 Mei, is Ds. en Mevrouw van Warmelo met die ossewa uit Pietermaritzburg na Pretoria, en kon hy kennis maak „met Zoetland, Tafelberg, Wildeman, Blaauwberg, Stoffel, Zwartberg, Jonkman, Onderwereld, enz.” die name van die osse wat voor die wa getrek het. Die reis was vir die jong Hollandse egpaar moeilik, dog dit was maar 'n voorspel van die komende swarighede. Maar deurdats Ds. van Warmelo so 'n innemende persoonlikheid was, het iedereen van hom gehou, en het hy oor al 'n vriendelike helpende hand aangetref. Vir daardie vriendelikhede was hy altyd baie dankbaar. So skryf hy:

Het doet mij veel genoegen u te kunnen mededeelen, dat wij overal belangstellende en hulpvaardige vrienden hebben aangetroffen. Dat ons dit ossenleven vreemd valt, behoef ik u niet te zeggen; maar toch, het gaat alles goed. Wij zijn en blijven gelukkig gezond en opgeruimd, en trachten elkander met een opgewekt gezigt de wederwaardigheden te doen dragen. Dat mijn vrouwtje mij daarin trouw voort helpt, en zij zich in allen deele voortreffelijk houdt, meld ik aan u met de hoogst mogelijke ingenomenheid; zij is mij in waarheid een hulp en steun; deze reis alleen te doen, zou mij ondragelijk vallen, nu ik eens haar bijzijn heb genoten. Zij wordt sterk onder de verdrukking; ja, gisteren morgen zelfs was er iets van een onderkin in haar gelaat te bespeuren, iets dat ik vroeger nooit ontdekt had. Maar laat ons eens iets van ons dagelijksch leven hooren. En dan begin ik met den avond. Vroeg naar bed gaande, maakt Sien eerst ons bed klaar. Zij prepareert kussens, katoenen en wollen dekens enz. Ik klim er in, het zeil wordt toegemaakt, en zoo zitten wij in 't donker. Ik heb een lantaren besteld, maar kan hem niet vinden. Wij steken een kaars aan; ik houd die vast, tot Sien gereed is; dan helpt zij mij tot ik gereed ben. Wij vallen wel zoo spoedig niet in slaap, maar eindelijk zijn wij in de rust. Wat is dat voor een geluid, dat ons wakker maakt? Een os krijgt jeuk en wil zich krabbelen. Hij kiest een wiel van onze wagen, om aan zijn lust te voldoen, en nu dreunt en schudt de wagen onder het

gewicht van zijn gekrabbel. Dat afgeloopen zijnde, slapen wij door tot 5 uur, als wanneer de togt wederom begint en wij tot 8 uur, de eerste halt, rustig blijven liggen. Den vorigen avond hebben wij onze kleeren maar achter ons gegooid, maar nu zijn zij door het hossen weggezakt.

Onze dagen gaan gauw om door al het vreemde en wonderbaarlijke. De diaken en zijne vrouw zijn goede menschen, en zorgen best voor ons. „Meheer mot maar zeg,” enz. Wanneer wij het vrouwtje niet hadden, dan zag het er slecht uit, want nu vinden wij nog altijd de koffy en thee en brood en vleesch en rijst klaar. Ik heb een goede voorraad wijn, en zoo zullen wij er wel komen. De nachten zijn frisch, maar de dagen altijd even prachtig. Het merkwaardigste wat wij nog gezien hebben is eene waterval van 300 voet, een indrukwekkend gezigt. De landstreek is soms mooi, soms een-toonig. Het eenigste wat ik lastig vind, is dat wij niet zoo gemakkelijk kunnen komen, bij hetgeen wij meegenomen hebben. De wagen is volgepakt en vastgemaakt, zoodat wij eerst heel wat uitpakken moeten. Maar een ander voordeel is, dat wij ook niet zoo veel eten en drinken, en wat meer voor Zoutpansbergen zullen overhouden.

So kry ons dan 'n denkbeeld van die moeilikhede wat daar van uit die staanspoor was. Moeilik was dit inderdaad vir Ds. en Mevr. van Warmelo, wat uit die beskaafde Europa gekom het, om die lange reis met die ou stampende voortrekkerswa te maak, die sogenaamde kakebeenwa, wat klein en lig was, in vergelyking met die teenswoordige bokwa. Daarom kon 'n os, as hy hom teen die wawiel skuur, die ou waentjie laat dreun en skud, soos Ds. van Warmelo skryf.

Op 21 Mei, twaalf dae nadat hulle uit Pietermaritzburg weg is, is die Vaalrivier bereik, waar Standerton later aangelê sou word. Daar is halt gehou, en die Sondag, 22 Mei, oorgestaan. Van Warmelo het toe weer aan sy moeder in Holland geskrywe, en uit daardie brief neem ons die volgende oor:

Wij zullen beginnen met u te melden, dat wij beide ons verheugen mogen in eenen zeer gunstigen staat van gezondheid, terwijl inderdaad onze opgeruimdheid en opgewektheid niets te wenschen overlaten. Het komt gewoonlijk zoo uit, dat indien ik eens oogenblikken heb van wankelmoedigheid en verlangen enz. Sien juist dan luchthartig is en met het goede been uit bed, ik meen uit de wagen gestapt is, zoodat zij mijne zorgen verdriift. En wanneer ik zie, dat zij aanleg heeft tot droefgeestigheid dan doe ik mijn best haar beter te

stemmen. Zoo zijn wij in waarheid elkander tot hulp en steun. Wij helpen elkaar in alles voort, en zoo kunnen wij dan ook zeggen, en het zal u en allen een genoegen zijn het te lezen, dat alles boven verwachting goed gaat, dat de reis, waartegen wij hadden opgezien, zoo voorspoedig en gezegend afloopt, dat alles zooveel beter gaat, dan wij ons ooit met mogelijkheid hadden kunnen voorstellen. Dit is niet overdreven. Wij schicken ons met het grootste geduld in onze ongemakken, en zoeken de goede zijden op. En dan hebben wij veel reden tot tevredenheid. Dank zij mijn diaken (een man van zes voet twee duim) en diens echtgenoot, vinden wij alles op zijn tijd klaar en hebben wij zelve voor niets te zorgen. Zij blijven altijd even goed en attent voor ons, en terwijl wij rustig alles aankijken, sjouwen en zwoegen zij den ganschen dag. Het is ons een streelend gevoel dat wij het zoo gemakkelijk hebben, terwijl een ander zoo moet werken. Wacht maar, onze tijd zal ook wel komen, wanneer wij op Zoutpansberg in ons eigen huisje zitten, en met onze vier handjes meer zullen moeten doen, dan waarvan wij ooit gedroomd hebben. Want een paar kaffers te dresseren, zoo dat zij bruikbare menschen worden, is voorwaar geene gemakkelijke taak, wij zullen ook nog veel moeten leeren; indien de menschen ons maar gunstig gezind blijven en ons voort helpen, dan zal het wel weer gaan, zooals alle dingen op de wereld gaan indien het heilige moeten erachter zit. — Onze dagen loopen geregeld en kalm voort. Om de drie of vier uren spannen wij uit en in, zoodat wij afwisseling genoeg hebben, en de dagen voor ons bijzonder spoedig omgaan. De laatste dagen hebben wij veel wild gezien. Duizende springbokken, blesbokken, zwarte wildebeesten vertoonden zich aan ons oog. Laatstgenoemden zijn dezelfde, die wij wel eens op plaatjes gezien hebben maar een anderen naam dragen. Dan worden zij genoemd „de Gnu,” en terwijl wij getracht hebben ze te schieten, is het ons niet gelukt; want zij zijn zoo schuw dat zij ver weg loopen indien zij maar een mensch ruiken. Ik loop ook wat parmantig met mijn geweer, en heb getracht ze te bekruipen, maar ja wel, als ik goed aanlei, dan waren zij weer voort. Om te jagen moet men tijd hebben, en mijn diaken wilde geen tijd verzuimen. Wij hebben nog geene ongelukken op onze weg gehad, integendeel alles gaat zeer voorspoedig. Van nacht om 12 uur, wanneer de Zondag voorbij en de maan op is, gaan wij verder naar Suikerboschrand, en als alles goed gaat zullen wij

Vrijdag of Zaterdag te Pretoria aankomen en daar twee of drie dagen vertoeven. Dan is het nog een heele reis naar Zoutpansberg, maar dan krijgen wij meer afwisseling van bosch en houtgewas en schoone natuur. Wat wij nu gezien hebben was niet zoo mooi, want mij kan geene landstreek behagen, zonder boomen.

Die weg was inderdaad voorspoedig. Toe Van Warmelo oor die Suikerbosrand gegaan het, het hy nie in die verste verte die vermoede gehad nie, dat daar vyf jare later 'n dorp sou wees, — die teenswoordige Heidelberg — met hom as predikant, terwyl hy vir die tweede maal getroud sou wees, en sy eerste vrou, sy Sien, al enige jare lank in haar graf sou rus in Schoemansdal, waarheen hulle nou met soveel voorbeeldige moed en vol ideale op pad was.

Op Saterdag, 28 Mei, in die middag om twee uur het die wa Pretoria binne gery, waar hulle na die pastorie van Ds. Begemann gebring is, om enige dae daar uit te rus. Hieroor het Van Warmelo die volgende aan sy moeder geskrywe in 'n brief, gedateer 1 Junie 1864:

Het grootste gedeelte van onzen togt hadden wij dus ten einde gebragt, en eene aangename herinnering had zij bij ons achtergelaten. Wij kunnen waarlijk met genoegen erop terug zien; over niets hebben wij te klagen gehad, integendeel, alles ging ons goed en wel van de hand door de hulp en zorg van onzen diaken en echtgenoot. Toch kan het u niet verwonderen, dat wij blijde waren wederom iemand te ontmoeten van meer beschaafde manieren en discoursen. De ontvangst bij Begemann was regt aangenaam en hartelijk. Hij en zijne vrou bevallen ons bij nadere kennismaking best, terwijl hij vooral verheugd is iemand regtstreeks uit Holland te ontmoeten. Het was ons een genoegen wederom aan een ordentelijke tafel te zitten met overvloed van hollandsche groenten en versch vleesch, terwijl iedereen zijn best doet om ons te doen vergeten, dat wij zoo ver van Holland zijn en op een ossenwagen hebben gezeten. De slaapkamer, die ons is afgestaan, is ruim en zeer goed gemeubileerd, werkelijk een prettige kamer. Maar voor ik verder ga, moet ik nog een pligt der dankbaarheid vervullen. Begemann, die een groote liefhebber en kenner van tuinen en zaden enz. is, heeft met mij gisteren de kist met zaden onderzocht, door E. aan mij gegeven. En met verrukking is hij daarmede bezig geweest. Hij was opgetogen over de hoedanigheid en hoeveelheid vooral der groente zaden als mede over de soliede en nauwkeurige wijze van inpakken; ik heb hem van het een en ander wat gegeven en in ruil

ontving ik eene menigte wenken en inlichtingen, bij het zaaijen in acht te nemen.

Op Sondag 29 Mei, die dag na sy aankoms op Pretoria, het hy in die more 'n preekbeurt vir ds. A. J. Begemann waargeneem. Dit was sy eerste preek in Transvaal, sy nuwe vaderland. Ook die Sondag daarop het hy in Pretoria gepreek. Hy het gemeen dat hy en sy vrou maar kort op Pretoria sou oorbly, want hulle was al haastig en het na die end van die reis verlang. Maar hy het van ds. Begemann wat destyds skriba van die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering was, verneem dat hy nog eers voor die Kommissie moes verskyn om gelegitimeer te word, en tegelyk georden te word. Die toenmalige predikante van die Hervormde Kerk, di. D. van der Hoff, A. J. Begemann en G. W. Smits, was alger sowel in Holland as in die Kaap gelegitimeer. Hoewel die Kaapse Synode in 1862 die Hervormde Kerk as Susterkerk erken het, het dit tog in 1863 die legitimasie van die drie genoemde predikante terug getrek, sonder selfs om hulle hiervan kennis te gee. Hulle moes dit maar uit die verslae van die koerante verneem! Die kloof tussen die Kaapse en Transvaalse Kerke het hierdeur as vanselfsprekend groter geword.

Van Warmelo is die eerste predikant wat deur die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering toegelaat is en wat in Transvaal met die handoplegging georden is. Die kommissie was vir daardie doel opgeroep om op 13 Junie 1864 op Potchefstroom te vergader. Van Warmelo het sy vrou so lank in die Pastorie van Pretoria agtergelaat, en is op Maandag 6 Junie saam met ds. Begemann na Potchefstroom, waar hulle op die 12de die dienste vir ds. Van der Hoff waargeneem het. Die volgende dag het die Kommissie onder voorsitterskap van ds. Van der Hoff vergader, en nadat eers ander werksaamhede afgehandel is, is Van Warmelo se papiere ondersoek waarop hy toegelaat is as predikant van die Nederduitsch Hervormde Kerk en is die beroep na Zoutpansberg asmede sy antwoord daarop gelees en goedgekeur. Sy ordening het op die 15e plaasgevind sodat hy alleen nog in Zoutpansberg deur die konsulent bevestig moes word.

Die ordening was 'n besondere plegtigheid. Dit was die eerste gebeurtenis van die aard in Transvaal en het 'n diepe indruk gemaak. Eers het Ds. Begemann oor Lukas 5 vers 1-10 gepreek, en het met erns en nadruk gehandel oor die plig van die Evangeliedienaar wat 'n visser van mense moet wees. Toe hy byna aan die end was, het hy plek gemaak vir Ds. Van der Hoff, wat eers aan die gemeente bekend gemaak het dat die dokumente van die Eerwaarde heer Van Warmelo deur die Kommissie van die Algemene Kerkvergadering noukeurig nagesien en ondersoek was, sodat die Kommissie hom as predikant

toegelaat het. Hierop het Ds. Van der Hoff die formulier gelees en die bevestigingsvrae aan Ds. Van Warmelo gedoen, wat hy staande, met die hand op die Bybel met die bekende „ja ik, van ganser harte” beantwoord het. Hierop het hy neergekniel en is hy met oplegging van hande deur Di. Van der Hoff, Begemann en Smits georden, waarop die Gemeente Psalm 134 vers 3 gesing het. Nadat Ds. van der Hoff die formulier van die kansel af beëindig het, het hy weer plek gemaak vir Ds. Begemann wat toe sy preek verder gehou het, en met 'n danksegging geëindig het. Die Kommissie het aan Ds. Van Warmelo toe 'n deur al die lede ondertekende akte van bevestiging uitgereik.

Hierdie plegtigheid het ons enigsins uitvoerig beskryf omdat dit die eerste van sy soort was en om te laat sien hoe dit in die dae geskied het.

Ds. Van Warmelo is toe met Ds. Begemann weer terug na Pretoria waar hy sy vrou in welstand terug gevind het, en waar sy haar intussen besig gehou het; „door al de eigenaardigheden van eene Afrikaansche huishouding te leeren en zich vooral op kokerij toe te leggen.” Alles is klaar gemaak, om die werk in eie gemeente te begin. In Schoemansdal was nog nie 'n pastorie nie, dit moes nog gebou word. Hieroor het Ds. Van Warmelo die volgende beskryf:

Naar hetgeen ik hier (n.l. in Pretoria) van de Pastorie gezien heb en hoe zij kunnen timmeren en metselen, zal ons huis er nog al wel uitzien. Zij zijn druk bezig met het klaarmaken van steenen en het in orde brengen van houtwerk. Maar zij zullen niet beginnen vóór ik zelf de plaats heb aangewezen, waar de Pastorie staan moet, en hoe ik opgegeven heb wat de verdeling zijn zal der kamers. Voor dien tijd zullen wij ons in een klein huisje moeten behelpen; altijd maar ziende op den tijd, dat wij goed zullen wonen.

Die reis na Schoemansdal is dan ook baie gou aanvaar, want oor 'n maand sou die bevestiging deur Ds. G. W. Smits plaas vind.

Die gemeente van Zoutpansberg is 'n ou gemeente. Dit is in 1852 gestig, die jaar van die Sandrivier-Konvensie. Voor die tyd het dit 'n wyk gevorm van die gemeente van Rustenburg, iets wat ons vandag amper ongelooflik in die ore klink! Die middelpunt was in daardie dae die dorp Schoemansdal, waar die kerk dan ook gestaan het, en die pastorie sou gebou word. Vandag is daardie ou gemeente in verskillende afsonderlike gemeentes opgesplits, soos Pietersburg, Laeveld, Messina, Louis Trichardt, Koedoesrand, Potgietersrust en Van Warmelo. Hiervan is Pietersburg die historiese voortsetting van die ou

gemeente van Zoutpansberg, en die Notuleboek, die Doop- en Lidmateregisters, saam met 'n groot hoeveelheid ou stukke van die vroegste tyd af, is dan ook nog steeds die eiendom van Pietersburg.

Die gemeente het in 1852 sy eerste herderlike besoek ontvang van ds. A. Murray en H. J. Neethling. In April 1854 was ds. D. van der Hoff daar; in Junie 1858 ds. P. Huet; in Mei en Junie 1859 ds. D. van der Hoff; in Mei 1861 ds. A. J. Begemann; in April en Mei 1862 ds. G. W. Smits; in Junie 1863 ds. A. J. Begemann. Maar 1864 was die groot jaar vir die gemeente, die jaar van hoop, die jaar van belofte, want toe het die gemeente vir die eerste keer sy eie predikant ontvang, naamlik ds. N. J. van Warmelo. Die nood van die tye het gemaak, dat die wyse, waarop die beroep op ds. van Warmelo uitgebring is, 'n buitengewone wyse genoem kan word. In 1863 het ds. Smits hom in Kaapstad, soos ons gesien het, die beroep na Zoutpansberg aangebied. Na sy ordening is hulle na Schoemansdal, waar hulle begin Julie aangekom het. Onderweg het hy nog by Makkapaanspoort — die teenswoordige Potgietersrust — gepreek.

Hoe vreemd was alles vir hulle! 'n Vreemde land, 'n vreemde volk, 'n vreemde natuur, 'n vreemde klimaat, vreemde sedes, vreemde gewoontes! Uit die briewe van ds. en mevrou van Warmelo kry ons enigsins 'n indruk van dit alles, ook hoedat hy dadelik die skouer aan die wiel gesit het, om Kerk en gemeente op te bou, en om land en volk vorentoe te help. En wee ons jonger geslag, wee ons, wee ons, as ons daardie manne, wat die hitte van die dag en die koue van die nag gedra het, wil minag en verstoot, verstoot, deur hulle nagedagtenis en werk nie in dankbare herinnering te bewaar nie!

Op 14 Julie 1864 het ds. van Warmelo uit Schoemansdal aan sy moeder in Holland geskrywe:

Het is mij een genoegen u te melden, dat voor een groot deel door mijne bemoeijingen, de post naar Zoutpansberg nu geregeld is, die vroeger tamelijk ongeregeld liep. Van het begin af, dat ik hier ben aangekomen, ben ik met alle kracht daaraan werkzaam geweest, en ik heb nu goede verwachting dat de post nu zonder stoornis zal aankomen. Ik zal echter eerst zien, hoe zij werkt en tot zoolang heb ik procuratie gegeven aan Begemann, om mijne brieven en couranten op te vragen, en per massive gelegenheid aan mij toe te zenden. Wij hebben hier ook een dokter, die al een paar jaren hier woont, en tamelijk goed bij naam is. Hij heeft niet de eer aan mij of aan mijne vrouw te behagen; van middag maakte hij eene visite, en na zijne verdwijning moesten wij te zamen eens goed uitlagchen over zulk een creatuur.

Hij is tamelijk pedant, draagt bij plegtige gelegenheden, zooals wanneer hij den predikant bezoekt, een paar beschoemde vuile kastoren handschoenen, en Sien dacht eerst dat hij een mombakkes voor had, zoo zonderling zag hij er uit. Dan zit hij geweldig op zijn stoel te wíemelen en schurkt zijn geheele ligchaam alsof hij kramp heeft, zoodat zijn figuur dikwijls een lachwekkend aanzien aanneemt; precies een mannetje voor Dickens. Naderhánd hoop ik wat meer van de notabelen dezer plaats en hunne eigenaardigheden mede te deelen; men heeft hier waarlijk nog al veel menschen, wel van allerlei slag en soort, maar toch menschen. Ik krijg veel te doen. De 30ste July en volgende dagen is er bevestiging, en intrede, aannemen, voorbereiding, nachtdmaal, enz., dan komt de geheele gemeente van heinde en verre naar hier toe. Dat is eene geweldige tijd. Predikant Smits komt dan bij ons logeren.

Op Woensdag, 27 Julie, het ds. Smits in Schoemansdal aangekom, en op Vrydag, 29 Julie, het die Kerkraad onder sy voorsitterskap vergader. Die Kerkraad het die dae twee ouderlinge en vyf diakens gehad, dog by die koms van ds. van Warmelo was daar maar net een ouderling, P. J. L. Venter, oor wie ons in die Almanak van 1923 een en ander mee gedeel het, die ander ouderling D. G. Grobler, was in die afgelope jaar gestorwe, sy weduwee sal ons in hierdie skets nog meermale ontmoet. Die diakens was P. A. Venter, wat ds. en mevrou van Warmelo in Pietermaritzburg gaan haal het, Jan G. Duvenage, L. M. Bronkhorst, J. P. la Grange en A. P. Botha. In die Notule van hierdie Kerkraadsvergadering lees ons:

Door den Kerkeraad is tot Herder en Leeraar beroepen boven genoemde Predikant (Nicolaas Jacobus van Warmelo), Candidaat tot den H.D. bij het Prov. Kerkbestuur van Noord Brabant, en die beroeping is onder inwachting van Gods zegen aangenomen. Deze vergadering heeft ten doel om deze beroeping in de notulen op te nemen, terwijl op morgen de voorstelling en bevestiging zal plaats hebben door den predikant Smits. De beroepsbrief wordt dien tengevolge voorgelezen en de nieuw benoemde predikant verklaart daarna, dat hij genegen is, met behulp van 's Heeren zegen, zijnen tijd en zijne krachten aan de Gemeente van Zoutpansberg te besteden, en te trachten het Koninkrijk der hemelen uit te breiden.

Hierdie Notule klink miskien vreemd, maar die geval was, dat ds. Smits nie vir 'n Kerkraadsvergadering in verband met die beroep na Zoutpansberg kon gaan nie, en toe het hy die beroepsbrief daar heen gestuur en het die Kerkeraad dit ge-

teken, en sodoende kon dit nou eers in die Notule opgeneem word.

Na hierdie vir die gemeente so betekenisvolle kerkviering het ds. van Warmelo op die volgende Dinsdag, 2 Aug. 1864, aan sy suster o.a. die volgende geskrywe:

Het zal u verheugen te hooren, dat ik in een zeer opgeruimden toestand aan u zit te schrijven, en in waarheid, tot dus ver hebben wij het ook zoo kostelijk gehad, dat wij over niets te klagen hebben, en door de ontzettend vele drukten geen tijd hebben om veel na te denken. Sien blijft voortdurend gezond en opgewekt, en doet met den grootsten ijver en zorg hare dagelijksche bezigheden, zoodat wij het volle genot van het huiselijke geluk ondervinden. Ik kan nooit genoeg waarden, alles wat zij doet, en de moeite die zij zich geeft, om mij genoeg te geven, en dikwijls denk ik wat er van mij zou worden, indien ik haar niet had. Dat zij zoo gezond is, is voor mij een bron van groote blijdschap. Ook ik ben volmaakt gezond.

Het is juist dezer dagen zoo druk, dat ik nu eerst, klokke half twaalf in den nacht, gelegenheid krijg om te schrijven, en de brief moet toch morgen weg. De oorzaak dier vele bezigheden ligt in de komst van den predikant Smits, die op Woensdag, den 27 Julij bij mij is komen logeren en morgen vertrekt. Zaterdag morgen heeft hij mij bevestigd, en des middags heb ik intree gehouden; des Zondags was er des morgens bediening door ons beiden, en 'smiddags dankzegging en voorstelling van nieuwe ledematen door mij enz. enz. Ik zal u vertellen, hoe alles al zoo in zijn werk ging. Op Woensdag kwamen reeds de wagens. Daar mijn district zoo uitgestrekt is, even als in de geheele Transvaal, zoo komen de buitenboertjes bij hoogtijden en nachtmaal alleen naar het dorp; zij komen dan in hunne groote ossenwagens, en spannen naast en voor elkaar uit op het groote plein, in het midden waarvan de kerk staat. Een ieder zet zijn eigen tentje op, want men blijft dan een paar dagen vertoeven; en zoo waren er op Vrijdag avond, 29 July, circa honderd wagens op het plein vergaderd. Om daar langs te wandelen, en vooral op eenigen afstand van eene hoogte af dat alles te overzien, levert een zeer schilderachtig gezicht op, terwijl des avonds, als iedere tent zijn eigen kaars en zijn eigen houtvuur voor zich heeft, de aanblik iets heeft van 1000 en één nacht. De families zien elkander dan, er worden zaken en inkoopen gedaan; allerlei belangen zijn dan bij zulk een nachtmaal vereenigd. Na eenigen tijd gaat men uit

om den predikant en zijn vrouw te *groeten*, zooals hier de term is; en een ieder brengt dan naar zijn vermogen wat mee; ik zal zoo straks eene optelling doen van hetgeen wij hebben gekregen, en het is heel wat. In dat *groeten* vind ik iets aartsvaderlijks en eenvoudigs, waarom ik het aanmoedig; indien zij niet komen, is het een bewijs dat er geen goede verstandhouding bestaat, en daar maar 4 maal in het jaar zoovele menschen te zamen komen, zoo is het wel uit te houden. Dien Vrijdag heb ik 21 ledematen aangenomen, en eene lange kerkeraadsvergadering gehouden, en Zaterdags ochtend was er bevestiging. De beschrijving der Kerkgangers komt overeen met die van Stuart; zij gaan netjes gekleed met handschoenen en braceletten; men vindt vele knappe vrouwen. Circa 600 menschen waren tegenwoordig; en Smits hield eene fraaye preek uit Johannes: „Gij zijt mijne vrienden, indien gij doet wat ik gebiede.” Een aandachtig gehoor, plegtige stilte, aandoeningen van blijdschap enz. 's Middags, intree, Johannes 3:16, en daarover zal ik maar zwijgen. 's Avonds de namen opgeschreven van 34 dopelingen, met die van ouders en getuigen. Zondag bediening en dankzegging, registers bijhouden, begraven etc. etc. Maandag den geheelen dag kerkeraadsvergadering, notulen schrijven, de menschen komen reeds goeden dag zeggen, groeten, heden kerkeraad, wederom groeten, en iederen avond dood af van vermoeijenis. Gedurende die dagen, omringd van allerlei menschen, het huis vrij en open voor iedereen, koffij schenken voor de leden des kerkenraads en hunne vrouwen, spreken, handjes geven, voortdurend glimlach, geduld tot het aanhooren van quaesties, vragen om raad, om troost, brieven schrijven enz. te veel op te noemen. De presenten bestaan uit 18 kippen, hanen en eene eend, drie schapen, koren, mielies, china's-appelen, zeep, vleesch, boter, eijeren, vogels, pompoen, aardappels, kool, brood, kaarsen, erwten, boonen, patata's, tabak, struisvogelei, enz. enz. Dus dat gaat nogaal.

Ik ben blijde dat de leden des kerkeraads zeer geschikte menschen zijn, en daar zij gelukkig schik hebben in den predikant, zoo komen wij te zamen goed klaar. Het is hier alleen maar om een goed en vriendelijk woord te doen, dan gaat alles wel. Morgen gaan de menschen weg, maar er is veel te doen met het bijschrijven der boeken, en in orde brengen der papieren, want alles komt op mij. Dan Zondag twee maal preeken, en de President der Republiek is ook hier met den Uitvoerende Raad. Eene aangename dag heb ik in de volgende week.

Mijne seraphine namelijk, een prachtig stuk, is verleden week aangekomen, en, die zal ik in de volgende week uitpakken, dus nu kan ik 's avonds spelen. En zoo gaan onze dagen voort. Het is nog winter, en 's morgens en 's avonds vinnig koud; meest al rijpt het 's nachts. Het is wel instaat om alle opofferingen te vergoeden, als men de hartelijke blijdschap ziet van de boertjes over de komst van een predikant.

Die brief gaan verder oor familiesake, waar o.a. die volgende sin in voorkom :

„En hoe gaat het Frederikje? Gij moet toch mijne gedachtenis levendig houden; hij mag mij niet vergeten.”

Hierdie Frederikje is Frederik van Eeden, die later bekende skrywer, wat toe 'n seuntjie van drie jaar oud was. Hy moes oom sê vir ds. van Warmelo, want sy moeder was die Dominee se oudste suster.

Van mevrou van Warmelo is daar ook nog 'n brief voorhande, gedateer 15 Augustus 1864, waarin sy aan haar skoonmoeder haar eerste indrukke meedeel, en die een en ander van die bevestiging van ds. van Warmelo vertel. Ons neem die volgende daaruit oor :

Er zijn in dit land veel (banja) kinderen, maar die zijn allen zeer verlegen en bang voor ons; de predikant wordt dikwijls gebruikt voor dreigement, als zij niet zoet zijn, want dan is het: de predikant zal voor jou slaan; het woordje voor wordt hier dikwijls gebruikt, zooals: roep voor haar, geef voor haar, breng voor haar enz. Over het algemeen zien de kinderen er nogal goed en gezond uit, maar daar zij altijd buiten spelen zien zij meestal erg vuil. Wat mijzelf betreft, kan ik gelukkig zeer gunstige berigten mededeelen, mijne gezondheid als een vogeltje in de lucht, ik word zelfs voor mijnen doen dik, en zie er goed uit. Mijne opgewektheid en opgeruimdheid zijn ook goed; alle menschen blijven voortdurend heel goed voor ons, een leeraar en zijne vrouw zijn hier zeer gewichtige personaadjes; het is aangenaam om de menschen steeds hunne blijdschap te hooren betuigen, dat zij nu hun eigen leeraar bezitten. Wij krijgen nog altoos veel presenten, tot voeding onzer lichamen, juist als ons vleesch op, en wij plan maken om een schaap van ons te laten slachten, dan komt er weer nieuwe aanvoer. Al komen er eens oogenblikken van verlangen, dan denk ik aan dat alles, en hoe goed de menschen voor ons zijn, dat is dan zeer geschikt om ons op te beuren, en is eene vergoeding voor de vele opofferingen, die wij ons getroost hebben. Een leeraar

is hier wel noodig, want de menschen zijn hier zeer ten achteren, in allerlei opzigten.

Tot nog toe kunnen wij niet over eenzaamheid klagen; er is hier geen bepaalde tijd van bezoeken, dat gaat zoo maar den heelen dag door, dikwijls begint het als wij nog aan het ontbijt zitten. Er zijn hier nergens bellen aan de deur, men klopt of komt zoo maar naar binnen. Er wordt hier veel koffij gedronken, waar men een bezoek aflegt krijgt men koffij, onverschillig welken tijd van den dag het is; het is maar altoos koffij, koffij. De regeling van ons huishouden is: om half negen ontbijt, met thee, brood en eijeren. Om drie uur eten, ook wel eens vroeger, wel eens later. Als wij niet opgehouden worden, dan maken wij na het eten eene wandeling en daarna koffij; 's avonds een stukje brood met thee of koffij. Het is nu een schrale tijd van groenten, wij eten boontjes, witte kool, patates, dat is een soort van wortelen, langwerpig, zij zijn zacht en hebben eene zoete smaak, gebraden vinden wij ze nog al lekker, de smaak heeft veel van kastanjes; en rijst bij afwisseling; wij eten ook wel eens aardappelen, maar die zijn niet zoo lekker. Eene bijzonderheid van dit land is ook, dat er zoo heel jong getrouwd wordt, vele meisjes op hun 15de, 16de jaar, en ook wel jonger. Er is hier op Z. een paar waarvan de vrouw nog dertien jaar worden moest, toen zij trouwde, het is de vrouw van eenen Mijnheer Rood, een Hollander uit Amsterdam; zijne vrouw is nu in Julij 15 jaar geworden, nu in April heeft zij haar eerste kind gekregen, dat is een flinke jongen; de vrouwen zijn hier ook spoedig oud. Ik heb er verscheidene ontmoet, die er heel oud uitzagen, dan hoorde ik, dat zij nog geen 50 waren. De vrouwen dragen altijd een soort hoeden of kapjes, met heele groote schermen, zoodat men bijna niets van de gezigten ziet. Men heeft ze van allerlei kleur en stoffen, zondags in de kerk ziet men de mooiste, versierd met bloemen, die er op eene eigenaardige manier op zitten. Zondags zijn zij zeer netjes gekleed met handschoenen en schortjes, doeken of mantels van allerlei model en kleur. Het is aardig om die verschillende soorten van kleding te zien.

De dagen van bevestiging, intree en avondmaal waren aangename dagen. De kerk staat op een groot open terrein, de pastorie is over de kerk, op het plein stonden de wagens, en elk gezin had zijn eigen tent opgeslagen, dat was een aardig gezicht, vooral als het donker was, die tenten verlicht waren, en bij elk een groot vuur brandde. De bevestiging door Pred. Smits

was zeer mooi, hij is een knap prediker. Ko was nogal zenuwachtig bij zijne intree, hij heeft woorden gesproken uit het hart tot het hart, het zijne was toen zeer vol, toen hij zich daar verbond aan eene gemeente, die voortaan de zijne wezen zou, hij gevoelde er zoo al de verantwoordelijkheid van. Ik wist wel dat hij eene brave man is, maar nu heb ik hem nog meer leeren kennen en als het kan heb ik hem nu nog meer lief dan te voren. Wij zijn te zamen zeer gelukkig. Hij zal het wel met de menschen vinden, hij is zoo goed en geduldig voor hen, hij kan met zooveel geduld hunne praatjes aanhooren, ik word nog wel eens ongeduldig als de menschen komen als wij zitten te eten en toch niet weggaan. Ik doe toch zooveel mogelijk mijn best, want een vriendelijk woord vindt overal en hier vooral eene goede plaats; er is hier ook geen stand, het is maar allemaal Mijnheer en Jufvrouw. De seraphine is nu uitgepakt, zij is goed overgekomen, het is een mooi stuk, dat is een genot om weer muziek te hooren. Er is hier iemand geweest, die zeer mooi speelt en zingt, het is een Hollander, zijn naam is Van Nispen, uit den Haag afkomstig.

So sien ons ds. en mevr. van Warmelo voor ons, altyd die lig kant opsoek in hulle werk, om sodoende die koninkryk Gods in die noordelike dele van ons ou goeie Transvaal uit te brei.

Toe die dae van bevestiging verby was, en ds. G. W. Smits weer terug is na Rustenburg, het die groot en moeilike werk vir ds. en mevr. van Warmelo in die uitgestrekte en woeste Zoutpansbergse wêreld begin. Dit is merkwaardig om te sien hoe hy, die vreemdeling, sy gemeentede verstaan het, hoe hy die weg tot hulle harte gevind het, hoe hy veel vir hulle beteken het. Ds. van Warmelo was iemand met 'n diep en teer gevoel, iemand wat homself nie gesoek het nie, wat op 'n navolgenswaardige wyse verstaan het om homself te verlogen, en sy deur God opgelegde kruis te dra. Sy hart was vol liefde vir andere, en gevoelig vir die liefde wat andere hom geskenk het. In iedere mensesiel, met wie hy in aanraking gekom het, kon hy die hemelse kant vind, en daardie hemelse kant het hom die toegang verskaf om in die hart van die koninkryk der hemele te getuig. Ons word ook veral getref deur die eerbied wat ds. van Warmelo had vir die deugde, wat hy in andere gesien het. Hy had sy hele lewe lank 'n eerbied vir die ou Voortrekker geslag, die ou „Emigrante” wat hier in Transvaal gekom het, omdat hulle hulself wou wees. Hy het eerbied gehad vir daardie stoere geslag wat die paaie hier kom stoftrap het, die ou bevolking, wat die hitte van die dag en die koue van die nag gedra het. Toe hy in die laaste jare van sy lewe teen sy

wil in die kerkvereniging gesleep is, was dit hom 'n bron van smart, dat daar met die kerkvereniging deur die later ingekomenes so bitter weinig rekening gehou is met die gevoelens van daardie eerste Intrekkers. Hulle is op sy gesit, en nie gereken nie. Sy hele lewe deur het hy vir daardie ou Voortrekkers, en vir die Hervormde Kerk, die ou Voortrekkerskerk, eerbied gehad. Hy was dankbaar, o so dankbaar, as hom iets goeds te beurt val, selfs te midde van die donkerste dae. Hy was dankbaar vir ieder sonnestraaltjie van die lewe. So kon hy op 15 September 1864 op kinderlike wyse aan sy moeder skrywe oor sy geluk, hoedat hy hom bevoorreg gevoel het in sy pastorie:

Gisteren ochtend kwam ik aan het ontbijt, nadat mijn vrouwtje het had klaargemaakt (en het is een allerbest knap vrouwtje), en toen ik binnen kwam, had ik plotseling allerlei gedachten, opgewekt door de gezellige kamer, kokend theewater, een schoon servet enz., het zag er een regt huiselijk uit, en dan dat het mijn huis was, mijn kamer, mijn goed, mijn vrouw, o, ik had nog weinig over mijn goed geluk nagedacht, dat alles zoo naar wensch afliep, en ik zoo regt genoegelijk mijne beenen onder mijne *eigene* tafel kon steken.

Ja en dan het sy gemoed vol geword toe hy sy heerlike ontbyt gesien het, en hy het gewens, dat hy aan een of ander hongerige arme iets kon meedeel, 'n ontbyt, wat bestaan het uit „sterke thee, geroosterd brood, een springbokbout, zacht gekookte eieren, en flensjes van een struisvogel ei gemaakt.” En dan skrywe hy verder:

De menschen gaan steeds voort om ons te bederven, en mijn vrouwtje, hoe klein ook, is bijzonder goed van innemen. Nu kan ik ook van mijzelven zeggen, dat ik mijn best doe. De pastory staat voor iedereen open, en elkeen kan een goed woord en een kop koffij krijgen. Ik help de menschen waar ik kan, en indien ik de menschen somtijds wat hard aanval van wege hunne zonden, dat alles geschiedt uit belangstelling in hun welzijn. Daar is hier ontzaglijk veel te doen; een gemeente, die nimmer eene predikant gehad heeft, gaat achteruit in alles, vooral in het godsdienstige, en wanneer men dat bedenkt, dan is het nog verwonderlijk te zien wat een diepe veneratie zoo voor alles wat Godsdienst is, bestaat. Daar het nu mijne gemeente is, mijne schaapjes, en de verantwoording mij soms zwaar terneder drukt, zoo doe ik mijn best aan die afgedwaalde schapen te doen, wat in mijn vermogen is, en ik heb het geluk, dat zij dat op prijs stellen en mij lief krijgen. Maar ik spreek slechts van korte ondervinding, wie

weet, hoe ik naderhand zal oordeelen; toch hoop en vertrouw ik dat ik nog lang zulke gunstige berigten aan u zal mogen zenden. Juist dat hier veel te doen is, was mij een prikkel om te gaan, en indien ik somtijds een ziel kon redden van het verderf, zoo zou mijne komst naar deze plaats niet te vergeefs zijn. Het doet mij genoegen dat ik gunstige berigten omtrent onze gezondheid kan mededeelen. Sien heeft nog eens gelegenheid gehad aan hare oude kwaal herinnerd te worden, maar slechts twee dagen. Zondag avonds heb ik wel eens hoofdpijn; ik preek altijd uit het hoofd, en altijd tweemaal. De eerste October is er weer voorbereiding; 2 October nachtmaal en dankzegging; dus dan is het weer druk, en dan ben ik geheel alleen; dan komen wederom van heinde en verre de wagens, en is het dorp onkenbaar geworden. Dan wordt er aangenomen en gedoopt, kerkeraadsvergadering gehouden, alles geschreven en geboekt, en daar alles op den predikant neerkomt, zoo loopt het hoofd dan om. Over de stilte heb ik volstrekt geen klagen. Integendeel het is alsof het drukker wordt; dat aantal menschen, die hier komen, is verbazend, en dan heeft de een dit, de ander weer iets anders. Zoo gaat het van Maandag tot Zaterdag. Zoo worden wij ieder oogenblik op- en bezig gehouden. En dat is goed; zoo blijft de goede verstandhouding bestaan, en daarvan hangt alles af. Beter dat zij het huis van den predikant opzoeken dan vermijden. Ik moedig het ook maar aan, als zijnde het ook een middel om eenige beschaving te bevorderen en ze wat te leeren."

En dan vervolg ds. Van Warmelo sy brief oor verskillende kiste goed wat vir hom uit Holland aangekom het, en wat so vol liefde deur sy familie in Holland ingepak is, en dan yoeg hy daaraan toe:

Wat zijn wij, vooral in vergelyking van de Transvaalsche menschen, toch rijk aan aardsche goederen! en wat hebben wij veel om ons huis op te sieren.

In 'n brief van mevrou van Warmelo aan haar skoonmoeder, gedateer 16 September 1864, begin sy met te vertel dat hulle briewe uit Holland ontvang het. Die briewe gaan tot op die kospantoor van Pretoria, waar ds. Begemann dit ontvang en alles bewaar tot dat daar 'n goeie geleentheid kom om dit per ossewa naar Schoemansdal te stuur! Soiets kan ons onself nou nie meer voorstel nie. Sy vertel in die brief ook weer een en ander van die lewe in Zoutpansberg:

Buiten thee, koffij, suiker, rijst, hebben wij nog altijd gegeten, zonder dat het ons iets gekost heeft; hoewel wij nu zelf hoenders hebben, krijgen wij nog

dikwijls eijeren; van tijd tot tijd krijgen wij een struisvogelei. Er wordt hier niet anders gestoken dan hout, en daarvan is hier in den omtrek eene groote menigte; de kaffers loopen er mede rond en verruilen het voor blaauwe kralen. Er loopen hier altijd veel kaffers met allerlei voortbrengselen van hun grond, als: aard-appelen, mielies, pompoenen, die men dan ook voor kralen kan ruilen. Het is aardig om die kaffirs te zien en te hooren praten, van hunne taal kan ik nog niets dan sepila, dat is: loop maar.

De tijd van groenten begint nu ook aan te komen, Zaterdag kregen wij een mand met doperwtjes, wortels, vijgen, kool en soepgroenten, en dat kwam heerlijk te pas. Gisteren hebben wij een schaap geslagt, dat wij ook gekregen hadden. Zondag ontvingen wij weer een heel diné. Dat kwam van Jufvrouw . . . , die wonen over ons, dat is de vrouw van een zoogenaamde Portugees, maar dat is hij niet Hij is zeker al vijftig jaar; zijn vrouw ziet er goed uit, en is zoo wat 18 jaar. Zij is altijd netjes gekleed, vooral als zij hier komt kuijeren, dan zijn alle zeilen bijgezet. Elke keer dat zij hier geweest is was zij in een ander toilet. Zij kan een weinig piano en gitaar spelen, en zingen; zoo tusschen beiden kom ik daar ook, dan speelt en zingt zij voor mij. Toen ik er de eerste keer was zonder Ko zou zij dat dan ook doen, en toen vraagde zij mij: wil ik eens een Hollandsch liedje zingen? En ziet daar begon zij te zingen een oude kermis deun, waarvan het refrein was:

Moet ik dan van droefheid smoren,
Hebt jij dan geen liefde voor mij,
Kan mijn hart u dan niet bekoren?
Ach, ruk mij van deez' wereld maar af!
Gij doet mij dalen in het graf.

Ik had werk om mij goed te houden. Toen de predikant Smits hier logeerde, zijn wij daar te visite geweest, toen werd er ook muziek gemaakt, en ook dat liedje gezongen.

Het stille dorp Zoutpansberg heeft zich eenige weken door drie gebeurtenisse gekenmerkt, bij Mijnheer Maré, die een winkel heeft, zijn drie geweren gestolen. Dan is er een ongeluk gebeurd met schijfschieten, toen is er een kind geraakt, een jongetje van vijf jaar, en dat nog wel door zijn eigen vader. Gelukkig was het niet erg, hij is nu weer beter. Het derde ongeluk was dat een kindje hare voetjes verbrand heeft, maar dat is vrij spoedig hersteld.

Eene eigenaardigheid van de menschen hier en in den omtrek is, dat zij alle namen anders uitspreken, zooals Geyzer, Geyster; Duvenage, Duvenaar; Vercueil, van der Kuil. Het is in alle opzigten van groot belang er nu een eigen predikant is, want het is hier eene verwaarloosde boel, er zijn zooveel getrouwde menschen, die nog geen lidmaat zijn; er zijn nog al wetten, maar die worden niet gehandhaafd, een ieder doet maar wat hij wil. Eenige jaren vroeger was het hier erg gesteld, er was haast niets of het eindigde met een vechtparty. Maar dat is in de laatste jaren toch verbeterd. In de korten tijd, dat wij hier zijn, is er ook al eenige verbetering te bespeuren, als dat zoo voort gaat, dan zal Zoutpansberg wel vooruit gaan. En wat al geschiedenissen hebben wij gehoord, in die korte tijd, dat ik hier ben, veel meer dan in mijn geheelen leven. Men leert hier het menschdom helaas niet van de beste zijde kennen, maar ook daarom is de werkring des te uitgebreider, en zoo veel meer noodzakelijk, vooral op het jonge geslacht kan het meeste gedaan worden. Daar de groote menschen zoo slecht lezen en schrijven, heeft mijn beste man het besluit opgevat, de kinderen buiten catechiseren nog wat anders te leeren, daarom houdt hij nu de eerste dagen der week in de morgenuren school in de kerk. Dat is voor hem eene groote opoffering, maar zijn goed hart en ware belangstelling heeft hem dat besluit doen nemen. Ik heb ook al eenige leerlingen in het breijen, en heb plan nu borduren te leeren.

In 'n brief van 8 November skrywe sy nog die volgende besonderheid:

Op Pretoria is het binnen kort erg geweest, daar is de bliksem in die pastorijs gelagen en het dak in brand geraakt, gelukkig spoedig geblusht; menschen hebben geen ongeluk gehad. De predikant Begemann en zijne vrouw stonden ieder met een kind op de arm een oogenblik bedwelmd, maar zijn met de schrik vrij gekomen.

So het die jaar 1864 vir dominé en mevrou van Warmelo geëindig. Dit was 'n jaar vol vrede, vol blydschap, 'n ryk jaar, wat veel bevat het om dankbaar te stem. Die liefde en vriendskap van die gemeentelude, die seën op die werk, dit was alles 'n vergoeding vir hierdie twee edele persone, wat in die dae veral in Zoutpansberg veel moes ontbeer, waaraan hulle deur hulle opvoeding en die omgewing waarin hulle opgegroeit het, gewend was. Maar, hulle wou nuttig wees, andere tot seën wees, soos hulle voor Gods aangesig opreg gewandel het.

Vol verwagting het hulle dan ook die nuwe jaar, die jaar 1865, ingetree. Ook die jaar het hulle gemeen, sou hulle veel

geleentheid skenk om te werk in die Koninkryk Gods. Maar tog, hoe anders het die jaar uitgeval! Die toekoms behoort aan God, ons tye is in Sy hand; die pad wat Hy vir ons voet aanwys om langs te gaan, loop menigmaal so heel anders as wat ons dit van te vore afgebaken het. Menigmaal gebeur dit ook in ons lewe, dat God plant, maar dat Hy ook weer uitruk, 'n ervaring waarvan Jeremia (45 vs. 4) reeds getuig het. God het in die lewe van ds. van Warmelo geplant, en God sou dit weer uitruk; Hy het gebou, en Hy sou dit weer afbreek. Maar watter mens ken vooruit die dag van uitrukking, die dag van afbreking, die dag van verskrikking! Dit oorval soos 'n dief in die nag. So ook vir ds. van Warmelo. Vol verwagting het hy op Kersdag met sy gemeente Avondmaal gevier; op 'n gewyde en plegtige wyse het hy met sy vrou en met die gemeente die wegsterwing van die ou jaar 1864 en die intrede van die nuwe jaar 1865 gevier. Met blydschap en dankbaarheid, met 'n hart vol van verwagting het mevrou van Warmelo in 'n brief op 3 Januarie 1865 hiervan die volgende aan haar skoonmoeder in Holland geskrywe:

Zoo zijn wij dan weder in een nieuw jaar, wat is dat oude jaar spoedig voorbij gegaan met al zijn lief en leed, wat groote verandering had daarin voor mij plaats. Als gij deze brief ontvangt, dan zijn reeds eenige maanden voorbij... Wij kunnen ons best begripen, welk eene dankbaarheid uw gemoed vervult, dat gij voortdurend zulke gunstige berigten van ons ontvangt. Het is dan ook zeer aangenaam bij het begin van het nieuwe jaar te kunnen melden, dat het ons steeds zeer goed gaat, en wij het in alle opzichten niet beter kunnen wenschen, onze gezondheid en onze opgeruimdheid zijn altijd zeer goed; wij kunnen ons nogal goed in onze tegenwoordige omgeving schikken; wij ondervinden altijd veel goed en liefs van de dorpelingen en van de buitenmensen, als zij ons met het een of ander van dienst kunnen zijn, dan zijn zij daarmede zeer vereerd. Gij zult nu wel gaarne willen weten, hoe wij oude en nieuwe jaar hebben doorgebracht, en hoe of het dan te Zoutpansberg toegaat. Toen er nog geen predikant was, werden die dagen nog al lichtzinnig doorgebracht vooral met dansen, het feest viere duurde dan doorgaans verscheidene dagen achter een, maar nu zijn die dagen zeer stil voorbij gegaan. Oudejaarsavond was er kerk, dat was hier nog nooit geweest; de gewoonte van te schieten bestaat hier ook, dat hebben zij dan ook gedaan, maar dat was ook alles. Daar nieuwe jaar juist op Zondag viel werd er ook nergens gedanst, uit dit alles kunt ge zien, dat het wonen van een predikant hier

veel goed doet, het deed mijn man dan ook veel genoeg te zien, dat aan zijn verzoek tot stille viering zoo welwillend voldaan werd. Bij den landdorst hebben wij nieuwejaarsdag dinner gebruikt, dat was nog al goed, dat zou men zoo ver weg niet zoo goed verwachten. Zijne vrouw is zeer ver in het maken van taarten en gebakken, daar zijn de Afrikaansche vrouwen zeer ver in. Wij ontvingen daar zeer vele proefjes van, en zijn voor langen tijd voorzien van snoeperijen. Op Kerstdag werd hier nachtmaal gehouden, en waren veel menschen van buiten af gekomen, 97 wagens. Dat zijn drukke dagen vooral voor Ko. Dan is er aannemen, Zaterdagmiddag voorbereiding, Zondags tweemaal kerk, daarna doopen, en Maandags vergadering. In die dagen moet hij heel wat spreken. De dag dat de menschen komen dan heeft het veel van receptie, wij zitten dan maar af te wachten, de deuren staan dan maar open, en een ieder heeft vrije toegang, wij hebben dan bijna geen tijd om te eten of te drinken. Daar de leeraar tegen een ieder zoo minzaam is, zijn alle menschen gaarne hier, en is onze kamer altijd vol. Een ieder brengt dan wat voor ons mee, zoodat ik maken moet plaats te hebben om alles te bergen, aardappelen, groenten, brood, boter, eijeren, vleesch enz. Wij ontvingen 5 levende schapen, vet gemeste hoenders en 4 ganzen.

Er wonen hier op het dorp een paar oude menschen. Zij zijn arm maar hebben een mooie tuin, die sturen ons veel vruchten. Als ik hen dan bedank voor alles, dan zeggen zij: het is het eenige dat wij onzen leeraar geven kunnen, die van zulk een ver land tot ons gekomen is, en de Juffrouw die mede kwam om Mijnheer gezelschap te houden. Als ik er eens kom, dan zegt de oude man altijd: ik was eerder mijn dood te wachten als Juffrouw, al weet hij vooruit, dat ik komen zal.

Een eigenaardig gebruik moet ik nog vertellen. Ik ga Zondags nooit alleen naar de kerk, niet gelijk met Ko, maar een rukkje vooruit, met de vrouw van een der ouderlingen of diakenen, die mij dan ook altijd weer aan huis afleveren. Het doet mij altijd denken, aan iemand die opgebragt wordt; in de Kerk zit ik op de eerste rij, op de eerste stoel naast de vrouw van de oudste ouderling en zoo vervolgens rang. Het kerkgezag laat veel te wenschen over, dat heeft meer van schreeuwen dan van zingen, daar kan ik mij nog maar niet aan wennen, en het is moeilijk om mede te doen. Ko heeft er nog over gedacht zijn seraphine in de kerk te zetten, maar er is niemand, die er op kan spelen.

Uit dit alles blyk, dat die koms van ds. en mevr. van Warmelo veel beteken het vir Zoutpansberg, en ds. van Warmelo was gevoelig vir die betuiging van blydschap van die mense oor sy koms. So kon hy aan sy moeder skrywe, dat dit vir hom aandoenlik was om die blydschap te sien „bij ouden van jaren, geheel en al wit van hoofd” terwyl hyself nog so jonk was. Dit was vir hom 'n gewigtige roeping, maar nie alleen vir hom nie, ook vir sy vrou. En tog, die jaar het so vol met blyde stemminge in hulle harte begin, dit het so veel goeds en skoons beloof maar dit sou vir dominé van Warmelo die bitterste smarte bring wat te bringe was. Sy geloof sou as deur vuur beproef word, 'n smart, in bitterheid enigsins te vergelyke as die aan die end van sy lewe 'n vyf-en-twintig á sewe-en-twintig jaar alter, toe hy daaronder sou beswyk.

Die ramp, die groot ramp, wat hom getref het, was dat sy vrou op 28 Januarie 1865 gestorwe is. Haar gestel was broos, haar ingewande swak, dit was haar ou kwaal, en toe sy 'n aanval van tefus gekry het, was die dood daar.

Ds. van Warmelo was onder die slag so verpletter, so verbrysel, dat hy die vreeslike tyding byna nie aan sy moeder kon meedeel nie. Nog in Januarie-maand het hy met 'n brief begin om alles aan sy moeder in Holland uitvoerig mee te deel, maar hy het die brief nie in eenkeer klaar geskrywe nie. Telkens het hy afgebreek, deurdat hy te veel deur die smart oorweldig is om aan te gaan, en die brief is eers op 28 Februarie weggestuur! Dit laat sig moeilik onder woorde bring, wat dit vir ds. van Warmelo was om in daardie dae in die woeste streke as 'n eensame figuur agter te bly. Hierdie smart het 'n stempel op hom afgedruk, 'n vereensaming in sy siel gebring, wat nooit weggegaan het nie, ook nie toe hy in latere jare weer gelukkig hertroud was. Hy het hom veral in die laaste jare van sy lewe, 1885—1892, onuitspreeklik eensaam gevoel, en omring deur 'n troue eggenote en kinders, liefdevolle gemeentelede en vriende, is hy tog as 'n eensame gestorwe, op ses-en-vyftigjarige leeftyd, aan 'n verval van kragte, met 'n gebroke hart.

Die brief, waarin hy die dood van sy vrou beskrywe, neem ons hier in sy geheel op:

Januarij 1865.

Hartelijk geliefde Moeder!

Nu ik mij eindelijk neerzet, om die vreeselijke tijding mede te deelen, die ik geroepen ben u te melden, voel ik mij bijna niet in staat om u de zwaarte van mijn lijden te doen gevoelen, waaronder ik nu gebukt ga. Gij zult huiveren bij het openen van dezen brief om de bijzonderheden te vernemen van het ongeval, door ds.

Moltzer u verteld, en dat mij zoo onherstelbaar heeft getroffen. Ik stelde het schrijven al uit, omdat ik er zoo tegen op zag, en nu heeft mijne pen in de handen als ik schrijven moet: mijne beste brave vrouw, die ik meer dan enig schepsel liefhad, is gestorven; nooit zal ik hare stem meer hooren, haar niet meer zien. Mijn beste moeder, gij kunt u nauweliks voorstellen, hoe ik ben, en wat er omgaat in mijn binnenste; zoovele gedachten en gewaarwordingen doorkruisen mij, dat ik meende in overvloed stof te hebben, en nu ik begin, dwarrelt alles door mijn hoofd. Zal ik het wagen u mijn verlies te schetsen? Maar hoe zou ik dat kunnen, daar het onuitsprekelijk is, en hoe kan ik u mijnen toestand melden, daar zij niet te beschrijven is. Ik voel mijne kracht gebroken; zij, mijn steun en mijn alles, een voorbeeld van geduld en zelfverloochening, sterk door haar geloof en door hare liefde, die mij zoo trouw ter zijde stond op mijnen weg, zij is heen, voor altijd heen. De zwaarste ramp, die mij kon treffen, is op mij neergekomen; wat ik was, was ik door haar; alle ijver, alle zucht tot arbeiden, alle kracht tot gelaten dragen, alle huiselijk geluk had ik aan haar te danken, zij was mijn alles, hart van mijn hart, leven van mijn leven. Wat was zij sterk door hare liefde, wat zijn wij die elf maanden innig gelukkig geweest; ik dank God voor die weinige maanden echt huwelijks geluk, waaraan niets heeft ontbroken dan de gedachte aan den afstand, die ons van onze familie scheidde. Nog is het mij als een droom, dat zij hare gewone plaats niet meer zal innemen, mij met haar opgeruimd gezigt niet meer tegemoet komen, mij niet meer zal aanmoedigen, steunen; eene beste, brave vrouw zijn, o die ik zoo liefhad en die mij wederkeerig insgelijk toebehoorde met hare geheele ziel, en haar geheele hart. Mijn levensgeluk is vernietigd, somber en akelig zullen mijne dagen daarhenen gaan in mijn verlaten huis, het zonnetje is voor altijd ten ondergegaan, de roos is ontijdig afgesneden. Gij allen die weet hoe wij aan elkander gehecht waren kunt u eenig denkbeeld maken van dat onvergetelijk oogenblik, waarin het voor de eerste maal als mogelijkheid in mijnen geest opkwam, dat ik haar aan die ziekte zou kunnen verliezen, dat zij niet meer bij mij zou zijn, en dan die doffe berusting, die verplettering bij het zien dat het ligchaam zwakker en zwakker wordt en de mogelijkheid waarschijnlijkheid zal worden. God beware mij ooit voor zulke dagen! — Maar laat ik trachten u wat te verhalen, dat belangwekkend zijn kan. Vrijdag ochtend den 20sten Januarij

stond zij met eenige pijn in het lijf op; was echter in staat hare gewone bezigheden te doen. Vroeger herinner ik mij niet, dat zij over iets geklaagd had, integendeel, wij roemden beide in ons voorregt zulk een goede gezondheid te genieten. Gij zult dit ook opmerken in den laatsten brief, in het begin van Januarij door haar aan u en de familie Vollenhoven geschreven. Elken Vrijdag had zij meisjes bij zich om handwerken te leeren; ook dat heeft zij toen gedaan, maar toen ik om twee uur van de Catechisatie te huis kwam vertelde zij dat zij maar naar bed zou gaan, daar zij zich niet wel gevoelde. Ik schrikte wel eenigzins, doch dacht verder niet na; ging 'smiddags nog uit om een zieke te bezoeken, en hoopte dat het spoedig schikken zou. Dien avond en dien nacht ontdekte ik ongunstige teekenen, dysenterie aanwijzende, waarom ik den volgenden ochtend den docter liet halen, en vóór ik verder ga, deze is mij goed bevallen door zijnen ijver, belangstelling en hartelijkheid, wat in zijn vermogen was heeft hij gedaan, onvermoeid is hij bezig geweest. Dien zelfden dag, Zaterdag, kwamen er wagens voor de Kerk, en met een van die kwam een zekere Jufvrouw Grobler. Ik weet niet, of wij ooit over haar geschreven hebben. Zij is eene weduwe, van een ouderling, altijd op predikanten gesteld en voor hen zorgende, in Holland zouden wij zeggen: dominé's menschen, die altijd klaar waren iets voor ons te doen, zorgden dat er altijd provisie voor ons was, in één woord zij en hare kinderen waren ons een groote steun, en daar zij ons goed aanstonden, zoo namen wij ze in onze vriendschap, waarmede zij zeer vereerd waren. Die weduwe is eene alombekende ziekenoppaster, en aanstonds besloot zij bij ons haar intrek te nemen. Zij is dan ook gebleven en eene stipte, bedaarde, bescheidene, en hartelijke oppaster hebben wij in haar gehad. Verder heeft nog geassisteerd eene juffrouw van Renseburg; zij had ons aangetrokken door haar lief gezigtje, door hare voorkomendheid en vooral door haar engelachtig kind, geboren te Zoutpansberg op den dag onzer aankomst. Zij woont dus hier en was een van die weinige menschen, die wij nog al eens zagen, zoodat er langzamerhand een band van toegenegenheid was ontstaan, en uit wezenlijke hartelijkheid vroeg zij om de gunst om Sien (hoe akelig dien naam te zetten als een gestorvene) te mogen bijstaan. Die twee juffrouwen hebben haar bediend, nacht en dag, onvermoeid, even stipt, even bescheiden, even hartelijk. In de ziekekamer, waar alles voorhanden was, wat men noodig kon hebben, heb

ik menigmaal bedacht, met dankbaarheid, dat in deze afgelegene streken zij niet beter kon worden opgepast, in alle mogelijke opzigten, wat hulpmiddelen en gemakken aangaat, dan in Holland. Het is mij een groote troost te weten dat er niets te kort kwam en indien de genezing van menschen had afgehangen, zij genezen ware geworden. Des Zondags heb ik nog tweemaal gepreekt, daar er getrouwd en gedoopt moest worden, en bezwaard was ik nog volstrekt niet. Toch was de slapeloze nacht een ongunstig verschijnsel, als ook hare onrustigheid, zij kon maar niet stil blijven liggen; en wat mij in het bijzonder aangaat, van dien Zondag af vond ik hare verhouding tegenover mij geheel anders en meer vreemd dan ooit in gezonde dagen. Ik kan juist niet precies zeggen wat het was, iets onverschilligs, en dat is toch te sterk uitgedrukt. Ik heb er naderhand meer over gedacht dan toen. Indien ik bijvoorbeeld een geheelen dag niet bij haar geweest was, zou zij daar niets in gevonden hebben. Het is eenigszins opgehelderd door de omstandigheid, dat zij van den eersten dag af nooit zonder koorts was, die integendeel meer en meer toenam, en aan wier geweld zij is bezweken. De ziekte is geëindigd in eene hevige typhus, eene tot hertoe onbekende krankheid in dit gewest. Maandag en Dinsdag werd ik wel bezwaard, omdat zij niet sliep, maar vrees voor het ergste, wie zou daarom denken? Maar Woensdag ochtend, wederom na een slapeloozen nacht, toen ik hare ingezonkene oogen en wangen zag, toen overviel mij plotseling eene ijskoude huivering, die ik nooit meer hoop te voelen, en nimmer vergeten zal, en een kille adem des doods woei mij tegen. Dat noodlottig geluid, de hik, werd reeds op dien dag gehoord, en het klonk mij als eene waarschuwing in de ooren. Toch kon ik het niet gelooven; zij zelve had van niets begrip; tot op Vrijdag middag daaraan volgende heeft zij geen enkel woord gezegd dat niet goed was; haar hoofd was helder, dacht ik, toch was zij geheel anders dan gewoon. Het is een paar maal gebeurd, dat ik op mijne knieën liggende voor haar bed zat met hare handen in de mijne, en dat ik mij niet kon bedwingen hoeveel moeite ik daartoe aanwendde, maar in tranen uitbarstte en op haar bed geruimen tijd snikte. Meestal gaf ik aan mijne aandoening lucht buiten de ziekekamer, maar soms was het mij onmogelijk, en dan bleef zij onbewogen, alsof zij niet begreep dat die tranen om harentwil geschreid waren. Eerst op Donderdagmiddag heb ik getracht haar iets daarvan te doen gevoelen, en vroeg of zij ook nog

wat op haar hart had. Haar antwoord was toen volstrekt niet daarop passende, en het is dan ook de laatste maal geweest, dat ik haar met zoo iets heb willen vermoeijen. Ik wist genoeg van haar. Tien minuten daarna kwam er iets angstigs in haar gezigt en zeide zij: Ik moet blijven leven, wat zou er anders van je worden? Het is wonderlijk hoe veel ik aan dat woord gehecht heb; tot op het laatste oogenblik dat de adem al korter werd en hare handen reeds koud waren, heb ik nog gehoopt op herstel. Vrijdag was het al minderende, voor elk ander oog was het te zien; zij was altijd met zichzelf bezig, dan dit hebben, dan dat, altijd onrustig; eens heeft zij gezegd als een bewijs dat zij meer dacht dan men vermoedde: „Het is toch maar goed dat mijne mama mij niet zoo ziek hier ziet liggen” en toen was ik er niet bij. Tegen mij sprak zij dikwijls over den aanstaanden 17den Februarij en hoe heerlijk gelukkig wij met elkaar waren, en ze zeide menigmaal (o gij weet niet hoe aangenaam dit is) dat ik altijd zoo goed voor haar was. Zij werd gaarne met water en azijn gewasschen, en toen ik dat zoo onvermoeid deed, zeide zij eens: Ko je bent een engel voor mij! O, nu bij het schrijven, nu al die herinneringen weer opnieuw oprijzen, en het mij een weemoedig genot is daarover uit te weiden, nu wordt mijn binnenste ontroerd bij de gedachte aan die trouwe, brave echtgenoot, die ik nu verloren heb. Hoe hebben wij elkander bemind, want al moet ik het zelf erkennen dat ik voor haar gedaan heb wat in mijn vermogen was om haar leven gelukkig te maken, zoowel op reis als hier, zij ook van hare zijde heeft mij waarachtig gelukkig gemaakt. En terwijl mijn hart, mijn arm ongelouterd hart treurt over haar, die zoo krachtig hare liefde bewezen heeft, zoo ziet het toch met erkentenis terug op den korten tijd, waarin ik haar geheel de mijne, ja de mijne heb mogen noemen. En nu is dat alles voorbij, nu ben ik alleen, zonder vader of moeder, zonder broeders of zusters, zonder vrienden, geheel alleen!

Vrijdag avond kreeg zij eene harde koorts, en zij begon te ijlen. Wij voorzagen, dat zij den aanval niet kon doorstaan. De docter is den geheelen nacht gebleven met de twee jufvrouwen, maar ik ben in de kamer daarnaast op de bank gaan zitten, daar het mij niet mogelijk was haar in dien toestand te zien. Dit heeft geduurd tot den volgenden dag half tien; zij kon niet meer spreken; zij lag te sterven; toen ben ik naar haar toegegaan, en heb voor haar gebeden, waarop zij met

eene luide stem „Amen" zeide en mij „Nacht Ko" toe riep. Die plegtige oogenblikken van diepe stilte, waarin zij al kalmer en kalmer werd, zullen mij niet ligt uit mijn geheugen gaan. Af en toe ben ik bij haar geweest, terwijl zij iedere keer blijken van herkenning gaf, maar niet meer sprak. Om elf uur Zaterdag, 28 Januarij heeft zij zacht den laatsten adem uitgeblazen. Hare trekken, hoewel ingevallen, waren rustig en vreedzaam om te zien. De engel des doods was gekomen en heeft hare oogen toegedrukt. Nu rust zij van haren arbeid. Hare nagedachtenis zal in eere worden gehouden van wege hare trouw en groote kracht. God zal hare ziel genadig zijn! Zij was eene brave, godsdienstige vrouw; ik heb haar hoog gewaardeerd en God gedankt voor den schat, dien Hij mij heeft gegeven; meer en meer kwamen al hare deugden aan het licht. En nu is zij weg. Indien het in mijne magt was, zou ik haar dan terug willen roepen? Neen, laat zij blijven waar zij is. Beter heeft zij het voorzeker dan hier, en wij, die haar nastaren, zullen met eene godsdienstige zorg alles bewaren wat aan haar doet denken, haar in onze gebeden gedachtig zijn, en hare voortreffelijke eigenschappen zoeken na te volgen.

Zoo ben ik reeds op mijn 29e jaar weduwnaar! Zelfs een klein wichtje waarnaar wij beiden zoo verlangd hadden, is ons niet te beurt gevallen, de verwachting heeft niet bestaan. Al wat ik van haar heb, is herinnering. — Zij mogt deelen in de toegenegenheid der menschen. Als ik alles opnoemde, welke bewijzen van medegevoel de gemeente heeft gegeven; hoe een ieder zich beijverde belangstelling te toonen, en vol was van het verhalen hoe vriendelijk en goed en hulpvaardig zij was (vooral de armen) dan zoudt gij verwonderd zijn te zien hoe zeer zij reeds in de liefde mijner gemeente deelde. Bij de begrafenis op den daarop volgende dag, Zondag 4 uur, waren alle kerkeraadsliden tegenwoordig, die haar dan ook gedragen hebben; ik trachtte nog een woord te spreken, maar het was mij ondoenlijk, ik moest worden weggeleid. Het was een plegtige, aandoenlijke dag, alsof een lid van een groot huisgezin werd weggedragen, en dat men zeer liefhad.

Ik zie met zorg de toekomst tegemoet. Ik vrees, dat het leven mij hier ondragelijk zal vallen. Men heeft gesproken van eene jufvrouw, maar het denkbeeld is mij onuitstaanbaar. Te denken dat zoo iemand de plaats komt vervangen van mijne vrouw! Het zou mij weleens te eenzaam worden. En toch, mijn pligt gaat

bovenal. Ik kan en mag hier niet vandaan. Ik ben hier als predikant onmisbaar; nuttig werkzaam zijnde, is in deze zeven maanden reeds veel goeds tot stand gebragt. Ik zal zien hoe het gaat; ik ben zeer gehecht aan mijn werk, zoo pas begonnen, aan mijn ambt zoo kort geleden aanvaard, aan mijne gemeente, die ik lief heb. Mijn pligt is duidelijk. Maar God heeft mij zoo zwaar bezocht, door mij mijn alles te ontnemen, alles waardoor ik ben, wat ik ben, dat tot nu toe mij alles nog loom en traag en ingezonken afgaat. En elke keer wanneer ik in huis kom, mijn eigen, groot, vroeger zoo gezellig huis, wordt dat gevoel van verlatenheid nog sterker.

Eenige dagen later.

De ledigheid laat zich diep gevoelen. Na drie weken aan mijzelf overgelaten te zijn, heb ik wederom gepreekt, en wel over Psalm 39:10b: „Gij hebt het gedaan”; het was eene pijnlijke taak; toen ik hare onbezette plaats zag, die anders nooit ledig was, werd ik weemoedig aangedaan. De gemeente was in grooten getale opgekomen, de dames geheel in rouwgewaad; dat schijnt eene hulde te wezen aan de afgestorvene. Hoe meer ik nadenk, hoe grooter mijn verlies wordt. Wat ben ik dankbaar, dat ik haar gewaardeerd heb reeds bij haar leven. Gij mijne moeder, zult het wel in onze brieven opgemerkt hebben, dat wij tezamen gelukkig waren. Het was mij dikwijls behoefte er over uit te weiden. Menigmaal heb ik het haar zelf te kennen gegeven, en was zij blijde en verheugd die opoffering gedaan te hebben om mij gelukkig te maken. Indien ik over al het goede, dat mijne vrouw bezat, wilde schrijven, ik zou niet kunnen uitscheiden. Haar onuitputtelijk geduld, haar moed en volharding, hare inschikkelijkheid, zacht en opgeruimd humeur, bedrijvigheid, zorgvuldigheid, netheid en naauwkeurigheid, en nog zooveel, het is boven allen lof verheven. Hare bekwaamheid, hare attentie, properheid, hare soliditeit in één woord, dat zijn onderwerpen, waarvan ik vele bewijzen zou kunnen leveren. En wat mij vooral naar haar gezelschap deed verlangen, was haar geest en vernuft. In hare opmerkingen was zij aardig, origineel, in hare manier van uitdrukken wel ter snede en eigenaardig, zoodat zij met één woord soms het kenmerkende van iemand of iets kon opgeven; ik dacht dikwijls aan den ouden Heer van Vollenhoven, van wien zij veel had overgenomen. Al die eigenschappen kwamen nu meer dan vroeger voor den dag, zij maakte mij haar nog dierbaarder, en ik voel het gemis nu dubbel, nu ik aan mijzelf overgelaten

ben en dikwijls onbeduidende praatjes moet aanhooren. Indien ik bij u was, zou ik nog veel, veel meer kunnen vertellen, en gij zoudt met mij weenen, dat ik zulk eene vrouw moest verliezen. Door onze jaren lange bekendheid kenden wij elkander door en door en hadden wij geleerd ons naar elkander te schikken; in dat opzicht zijn het goede jaren geweest, waarin wij veel geleerd hebben; en al die tijd heeft gediend om nog niet eens één jaar met elkander te leven. Wij zouden wel willen vragen waarom? Maar dat mag niet. God heeft het gedaan. De bewerking van die preek heeft mij veel goeds gedaan. Ik heb mij met hart en ziel onderworpen. Vurig, ja vurig heb ik met Christus gebeden: „indien het mogelijk is, laat deze drinkbeker van mij voorbijgaan!” maar nu kan ik er met een gerust hart bijvoegen: „Hemelsche Vader, Uw wil geschiede!”

En nu voel ik dat ik langzamerhand moet uitscheiden. Ik verbeeld mij den schok dien deze tijding u geven zal. Sien dood! Ik kan het mij nog naauwelijks voorstellen. En het is toch maar al te waar. Gij zult wel zoo goed zijn, alle hare brieven, van uit dit land geschreven, getrouw te bewaren, vooral dien éenen, dien zij verleden jaar November geschreven heeft, toen ik op reis was, en dien ik nooit gelezen heb. Het is mogelijk dat ik hem later van u terug zal vragen. Ook zult gij zorg dragen, het bekend te maken aan diegenen, die daartoe in aanmerking komen. Eene copy van deze heb ik naar Rotterdam gezonden, onder couvert aan ds. van der Pot. Het denkbeeld was mij te akelig dat gij allen, zonder iets te weten of te vermoeden en geheel onvoorbereid, terwijl er niet de minste gedachte was aan zulk een tijding, aanstonds van mijzelf moest vernemen, de ontzettende gebeurtenis die bij mij heeft plaats gehad. Aan Ooms en Tantes zult gij het wel mededeelen; verder laat ik het geheel aan u over, hoe gij daarin handelen zult. Neel en E., Kee en Tengberg, Tante Kee, zullen het spoedig hooren. Maar wie het hoort, zij zullen allen bedroefd zijn. En nu vaarwel, uw levensavond wordt door pijnlijke omstandigheden verduisterd. Gij zult deernis met uw kind hebben, uwen zwaar beproefden zoon; hij voelt zich diep ongelukkig, onbeschrijfelijk eenzaam. Ik beveel mij aan uw aller liefde, aan u en aan mijne broeders en zusters; zij allen moeten aan mij schrijven, ik behoef troost van mijne trouwe oude vrienden. Vaart allen wel, God zij met u, denk aan

Uwen bedroefden zoon

Ko.

S. P. E.

Die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika.

Die Algemene Kerkvergadering.

Die Algemene Vergadering van die Nederduitsch Hervormde Kerk van Afrika kom minstens een keer in die drie jaar byeen (art. 14 van die Kerkwet), en is saamgestel uit alle diensdoende predikante, en hoogstens twee ouderlinge en een diaken uit elke gemeente, asook die professore in die teologie van weë die Ned. Hervormde Kerk, en die emeriti-predikante, beide met adviserende stem. Die laaste Algemene Kerkvergadering het in Maart 1942 saamgekom.

Die Kommissie van die Alg. Kerkvergadering.

Voorsitter: ds. J. J. Prinsloo (Rustenburg); sek. ds. S. Vermooten.

Vise-voorsitter: ds. A. J. G. Oosthuizen; sek. ds. D. F. Erasmus.

Skriba: ds. T. F. J. Dreyer; sek. ds. E. S. Mulder.

Vise-Skriba: ds. J. G. M. Dreyer; sek. ds. J. J. Prinsloo, G.sn.

Ouderlinge: Nico J. Campher; sek. F. R. P. Schutte.

B. Fouche; sek. A. W. J. van Rensburg.

J. P. Prinsloo; sek. W. A. van Schalkwyk.

J. J. Prinsloo; sek. H. Engelmöhr.

C. P. Engelbrecht; sek. R. J. Coertse.

H. J. Visser; sek. J. G. Steyn.

Die Finansiële Kommissie: Prof. dr. B. de Loor (Voorsitter); prof. dr. C. H. Rautenbach; di. A. J. G. Oosthuizen; A. Ras; J. J. Prinsloo, G.sn. (Skriba: J. H. H. Janson, Bus 19, Dullstroom.)

Die Kuratorium: Di. A. J. G. Oosthuizen (Voorsitter); J. G. M. Dreyer; J. J. Prinsloo (Rbg.); S. Vermooten; E. S. Mulder; J. H. H. Janson; prof. B. de Loor (Skriba).

Die Kommissie vir Jeugwerk: Di. P. W. Venter (oproeper), D. F. Erasmus, J. D. Storm, L. M. le Roux, F. J. v. Zyl en die ouderlinge: S. J. Botha, B. Fouche.

Die Kommissie vir Hervormer en Almanak: Ds. J. G. M. Dreyer; Professore dr. S. P. Engelbrecht, dr. B. Gemser; ds. F. J. L. Booysen, ds. E. S. Mulder, en J. H. H. Janson.

Die Regskommissie: Professore dr. J. H. Greyvenstein, dr. D. Pont, dr. S. P. Engelbrecht, en ds. J. J. Prinsloo, J.sn.

Die Diakonale Raad: Dr. Abel Coetzee (oproeper), di. S. Vermooten, J. J. Prinsloo (G.sn.), P. W. Venter, W. H. Grey, J. C. du Plessis, P. J. Smit, M. M. Grobler, en die brs. R. J. Coertse, H. F. Lankester.

Die Gesangebweringskommissie: Prof. dr. B. Gemser, ds. J. G. M. Dreyer, ds. T. F. J. Dreyer, dr. A. van Selms, dr. Abel Coetzee, dr. T. J. Buning.

Formuliere en Liturgiese Geskrifte: Prof. Gemser (oproeper), proff. S. P. Engelbrecht, J. H. Greyvenstein, di. Joh. Dreyer, M. M. Grobler, E. S. Mulder, D. F. Erasmus.

Kerksaalkommissies: Di. F. J. Z. Booysen (oproeper), S. P. J. J. v. Rensburg, W. M. Wolmarans, A. Geyser, D. J. v. Staden en oudl. H. B. L. Kruger.

Die Kommissie i.v.m. die Sektewese: Prof. dr. H. P. Wolmarans, di. P. J. J. Venter, J. P. v. d. Berg, A. J. Nolte, W. F. H. Huyzers en P. W. A. Bierman

Opvoeding en Onderwys: Proff. C. H. Rautenbach (oproeper), H. P. Wolmarans, dr. C. Oberholzer en di. G. P. J. Grobler en Joh. Dreyer.

Hulpaksie Protestantse Kerke: Prof. B. Gemser (oproeper), di. W. van Bergen, A. Brandt, P. J. L. Bierman en oudle. B. J. Dykman J. C. Zwagemaker en N. Prak.

Raad van Kuratore van die Predikante Pensioen Weduwee en Wese Fonds: Dr. B. de Loor (Voorsitter), ds. J. J. Prinsloo, J.S'n, ds. A. Oosthuizen, dr. C. H. Rautenbach, en mnr. J. H. H. Janson (Sekretaris).

Boekverspreiding: G. C. Coetzee (oproeper), C. H. Muller, J. J. Engelbrecht, H. Geyser, S. P. Viljoen en die brs. H. L. Engelbrecht (Zwartruggens) en J. G. Gauche (Benoni).

Adviserende Komitee vir Kerkbou en die Koop en Verkoop van Eiendomme: Ds. A. Oosthuizen (oproeper), prof. J. E. Holloway, prof. L. Ign. Coertze, en die here J. Postmus en G. M. J. Geers.

Kommissie vir Volksvoorligting: Di. P. J. J. Venter (oproeper), J. P. v. d. Berg, A. J. Nolte, W. F. H. Huyzers, W. J. Kemp, C. S. v. H. Steenekamp, P. W. A. Bierman en br. H. J. v. Eck.

Die Argivaris: Prof. dr. S. P. Engelbrecht, 164 Lisdoganlaan, Pretoria.

Weeshuiskommissie: Ds. J. J. Prinsloo (J.sn.), (oproeper), ds. P. J. Smit, broeder J. F. Bolton, mevr. (ds.) J. J. Prinsloo, (J.sn.), mevr. K. Groeneveld, mevr. (dr.) Rautenbach, mevr. (ds.) Oosthuizen, mevr. Petzer.

Die Administrateur: Mnr. J. H. H. Janson, Posbus 19, Dullstroom. Kantoor: Oranje Nassaustraat, Dullstroom.

Kerklike Publikasies: Die Almanak, verskyn jaarliks, prys 1/3. Die Hervormer, verskyn maandeliks, prys 2/6 per jaar.

KAAPSE PREDIKANTE VOOR 1814.

- 1665 Johan van Arckel, Kaapstad 1665, oorlede 12 Jan. 1666.
- 1666 Johannes de Vooght, Kaapstad 1666, na Batavia 1666.
- 1666 Petrus Wagtendorp, Kaapstad 1666, oorlede 15 Feb. 1667.
- 1667 Adrianus de Vooght, Kaapstad 1667, na Batavia 1674, oorlede 1674.
- 1674 Rudolphus Meerlandt, Kaapstad 1674, na Batavia 1676, oorlede 1699.
- 1676 Petrus Hulsenaar, Kaapstad 1676, oorlede 16 Des. 1677.
- 1678 Johannes Overnei, Kaapstad 1678, oorlede 4 Mei 1687.

- 1687 Johannes van Andel, Kaapstad 1687, na Batavia 1689, oorlede 1690.
- 1688 Pierre Simond, Drakenstein 1688, na Holland 1702.
- 1689 Leonardus Terwoldt, Kaapstad 1689, na Batavia 1693.
- 1694 Hercules van Loon, Kaapstad 1694, na Batavia 1695, Stellenbosch 1700, oorlede 26 Junie 1704.
- 1695 Petrus Kalden, Kaapstad 1695, na Holland 1708, Ceylon 1722—1737.
- 1702 Henricus Beck, Drakenstein 1702, Stellenbosch 1707, Kaapstad 1726, emeritus 1731, oorlede 1757.
- 1707 Engelbertus Franciscus le Boucq, Drakenstein 1707, na Batavia 1708, oorlede 1748.
- 1708 Johannes Godefridus d'Ailly, Kaapstad 1708, oorlede 1726.
- 1714 Petrus van Aken, Drakenstein 1714, oorlede 1724.
- 1723 Lambertus Slicher, Kaapstad 1723, Drakenstein 1725, oorlede 1730.
- 1729 Franciscus le Sueur, Kaapstad 1729, emeritus 1746, oorlede 1757.
- 1731 Johannes Wilhelmus Hersogenraad, Drakenstein 1731, oorlede 27 April 1736.
- 1732 Henricus Cock, Kaapstad 1732, na Holland 1742, oorlede 1777.
- 1732 Salomon van Echten, Stellenbosch 1732, Drakenstein 1738, na Holland 1753, oorlede 1771.
- 1738 Wilhelm van Gendt, Stellenbosch 1738, oorlede 14 Oktober 1744.
- 1743 Arnoldus Mauritius Meyring, Tulbagh 1743, oorlede 1757.
- 1745 Rutger Andreas Weerman, Swartland 1745, na Batavia 1748.
- 1746 Ruardus Cloppenburg, Kaapstad 1746, na Holland 1748, oorlede 1751.
- 1746 Petrus van der Spuy, Kaapstad 1746, Drakenstein 1753, emeritus 1781, oorlede 1809.
- 1747 Eduard Arentz, Stellenbosch 1747, oorlede 1749.
- 1750 Christiaan Benjamin Voltelen, Swartland 1750, Kaapstad 1755, oorlede 25 Maart 1758.
- 1752 Henricus Kroonenburg, Kaapstad 1752, emeritus 1778, oorlede 24 April 1779.
- 1753 Johannes Appeldoorn, Stellenbosch 1753, oorlede 29 September 1772.
- 1754 Gerhardus Croeser, Kaapstad 1754, Swartland 1755, oorlede 26 Mei 1770.
- 1752 Remmerus Harders, Tulbagh 1757, emeritus 1775, oorlede 1807.
- 1758 Johannes Fredericus Bode, Kaapstad 1758, oorlede 29 Julie 1784.
- 1760 Johannes Petrus Surrurier, Kaapstad 1760, emeritus 1804, oorlede 3 Feb. 1819.
- 1774 Daniel Goldbach, Swartland 1774, oorlede 19 Maart 1783.
- 1777 Philippus Kuys, Stellenbosch 1777, oorlede 29 Jan. 1785.
- 1777 Johannes Abraham Kuys, Tulbagh 1777, Kaapstad 1794, oorlede Jan. 1799.
- 1781 Christiaan Fleck, Kaapstad 1781, oorlede 25 Oktober 1820.
- 1784 Robert Nicolaas Aling, Drakenstein 1784, oorlede 24 April 1800.
- 1785 Meent Borchers, Kaapstad 1785, Stellenbosch 1786, emeritus 1830, oorlede 28 Febr. 1832.
- 1786 Petrus Johannes van der Spuy, Swartland 1786, Drakenstein 1806, oorlede 2 April 1807.
- 1786 Helperus Ritzema van Lier, Kaapstad 1786, emeritus 1793, oorlede 21 Maart 1793.
- 1792 Johann Heinrich von Manger, Graaff-Reinet 1792, Swellendam 1798, Kaapstad 1802, emeritus 1839, oorlede 2 Mei 1842.

- 1794 Michaël Christiaan Vos, Tulbagh 1794 tot 1802, Swartland 1810, Caledon 1811, emeritus 1818, oorlede 26 Feb. 1825.
 1798 Hendrik Willem Ballot, Graaff-Reinet 1798, Swellendam 1802, Tulbagh 1803, oorlede 1814.
 1803 Johannes Schütz, Swellendam 1803—1813, Graaff-Reinet 1815—1818.
 1806 Johannes Jacobus Kicherer, Graaff-Reinet 1806, Tulbagh 1815, oorlede 1825.
 1810 Johan Wilhelm Ludwig Gebhardt, Drakenstein 1810, emeritus 1823, oorlede 12 Oktober 1825.
 1811 Jacobus Scholtz, Swartland 1811, oorlede 9 Nov. 1827.
 1813 Tobias Herhold, George 1813, Drakenstein 1823, Stellenbosch 1813, oorlede 10 Des. 1857.

VROEËRE PREDIKANTE SEDERT 1853

(Die eerste predikante onder die Voortrekkers was die Sendelinge Erasmus Smit en Daniël Lindley.)

- 1853 D. van der Hoff, Potchefstroom 1853, oorlede 1881.
 1861 A. J. Begemann, Pretoria 1861, emeritus 1872, oorlede 1925.
 1861 G. W. Smits, Rustenburg 1861, emeritus 1886, oorlede 1894.
 1864 N. J. van Warmelo, Zoutpansberg 1864, Heidelberg 1868 (verenig 1885, oorlede 1892).
 1864 P. A. C. van Heyningen (Lydenburg 1859) onder die Kerkverband van die Ned. Herv. Kerk 1864, (Kroonstad 1866, emeritus 1894, oorlede 1904).
 1875 D. P. Ackerman, Wakkerstroom 1875, (verenig 1885; oorlede 1916).
 1875 L. G. F. Biccard (Greytown 1861), Zoutpansberg 1875 (verenig 1885, oorlede 1900).
 1876 J. C. de Vries (Hulpprediker Sutherland 1870, Du Toitspan 1873), Zeerust 1876 (Laingsburg 1884, emeritus 1894, oorlede 1906).
 1876 H. S. Bosman, Pretoria 1876, (verenig 1885, emeritus 1926, oorlede 1933).
 1883 C. W. du Toit (Hanover 1869, Pearston 1875, Kruisvallei 1876), Potchefstroom 1883, emeritus 1918, oorlede 1932.
 1887 M. J. Goddefroy (Lagezwaluwe 1887, IJselmonde 1880, Achlum 1882), Pretoria c.a. 1887, Middelburg 1905, emeritus 1917, oorlede 1920.
 1891 Jac. van Belkum (Varik 1877, Steenwijk 1882, Zierikzee 1889), Rustenburg 1891, Heidelberg 1903, emeritus 1927, oorlede 1933.
 1895 A. Lagerwey (Ankeveen 1881, Helenaveen 1884, Hoogeloon 1886, Maassluis 1889), Heidelberg c.a. 1895, oorlede 1898.
 1896 C. Spoelstra (Zoeterwoude 1894), Pretoria c.a. 1896 (Ned. Herv. Kerk verlaat 1897, Heinoo 1899, eervol ontslaan 1904, oorlede 1918).
 1898 J. Beyer (Lemele 1881, Yselmuiden 1883, Hierden 1886, Harderwyk 1888, Eemnes Binnen 1890), Zeerust 1898, Standerton 1899 (na Holland terug 1900, Beek 1902, Nuenen 1905, emeritus 1907, oorlede 1929).
 1899 A. Murray (Standerton 1876, Jacobsdal O.V.S. 1880), Ventersdorp 1899, Rustenburg 1904, emeritus 1921, oorlede 1930.

- 1904 L. E. Brandt (Niezijl 1901), Zoutpansberg c.a. 1904, Johannesburg 1908, Vereeniging c.a. 1923, Kensington-Turffontein 1930, oorlede 1939.
- 1904 Prof. dr. P. J. Muller (Steenwijkerwold 1879, Wolsum 1882, Nijmegen 1884, Rotterdam 1888, Hoogleraar te Amsterdam 1890, Haarlem 1896), Pretoria 1904, emeritus 1909, oorlede 1922.
- 1905 F. S. du Toit (Nu-Bethesda 1886, Hugenote-Gedenkskool 1889), Ventersdorp c.a. 1905, oorlede 1914.
- 1905 P. W. Ennis (Ermelo 1886), Klerksdorp 1905, emeritus 1928, oorlede 1932.
- 1907 P. W. van Drimmelen, Zeerust 1907, Pietersburg 1915, oorlede 1919.
- 1907 C. J. L. Ruysch van Dugteren (Oosterland 1904), Pretoria 1908, bediening neergelê 1911, oorlede 1918.
- 1908 K. T. van den Heever (Christiana 1899), Makwassie 1908, Ventersdorp 1915, (N.H. of G.K. 1915).
- 1909 J. J. Kuhn, Krugersdorp 1909, Lichtenburg 1913, Zwartuggens 1916, Germiston 1929, oorlede 1937.
- 1911 H. C. M. Fourie, Teol. Doct. Erasmus 1911, Johannesburg 1924, Groot Marico 1930, oorlede 1939.
- 1917 H. D. van Broekhuizen, Teol. Dr. (Pretoria 1898, Kuilsrivier 1902, Pretoria 1906), Pretoria 1917, eervol ontslaan 1925.
- 1918 A. J. Barger, (Bovenmilde 1914), Johannesburg 1918, Middelburg 1919, Oos-Londen 1938, oorl. 1940.
- 1918 P. J. Ebersohn (Wolmaransstad 1916), Lichtenburg 1918, Germiston 1920 (Roodepoort by N.H. of G.K. 1920).
- 1921 G. E. Alers (Haulerwijk 1914, Monnikendam 1917), Germiston 1921, Lichtenburg 1923, Gwelo 1930, terug na Holland 1932.
- 1922 W. P. J. Poën (Hulpprediker Durban 1920), Pietersburg 1922, Potchefstroom 1926, oorlede 1937.
- 1925 A. R. Smit, Pietermaritzburg 1925, eervol ontslaan 1928, Ned. Herv. Kerk verlaat 1932.
- 1932 J. J. Strydom, Teol. Dr., Zwartuggens 1932, eervol ontslaan 1934.
- 1930 P. J. Smit, Losberg 1930, Boksburg-Springs 1939, Springs-Benoni 1942, oorlede 1943.

DIENSDOENDE PREDIKANTE OP 31 OKTOBER 1942.

- 1909 J. J. Prinsloo, Trichardsfontein 1909, Bethal 1915, Standerton 1919, Krugersdorp 1920, Rustenburg 1922, Krugersdorp-Wes 1942.
- 1914 S. J. Strydom, Krugersdorp 1914, Makwassie 1919, eervol ontslaan 1928, Gwelo c.s. 1940.
- 1915 S. Vermooten, Zeerust 1915, Potchefstroom 1919, Pretoria 1926.
- 1920 D. F. Erasmus (Pietermaritzburg 1918), Ventersdorp 1920.
- 1921 P. J. J. Venter, Lichtenburg 1921, Delarey 1923, Zeerust 1927, Johannesburg 1929, Klerksdorp 1930, Makwassie 1943.
- 1922 P. S. Grobler, B.A., B.D., Krugersdorp 1922, bediening neergelê 1941, Kensington 1943.
- 1924 A. J. G. Oosthuizen, B.A., B.D., Germiston 1924, Heidelberg 1926, Noordelike Pretoria 1941.
- 1924 T. F. J. Dreyer, B.A., B.D., Standerton 1924, Heidelberg 1941.
- 1924 J. G. M. Dreyer, B.A., B.D., Lydenburg c.a. 1924, Ermelo c.a. 1928, Potchefstroom 1938.

- 1928 M. M. Grobler, B.A., B.D., Brakpan 1928.
 1929 P. W. Venter, M.A., B.D., Volksrust 1929, Durban 1935, Brits 1937, Krugersdorp 1941.
 1929 E. S. Mulder, B.A., B.D., Zwartruggens 1930, Bronkhorstspuit 1931.
 1930 J. P. van den Berg, B.A., B.D., Waterberg 1930, Makwassie 1934, Bloemfontein 1937.
 1930 J. J. Prinsloo, B.A., B.D., Johannesburg 1930.
 1931 W. F. H. Huyzers, B.A., B.D., Vereeniging 1931, eervol ontslaan 1938, Durban 1939, Boksburg 1942
 1932 W. J. Kemp, B.A., B.D., Louis Trichardt 1932, Waterberg 1935.
 1932 F. J. Z. Booysen, B.A., B.D., Trichardtsfontein 1932, Wolmaransstad 1935, Witbank 1937.
 1932 A. Ras, B.A., B.D., Dullstroom c.a. 1932, Volksrust 1936, Vereeniging 1938.
 1933 S. P. J. J. van Rensburg, B.A., B.D., Eendracht 1933, Randpoort 1942.
 1934 J. D. Storm, B.A., B.D., Zwartruggens 1934, Wolmaransstad 1938.
 1934 C. S. v. H. Steenekamp, B.A., B.D., Lichtenburg 1934, Zeerust 1936, Johannesburg Noord 1938, Windhoek 1938, N.W. Pretoria 1939, Rustenburg 1942.
 1934 G. C. Coetzee, B.A., B.D., Delarey ca. 1934, Lichtenburg 1936.
 1935 L. M. le Roux, B.A., B.D., Trichardtsfontein 1935, Ermelo 1938 Turffontein 1943.
 1936 D. J. van Staden, B.A., B.D., Newlands c.a. 1936, eervol ontslaan 1936, Delarey 1938, Randpoort 1940, Lydenburg c.s. 1941.
 1936 G. P. J. Grobler, B.A., B.D., Potgietersrust c.a. 1936, Ermelo 1943.
 1936 A. Brandt, B.A., B.D., Oos-Afrika 1936, Memel en Glencoe 1940, Bethal 1941.
 1937 S. P. Viljoen, B.A., B.D., Durban c.a. 1937, Zeerust 1939.
 1937 J. J. Engelbrecht, B.A., B.D., Louis Trichardt 1937, Zwart-ruggens 1941.
 1937 P. J. L. Bierman, B.A., B.D., Gwelo c.a. 1937, Dullstroom c.a. 1939, Oos-Londen 1940.
 1937 W. M. Wolmarans, B.A., B.D., Dullstroom 1937, Trichardtsfontein 1939, Brits 1942.
 1937 J. C. du Plessis, B.A., B.D., Germiston 1937.
 1938 P. W. A. Bierman, B.A., B.D., Makwassie 1938, Losberg 1940.
 1938 C. H. Muller, B.A., B.D., Pietersburg 1938, Groot Marico 1941.
 1938 A. J. Nolte, B.A., B.D., Middelburg 1938, Johannesburg Wes 1941.
 1938 P. J. Booysen, B.A., B.D., Zwartruggens 1938, Turffontein 1940, Middelburg 1942.
 1939 W. van Bergen, Volksrust 1939
 1939 F. J. van Zyl, B.A., B.D., Johannesburg 1939, Standerton 1941.
 1939 W. H. Grey, B.A., B.D., Newlands 1939.
 1941 J. P. Labuschagne, B.A., B.D., Makwassie 1941, Durban 1943.
 1941 H. J. Geyser, B.A. B.D., Roodepoort 1941.
 1941 A. S. Geyser, B.A., B.D., Heilbron, Parys 1941.
 1942 G. J. J. Roos, B.A., B.D., Pietersburg 1942.
 1943 W. Roos, B.A., B.D., Nrd. Westel.Pretoria, 1943.

DIE TEOLOGIESE FAKULTEIT AAN DIE UNIVERSITEIT
PRETORIA—AFDELING A. (Ned. Herv. Kerk).

Professore:

Prof. dr. J. H. Greyvenstein, B.A. (Sutherland 1911), Pretoria 1914.
Hoogleraar 1917.

Prof. dr. S. P. Engelbrecht, Hoogleraar 1921.

Prof. dr. B. Gemser (Lutjegast 1917), Hoogleraar 1926.

Prof. dr. H. P. Wolmarans, M.A., Zeerust 1922, Pietersburg 1927,
Boksburg 1937, Lektor 1935, Hoogleraar 1938.

Lektore:

Dr. A. van Selms (Hansweert 1930, Culemborg 1935), Lektor 1938.

Dr. C. H. Rautenbach, M.A., Erasmus 1927, Pretoria 1930, Noordelike
Pretoria 1934, Lektor 1939.

Studente:

6de Jaar: P. S. Dreyer, B.A.; J. A. Smit, B.A.; P. M. Smith, B.A.,
A. J. van Staden, B.A.; S. E. Young, B.A.

5de Jaar: D. B. Snyman, B.A.

4de Jaar: W. P. v. d. Merwe, J. D. H. Smit, P. A. van Wyk.

RING VAN POTCHEFSTROOM.

Gemeentes: Potchefstroom, Klerksdorp, Venterskroon, Makwasie, Wolmaransstad, Heilbron, Vereeniging, Bloemhof, Losberg, Parys, Bothaville, Christiana, Bloemfontein, Ottosdal, Petrusburg, Vaalharts.

Ringskommissie.—*Voorsitter*: Ds. P. J. J. Venter. *Vise-Voorsitter*: Ds. J. G. M. Dreyer. *Skriba*: Ds. Abr. Ras. *Vise-Skriba*: Ds. P. W. A. Bierman. *Ouderlinge*: N. Prak, J. A. du Toit, S. I. van Vuuren. *Secundi*: A. J. P. le Roux, G. S. Rossouw, J. M. Joubert. *Superintendent van Sondagskole*: Ds. J. D. Storm.

POTCHEFSTROOM. Gestig 1842.

Sieletal: 2,608. Ledetal: 1,580. Aangeneem: 139. Gedoop: 107. Getroud: 33 pare. Oorgekom met Attestasies: 28. Vertrek met Attestasies: 54. Oorgekom van ander Kerke: 11. Vertrek met bewys van lidmaatskap 25.

Predikant: Ds. Joh. Dreyer, Bergstraat 77, Potchefstroom. *Konsulent*: 1ste, Ds. A. S. Geyser, 2de Ds. P. W. A. Bierman. *Skriba*: G. Fleischack, Kerkstraat, Potchefstroom. *Skriba vir Registrasie*: P. J. Raubenheimer, Kerkstraat, Potchefstroom. *Kassier*: J. J. Pienaar, Bus 156, Olenlaan, Potchefstroom. *Superintendent van Sondagskole*: A. J. P. Burger, Kampstraat 27, Potchefstroom. *Orrelis*: Mej. S. Kriegler. *Koster*: J. Watt. *Voorleser*: Ouderling A. J. P. Burger. *Ouderlinge*: M. J. Wolmarans, P. W. du Preez, Jan Pienaar, B. C. Kruger, J. P. Huyzers, J. J. Steyn, C. J. Broodryk, J. P. L. Grimbeek, H. P. Geldenhuys, J. J. Heyneke, A. J. P. Burger, W. J. Engelbrecht, H. J. Viljoen, I. B. v. d. Vyver, W. W. Dreyer, J. N. Grey, K. N. v. Eeden, A. J. P. le Roux, P. Liebenberg, D. P. du Plessis, J. L. Botha, F. Bodenstein, A. S. du Toit, A. Heyneke, S. F. Bloem, I. van Rooyen, W. du Toit, H. Wolmarans. *Diakens*: B. H. Koster, J. N. Redelinghuys, H. M. van Vuuren, H. J. Klopper, G. P. J. Labuschagne, C. P. Fick, T. J. v. Vuuren, P. J. Fouche, M. J. Wolmarans Dseun, R. du Preez, J. A. Minnaar, B. P. Bezuidenhout, P. J. Fourie, M. Visser, E. J. P. v. Baalen, B. Pienaar, J. F. du Toit, F. N. J. Bloem, R. v. Vuuren, J. A. Theron, J. J. Pienaar, J. v. d. Westhuizen, A. Nel, A. C. Opperman, H. B. v. Eeden

KLERKSDORP. Gestig 1866.

Sieletal: 2,169. Ledetal: 1,149. Aangeneem: 38. Gedoop: 107. Getroud: 19 pare. Oorgekom met Attestasies: 16. Vertrek met Attestasies: 33. Oorgekom van ander Kerke: 22. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 25.

Predikant: Ds. P. J. J. Venter, Ennistr. 9, Klerksdorp. *Konsulent*: 1ste, Ds. J. D. Storm, Wolmaransstad; 2de, Ds. Jac. P. v. d. Berg, Bloemfontein. *Skriba*: Nico J. Campher, Palmietfontein, P.K. Rykaartsp. *Kassier*: Nico J. Campher, Palmietfontein, P.K. Rykaartsp. *Skriba van Registrasie*: Ds. P. J. J. Venter, Ennistr. 9, Klerksdorp. *Superintendent van Sondagskole*: J. P. Jonker, Jooste-str. 19, Elandia, P.K. Klerksdorp. *Orrelis*: Mevrouw (Ds.) P. J. J. Venter. *Koster*: W. J. P. Jonker, Oudorp, Klerksdorp. *Voorleser*:

Ouderling Nico J. Campher. *Ouderlinge*: P. F. Visser, A. A. Pienaar, A. J. v. Zyl, B. H. v. Rensburg, G. N. Pieterse, S. I. v. Vuren, D. J. Terblanche, Nico J. Campher, G. J. Pieterse, D. J. Barnard, J. D. Nell, J. J. Terblanche, S. F. Marais, C. P. Kruger, S. J. v. Rensburg, J. P. v. Wyk. *Diakens*: D. J. Coetzee, J. J. Pienaar, K. N. de Kock, H. N. Jonker, F. H. Jonker, J. M. v. d. Westhuizen, D. P. Pienaar, J. J. C. Stols, W. J. P. v. Tonder, J. J. Hamman, J. A. v. Vuuren, C. F. Swart, Isak v. Vuuren, S. I. Visser, J. J. Hurter, J. P. Jonker, Jan Rykaart.

VENTERSKROON. Gestig 1888.

Sieletal: 378. Ledetal: 193. Aangeneem: 6. Gedoop: 8. Oorgekom met Attestasies: 3. Vertrek met Attestasies: 4. Oorgekom van ander Kerke: 2. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 3.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: Ds. P. W. A. Bierman, P.K. Fochville; 2de, Ds. J. G. M. Dreyer, Potchefstroom. *Skriba*: W. H. Barnard, Eigenaarsfontein, P.K. Losberg. *Kassier*: J. J. Kruger, P.K. Koe-doessfontein oor Parys, O.V.S. *Superintendent van Sondagskole*: W. H. Barnard, Eigenaarsfontein, P.K. Losberg. *Orreliis*: Mev. Baba Hattingh. *Koster*: P. A. Hattingh. *Voorlesers*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: P. A. Lourens, G. C. J. v. Vuuren, G. H. Grobler, D. H. v. Biljon, J. J. Kruger, L. M. Pretorius, G. R. J. v. Vuuren. *Diakens*: P. A. Hattingh, W. H. Barnard, W. S. Coetzer, N. M. Fourie, J. Roux, L. J. du Plessis.

MAKWASSIE. Gestig 1888.

Sieletal: 1770. Ledetal: 870. Aangeneem: 28. Gedoop: 36. Getroud: 4 pare. Vertrek met Attestasies: 2. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 15.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. J. D. Storm; 2de, Ds. P. J. J. Venter. *Skriba-Kassier*: A. V. Bergh, P.K. Bosmansrust, oor Leeuwdoornstad. *Superintendent van Sondagskole*: J. A. du Toit, Leeuwkop, P.K. Klipspruit. *Koster*: C. Lindenberg. *Voorleser*: Oud. D. J. Fouche. *Ouderlinge*: J. A. du Toit, W. J. v. Rensburg, D. J. Fouche, J. C. Rossouw, P. A. Fouche, D. J. Smith, M. J. Smit (W.seun), J. F. van Rensburg, J. F. J. van Rensburg (C.seun), W. Oldewage, J. A. Jonker. *Diakens*: J. Pretorius, P. van der Westhuizen, Z. P. van Rensburg, T. Victor, C. Lindenberg, H. J. Greyling, P. Meyer, J. J. Fouche, F. Jonker, J. M. Louw, J. J. Louw.

WOLMARANSSTAD. Gestig 1892.

Sieletal: 1,300. Ledetal: 705. Aangeneem: 62. Gedoop: 56. Getroud: 14 pare. Oorgekom met Attestasies: 7. Vertrek met Attestasies: 10. Oorgekom van ander Kerke: 9. Vertrek met bewys van Lidmaatskap: 25.

Predikant: Ds. J. D. Storm, Pietretiefstraat. *Konsulent*: 1ste Ds. P. J. J. Venter; 2de, Ds. J. P. v. d. Berg. *Skriba*: L. J. Fouche, Bus 69, Wolmaransstad. *Kassier*: J. P. Koekemoer, Bus 64, Wolmaransstad. *Superintendent van Sondagskole*: G. S. Rossouw, Cyfergat, P.K. Maquassi. *Orreliis*: Mevr. Ds. J. D. Storm. *Koster*: Tobie Nel. *Voorleser*: Oud. L. J. Fouche. *Ouderlinge*: G. S. Ros-

souw, J. H. Knoetze, J. P. Koekemoer, O. C. Koekemoer, J. H. Steyn, H. J. Kriel, D. A. Renke, G. P. Rossouw, J. A. Geldenhuys, T. J. Kotze, J. J. Peens, B. Harmse, L. J. Fouche. *Diakens*: E. C. Botma, F. J. Joubert, P. J. A. van Eeden, N. J. Jooste, L. J. Miennie, G. A. Nel, M. Oberholzer, A. J. Venter, I. M. V. Jacobson, G. P. Visser, P. B. van Nieuwenhuizen, C. J. Barnard, D. J. v. d. Merwe.

HEILBRON. Gestig 1911.

Sieletal: 461. Ledetal: 272. Aangeneem: 14. Gedoop: 14. Getroude: 5 pare. Vertrek met Attestasie: 1. Oorgekom van ander Kerke: 6. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 4.

Predikant: Ds. A. S. Geyser, Posbus 86, Heilbron. *Konsulent*: 1ste, Ds. Joh. Dreyer; 2de, Ds. A. Ras. *Skriba*: M. J. Herbst, Posbus 86, Heilbron. *Kassier*: M. J. Herbst, Posbus 86, Heilbron. *Superintendent van Sondagskole*: Mevr. M. Germishuizen, Heilbron. *Orrelis*: Mevr. M. Smit. *Koster*: C. J. Badenhorst. *Voorleser*: M. C. Strydom. *Ouderlinge*: J. C. Opperman, M. J. Herbst, B. Labuschagne, J. A. Smit, P. F. Smit, J. B. Habig, B. D. van Deventer, T. I. Vol-schenk. *Diakens*: J. F. Mouton, F. Potgieter, L. Coetzer, L. Strydom, F. du Toit, F. Oosthuizen, C. W. van Coller, J. D. Weilbach.

VEREENIGING. Gestig 1913.

Sieletal: 2,073. Ledetal: 1,070. Aangeneem: 41. Gedoop: 60. Getroude: 23 pare. Oorgekom met Attestasies: 12. Vertrek met Attestasies: 14. Oorgekom van ander Kerke: 13. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 8.

Predikant: Ds. Abr. Ras, B.A., B.D., Posbus 210, Vereeniging. *Konsulent*: 1ste, Ds. P. W. A. Bierman; 2de, Ds. A. S. Geyser. *Skriba-Kassier*: J. P. van Heerden, Posbus 68, Vereeniging. *Superintendent van Sondagskole*: Oudl. J. P. van Heerden, Posbus 68, Vereeniging. *Orrelis*: Mevr. P. H. Viljoen. *Koster*: G. J. Lindeque. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: J. P. Badenhorst, M. J. Barnard, S. J. Blignaut, C. W. Burger, G. F. Cronje, F. J. Cronje, P. D. Jacobs, J. F. Greyling, P. Lindeque, L. R. G. Marx, S. I. W. Marx, P. J. Marx, J. H. Muller, P. D. Pretorius, J. J. Roets, C. A. Smith, P. F. van Staden, P. S. van Tonder, J. P. van Heerden, H. J. Visser, H. P. Willemse. *Diakens*: F. J. Basson, P. H. Botha, A. J. Brits, G. P. Combrinck, H. C. de Bruyn, G. S. Greyling, M. G. Joubert, J. C. Liebenberg, G. J. Lindeque, S. I. W. Marx, C. J. Muller, J. J. Olivier, D. R. Opperman, J. P. Pretorius, J. H. Venter, P. H. Viljoen, W. H. Viljoen, M. J. van der Westhuizen, G. N. J. van Rensburg, L. G. J. van Vuuren, D. J. C. van Wyk.

BLOEMHOF. Gestig 1916.

Sieletal: 225. Ledetal: 137. Gedoop: 12. Vertrek met Attestasies: 2. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 3.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. P. J. J. Venter; 2de, Ds. Jac. P. van den Berg. *Skriba-Kassier*: W. J. L. Opperman, Palmietfontein, P.K. Bloemhof. Verder geen opgawe.

LOSBERG. Gestig 1925.

Sieletal: 1.110. Ledetal: 599. Aangeneem: 15. Gedoop: 25. Getroud: 7 pare. Oorgekom met Attestasies: 12. Vertrek met Attestasies: 14. Oorgekom van ander Kerke: 4. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 4.

Predikant: Ds. P. W. A. Bierman, P.K. Fochville. *Konsulent*: 1ste, Ds. Abr. Ras, Vereeniging; 2de, Ds. J. G. M. Dreyer, Potchefstroom. *Skriba*: D. J. Bloem, Rietfontein, P.K. Fochville. *Kassier*: T. F. J. Oosthuizen, P.K. Cardoville, oor Johannesburg. *Superintendent van Sondagskole*: J. G. Conradie, P.K. Fochville. *Orrelis*: Mevr. S. E. Steyn. *Koster*: Paul Wolvaardt. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: F. R. P. Schutte, H. J. Dreyer, T. F. J. Steyn, A. L. Oosthuizen, G. F. Prinsloo, W. J. v. d. Merwe, A. J. G. Dreyer, J. B. Wolmarans, J. H. C. Pretorius, J. G. v. d. Merwe, J. H. Woller, S. D. Oosthuizen. *Diakens*: A. J. C. Swamers, L. J. de Villiers, T. F. J. Oosthuizen, I. J. Pretorius, C. L. Steyn, A. Nieuwoudt, H. J. Bloem, D. J. Bloem, G. C. Lindeque, S. D. Oosthuizen, S. I. v. d. Merwe, P. Laubscher.

PARYS. Gestig 1925.

Sieletal: 470. Ledetal: 274. Aangeneem: 7. Gedoop: 9. Getroud: 4 pare. Oorgekom met Attestasies: 3. Vertrek met Attestasies: 6. Oorgekom van ander Kerke: 1. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 1.

Predikant: Ds. A. S. Geyser, Heilbron. *Konsulent*: 1ste, Ds. Abr. Ras; 2de, Ds. P. W. A. Bierman. *Skriba-Kassier*: N. Prak, P.K. Koedoesfontein, oor Parys. *Superintendent van Sondagskole*: Ouderling F. J. Visser, Bus 153, Parys. *Orrelis*: Mej. Johanna Bezuidenhout. *Koster*: Diaken Jim Keyser. *Voorleser*: Ouderl. D. C. L. Janse van Vuuren. *Ouderlinge*: D. J. P. Strydom, D. C. L. Janse van Vuuren, N. Prak, J. J. Scheepers, Dirk Scholtz, F. J. Visser, D. C. Grobler, D. L. Becker. *Diakens*: Jacobus van Deventer, J. C. L. Keyser, W. J. Serfontein, M. J. Prinsloo Jnr., C. J. v. d. Westhuizen, P. F. Fourie.

BOTHAVILLE. Gestig 1937.

Sieletal: 370. Ledetal: 188. Aangeneem: 10. Gedoop: 11. Getroud: 21 pare. Oorgekom met Attestasie: 1. Vertrek met Attestasies: 6. Oorgekom van ander Kerke: 1. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 7.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. Abr. Ras; 2de, Ds. A. S. Geyser. *Skriba*: J. P. v. d. Berg, Mannatokke Grove, Regina. *Kassier*: H. Harmzen, Uitkyk, P.K. Vierfontein. *Superintendent van Sondagskole*: B. J. Viljoen, Spoorweghuis No. 3, Bothaville. *Koster*: J. P. v. d. Berg, Mannatokke Grove, Regina. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: J. C. Swanepoel, L. P. J. van Rensburg, H. Harmzen, J. Grobbelaar, E. P. Vermaak. *Diakens*: J. P. v. d. Berg, C. H. J. van Rensburg, D. J. Harmzen, J. M. J. van Rensburg, A. J. Prinsloo, B. J. Viljoen.

CHRISTIANA. Gestig 1936.

Sieleetal: 150. Ledetal: 100. Aangeneem: 2. Gedoop: 1. Oorgekom met Attestasies: 6. Oorgekom van ander Kerke 2. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 1.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. A. S. Geyser, Heilbron; 2de, Ds. Jac. v. d. Berg, Bloemfontein. *Skriba-Kassier*: J. Rosenblatt, Bus 49, Christiana. *Superintendent van Sondagskole*: M. Malan, Forssmanstr., Christiana. *Koster*: J. Briedenhaan. *Voorleser*: M. Malan. *Ouderlinge*: M. Malan, H. Croucamp, P. de la Rey. *Diakens*: P. Sauer, J. Gouws, M. Prinsloo, J. Rosenblatt, D. Bezuidenhout.

BLOEMFONTEIN. Gestig 1937.

Sieleetal: 400. Ledetal: 300. Aangeneem: 19. Gedoop: 12. Getroud: 5 pare. Oorgekom met Attestasies: 4. Vertrek met Attestasies: 16. Oorgekom van ander Kerke: 4. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 3.

Predikant: Ds. Jac. P. van den Berg, Murraylaan 21, Bloemfontein. *Skriba-Kassier*: Ds. Jac. P. van den Berg, Murraylaan 21, Bloemfontein. *Superintendent van Sondagskole*: Br. Britz, Barclays Bank, Bloemfontein. *Orrelis*: Mev. Ds. Van den Berg. *Koster*: Mevr. G. Pienaar. *Ouderlinge*: F. Fourie, A. v. Wyk, J. Hugo, A. Pienaar, J. Smit, I. Saaiman, C. Theron, W. v. d. Sandt, G. Myburgh. *Diakens*: J. H. Saaiman, J. Kasselman, P. v. Heerden, G. Peinaar, M. Borchers, N. Cohen, L. Lombard, H. Richter, R. v. Staden.

OTTOSDAL. Gestig 1938.

Sieleetal: 496. Ledetal: 243. Aangeneem: 11. Gedoop: 12. Oorgekom met Attestasies: 2. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 3.

Predikant: Ds. J. D. Storm, Pastorie, Wolmaransstad. *Konsulent*: 1ste, Ds. P. J. J. Venter, Pastorie, Klerksdorp. *Skriba*: J. F. v. d. Merwe, P.K. Ottosdal. *Kassier*: N. J. van Rensburg, Rietkuil, P.K. Witfontein. *Superintendent van Sondagskole*: Ouderling A. B. Terblanche, Rietkuil, P.K. Witfontein. *Orrelis*: Mevr. C. Crots, P.K. Ottosdal. *Koster*: Diaken J. J. Steyn. *Voorleser*: Ouderling A. B. Terblanche. *Ouderlinge*: A. B. Terblanche, R. J. Coertze, J. M. Joubert, C. J. Terblanche, J. P. J. van Vuuren, J. C. Coetzee, L. C. v. d. Berg. *Diakens*: J. J. Steyn, N. J. van Rensburg, J. P. Mans, D. P. Grobler, J. P. J. van Vuuren, D. R. Smit, P. C. Erasmus.

PETRUSBURG. Gestig 1939.

Sieleetal: 74. Ledetal: 45. Aangeneem: 1. Gedoop: 1. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 5.

Predikant: Ds. J. P. v. d. Berg, Murray Laan 21, Bloemfontein. *Konsulent*: Ds. J. D. Storm, Wolmaransstad. *Skriba-Kassier*: B. Lubbe, Petrusburg, O.V.S. *Superintendent van Sondagskole*: P. J. Hugo, Petrusburg, O.V.S. *Ouderlinge*: J. J. Britz, S. W. Erasmus. *Diakens*: W. A. Fourie, J. B. Mans.

VAALHARTS. Gestig 1940.

Sieleetal: 270. Ledetal: 108. Aangeneem: 11. Gedoop: 11. Oorgekom met Attestasies: 4. Vertrek met Attestasies: 2. Oorgekom van ander kerke: 3. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 2. *Predikant*: Vakant.. *Konsulent*: Ds. J. D. Storm. *Skriba*: W. A. Verbeek, P.K. Andalusia. *Kassier*: H. W. Huyser, P.K. Pokwani. *Superintendent van Sondagskole*: Oud. R. J. Coertze, P.K. Tadcaster. *Voorleser*: Oud. G. Bezuidenhout. *Ouderlinge*: R. J. Coertze, H. J. Kriel, G. Bezuidenhout, C. A. Gagliano. *Diakens*: P. S. Rossouw, P. J. Raath, M. J. van Niekerk, H. W. Huyser.

RING VAN RUSTENBURG.

Gemeentes: Rustenburg, Pietersburg, Waterberg, Louis Tri-chardt, Messina, Laeveld, Potgietersrust, Koedoesrand, Brits, Soekmekaar, Vliegpoort, Noordelike Pretoria, Even Haezer, Van Warmelo, Rust-der-Winter, Nôord-Westelike Pretoria, Pretoria-Noord, Naboomspruit.

Ringskommissie.—*Voorsitter*: Ds. A. J. G. Oosthuizen. *Visie-Voorsitter*: Ds. C. S. van H. Steenekamp. *Skriba*: Ds. W. J. Kemp. *Vise-Skriba*: Ds. G. P. J. Grobler. *Ouderlinge*: J. J. Willemsse, R. J. Oosthuizen, G. F. J. van Rensburg. *Secundi*: J. Roos, B. Fouché, C. N. McDonald. *Superintendent van Sondagskole*: Oud. B. Fouché, P.K. Onderste Poort.

RUSTENBURG. Gestig 1850.

Sieleetal: 2,721. Ledetal: 1,517. Aangeneem: 111. Gedoop: 89. Getroud: 36 pare. Oorgekom met Attestasies: 31. Vertrek met Attestasies: 30. Oorgekom van ander Kerke: 15. Vertrek met bewys van lidmaatskaap: 17.

Predikant: Ds. C. S. v. H. Steenekamp, Posbus 163, Rustenburg. *Konsulent*: 1ste, Ds. A. Oosthuizen; 2de, Ds. W. Wolmarans. *Skriba*: Mevr. A. Downing, Posbus 225, Rustenburg. *Kassier*: H. A. van Zyl, M.K.T.V., Rustenburg. *Superintendent van Sondagskole*: Oudl. J. C. Steenekamp, Posbus 16, Boons. *Orrelis*: Mevr. A. Downing. *Koster*: C. J. Joubert. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: J. P. Verster, C. J. Esterhuizen, J. P. Pieterse, T. Roux, P. Botha, J. W. Botha, D. Fourie, H. Steyn, S. J. de Beer, J. Schoeman, W. J. Roos, A. G. Pieterse, A. W. J. van Rensburg, A. van Staden, J. C. Steenekamp, P. M. Combrink, J. B. de Beer, J. L. Esterhuizen, F. W. T. P. Bouwer, S. F. Malan, J. W. Minie, A. Wessels. *Diakens*: J. Joubert, G. C. Harmse, H. A. van Zyl, W. J. Walker, J. P. Esterhuizen, J. E. Meyer, W. W. C. Esterhuizen, L. W. Botha, J. S. de Ber, W. H. Steenekamp, J. F. van Staden, W. C. Robbertse, P. J. Breedts, L. J. Ehlers, J. J. Combrink, Z. L. Pretorius, D. J. Pieterse, P. P. Robbertse, J. Otto, J. Rex.

PIETERSBURG. Gestig 1852.

Sieleetal: 1,718. Ledetal: 844. Aangeneem: 26. Gedoop: 64. Getrouwd: 10 pare. Oorgekom met Attestasies: 8. Vertrek met Attestasies: 8. Oorgekom van ander Kerke: 16. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 18.

Predikant: Ds. G. J. J. Roos, Posbus 244, Pietersburg. *Konsulent*: Ds. G. P. J. Grobler, Potgietersrust. *Skriba*: P. J. L. Roets, Posbus 111, Pietersburg. *Kassier*: P. E. Dreyer, Posbus 194, Pietersburg. *Superintendent van Sondagskole*: P. Cooper, P.K. Ladama. *Orreliis*: Mevr. G. v. Wyk. *Koster*: N. B. Jacobs. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: C. P. J. Pienaar, J. C. Nel, T. C. Nel, W. Jansen, P. J. Britz, H. J. Venter, P. van Staden, D. S. Marais, C. J. Botha, H. L. Venter, P. J. Dreyer, D. F. Jacobs, N. B. Jacobs, Jan Botha, W. S. J. Jansen. *Diakens*: J. Verreyne, B. W. Venter, B. J. Fourie, P. H. Nel, R. v. Wyk, G. W. Wolmarans, P. F. v. Staden, G. Heinlein, F. v. Deventer, J. C. P. v. Schalkwyk, J. J. Enslin, J. J. Burger, A. P. Botha, B. Smit, J. Erasmus, C. J. v. Rensburg, J. H. v. Staden.

WATERBERG. Gestig 1864.

Sieleetal: 2,019. Ledetal: 1,008. Aangeneem: 29. Gedoop: 83. Getrouwd: 14 pare. Oorgekom met Attestasies: 25. Vertrek met Attestasies: 19. Oorgekom van ander Kerke: 16. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 6.

Predikant: Ds. W. J. Kemp, Posbus 53, Nystroom. *Konsulent*: 1ste, Ds. G. P. J. Grobler; 2de, Ds. G. Roos. *Skriba-Kassier*: J. J. Willemse, Zanddrift, P.K. Dryfsand. *Superintendent van Sondagskole*: Ds. W. J. Kemp, Posbus 53, Nylstroom. *Orreliis*: Mevr. G. Bakker. *Koster*: D. J. Booysen. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: J. J. H. Engelbrecht, M. H. J. v. Staden, P. F. v. Staden, N. J. Bronkhorst, P. W. Botes, A. J. J. Botes, G. H. J. Venter, C. F. Meyer, J. C. v. d. Merwe, J. P. Jacobs, G. C. Booysen, D. P. Bellingham, J. F. Viljoen, J. L. J. v. Rensburg, H. L. Venter, W. S. J. v. Herden, A. H. Botha, A. A. v. d. Merwe, J. Pretorius, G. Swanepoel, M. C. Potgieter, J. J. Willemse. *Diakens*: J. v. Deventer, H. J. v. Staden, M. C. Boshoff, P. S. Koekemoer, C. H. v. Staden, A. Smit, D. Kruger, J. J. v. Staden, A. S. v. Staden, J. J. Snyders, J. J. Nel, P. de Beer, C. Diedericks, G. Viljoen, D. P. Boshoff, G. Bothma, D. J. Booysen, J. A. v. d. Merwe, G. P. J. Badenhorst, J. J. H. Engelbrecht jr., M. J. du Plessis, Ben v. d. Westhuizen, F. A. Snyders, W. F. du Plessis.

LOUIS TRICHARDT. Gestig 1916.

Sieleetal: 656. Ledetal: 384. Aangeneem: 15. Gedoop: 40. Getrouwd: 2 pare. Oorgekom met Attestasies: 7. Vertrek met Attestasies: 9. Oorgekom van ander Kerké: 8. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 4.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: Ds. A. J. G. Oosthuizen, Pretoria. *Skriba-Kassier*: J. P. P. Dreyer, Bus 93, Louis Trichardt. *Superintendent van Sondagskole*: Oudl. J. J. van der Merwe, Posbus 162, Louis Trichardt. *Orreliis*: Mev. J. J. Robbertse. *Koster*:

D. Brits. *Voorleser*: Oudl. F. H. Geyser. *Ouderlinge*: F. H. Geyser, P. J. Potgieter, H. Kuipers, J. J. van der Merwe, F. A. Engelbrecht, W. A. Grobler, H. J. Oberholzer. *Diakens*: F. A. Engelbrecht, jnr., J. le Roux, H. J. Botha, H. du Toit, P. P. Dreyer, J. D. Dreyer.

MESSINA. Gestig 1920.

Sieleetal: 240. Ledetal: 148. Aangeneem: 9. Gedoop: 9. Oorgekom met Attestasies: 3. Vertrek met Attestasies: 2. Oorgekom van ander Kerke: 4. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 1.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. G. P. J. Grobler; 2de Ds. W. M. Wolmarans. *Skriba-Kassier*: J. H. Snyder, Posbus 69, Messina. *Superintendent van Sondagskole*: J. J. Jacobs, P.K. Messina. *Orreliis*: Mev. Annie Roets. *Koster*: F. H. Geyser. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: J. P. Engelbrecht, J. J. Jacobs, Joh. H. Snyder en J. S. Roos. *Diakens*: C. J. v. d. Merwe, J. J. G. Roos en Jurie H. Snyder.

LAEVELD.

Sieleetal: 530. Ledetal: 290. Aangeneem: 15. Gedoop: 24. Getroud 1 paar. Oorgekom met Attestasies: 2. Vertrek met Attestasies: 3. Oorgekom van ander Kerke: 2.

Predikant: Ds. G. J. J. Roos, Pietersburg, Bus 244. *Konsulent*: Ds. C. S. v. H. Steenekamp. *Skriba*: C. J. van Schalkwyk, Helderfontein, P.K. Tzaneen. *Kassier*: W. H. Lombard, Laparisa, P.K. Letsitelli. *Superintendent van Sondagskole*: P. J. de Bruyn, P.K. Duiwelskloof. *Orreliis*: A. H. Helberg. *Koster*: P. J. Viljoen. *Voorleser*: M. C. J. van Schalkwyk. *Ouderlinge*: N. J. van Schalkwyk, D. J. Buitendag, G. J. Heyneke, W. H. Lombard, D. J. Venter. *Diakens*: C. J. van Schalkwyk, J. J. Pienaar, G. J. van der Gryp, A. J. Alberts, H. W. Botha, B. J. Hoogers.

POTGIETERSRUST. Gestig 1921.

Sieleetal: 1,140. Ledetal: 630. Aangeneem: 25. Gedoop: 52. Getroud: 6 pare. Oorgekom met Attestasies: 7. Vertrek met Attestasies: 18. Oorgekom van ander Kerke: 6. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 10.

Predikant: Ds. G. P. J. Grobler, Posbus 96, Potgietersrust. *Konsulent*: 1ste, Ds. W. J. Kemp; 2de, Ds. W. M. Wolmarans. *Skriba*: J. C. Bezuidenhout, Bus 8, Potgietersrust. *Kassier*: A. L. Moller, Bus 110, Potgietersrust. *Superintendent van Sondagskole*: D. J. Rossouw, Bus 110, Potgietersrust. *Orreliis*: F. G. A. Wolmarans. *Koster*: G. Roos. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: G. R. J. Strydom, N. S. Wolmarans, C. A. Storm, G. P. Steenkamp, F. J. Prinsloo, J. Z. Helberg, D. J. Rossouw, D. R. Malan, J. A. Venter, F. G. A. Wolmarans, C. N. McDonald, H. P. F. Kern, J. Vermaak, T. McDonald. *Diakens*: J. F. E. de Beer, W. J. van Nieuwenhuysen, J. J. Meintjes, C. J. Albertyn, J. H. van Rooyen, J. Barkenhuizen, G. v. d. Westhuizen, J. J. Steyn, R. Breedt, P. D. Kotze, J. J. Wessels, P. Cook, J. Matthee, J. H. C. Pieterse, J. J. Booysse.

KOEDOESRAND. Gestig 1824.

Sieleetal: 649. Ledetal: 328. Aangeneem: 11. Gedoop: 25. Oorgekom met Attestasies: 5. Vertrek met Attestasies: 4. Oorgekom van ander Kerke: 2. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 12.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: Ds. Wolmarans, Brits. *Skriba*: G. J. Smith, Tygerfontein, P. K. Maasstroem. *Kassier*: L. A. v. d. Heever, Kenadiesfontein, P.K. Swartwater, oor Potgietersrust. *Superintendent van Sondagskole*: F. Maree, P.K. Swartwater. *Orreliis*: A. P. Botha. *Koster*: H. L. Joubert. *Voorleser*: F. J. Grobler. *Ouderlinge*: F. J. Grober, L. van Niekerk, D. G. v. d. Heever, J. H. Henrico, P. T. Nortje, P. C. Snyman, J. S. Viljoen. *Diakens*: H. L. Joubert, H. van Aarde, L. J. Smith, F. J. J. Henrico, H. P. du Toit, W. Barwise, P. Pienaar.

BRITS. Gestig 1927.

Sieleetal: 1,065. Ledetal: 519. Aangeneem: 46. Gedoop: 56. Getroud: 11. Oorgekom met Attestasies: 7. Vertrek met Attestasies: 18. Oorgekom van ander Kerke: 10. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 12.

Predikant: Ds. W. M. Wolmarans. *Konsulent*: 1ste, Ds. J. J. Prinlsoo, J.sn., 2de Ds. C. v. H. Steenekamp, Rustenburg. *Kassier*: B. N. Lizamore, Posbus 10, Brits. *Registrasie Skriba*: Ds. W. M. Wolmarans, Pastorie, Brits. *Superintendent van Sondagskole*: Oudl. J. F. Michau, Pos Pansdrift, oor Brits. *Orreliis*: Mnr. F. J. C. Martins. *Koster*: Mnr. G. J. Ras. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: T. G. F. Pistorius, D. J. de Villiers, J. F. Michau, J. J. Pheifer, G. C. Lindeque, P. C. Knoetze, W. J. van Zyl, R. J. de Beer, J. F. Slyman, H. L. J. van Staden, T. McDonald, C. P. Moll, J. W. P. Meintjes, A. P. S. Olivier, H. Snyman. *Diakens*: D. J. de Jager, B. J. van Staden, S. J. van Staden, W. A. Pretorius, G. J. R. le Roux, G. J. van Staden G.sn., L. J. B. Schoeman, G. Brits G.sn., J. J. Heyneke, A. W. Heyneke, D. A. de Beer, A. A. de Beer, J. de Beer, C. J. Hoek, A. J. Kleynsmit, C. J. van Schalkwyk, J. J. Brits, J. Kok.

SOEKMEKAAR. Gestig 1931.

Sieleetal: 226. Ledetal: 112. Aangeneem: 6. Gedoop: 7. Vertrek met Attestasies: 2. Oorgekom van ander Kerke: 2.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: Ds. C. S. v. Heerden Steenekamp. *Skriba-Kassier*: H. F. Jacobs, Munnik. *Superintendent van Sondagskole*: S. M. Venter, G.seun, Kleifontein, P.K. Grootspelonken. *Koster*: S. M. Venter. *Voorleser*: R. J. Oosthuizen. *Ouderlinge*: A. B. de Jager, R. J. Oosthuizen, D. Grobler, S. Vorster. *Diakens*: D. J. Venter, F. W. Venter, H. N. Ras, G. Bosman.

VLIEGEPOORT. Gestig 1931.

Sieleetal: 925. Ledetal: 436. Aangeneem: 14. Gedoop: 34. Getroud: 2 pare. Oorgekom met Attestasies: 5. Vertrek met Attestasies: 4. Oorgekom van ander Kerke: 3. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 2.

Predikant: Ds. W. M. Wolmarans. *Skriba*: G. F. T. Pistorius. Rooikrans 760, pos Leeuwpoort, oor Warmbad. *Kassier*: I. J. Joubert, Bus 57, Thabazimbi. *Superintendent van Sondagskole*: H. T. Pelser, p/s. Bloupan, oor Warmbad. *Koster*: Jan Oeschger. *Voorleser*: Oud. G. F. T. Pistorius. *Ouderlinge*: H. J. Putter, A. S. Labuschagne, H. T. Pelser, P. J. R. Steenekamp, J. C. Joubert, J. G. W. Basson, W. A. A. Engelbrecht, P. Botha, J. B. J. van Deventer, G. F. T. Pistorius. *Diakens*: J. A. van Staden, J. C. Botha, H. J. J. Botha, A. G. le Roux, J. W. R. Erasmus, G. J. Snyman, S. E. Young, D. Erasmus, Jan du Plessis, Z. Nel.

NOORDELIKE PRETORIA. Gestig 1934.

Sieleetal: 2.003. Ledetal: 962. Aangeneem: 59. Gedoop: 88. Getroud: 19. Oorgekom met Attestasies: 21. Vertrek met Attestasies: 13. Oorgekom van ander Kerke: 19. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 11.

Predikant: Ds. A. J. G. Oosthuizen, Van Heerdenstr. 301, Capital Park, Pretoria. *Konsulent*: 1ste, Ds. W. Roos; 2de, Ds. W. J. Kemp. *Skriba*: C. G. Coetzee, Sewendelaan 979, Wonderboom-suid, Pretoria. *Kassier*: A. F. Pienaar, Vyfdelaan 679, Les Marais, Pretoria. *Superintendent van Sondagskole*: Mevr. M. R. Oosthuizen, Van Heerdenstraat 301, Capital Park, Pretoria. *Orreliste*: Mevr. J. H. Pieterse. *Koster*: H. G. Grobler. *Voorleser*: Ouderlinge P. G. Reets en J. J. F. Brits. *Ouderlinge*: P. G. Roets, J. J. F. Brits, C. G. Coetzee, L. N. Eksteen, H. A. Smit, J. C. van Schalkwyk, J. J. Roos, W. J. J. Botha, F. W. Stone, A. P. Prinsloo, B. R. Dreyer, W. J. Erasmus, H. J. v. Heerden, P. G. Jacobs, J. D. Bester, W. G. Smit, D. J. v. Rooyen, Prof. H. P. Wolmarans, L. N. P. Swanepoel en M. J. S. Pieterse. *Diakens*: F. P. J. van der Watt, A. F. Pienaar, M. C. Jooste, C. J. van Aswegen, P. W. Ferreira, J. J. Roets, P. J. L. Grobler, D. G. Strydom, C. J. Boshoff, J. J. Swanepoel, C. J. Smit, J. Pretorius, J. G. Bergenthuin, C. L. Basson, H. J. de Bruyn, F. G. J. van Rooyen en S. J. du Plessis.

EBENHAEZER. Gestig 1937.

Sieleetal: 483. Ledetal: 231. Aangeneem: 12. Gedoop: 27. Oorgekom met Attestasies: 1. Oorgekom van ander Kerke: 10. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 1.

Predikant: Ds. W. J. Kemp, Bus 53, Nylstroom. *Konsulent*: Ds. G. Roos; 2de, Ds. G. P. J. Grobler. *Skriba-Kassier*: Ds. W. J. Kemp. Verder geen opgawe.

VAN WARMELO. Gestig 1937.

Sieleetal: 300. Ledetal: 156. Aangeneem: 8. Gedoop: 9. Oorgekom met Attestasies: 5. Vertrek met Attestasies: 3. Oorgekom van ander Kerke: 3.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: Ds. G. J. J. Roos, Pietersburg. *Skriba-Kassier*: J. H. Coetzee, Conformis, P.K. Alldays. Verder geen opgawe.

RUST-DER-WINTER. Gestig 1938.

Sieletal: 156. Ledetal: 79. Aangeneem: 2. Gedoop: 10. Oorgekom met Attestasies: 7. Vertrek met Attestasies: 2. Oorgekom van ander Kerke: 1. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 3.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. W. J. Kemp; 2de, Ds. W. Roos. *Skriba-Kassier*: J. J. Prinsloo, Kalkbult, P.K. Settlers. *Koster*: G. Koekemoer. *Voorleser*: Oudl. P. R. Prinsloo. *Ouderlinge*: P. R. Prinsloo, P. W. Prinsloo, W. A. Bester, J. J. Prinsloo. *Diakens*: N. H. v. d. Westhuizen, J. L. du Preez.

NOORD-WESTELIKE PRETORIA. Gestig 1939.

Sieletal: 1,586. Ledetal: 786. Aangeneem: 19. Gedoop: 67. Getroud: 14 pare. Oorgekom met Attestasies: 9. Vertrek met Attestasies: 4. Oorgekom van ander Kerke: 13. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 1.

Predikant: Ds. W. J. Roos, B.A., B.D., Pastorie, Mountain View. *Konsulent*: 1ste, Ds. C. S. v. H. Steenekamp; 2de, Ds. G. J. P. Grobler. *Skriba*: G. F. Fürstenburg, Paul Kruger-weg 222, Hercules. *Kassier*: C. E. Prinsloo, Caledonstr. 339, Hercules. *Superintendent van Sondagskole*: G. F. Jansen van Rensburg, Kensingtonstraat 150, Mountain View. *Orrelis*: Oom Andries Joubert. *Koster*: Mev. van Wyngaardt. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: J. W. Minders, G. F. Jansen van Rensburg, J. F. Bothma, C. M. von Wielligh, P. R. von Wielligh, L. J. van Wyngaardt, J. A. Retief, J. Matthee, A. C. Britz, G. P. Pretorius, M. C. Viljoen, J. A. van Huyssteen, W. J. Basson, W. H. Brits, E. J. P. van Staden, J. M. Benade. *Diakens*: W. A. Barnard, M. Breytenbach, L. Koekemoer, J. G. Benade, N. J. S. Benade, C. M. de Jager; J. C. de Beer, J. A. Swanepoel, W. J. Smit, J. M. Smit, P. Putter, J. L. van Staden, I. F. van Wyk, P. F. Strydom, W. A. Venter, G. F. Fürstenburg.

PRETORIA NOORD. Gestig 1939.

Sieletal: 1,145. Ledetal: 640. Aangeneem: 39. Gedoop: 44. Getroud: 4 pare. Vertrek met Attestasie: 1.

Predikant: Ds. W. J. Roos. *Skriba-Kassier*: B. Fouché, Witfontein 53, pos Onderstepoort. *Superintendent van Sondagskole*: B. Fouché. *Orrelis*: Mev. S. L. Viljoen. *Koster*: C. Roets. *Voorleser*: B. Fouché. *Ouderlinge*: H. F. Prinsloo, W. J. Kok, A. J. Buitendag, H. W. Botha, F. G. Wolmarans, J. H. Pistorius, J. G. Duvenage, W. Bezuidenhout, H. C. v. Niekerk, B. Fouché, S. D. Jordaan, W. H. J. Pieterse, C. S. v. Staden, J. R. v. Heerden, D. J. S. Herbst, C. v. Aswegen, D. P. Brits. *Diakens*: W. A. Ras, M. J. Jacobs, J. A. Steenkamp, T. C. Erasmus, A. J. Buitendag, P. J. Nieman, A. J. v. Jaarsveld, P. J. Grobbelaar, J. Westenraad, F. C. de Beer, W. du Toit, E. J. Pretorius, A. Z. Barnard, F. Steyn, M. C. de Beer, J. v. d. Westhuizen, J. J. Viljoen.

NABOOMSPRUIT. Gestig 1943.

Sieletal: 220. Ledetal: 120. Aangeneem: 5. Gedoop: 6.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. G. Grobler, Potgietersrust; 2de Ds. W. Kemp, Nylstroom. *Skriba-Kassier*: G. F. C. Gibson,

Rotterdam, P.K. Naboomspruit. *Superintendent van Sondagskole*: Oud. Farrell. Skoolkoshuis, P.K. Naboomspruit. *Koster*: C. v. d. Merwe. *Voorleser*: Ouderlinge om die beurt. *Ouderlinge*: F. A. Botha, J. Farrell en G. Gibson. *Diakens*: L. C. le Grange, C. C. Papenfus en S. Gouws.

RING VAN PRETORIA.

Gemeentes: Pretoria, Middelburg, Dullstroom, Bronkhorstspuit, Roosenekal, Lydenburg, Witbank, Plaston, van der Hoff, Belfast, Sabie, Carolina, Hendrina, Silverton, Watervalbo.

Ringskommissie.—*Voorsitter*: Ds. S. Vermooten. *Vise-Voorsitter*: Ds. D. J. van Staden. *Skriba*: Ds. F. J. Z. Booysen. *Vise-Skriba*: Ds. P. J. Booysen. *Ouderlinge*: J. J. Prinsloo, G. L. Roos, J. J. P. Muller. *Sekundi*: G. R. Smit, H. P. van Nieuwenhuizen, T. F. Prinsloo. *Superintendent van Sondagskole*: Oud. S. J. Botha, Pretoria.

PRETORIA. Gestig 1854.

Sieletal: 1,457. Ledetal: 1,078. Aangeneem: 66. Gedoop: 63. Getroud: 51 pare. Oorgekom met Attestasies: 46. Vertrek met Attestasies: 12. Oorgekom van ander Kerke: 35. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 10.

Predikant: Ds. S. Vermooten, Kotzestraat 151, Pretoria. *Skriba-Kassier*: Oud. H. Engelmohr, N.H.G. Gebou, Kerkstraat, Pretoria. *Superintendent van Sondagskole*: Ds. S. Vermooten, Kotzestraat 151, Pretoria. *Orreks*: Mevr. A. M. de Kock. *Koster*: Mevr. C. M. Reyneke. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: W. M. Keuter, S. J. Botha, L. C. Ruyssenaers, A. S. Pretorius, J. J. Piso, G. R. Smith, R. W. Katzke, C. Botha, A. J. W. de Bruyn, P. J. L. Venter, A. J. Esterhuyzen, E. J. van Manen, B. C. Bezuidenhout, H. W. Theron, H. D. W. Wolmarans, J. D. Reyneke, P. J. Jordaan, P. J. Joubert, I. J. Prinsloo, A. J. Roodt, J. G. Zagt, P. L. D. Abrie, J. P. Botha, G. R. J. Kluyts, N. C. S. Coetzee, B. de Loor, H. Engelmohr. *Diakens*: P. C. W. Havemann, H. W. J. Roos, A. D. W. Wolmarans, J. P. P. v. d. Wal, P. J. J. van Rensburg, C. J. Moolman, P. L. Steyn, J. J. van Staden, N. Strydom, G. F. J. van Tonder, G. F. J. van Rensburg, J. S. van den Bergh, J. J. Jacobs, M. M. Serfontein, M. S. Richards, A. I. Kruyshaar, D. N. Prinsloo, P. A. Venter, G. P. Esterhuizen, E. A. J. van Vuuren, H. P. Jordaan, G. du Plessis, G. R. Stewart, W. F. Beezhold.

MIDDELBURG. Gestig 1854.

Sieletal: 1,600. Ledetal: 900. Aangeneem: 50. Gedoop: 60. Getroud: 9 pare. Oorgekom van ander Kerke: 29. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 30.

Predikant: Ds. P. J. Booysen, Langstraat, Foon 140. *Konsulent*: Ds. F. J. Z. Booysen. *Skriba-Kassier*: J. W. Pretorius, Kerkstr. 147,

Middelburg, Tvl. *Superintendent van Sondagskole*: Ds. P. J. Booysen. *Oorerlis*: Mev. Ds. Booysen. *Koster*: J. F. Botha. *Voorleser*: Ouderlinge om die beurt. *Ouderlinge*: P. H. Ferreira, P. R. Schoeman, C. H. Volschenk, M. J. H. van Wyk, E. J. Mathee, M. P. de Swart, J. Linnenkamp, W. Roelofse, G. L. Roos, N. M. Prinsloo, D. P. Reynnders, P. M. Venter, P. S. Duvenhage. *Diakens*: J. W. Pretorius, J. v. d. Bank, P. C. Minnaar, R. Esterhuysen, D. van Wyk, C. Steyn, P. R. Botha, J. F. Botha, H. W. Ras, D. van Niekerk, J. Viljoen, J. H. Duvenhage, P. W. A. Piek, P. B. Greef, E. T. Hall, J. T. J. Bodenstein, A. J. Smit, C. J. Botha.

DULLSTROOM. Gestig 1887.

Sieletal: 233. Ledetal: 137. Aangeneem: 5. Gedoop: 5. Oorgekom met Attestasies: 4. Vertrek met Attestasies: 10. Oorgekom van ander Kerke: 3. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 5. *Predikant*: Vakant. *Konsulent*: Ds. F. J. Z. Booysen. *Skriba*: M. S. Grobler, Dullstroom. *Kassier*: W. C. Janson, Bus 19, Dullstroom. *Superintendent van Sondagskole*: D. J. Swanepoel, P.K. Dullstroom. *Oorerlis*: Mevr. J. H. H. Janson. *Koster*: J. S. Ahlers. *Voorleser*: T. F. Prinsloo. *Ouderlinge*: T. F. Prinsloo, H. F. Mulder, I. J. H. Greyling, G. Z. van Zyl, F. A. Booyse, M. S. Grobler. *Diakens*: J. G. Oosthuizen, D. J. Swanepoel, J. C. Nel, J. P. Prinsloo, A. J. Joubert.

BRONKHORSTSPRUIT. Gestig 1911.

Sieletal: 2,029. Ledetal: 1,124. Aangeneem: 44. Gedoop: 82. Getroud: 14 pare. Oorgekom met Attestasies: 6. Vertrek met Attestasies: 24. Oorgekom van ander Kerke: 14. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 11.

Predikant: Ds. E. S. Mulder, Posbus 44, Bronkhorstspuit. *Konsulent*: Ds. F. J. Z. Booysen. *Skriba*: J. J. Prinsloo, Bus 1, Bronkhorstspuit. *Kassier*: M. J. Grobler, Bus 31, Bronkhorstspuit. *Superintendent van Sondagskole*: Oud. W. G. Bronkhorst, Bronkhorstspuit. *Oorerlis*: Mevr. J. C. Prinsloo. *Koster*: B. F. Greyling. *Voorleser*: Ouderlinge beurtelings. *Ouderlinge*: U. K. P. Minnaar, J. J. Prinsloo, J. H. S. Botha, R. J. Coertse, F. C. Gunter, J. J. Prinsloo, J. J. du Toit, W. G. Bronkhorst, F. A. Joubert, P. M. Bester, P. B. N. Prinsloo, A. J. de Lange, W. J. Breytenbach, P. R. Dorfling, B. C. Spies, Gert Riekert, P. W. Oberholzer, N. J. v. Rensburg, H. A. Roets, P. v. Staden. *Diakens*: M. C. Erasmus, H. J. v. d. Berg, W. J. v. d. Berg, W. J. Bodenstein, E. Botha, J. J. v. Staden, Paul Prinsloo, P. C. Oosthuizen, N. J. Koekemoer, J. B. Venter, L. Bezuidenhout, M. J. Grobler, Jnr., P. J. L. Steenkamp, Jan Willemse, P. J. Prinsloo, C. J. Jansen, P. J. Pieterse, J. v. Staden, P. J. Ecksteen, P. Riekert, H. P. Gous.

ROOSSENEKAL. Gestig 1919.

Sieletal: 728. Ledetal: 437. Aangeneem: 12. Gedoop: 39. Vertrek met Attestasies: 21. Oorgekom van ander Kerke: 7. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 7.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: Ds. D. J. van Staden, Kerkstraat 18, Lydenburg. *Skriba-Kassier*: H. T. Z. Ganswyk, P.K. Lagersdrift,

Middelburg, Tvl. *Orrelis*: Mev. P. Minnaar. *Koster*: H. Otto. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: M. J. Hough, H. T. Z. Ganswyk, M. C. Botha, S. J. v. d. Berg, J. A. Meyer, P. L. Steenkamp, C. Groenewald, J. L. Enslin. *Diakens*: W. C. Meyer, D. J. Pieterse, F. Brits, B. Wolmarans, D. S. Pieterse, T. P. Potgieter, L. Wolmarans, P. W. Prinsloo.

LYDENBURG. Gestig 1927.

Sieletal: 850. Ledetal: 500. Aangeneem: 14. Gedoop: 26. Getroud: 2 pare. Oorgekom met Attestasies: 16. Vertrek met Attestasies: 3. Oorgekom van ander Kerke: 11. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 5.

Predikant: Ds. D. J. van Staden, Kerkstraat 18, Lydenburg. *Skriba*: M. C. Pretorius, Viljoenstr. 3, Lydenburg. *Kassier*: J. P. Joubert, P/s. Boshoek. *Koster*: I. Badenhorst. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: P. J. Wolmarans, C. W. Broekman, D. Volschenk, M. Meintjies, A. van Nuwenhuizen, J. C. Coetzee, J. M. Geldenhuis, Baas Swart, Kosie Erasmus, C. Meyer. *Diakens*: F. Joubert, Piet de Lange, Fanie Gouws, Hendrik Burger, Isak du Preez, Kosie Liebenberg, Abram Nel, Stam Prinsloo, H. van Eck, M. Bekker.

WITBANK. Gestig 1927.

Sieletal: 2,158. Ledetal: 1,193. Aangeneem: 42. Gedoop: 61. Getroud: 6 pare. Oorgekom met Attestasies: 10. Vertrek met Attestasies: 15. Oorgekom van ander Kerke: 10. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 4.

Predikant: Ds. F. J. Z. Booysen, hk. Sturdy en Duncan Laan. *Konsulent*: Ds. E. S. Mulder. *Skriba*: W. J. Volschenk, Station Colliery, Witbank. *Kassier*: D. P. S. Coetzee, Station Colliery, Witbank. *Superintendent van Sondagskole*: F. J. Viljoen, P.K. Kendal. *Koster*: J. E. Volschenk, Station Colliery, Witbank. *Voorleser*: Ouderling H. P. van Nieuwenhuizen. *Ouderlinge*: H. P. van Nieuwenhuizen, J. E. Volschenk, A. H. Visagé, J. Stevens, F. J. Viljoen, A. Jacobs, J. B. M. Hertzog, H. D. Pretorius, A. Stols, B. R. Ferreira, A. H. B. Prinsloo, S. de Beer, A. J. Visser, C. J. Bezuidenhout, H. J. Bekker, F. Steenkamp. *Diakens*: M. C. Prinsloo, M. Oosthuizen, D. P. S. Coetzee, Nic Coertze, A. J. Kruger, J. Barnard, H. J. Myburgh, B. Vermaak, Gawie Middel J. H. Steyn, P. J. G. Booyse, C. Bezuidenhout, W. S. Roets, W. Maruchi, T. L. Steyn, Ben Horn.

PLASTON. Gestig 1930.

Sieletal: 71. Ledetal: 36. Gedoop: 1. Vertrek met Attestasies: 4. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 1.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Dr. E. S. Mulder; 2de, Ds. F. J. Z. Booysen. *Skriba-Kassier*: J. J. F. Jooste, Pk. Plaston. *Voorleser*: Oud. J. P. Cronje. *Ouderlinge*: J. P. Cronje, M. J. Geldenhuis. *Diakens*: J. J. F. Jooste, W. P. A. van Bergen.

VAN DER HOFF. Gestig 1933.

Sieletal: 454. Ledetal: 242. Aangeneem: 10. Gedoop: 24. Oorgekom met Attestasies: 10. Vertrek met Attestasies: 14. Oorgekom van ander Kerke: 7. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 7. *Predikant*: Vakant. *Konsulent*: Ds. P. J. Booysen, Middelburg, Tvl. *Skriba-Kassier*: C. W. van der Neut, Bus 9, Groblersdal. *Koster*: W. Bronkhorst. *Voorleser*: Oudl. P. J. S. de Beer. *Ouderlinge*: W. A. Bester, A. Visagie, P. J. S. de Beer, J. G. Oberholzer, L. Botha, C. Engelbrecht, C. W. v. d. Neut, B. de Beer. *Diakens*: J. P. Goosen, J. A. Kruger, G. M. Claasen, J. Engelbrecht, S. v. d. Neut, A. Botha, M. Botha, J. v. d. Merwe, W. S. de Beer.

BELFAST. Gestig 1935.

Sieletal: 275. Ledetal: 154. Aangeneem: 10. Gedoop: 6. • Getroud: 1 paar. Oorgekom met Attestasies: 1. Vertrek met Attestasies: 8. Oorgekom van ander Kerke: 1. *Predikant*: Ds. D. J. van Staden, Lydenburg. *Konsulent*: Ds. F. J. Z. Booysen. *Skriba-Kassier*: D. G. Jordaan, Posbus 6, Belfast. *Superintendent van Sondagskole*: D. G. Jordaan. *Orrelis*: Mevr. D. Ahlers. *Voorleser*: P. J. L. Venter. *Ouderlinge*: P. J. L. Venter, A. P. B. Breytenbach, D. J. Louwrens, C. J. Ahlers, P. J. van Vuuren. *Diakens*: G. Wheeler, D. J. J. van Vuuren, L. P. Viljoen, K. P. Minnaar.

SABIE. Gestig 1935.

Sieletal: 136. Ledetal: 70. Aangeneem: 3. Gedoop: 5. Vertrek met Attestasie: 2. *Konsulent*: Ds. D. J. van Staden. *Skriba*: H. P. Geldenhuis, Bus 81, Sabie. *Kassier*: J. H. Heyneke, Spitskop, P.K. Malieveld. *Diakens*: C. J. Pretorius, J. C. M. Pretorius, J. Labuschagne.

CAROLINA. Gestig 1936.

Sieletal: 70. Ledetal: 46. Aangeneem: 4. Gedoop: 5. Oorgekom met Attestasies: 3. Vertrek met Attestasies: 6. *Predikant*: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. S. Vermooten; 2de, Ds. D. J. van Staden. *Skriba-Kassier*: A. J. Willemse, Kerkstraat, Carolina. *Voorleser*: A. J. Willemse. *Ouderlinge*: J. J. P. Muller, A. J. Willemse. *Diakens*: J. H. Joubert, C. P. Ritchie.

HENDRINA. Gestig 1937.

Sieletal: 260. Ledetal: 140. Aangeneem: 7. Gedoop: 11. Oorgekom met Attestasies: 4. Vertrek met Attestasies: 2. Oorgekom van ander Kerke: 2. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 5. *Predikant*: Ds. P. J. Booysen, Pastorie, Middelburg. *Konsulent*: 1ste, Ds. D. J. van Staden; 2de, Ds. E. S. Mulder. *Skriba-Kassier*: B. J. Spies, Bosmanskop, Hendrina. *Superintendent van Sondagskole*: D. Rabie, Hendrina. *Koster*: W. Pretorius. *Voorleser*: Oud. P. J. de Vos. *Ouderlinge*: P. J. de Vos, J. C. Esterhuysen, M. J. Nieman, C. J. van Zyl. *Diakens*: B. D. T. Erasmus, J. H. Mahoney, H. P. van Nieuwenhuizen, G. J. Engelbrecht.

SILVERTON. Gestig 1939.

Sieletal: 602. Ledetal: 275. Aangeneem: 15. Gedoop: 27. Getroud: 4 pare. Oorgekom met Attestasies: 24. Vertrek met Attestasies: 1. Oorgekom van ander Kerke: 4.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: Ds. S. Vermooten, Kotzestr. 151, Pretoria. *Skriba-Kassier*: I. C. H. Boegman, P.K. Silverton. *Superintendent van Sondaskole*: J. F. van der Merwe, P.K. Silverton. *Koster*: J. P. Snyman. *Voorleser*: J. F. van der Merwe. *Ouderlinge*: D. D. Marais, D. B. van Eck, J. F. van der Merwe, J. H. V. Prinsloo, D. J. H. Bester, P. Grobler. *Diakens*: M. A. W. Prinsloo, H. F. Prinsloo, A. H. N. Swanepoel, J. P. Snyman, D. J. G. S. Botha, J. S. Muller.

WATERVALBO. Gestig 1941.

Sieletal: 530. Ledetal: 318. Aangeneem: 12. Gedoop: 18. Oorgekom met Attestasies: 8. Oorgekom van ander Kerke: 12. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 2.

Predikant: Ds. D. J. van Staden, Lydenburg. *Konsulent*: Ds. S. Vermooten. *Skriba-Kassier*: W. O. Strydom, Vyfde Laan 83, Watervalboven. *Superintendent van Sondagskole*: H. van Rensburg, Posbus 1, Watervalboven. *Koster*: P. van Schalkwyk. *Voorleser*: A. H. Raath. *Ouderlinge*: A. H. Raath, W. O. Strydom, A. M. J. Piek, L. van Vuuren, H. G. Reynierse, P. Bezuidenhout, van der Linde, W. van Gass, P. J. Kleinsmith. *Diakens*: C. J. Smit, P. J. L. Venter, M. A. Swanepoel, D. du Rand, N. J. Koekemoer, I. J. Greyling, J. T. J. van Wyk, A. W. Heyneke, W. van Schalkwyk, J. G. van Niekerk.

RING VAN HEIDELBERG.

Gemeentes: Volksrust, Heidelberg, Standerton, Johannesburg, Memel, Pietermaritzburg, Durban, Glencoe, Turrfontein, Kensington, Newlands, Johannesburg-Noord, Oos-Londen, Dordrecht, Cathcart, Johannesburg-Wes, Ladysmith.

Ringskommissie.—*Voorzitter*: Ds. T. F. J. Dreyer. *Vise-Voorzitter*: Ds. J. J. Prinsloo. *Skriba*: Ds. F. J. van Zyl. *Vise-Skriba*: Ds. A. J. Nolte. *Ouderlinge*: B. de Jong, I. S. van der Linde, R. J. Coertze. *Sekundi*: C. P. Engelbrecht, P. J. Moolman, J. D. Muller. *Superintendent van Sondagskole*: Ds. W. van Bergen, Volksrust.

VOLKSRUST. Gestig 1861.

Sieletal: 1130. Ledetal: 648. Aangeneem: 21. Gedoop: 41. Getroud: 8 pare. Oorgekom met Attestasies: 11. Vertrek met Attestasies: 20. Oorgekom van ander Kerke: 27. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 15.

Predikant: Ds. W. van Bergen, Volksrust. *Skriba*: F. W. C. Labuschagne, Posbus 111, Volksrust. *Kassier*: G. C. L. Ackerman, de Kockstr. 960., Volksrust. *Superintendent van Sondagskole*: Ds. W. van Bergen, Volksrust. *Orrelis*: Juff. Helena Oosthuysen. *Koster*:

Hendrik Swart. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: J. W. Stoop, J. J. Steenkamp, C. J. Nel, J. D. Breytenbach, A. J. G. du Plessis, J. G. Grobler, Jakob Marais, G. C. L. Ackerman, S. A. Cloete, Paulus Roux, G. Rocher, Charll Naudé, F. W. C. Labuschagne. *Diakens*: Nic. Struwig, J. J. Coetzer, M. S. Koch, W. F. Schroeder, C. P. van Deventer, H. G. C. Neuhooff, Ben Bouwer, G. W. T. Oosthuysen, M. G. Hazelhurst, J. H. V. v. d. Heever, F. J. Botha, N. C. Oosthuizen, C. Frey, K. W. J. van Greuning.

HEIDELBERG. Gestig 1865.

Sieletal: 2,295. Ledetal: 1,103. Aangeneem: 59. Gedoop: 97. Getroud: 24 pare. Oorgekom met Attestasies: 23. Vertrek met Attestasies: 30. Oorgekom van ander Kerke: 21. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 20.

Predikant: Ds. T. F. J. Dreyer, Posbus 111, Heidelberg. *Konsulent*: 1ste, Ds. J. J. Prinsloo, Johannesburg; 2de, Ds. F. J. van Zyl. *Skriba*: C. P. Engelbrecht, Posbus 48, Balfour Noord. *Kassier*: K. Lanser, Jacobsstraat 29, Heidelberg. *Superintendent van Sondag-skole*: Oudl. P. D. Bekker, Frisgewaagd, P.K. Nigel. *Orrelis*: C. J. Spruyt. *Koster*: M. Fourie. *Voorleser*: Ouderling P. D. Bekker. *Ouderlinge*: M. J. Gouws, H. J. Hommes, W. Heuer, J. H. Rosslee, P. D. Bekker, C. P. Engelbrecht, P. H. J. Botha, P. E. Brits, P. Pretorius, L. P. Stoltz, P. J. Roets, A. S. P. Gouws, L. H. Jordaan, C. J. Marais, H. A. Greyling, T. J. Joubert, W. Bramley, N. J. G. Jacobs, P. H. Engelbrecht, T. F. Steyn, Frikkie Engelbrecht, S. J. v. d. Westhuizen, C. F. Spruyt, J. Koekemoer, M. Boersma, C. W. S. Vorster. *Diakens*: Frikkie Nel, M. J. van Breda, W. J. McClintock, W. Fourie, Gert Rossouw, F. J. v. d. Westhuizen, N. H. Jacobs, J. C. Botha, J. D. Riekert, H. Swanepoel, Fanie Gouws, Nicolaas v. d. Westhuizen, Gert Visagie, C. J. Erasmus, D. Jordaan, J. A. Smit, Piet Bezuidenhout, Gideon Pretorius, P. v. d. Berg, J. F. Coetzer, J. E. Stone, J. A. Kruger, C. J. Jacobs, H. L. Engelbrecht, W. W. Pretorius, M. van Zyl, A. J. J. Erasmus.

STANDERTON.

Sieletal: 1,050. Ledetal: 611. Aangeneem: 28. Gedoop: 37. Getroud: 8 pare. Oorgekom met Attestasies: 1. Vertrek met Attestasies: 39. Oorgekom van ander Kerke: 4. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 14.

Predikant: Ds. F. J. van Zyl, Piet Retiefstr., Standerton. *Konsulent*: 1ste, Ds. T. F. J. Dreyer; 2de, Ds. J. J. Prinsloo (G.seun). *Skriba*: R. J. Coertse, Piet Retiefstr. 57, Standerton. *Kassier*: W. G. Roets, Bus 18, Platrand. *Superintendent van Sondag-skole*: R. J. Coertse, Piet Retiefstr. 57, Standerton. *Orrelis*: Mevr. M. E. du Plessis. *Koster*: Z. van Vuuren. *Voorleser*: Oudl. J. H. Pienaar. *Ouderlinge*: P. G. Steyn, G. F. Marx, E. Duvenage, T. F. Dreyer, J. P. C. Meyer, J. v. d. Merwe, J. H. Pienaar, M. J. Labuschagne, J. G. Steyn, N. J. Snyman, J. van Dyk, E. Genis, R. J. Coertse. *Diakens*: J. J. Kunz, J. H. N. Visage, J. J. Dreyer, J. J. Botha, J. Booysen, S. Riekert, W. J. Wolmarans, P. Hattinigh, Oosthuizen, R. Dreyer, J. P. Botha, J. C. Schoonraad, W. G. Roets.

JOHANNESBURG. Gestig 1895.

Sieleetal: 3,146. Ledetal: 1,777. Aangeneem: 145. Gedoop: 178. Getroud: 73 pare. Oorgekom met Attestasies: 63. Vertrek met Attestasies: 45. Oorgekom van andere Kerke: 36. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 40.

Predikant: Ds. J. J. Prinsloo, B.A., B.D., Twickenhamlaan 51, Auckland Park, Foon 31-1052. *Konsulent*: 1ste, Ds. A. J. Nolte; 2de, Ds. W. H. Grey. *Skriba*: Hugo Fourie, Serbitonlaan 29, Auckland Park. *Kassier*: W. v. Namen, Meischkegebou 25, Foon 33-9236. *Superintendent van Sondagskole*: I. S. v. d. Linde, Kingsway 10, Rosmore, Foon 31-1926. *Orrelis*: H. Sondorp, Foon 31-2908. *Koster*: P. Viviers, 12de Str. 54, Vrededorp, Foon 35-3554. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: M. M. Snyman, S. A. Barnard, C. F. Dreyer, D. A. C. Pretorius, J. M. Buitendag, G. P. Bezuidenhout, J. P. Horn, P. H. N. Bester, C. H. du Plessis, H. A. S. Grobler, F. N. Voster, W. I. Venter, C. M. Smith, G. P. Brits, C. S. v. H. Botha, C. G. Jacobs, P. G. de Villiers, C. J. v. Zyl, I. S. v. d. Linde, L. J. v. Vuuren, A. B. Kruger, G. W. Rhoda, M. C. Joubert, G. F. Roope, W. J. Steyn, F. O. Both, G. S. Roux, C. A. C. Hatting, P. Reinecke. *Diakens*: J. Nel, C. J. Hattingh, J. J. Esterhuizen, J. J. Schoeman, D. C. Visagie, H. J. Visser, W. v. Rooyen, J. J. Bornman, W. Bester, A. Botha, J. P. Griesel, P. M. du Toit, A. S. Beyers, W. Nel, C. M. de Jager, C. v. d. Linde, F. J. Liebenberg, J. G. Joubert, L. v. Vuuren, J. G. Labuschagne, C. J. Smit, J. J. Windell, J. B. Wolmarans, M. S. Robberts, G. C. v. Staden, J. A. Smith, J. J. Swanepoel, J. J. Coetzer, J. M. Venter, G. Norval.

MEMEL. Gestig 1914.

Sieleetal: 238. Ledetal: 152. Aangeneem: 3. Gedoop: 2. Getroud: 1 paar. Vertrek met Attestasies: 1. Oorgekom van ander Kerke: 2. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 1.

Predikant: Ds. W. van Bergen, Volksrust. *Konsulent*: Ds. F. J. van Zyl, Standerton. *Skriba*: J. H. Naude, Bus 24, Memel. *Kassier*: P. L. Moolman, Morderlaagte, Newcastle, Natal. *Orrelis*: Mevr. Lottie Uys. *Koster*: J. H. Naude. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: P. L. Moolman, H. P. Holtzhuizen, W. H. Brooks. *Diakens*: P. J. Wessels, J. H. Naude, J. J. Uys, M. Nethling.

PIETERMARITZBURG. Gestig 1923.

Sieleetal: 113. Ledetal: 51. Gedoop: 5. Getroud: 1 paar. Vertrek met Attestasies: 6. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 6. *Predikant*: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. van Zyl, B.A.; 2de, Ds. Laubuschagne, B.A. *Skriba-Kassier*: M. J. de Waal, Bus 411. *Superintendent van Sondagskole*: J. J. Roux, Havelock Road 76, Pietermaritzburg. *Orrelis*: Mev. Donnelson. *Voorleser*: Oud. J. Erasmus en D. Botes. *Ouderlinge*: J. Erasmus, D. Botes, M. de Waal. *Diakens*: J. J. Roux, J. Jansen van Nieuwenhuizen en de Jager.

DURBAN. Gestig 1927.

Sieleetal: 851. Ledetal: 506. Aangeneem: 10. Gedoop: 42. Getroud: 6 pare. Oorgekom met Attestasies: 28. Vertrek met

Attestasies: 12. Oorgekom van ander Kerke: 20. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 3.

Predikant: Ds. J. P. Labuschagne, Frereweg 40, Durban, Foon 47447. *Konsulent*: 1ste, Ds. W. van Bergen; 2de, Ds. F. J. van Zyl.

Skriba-Kassier: F. C. Vorster, Woodweg 24, P.K. Montclair, Durban. *Superintendent van Sondagskole*: Oudl. J. C. Willemse, Paisleyweg 194. P.K. Jacobs, Durban. *Orrelis*: Mevr. J. J. Pretorius. *Koster*: 'n Diaken. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: C. J. Engelbrecht, L. C. A. Joubert, J. C. Olivier, J. W. Swanepoel, T. J. Kotze, H. J. Pienaar, J. C. Willemse, G. J. Niemand, P. J. P. Croucamp, J. A. J. v. d. Merwe, J. G. Bodenstein. *Diakens*: J. L. F. Rudolph, A. V. Burger, H. C. A. Smit, G. J. Rossouw, H. P. Meyer, P. J. Davel, C. J. Leach, H. G. Dirker, A. J. de Lange, J. J. Snyman, W. J. Strydom, F. C. Vorster.

GLENCOE. Gestig 1929.

Sieletal: 214. Ledetal: 116. Aangeneem: 6. Gedoop: 12. Getroud: 1 paar. Oorgekom met Attestasies: 12. Vertrek met Attestasies: 2. Oorgekom van ander Kerke: 3. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 2.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. T. F. J. Dreyer. 2de, Ds. W. van Bergen. *Skriba-Kassier*: L. Coetzee, Posbus 97, Vryheid. *Superintendent van Sondagskole*: T. F. Horn, Biggarstraat, Glencoe. *Orrelis*: Mevr. C. T. Vermaak. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: J. J. Ackerman, F. W. Döhne, T. F. Horn, B. H. J. von Rauenstein. *Diakens*: F. J. Wessels, L. Cornelius, G. P. J. van Wyk, S. J. M. Smit.

TURFFONTEIN. Gestig 1929.

Sieletal: 1,232. Ledetal: 675. Aangeneem: 31. Gedoop: 59. Getroud: 8 pare. Oorgekom met Attestasies: 7. Vertrek met Attestasies: 16. Oorgekom van ander Kerke: 18. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 11.

Predikant: Ds. L. M. le Roux, B.A., B.D., Kennedyst. 12, Turffontein, Johannesburg, Foon 32-4340. *Konsulent*: Ds. J. J. Prinsloo, B.A., B.D. *Skriba*: S. S. Stander, Bus 25, Crown Mines. *Kassier*: W. H. Austin, Pelionweg 17, Hill Evtension. *Superintendent van Sondagskole*: Ouderling H. J. le Roux, Bergstr. 6, Rosettenville Uitbreiding. *Skriba van Registrasie*: Ouderling H. J. le Roux, Bergstr. 6, Rosettenville Uitbreiding. *Orrelis*: Mevr. Means. *Koster*: J. F. v. d. Merwe. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: J. J. Verwey, J. F. Coertze, J. F. v. d. Merwe, M. J. Willemse, H. J. le Roux, J. J. Prinsloo, J. I. Herman, M. J. Prinsloo, H. Moolman, A. S. Scholtz, S. S. Stander, N. F. Alberts. *Diakens*: P. S. Engelbrecht, C. T. H. Mienie, C. H. Pauley, P. Rossouw, A. S. Engelbrecht, I. J. Mooi, N. M. Breedt, P. M. Breedt, N. M. S. Prinsloo, S. H. Ereggen, A. J. Seyfert, W. H. Austin, J. J. Botha, S. H. Coetzee, R. J. Rossouw.

KENSINGTON. Gestig 1929.

Sieletal: 400. Ledetal: ongeveer: 200. Aangeneem: 34. Gedoop: 33. Oorgekom met Attestasies: 10. Vertrek met Attestasies: 12. Oorgekom van ander Kerke: 1.

Predikant: Ds. P. S. Grobler, 6de Laan 68, Highlands-Noord,

Johannesburg. *Konsulent*: 1ste, Ds. van Bergen; 2de, Ds. Grey. *Skriba*: C. D. Jacobs, Yorkweg 4, Kensington, Johannesburg. Foon 25-3032. *Kassier*: C. C. W. Engelbrecht, Fawcusstraat 289, Belgravia, Johannesburg. *Superintendent van Sondagskole*: Willem Breet. *Orrelis*: Mev. Ds. Grobler. *Koster*: Oudl. J. Cronje. *Voorleser*: Oudl. R. J. Coertze. *Ouderlinge*: J. Geldenhuis, R. J. Coertze, J. Cronje, J. S. Joubert, J. Bodenstein, F. E. T. Ferreira, P. J. R. Jooste, J. F. van Rensburg. *Diakens*: A. P. S. Oosthuizen, F. Breytenbach, A. J. G. Oosthuizen, M. J. Geyser, J. H. Pretorius, C. C. W. Engelbrecht, J. M. Janse van Vuuren, P. Labuschagne, B. C. J. Myburgh, R. T. S. Botes, D. A. Olivier, G. J. Jacobs.

NEWLANDS. Gestig 1929.

Sieletal: 1,273. Ledetal: 713. Aangeneem: 25. Gedoop: 58. Getrouwd: 9 pare. Oorgekom met Attestasies: 23. Vertrek met Attestasies: 22. Oorgekom van ander Kerke: 21. Vertrek met bewys van Lidmaatskap: 6.

Predikant: Ds. W. H. Grey, B.A., B.D., Albertweg 28, Delarey, P.K. Maraisburg. *Konsulent*: 1ste, Ds. P. W. Bierman, B.A., B.D.; 2de, Ds. A. J. Nolte, B.A., B.D. *Skriba*: Ouderling D. G. v. d. Berg, Anzacweg 107, Newlands, P.K. Newville. *Kassier*: G. J. Oberholzer, Van Zylweg 12, P.K. Newville, Newlands, Johannesburg. *Superintendent van Sondagskole*: C. J. J. Breet, 7de Straat 44, Delarey, P.K. Maraisburg. *Orrelis*: W. A. Meerholz. *Koster*: P. J. Kunneke. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: D. G. v. d. Berg, C. P. Hattingh, J. J. Swart, J. H. Olivier, O. A. Voster, H. P. Potgieter, J. Lewis, A. S. Meyer, J. F. Meyer, C. G. J. Delaport, L. J. v. d. Schijff, J. H. Coetzee, M. C. Lindeque, J. A. de Villiers, J. G. v. d. Berg, J. A. Mannis. *Diakens*: Z. J. Stolz, J. P. v. d. Berg, A. F. Kleynhans, J. Mulder, J. Opperman, M. J. v. d. Merwe, P. J. Barnard, W. Hattingh, C. J. Breet, B. P. Steyn, P. W. Oosthuizen, H. Honeyball, G. J. Theron, W. H. Viljoen, M. J. Nortmann.

JOHANNESBURG NOORD. Gestig 1933.

Sieletal: 212. Ledetal: 164. Aangeneem: 8. Gedoop: 9. Oorgekom met Attestasies: 5. Vertrek met Attestasies: 1. Oorgekom van ander Kerke: 3.

Predikant: Ds. P. S. Grobler, Sesdelaan 68, Highlands Noord. Foon 45-4488. *Konsulent*: 1ste, Ds. J. J. Prinsloo, Johannesburg; 2de Ds. A. J. Nolte. *Skriba*: J. C. Heyneke, 5de Straat 31, Orange Grove. *Kassier*: B. J. de Jong, Viljoenstraat 15, Rouxville, Johannesburg. *Superintendent van Sondagskole*: J. M. Theunissen, P.K. Kewdale, Johannesburg. *Orrelis*: Mev. P. S. Grobler. *Koster*: N. E. le Roux. *Voorleser*: Ouderling om die beurt. *Ouderlinge*: C. M. J. Jansen, F. J. Nagel, A. B. Heyneke, D. J. Kok, B. C. Greyling, H. Viljoen, B. J. de Jong, N. E. le Roux. *Diakens*: J. C. Heyneke, J. M. Theunissen, S. P. Mulder, C. Vorster, B. C. Marnewick, J. A. Bezuidenhout, Z. van Staden, H. J. Wessels, F. C. Gates.

OOSLONDEN. Gestig 1934.

Sieletal: 1,230. Ledetal: 746. Aangeneem: 28. Gedoop: 42. Getrouwd: 6 pare. Oorgekom met Attestasies: 6. Vertrek met

Attestasies: 2. Oorgekom van ander Kerke: 19. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 4.

Predikant: Ds. P. J. L. Bierman, St. Georgesweg 52, Telefoon 4817, Oos-Londen. *Konsulent*: 1ste, Ds. T. F. J. Dreyer; 2de, Ds. J. J. Prinsloo, Johannesburg. *Skriba*: Oudl. J. F. Pretorius, de Villiersstr. 5, Oos-Londen. *Kassier*: Oudl. J. D. Muller, Jacksonstr. 6, Oos-Londen. *Registrasie Skriba*: Ds. P. J. L. Bierman, St. Georgesweg 52, Oos-Londen. *Superintendent van Sondagskole*: Ds. P. J. L. Bierman, St. Georgesweg 52. *Orrelis*: Mevr. M. Strachan. *Koster*: Mevr. S. Claassen. *Voorleser*: Oudl. C. R. Pretorius. *Ouderlinge*: C. R. Pretorius, J. H. Nel, J. H. Stapelberg, P. M. Marais, P. de Villiers, A. J. Steinman, J. T. Boyce, W. J. Botha, A. M. Grobelaar, J. L. Potgieter, J. F. Pretorius, J. D. Muller. *Diakens*: J. J. Henning, F. M. C. Potgieter, G. Cloete, B. Schroeder, M. J. Rheeders, G. Engelbrecht, D. J. Deetlefs, F. T. Scholtz, C. Aucamp, L. J. Preston, J. H. Geyser, B. van Staden.

DORDRECHT. Gestig 1939.

Sieletal: 522. Ledetal: 300. Aangeneem: 1. Gedoop: 11. Getroud: 2 pare. Oorgekom van ander Kerke: 11. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 4.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. P. J. L. Bierman, St. Georgeweg, Oos-Londen; 2de, Ds. P. S. Grobler, Sesselaan 68, Highlands Noord, Johannesburg. *Skriba*: D. E. van den Berg, van Zylstr., Dordrecht. *Kassier*: A. J. Roberts, Gevangeniss, Dordrecht. *Superintendent van Sondagskole*: D. E. v. d. Berg, Van Zylstraat, Dordrecht. *Orrelis*: Mevr. Anna Oelofse, van Niekerkstr., Dordrecht. *Koster*: Mevr. C. Viljoen, Voortrekkerstraat, Dordrecht. *Voorleser*: D. E. v. d. Berg, van Zylstr., Dordrecht. *Ouderlinge*: D. E. v. d. Berg, J. L. Venter, M. J. Schmidt, C. B. Nieuwenhuis, L. Bekker. *Diakens*: A. du Plessis, F. G. Werner, J. J. Grobler, H. v. d. M. Schoeman.

CATHCART. Gestig 1940.

Sieletal: 187. Ledetal: 91. Aangeneem: 1. Gedoop: 8. Oorgekom met Attestasies: 17. Oorgekom van ander Kerke: 11.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. P. J. L. Bierman, St. Georgesweg 52, Oos-Londen; 2de, Ds. P. S. Grobler. *Skriba-Kassier*: S. J. Meyer, Posbus 11, Cathcart. *Superintendent van Sondagskole*: Mevr. W. H. J. Greef, Cathcart. *Orrelis*: Mevr. C. F. G. Scheepers, Hillstraat, Cathcart. *Ouderlinge*: C. J. van de Venter. *Diakens*: S. J. Meyer, F. J. Kotze.

JOHANNESBURG WES. Gestig 1942.

Sieletal: 1,719. Ledetal: 903. Aangeneem: 43. Gedoop: 79. Getroud: 7 pare. Oorgekom met Attestasies: 10. Oorgekom van ander Kerke: 24. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 2.

Predikant: Ds. A. J. Nolte, B.A., B.D., Hamptonlaan 48, Rossmore. *Konsulent*: 1ste, Ds. J. J. Prinsloo; 2de, Ds. F. J. van Zyl. *Skriba*: R. J. J. van Rensburg, Winchesterstr., Westdene. *Kassier*: J. M. van Zyl, Vierdelaan 22, Westdene. *Superintendent van Sondagskole*: D. A. Viljoen, Tenbysstr. 9A, Westdene. *Orrelis*: J. N. van d. Berg, Aberdeenstraat 55, Westdene. *Koster*: G. H. Pretorius,

Tenbystraat 5, Westdene. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: R. J. Botha, L. G. Janse van Vuuren, E. P. Bredenhann, A. Oosthuizen, D. A. Viljoen, T. H. Francis, C. L. van Niekerk, S. W. du Plessis, G. S. Wolfaart, A. S. Strydom, P. A. Kriel, C. C. Mostert, G. J. Wolmarans, G. P. Morris, J. A. Malan, J. Buitendag. *Diakens*: G. J. Vermaak, B. P. Kruger, J. L. Coetzee, P. W. H. Erasmus, F. S. Olivier, H. J. L. Joubert, P. J. Francis, F. E. Marx, G. J. Wentzel, C. P. du Plooy, P. Fraser, E. H. Engelbrecht, J. Budricks, L. D. Engelbrecht, C. Hattingh, M. J. Wilmans.

LADYSMITH. Gestig 1943.

Sieleetal: 109. Ledetal: 57. Aangeneem: 1. Gedoop: 2. Oorgekom met Attestasies: 11. Oorgekom van ander Kerke: 10.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: Ds. T. Dreyer. *Skriba-Kassier*: A. S. van der Riet, Lyllstr. 11, Ladysmith. *Superintendent van Sondagsskole*: Mevr. Maria Magdalena van der Riet, Lyllstr. 11, Ladysmith. *Orreëls*: Mevr. E. Britz. *Ouderlinge*: J. Leonard, P. Geyser, M. A. S. van der Riet. *Diakens*: J. Kruger, J. Gey van Pittius.

RING VAN ZEERUST.

Gemeentes: Zeerust, Lichtenburg, Krugersdorp, Ventersdorp, Zwartruggens, Goedeheop, Delarey, Groot-Marico, Schweizer-Reneke, Mafeking, Randpoort, Roodepoort, Rustkoppies, Wes Krugersdorp, Maloppo, Vryburg, Gwelo, Afd. Buluwayo, Fort Victoria, Lusaka, Luanshya, Afd. N.Kana, Salisbury, Afd. Sinoia, Afd. Gatooma, Welgetroos, Chipinga, Afd. Umvuna, Afd. Chilimanzi, Afd. Shabani, Afd. Wanki.

Ringskommissie.—*Voorsitter*: Ds. D. F. Erasmus. *Vise-Voorsitter*: Ds. P. W. Venter. *Skriba*: Ds. S. P. Viljoen. *Vise-Skriba*: Ds. C. H. Muller. *Ouderlinge*: C. B. Otto, J. G. Steyn, D. Eichorn. *Sekundi*: J. Minnie, J. H. Snyman, C. D. W. Joubert. *Superintendent van Sondagsskole*: Ds. G. C. Coetzee, Lichtenburg.

ZEERUST Gestig 1869.

Sieleetal: 1,686. Ledetal: 890. Aangeneem: 24. Gedoop: 33. Getroud: 6 pare. Oorgekom met Attestasies: 14. Vertrek met Attestasies: 30. Oorgekom van ander Kerke: 16. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 12.

Predikant: Ds. S. P. Viljoen, Bus 105, Zeerust. *Konsulent*: 1ste, Ds. G. C. Coetzee; 2de, Ds. D. F. Erasmus. *Skriba-Kassier*: A. S. Pretorius, Bus 105, Zeerust. *Superintendent van Sondagsskole*: M. M. J. Basson, Skietkraal, P.K. Vaalkop. *Orreëls*: J. H. Snyman Jnr. *Koster*: R. J. Benade. *Voorleser*: Oud. J. H. Snyman. *Ouderlinge*: J. H. Snyman, M. J. Mans, J. J. J. van Staden, F. P. v. d. Merwe, J. A. Oosthuizen, Jacob Coetzee, G. J. Coetzee, M. M. J. Basson, G. P. J. Grobler, G. J. van Aarde, R. J. Benade, A. S. Snyman, A. S. Pretorius. *Diakens*: P. H. Coetzee, F. C. Meyer, L. J.

Erasmus, J. Salim, P. P. v. d. Merwe, N. P. J. Noëth, L. J. Erasmus, Ps., G. P. Marais, H. C. Smit, P. J. J. Basson, J. Blignaut, H. G. v. d. Merwe, R. Cronje, Japie Roos.

LICHTENBURG. Gestig 1891.

Sieleetal: 1,430. Ledetal: 655. Aangeneem: 28. Gedoop: 47. Getroud: 7 pare. Oorgekom met Attestasies: 12. Vertrek met Attestasies: 9. Oorgekom van ander Kerke: 6. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 12.

Predikant: Ds. G. C. Coetzee, Lichtenburg. *Konsulent*: 1ste, Ds. D. F. Erasmus; 2de, Ds. S. P. Viljoen. *Skriba*: D. P. J. van Schalwyk, Pos Kapsteel. *Kassier*: T. F. J. Steyn. *Superintendent van Sondagskole*: Mnr. M. F. A. de Beer, Burgersdorp-skool, P.K. Oosent, Lichtenburg. *Orreliis*: Mej. A. F. Coetzee. *Koster*: Henning Viljoen. *Voorleser*: T. F. J. Steyn en M. de Beer. *Ouderlinge*: A. J. LaRuschagne, L. J. Coetzee, H. J. van Aarde, P. Bodenstein, M. W. v. d. Linde, G. D. de Beer, T. F. J. Steyn, M. Venter, C. le Roux, W. Pienaar, M. de Beer, D. J. C. van Wyk, M. S. Joubert, P. Swart, A. Oosthuizen, A. Kraft. *Diakens*: J. N. Steyn, D. P. J. v. Schalkwyk, J. Esterhuizen, E. H. v. d. Berg, H. J. de Lange, J. M. de Beer, T. F. J. Steyn (W.sn.), H. Kleynhans, J. J. v. d. Berg, J. J. Seymour, P. Prinsloo, F. J. C. Visser, P. Steinmann, D. van Vuuren, J. Crafford, M. Zerwick, A. Swart, T. Dreyer, J. de Beer.

KRUGERSDORP. Gestig 1891.

Sieleetal: 2,600. Ledetal: 1,150. Aangeneem: 72. Gedoop: 133. Getroud: 31 pare. Oorgekom met Attestasies: 46. Vertrek met Attestasies: 46. Oorgekom van ander Kerke: 17. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 37.

Predikant: Ds. P. W. Venter, De Wetstr. 25, Krugersdorp. Foon 66-2540. *Konsulent*: 1ste, Ds. S. P. J. J. van Rensburg; 2de Ds. J. J. Engelbrecht. *Skriba vir Registrasie*: C. P. N. Bolton, De Wetstr. 58, Krugersdorp. *Skriba*: M. C. Myburgh, Monument Hoërskool, Krugersdorp. *Kassier*: H. J. Visser, Posbus 262, Krugersdorp. *Superintendent van Sondagskole*: P/a. Ds. P. W. Venter. *Orreliis*: Mev. M. Grobler. *Koster*: I. J. le Roux. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: B. C. Nieuwenhuizen, H. J. Visser, N. M. J. Prinsloo, J. N. Grobler, P. J. D. Mouton, B. Frey, J. J. F. Schutte, C. J. Olivier, J. A. Loggerenberg, M. C. Allers, T. P. Oosthuizen, F. P. van den Berg, B. T. Harmse, W. C. Swanepoel, J. H. H. Fourie, J. C. Oberholzer, J. C. van den Berg, M. J. Redelinghuys, W. W. Viljoen, G. A. Kok. *Diakens*: J. S. Pullen, D. van Heerden, W. H. J. van Rensburg, J. A. van der Walt, J. A. van den Berg, A. J. le Roux, J. F. M. Bolton, A. L. Pienaar, C. J. Ras, J. J. van der Merwe, F. W. T. Pistorius, J. S. Pretorius, J. L. Olivier, G. N. Breet, H. J. Kriel, H. F. Grobler, H. L. Bredenhann, P. J. Prinsloo, W. Matthews, T. H. Duvenhage, J. A. van der Merwe.

VENTERSDORP. Gestig 1892.

Sieleetal: 1,297. Ledetal: 694. Aangeneem: 6. Gedoop: 46. Getroud: 10 pare. Oorgekom met Attestasies: 10. Vertrek met Attestasies: 14. Oorgekom van ander Kerke: 10. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 10.

Predikant: Ds. Daniël F. Erasmus, Bus 76, Ventersdorp. *Skriba*: Ds. D. F. Erasmus, Bus 76, Ventersdorp. *Kassier*: J. N. M. Pretorius, Bus 76, Ventersdorp. *Superintendent van Sondagskole*: Ds. D. F. Erasmus, Bus 76, Ventersdorp. *Orreliis*: Mevr. A. C. G. Erasmus, M.D. *Koster*: R. J. Jansen. *Voorleser*: Ouderling J. P. Buitendag. *Ouderlinge*: J. M. M. Pretorius, H. F. Joubert, J. G. Visser, J. P. Buitendag, H. M. P. Visser, J. Higgs, J. van Vuuren, J. M. J. Visser, J. N. Pretorius. *Diakens*: J. H. Scheffer, C. J. Visser, H. P. van Graan, S. H. Coetzee, J. C. Labuschagne, A. J. Coetzee, F. C. Bodenstein, J. H. Scheffer H.sn., J. de Bruyn, J. G. Wolmarans.

ZWARTRUGGENS. Gestig 1913.

Sieletal: 1,788. Ledetal: 964. Aangeneem: 47. Gedoop: 45. Getroud: 11 pare. Oorgekom met Attestasies: 14. Vertrek met Attestasies: 41. Oorgekom van ander Kerke: 11. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 3.

Predikant: Ds. J. J. Engelbrecht, B.A., B.D., Posbus 6, Zwart-ruggens. *Konsulent*: 1ste, Ds. H. J. Geyser; 2de, Ds. J. J. Prinsloo. *Skriba*: H. L. Engelbrecht, Brakkloofskool, Pk. Brakkloof, oor Rus-tenburg. *Skriba vir Registrasie*: L. T. Steyn, Posbus 27, Zwart-ruggens. *Kassier*: J. H. van Dyk, Rietvlei, Pk. Zwartruggens. *Superintendent van Sondagskole*: Ouderling J. Minie, Pk. Otterfontein, oor Koster. *Koster*: J. H. Vorster. *Voorleser*: Ouderling om die beurt. *Ouderlinge*: P. L. Bezuidenhout, D. L. Cronjé, S. J. du Plessis, G. J. Engelbrecht, H. L. Engelbrecht, A. J. Greeff, J. H. Geyser, J. C. Kachelhoffer, P. S. Mans, J. Minie, D. J. Malan, L. T. Steyn, J. J. Venter, C. A. Young. *Diakens*: H. J. Breedt, J. H. Breedt, A. J. N. Bezuidenhout, J. F. P. Engelbrecht, W. R. J. Erasmus, S. S. Marais, B. W. Seymore, W. C. Venter, C. B. Snyman, J. A. van Zyl, A. W. J. van Rensburg, D. S. van der Merwe, P. J. van der Merwe, J. M. Young.

GOEDEHOOP. Gestig 1914.

Sieletal: 160. Ledetal: 92. Aangeneem: 7. Gedoop: 8. Getroud: 1 paar. Oorgekom met Attestasies: 4. Vertrek met Attestasies: 2. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 4.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. C. H. Muller, P.K. Grootmarico; 2de, Ds. J. J. Engelbrecht Zwartruggens. *Skriba*: J. C. Kruger, Vergeet, P.K. Halifax, oor Vryburg. *Kassier*: J. C. Kruger. *Koster*: P. J. Grove. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: G. v. d. Westhuizen, W. Visser, S. v. Dyk, F. van Zyl. *Diakens*: J. C. Kruger, C. v. Niekerk, J. B. Venter, C. v. Rensburg.

DELAREY. Gestig 1922

Sieletal: 650. Ledetal: 350. Aangeneem: 7. Gedoop: 14. Oorgekom met Attestasies: 3. Oorgekom van ander Kerke: 2. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 3.

Predikant: Ds. G. C. Coetzee, Scholtzstraat, Lichtenburg. *Konsulent*: Ds. Viljoen. *Skriba*: J. C. Pretorius, Klippan, Pos Barberspan. *Kassier*: J. C. v. d. Merwe, Doornbult, Pos Sannieshof. *Koster*: G. Stolz. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: W. J. Kamfer, J. A. Pretorius, J. Bezuidenhout, H. Nieuwoudt, J. B. Rudolph, G. P. J. van Vuuren, J. C. v. d. Merwe, M. Engelbrecht,

B. Kruger. *Diakens*: J. du Toit, G. Diedericks, J. Minnaar, D. van Rensburg, M. van Rensburg, F. Rautenbach, J. Laubscher, H. du Plessis.

GROOT MARICO. Gestig 1924.

Sieleetal: 1,286. Ledetal: 697. Aangeneem: 19. Gedoop: 42. Getroude: 10 pare. Oorgekom met Attestasies: 14. Vertrek met Attestasies: 21. Oorgekom van ander Kerke: 8. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 5.

Predikant: Ds. C. H. Muller, Groot Marico. *Konsulent*: 1ste, Ds. D. F. Erasmus; 2de, Ds. H. Geyser. *Skriba*: P. F. van Staden, Vergenoeg, P.K. Groot Marico. *Kassier*: C. B. Otto, Groot Marico. *Superintendent van Sondagskole*: P. T. van Staden, Vergenoeg. P.K. Groot Marico. *Orrelis*: J. F. van Staden. *Koster*: P. S. van Staden. *Voorleser*: C. B. Otto. *Ouderlinge*: D. J. van Staden, A. Esterhuizen, J. Meintjes, J. Z. van Loggerenberg, M. Wolmarans, C. B. Otto, P. S. van Staden, P. S. van Staden, C. Cloete, A. S. Oberholzer, H. L. Joubert. *Diakens*: F. van Straten, G. Oberholzer, J. van Tonder, J. Naudé, F. Naudé, M. van Zyl, M. Potgieter, J. H. Mans, I. van Vuuren, P. J. Oberholzer.

SCHWEIZER-RENEKE. Gestig 1925.

Sieleetal: 321. Ledetal: 198. Aangeneem: 14. Gedoop: 12. Oorgekom met Attestasies: 2. Vertrek met Attestasies: 9. Oorgekom van ander Kerke: 4. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 1.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. D. F. Erasmus, Ventersdorp; 2de, Ds. G. C. Coetzee, Lichtenburg. *Skriba-Kassier*: J. B. Havenga, Handerton, P.K. Diewedraai. *Superintendent van Sondagskole*: A. W. Smit, Houévolop, P.K. Schweizer-Reneke. *Koster*: W. van der Westhuizen. *Voorleser*: J. M. C. Nortje. *Ouderlinge*: J. M. C. Nortje, A. de la Rey, I. S. Viljoen, A. W. Smit, W. van der Westhuizen, J. Meyntjes. *Diakens*: J. B. Havenga, H. J. Kotzé, G. P. Fourie, C. Kotzé, G. Hallatt, W. van der Merwe, M. Koekemoer.

MAFEKING. Gestig 1937.

Sieleetal: 139. Ledetal: 100. Aangeneem: 1. Gedoop: 1. Vertrek met Attestasies: 2. Oorgekom van ander Kerke: 1.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: Ds. S. P. Viljoen. *Skriba-Kassier*: D. J. Bodenstein, Hoofstraat 12, Mafeking. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: J. F. van Rensburg, P. E. Kruger, P. H. van Tonder. *Diakens*: R. Champion, D. J. Bodenstein.

RANDPOORT. Gestig 1939.

Sieleetal: 1,393. Ledetal: 750. Aangeneem: 55. Gedoop: 63. Getroude: 6 pare. Oorgekom met Attestasies: 45. Vertrek met Attestasies: 10. Oorgekom van ander Kerke: 23. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 1.

Predikant: Ds. S. P. J. J. van Rensburg, Elaine-laan 37, Home-lake. *Konsulent*: 1ste, Ds. J. J. Prinsloo; 2de, Ds. H. J. Geyser. *Skriba-Kassier*: C. D. W. Joubert, Henningsstraat 93, Randgate.

Superintendent van Sondagskole: Ds. S. P. J. J. v. Rensburg, Elaine-laan 37, Homelake. *Orrelis*: Mej. J. B. Kok. *Koster*: P. S. Steenekamp. *Voorleser*: Ouderlinge om die beurt. *Ouderlinge*: J. P. Nortje, J. S. Roos, C. L. v. d. Merwe, J. J. v. Vuuren, D. Francis, P. S. Steenekamp, I. J. G. Cronje, E. P. H. Roos, M. A. Strydom, H. J. Herbst, J. A. H. Buitendach, T. P. v. d. Berg, H. C. Crafford, J. J. Oosthuizen, C. D. W. Joubert. *Diakens*: H. J. v. d. Merwe, J. Greyling, J. J. de Beer, C. S. Celliers, C. J. Bodenstein, G. S. S. P. v. d. Merwe, H. J. Viljoen, C. L. Naudé, D. F. Krüger, C. P. J. du Plessis, J. Nolan, J. Collins, P. v. d. Westhuizen, S. S. v. d. Merwe, J. C. Jacobs.

ROODEPOORT. Gestig 1940.

Sieletal: 927. Ledetal: 461. Aangeneem: 24. Gedoop: 43. Getroud: 11 pare. Oorgekom met Attestasies: 5. Vertrek met Attestasies: 2. Oorgekom van ander Kerke: 6. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 4.

Predikant: Ds. H. J. Geyser, 7de Laan 123, Roodepoort Noord. *Konsulent*: 1ste, Ds. J. J. Prinsloo; 2de, Ds. S. P. J. J. van Rensburg. *Skriba*: H. R. Zentgraf, 4de Laan 41, Roodepoort Noord. *Kassier*: J. P. Muller, 4de Laan 86, Roodepoort Noord. *Superintendent van Sondagskole*: H. R. Zentgraf, 4de Laan 41, Roodepoort Noord. *Orrelis*: Mev. M. Marshall. *Koster*: J. H. Viljoen. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: P. W. Viljoen, J. N. Lindeque, D. Eichorn, J. A. F. Nel, E. S. van Zyl, J. A. Esterhuizen, P. P. van der Berg, F. A. van der Berg, J. J. S. Pennells, J. P. Muller, H. R. Zentgraf. *Diakens*: A. P. Viljoen, W. J. Kok, D. J. Nortje, W. P. Viljoen, J. C. W. Francis, C. J. van der Berg, E. S. van Zyl, J. F. Bothma, J. N. Francis, S. Diederiks, W. C. Combrink.

RUSKOPPIES. Gestig 1941.

Sieletal: 300. Ledetal: 99. Aangeneem: 3. Gedoop: 3. Vertrek met Attestasies: 6. Oorgekom van ander Kerke: 2. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 4.

Predikant: Ds. J. J. Engelbrecht, Swartruggens, Bus 6. *Skriba*: *Kassier*: Mnr. J. J. Venter, Pk. Dwaalboom. *Superintendent van Sondagskole*: Oudl. P. Nortje, Pk. Kayeseput. *Koster*: Mnr. J. Demeyer, Pk. Kayeseput. *Voorleser*: 'n Ouderling om die beurt. *Ouderlinge*: P. Nortje, J. J. Venter. *Diakens*: W. J. Pienaar, P. B. Swart, M. Fourie.

WES KRUGERSDORP. Gestig 1942.

Sieletal: 810. Ledetal: 425. Aangeneem: 26. Gedoop: 40. Getroud: 3 pare. Oorgekom met Attestasies: 30. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 2.

Predikant: Ds. J. J. Prinsloo, Bus 16, Wes Krugersdorp. *Konsulent*: Ds. H. J. Geyser. *Skriba*: R. J. Pieterse, Pers 39, Wes Krugersdorp. *Skriba van registrasie*: P. W. Beytell, Figulusstr. 87, Wes Krugersdorp. *Kassier*: Oud. W. A. P. Brits, Gouldstr. 54, Wes Krugersdorp. *Superintendent van Sondagskole*: Ds. J. J. Prinsloo, Posbus 16, Wes Krugersdorp. *Orrelis*: Mevr. Ds. J. J. Prinsloo. *Koster*: P. Venter. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: W. A. P. Brits, J. A. Steyn, I. J. A. Cronje, H. A. Basson, P. W. Beytell, D. F.

Kruger, E. de Wit, C. H. van Biljon, J. C. Steenekamp. *Diakens*: R. J. Pieterse, B. L. Kloppers, S. P. J. van Vuuren, L. M. Louwies, B. D. Kempenaars, A. J. v. Rensburg, P. v. d. Berg, W. J. Adlem.

MALOPO. Gestig 1942.

Sieletal: 94. Ledetal: 55. Aangeneem: 8. Gedoop: 1. Oor-
gekom van ander Kerke: 3.

Predikant: Ds. J. J. Engelbrecht, Zwartruggens. *Konsulent*:
Ds. J. J. Prinsloo, Krugersdorp. *Skriba*: F. P. J. Smit, Davishoek,
Vryburg. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: J. C. Steinmann,
P. J. Swart. *Diaken*: F. P. J. Smit.

VRYBURG. Gestig 1943.

Sieletal: 100. Ledetal: 40.

Skriba: A. C. du Toit, Kerkstraat 15A, Vryburg.

GWELO (S.R.) Gestig 1923.

Sieletal: 132. Ledetal: 83. Aangeneem: 5. Gedoop: 6. Oor-
gekom van ander Kerke: 5.

Predikant: Ds. S. J. Strydom, Gwelo. *Konsulent*: 1ste, P. J. J.
Venter. *Skriba-Kassier*: Ds. S. J. Strydom (tydelik). *Superinten-*
dent van Sondagskole: N. H. Visser. *Koster*: F. Benade. *Ouder-*
linge: H. v. d. Merwe, N. H. Visser, P. Olivier, R. Benade, T. A.
Louw. *Diakens*: P. Botha, J. Pretorius, A. Oosthuizen, M. Strydom.

AFD. BULUWAYO.

Sieletal: 94. Ledetal: 46. Aangeneem: 5. Gedoop: 2.

Predikant: Ds. S. J. Strydom, Gwelo. *Konsulent*: Ds. P. J. J.
Venter. *Skriba-Kassier*: C. W. Kleynhans, Posbus 935, Buluwayo.
Ouderlinge: P. J. Buckle, C. W. Kleynhans. *Diakens*: J. A. Benade,
N. Booyse.

FORT-VICTORIA. Gestig 1923.

Sieletal: 43. Ledetal: 23. Aangeneem: 1. Gedoop: 2. Oor-
gekom van ander Kerke: 1.

Predikant: Ds. S. J. Strydom, Gwelo. *Konsulent*: Ds. P. J. J.
Venter. *Skriba-Kassier*: Ds. Strydom (tydelik). *Ouderlinge*: C. J.
Rabe. *Diakens*: J. van Greunen, H. Bezuidenhout.

LUSAKA. Gestig 1934.

Sieletal: 77. Ledetal: 51. Aangeneem: 3. Gedoop: 3.

Skriba-Kassier: Mev. M. Wienand, Springfontein, Lusaka.
Ouderlinge: A. Greyling, D. van Dyk, J. A. Bester. *Diakens*:
E. D. Wienand, R. H. Wienand, G. Robbertse.

LUANSHYA. Gestig 1934.

Sieletal: 67. Ledetal: 41. Aangeneem: 1. Gedoop: 5.
Skriba: F. C. Rosslee, Z Laan 98, Luanshya. *Kassier*: J. J. Rosslee, A Laan 121, Luanshya. *Ouderling*: J. J. Rosslee. *Diaken*: J. P. Fourie.

AFD. N'KANA.

Sieletal: 162. Ledetal: 95. Aangeneem: 7. Gedoop: 5
 Getroud: 3 pare.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. S. J. Strydom, Gwelo; 2de, Ds. S. P. Viljoen, Posbus 105, Zeerust, Tvl. *Skriba-Kassier*: J. B. van Zyl, P.K. Kitwe, Nkana. *Ouderlinge*: P. J. van der Westhuizen, C. Hartman, R. Fourie, Roux. *Diakens*: J. B. van Zyl, H. A. Jocks, J. B. Roets, F. Lansberg, H. de Beer.

SALISBURY (S.R.) Gestig 1934.

Sieletal: 108. Ledetal: 45. Aangeneem: 1. Gedoop: 3. Oorgekom met Attestasies: 4. Oorgekom van ander Kerke: 3.

Predikant: Ds. S. J. Strydom, Gwelo. *Konsulent*: Ds. P. J. J. Venter. *Skriba*: Br. van Staden. *Kassier*: H. P. van Biljon. *Superintendent van Sondagskole*: G. P. Stoltz. *Koster*: Br. Stoltz. *Ouderlinge*: H. S. Stroebel, J. du Preez, G. P. Stoltz. *Diakens*: G. E. Barry, J. Bekker, W. Pretorius.

AFD. SINOIA (S.R.)

Sieletal: 30. Ledetal: 24. Aangeneem: 1. Gedoop: 1.

Predikant: Ds. S. J. Strydom, Gwelo. *Konsulent*: Ds. P. J. J. Venter. *Skriba*: S. P. Naudé. *Kassier*: P. W. Oosthuizen. *Ouderlinge*: P. W. Oosthuizen, S. P. Naudé. *Diakens*: F. Swanepoel, H. Oosthuizen

AFD. GATOOMA (S.R.)

Sieletal: 56. Ledetal: 27. Gedoop: 2.

Predikant: Ds. S. J. Strydom, Gwelo. *Konsulent*: Ds. P. J. J. Venter. *Ouderlinge*: J. Rabe, W. Hundermark. *Diaken*: P. Grobler.

AFD. WELGETROOST (S.R.)

Sieletal: 54. Ledetal: 26. Aangeneem: 1. Gedoop: 2.

Predikant: Ds. S. J. Strydom, Gwelo. *Konsulent*: Ds. P. J. J. Venter. *Skriba*: J. Botha. *Koster*: Br. Brits. *Ouderlinge*: J. Botha, C. J. Strydom. *Diaken*: S. A. Cilliers.

CHIPINGA (S.R.) Gestig 1937.

Sieletal: 46. Ledetal: 21. Aangeneem: 1. Gedoop: 4. Oorgekom van ander Kerke: 3.

Predikant: Ds. S. J. Strydom, Gwelo. *Konsulent*: Ds. P. J. J.

Venter. *Skriba*: G. Ferreira. *Kassier*: G. Rall. *Koster*: J. Snyders. *Ouderling*: P. Snyders. *Diaken*: G. Ferreira.

AFD. UMVUMA (S.R.)

Sieleetal: 10. Ledetal: 5.

Predikant: Ds. S. J. Strydom, Gwelo. *Konsulent*: Ds. P. J. J. Venter.

AFD. CHILIMANZI (S.R.)

Sieleetal: 10. Ledetal: 4. Gedoop: 1.

Predikant: Ds. S. J. Strydom, Gwelo. *Konsulent*: Ds. P. J. J. Venter.

AFD. SHABANI (S.R.)

Sieleetal: 42. Ledetal: 25. Aangeneem: 2. Gedoop: 3.

Predikant: Ds. S. J. Strydom, Gwelo. *Konsulent*: Ds. P. J. J. Venter. *Skriba-Kassier*: Ds. S. J. Strydom (tydelik). *Diakens*: M. J. Olivier, P. Stroebe.

AFD. WANKIE (S.R.)

Sieleetal: 13. Ledetal: 3.

Predikant: Ds. S. J. Strydom, Gwelo. *Konsulent*: Ds. P. J. J. Venter.

RING VAN TRICHARDTSFONTEIN.

Gemeentes: Trichardsfontein, Chrissiesmeer, Ermelo, Germiston, Piet-Retief, Eendracht, Bethal, Brakpan, Delmas, Boksburg, Springs, Morgenzon, Zuurfontein, Benoni.

Ringskommissie.—*Voorsitter*: Ds. M. M. Grobler. *Vise-Voorsitter*: Ds. A. Brandt. *Skriba*: Ds. J. C. du Plessis. *Vise-Skriba*: Ds. W. F. H. Huyzers. *Ouderlinge*: J. P. Prinsloo, W. A. van Schalkwyk, P. A. Ras. *Sekundi*: P. J. van Nieuwenhuizen, J. G. Meyer, B. P. du Plessis. *Superintendent van Sondagskole*: Ds. W. F. H. Huyzers, Boksburg.

TRICHARDTSFONTEIN. Gestig 1879.

Sieleetal: 773. Ledetal: 463. Aangeneem: 28. Gedoop: 36. Getroud: 8 pare. Oorgekom met Attestasies: 14. Vertrek met Attestasies: 23. Oorgekom van ander Kerke: 4. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 10.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. A. Brandt; 2de, Ds. J. C. du Plessis. *Skriba-Kassier*: W. A. van Schalkwyk, van Schalkwyksrust, P.K. Trichard. *Superintendent van Sondagskole*: J. J. P. Meyer, Bus 54, Trichard. *Koster*: W. H. Cooper. *Voorleser*: Oud. W. A. van Schalkwyk. *Ouderlinge*: W. A. van Schalkwyk, C. G. V.

Grove, L. J. Venter, B. J. Liebenberg, P. C. Venter, J. J. Breedts, J. H. S. Bekker. *Diakens*: H. A. Redelinghuys, J. A. Oberholzer, J. P. Meyer, N. C. Oberholzer, H. L. Venter, A. J. Steenkamp, P. J. L. Booysen.

CHRISSIESMEER. Gestig 1892.

Sieleetal: 252. Ledetal: 149. Aangeneem: 9. Gedoop: 3. Oorgekom met Attestasies: 1. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 4. *Konsulent*: Ds. M. M. Grobler, Rhodeslaan 57, Brakpan. *Skriba*: S. W. J. Meyer, Knockdhu 178, Chrissiesmeer. *Kassier*: H. W. Ballot, Bus 16, Chrissiesmeer. *Superintendent van Sondagskole*: Mevr. C. J. B. Meyer, Pos Chrissiesmeer. *Orreëls*: Mevr. C. H. Buitendag. *Koster*: J. J. P. Meyer. *Voorleser*: Oud. H. B. Swart. *Ouderlinge*: L. M. Stoop, H. B. Swart, N. F. van der Linde, T. S. C. v. d. Vyver, H. du Preez. *Diakens*: H. W. Ballot, S. W. J. Meyer, J. Botha, J. H. Engelbrecht, W. Steenkamp, N. J. du Plessis, M. Joubert.

ERMELO. Gestig 1909.

Sieleetal: 500. Ledetal: 333. Aangeneem: 33. Gedoop: 37. Oorgekom met Attestasies: 13. Vertrek met Attestasies: 21. Oorgekom va nander Kerke: 32. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 7.

Predikant: Ds. G. P. J. Grobler. *Skriba*: Nico Wolmarans, Transvalia, Uitspanning. *Orreëls*: Mej. Tienie Durand. *Koster*: W. C. Coetzer. *Voorleser*: Oud. J. H. Labuschagne. *Ouderlinge*: J. H. Labuschagne, M. J. J. Dreyer, S. W. Broodryk, L. C. J. v. Rensburg, Nico Wolmarans, C. H. Barnard, P. Roux, J. Heyneke, S. Joubert, J. J. C. Geyer. *Diakens*: D. J. Struwig, P. W. Kemp, J. J. Human, A. J. v. Rensburg, J. J. Reyneke, D. B. J. v. Rensburg, L. Davel, F. W. v. Niekerk, C. de Witt, S. v. Biljon.

GERMISTON. Gestig 1911.

Sieleetal: 2,495. Ledetal: 1,519. Aangeneem: 108. Gedoop: 147. Getroud: 47 pare. Oorgekom met Attestasies: 106. Vertrek met Attestasies: 31. Oorgekom van ander Kerke: 68. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 18.

Predikant: Ds. J. C. du Plessis, Eerstestraat 21, Lambton, Foon 51-3521. *Konsulent*: 1ste, Ds. W. F. Huyzers; 2de, Ds. M. M. Grobler. *Skriba*: P. J. van Nieuwenhuizen, Posbus 414, Germiston, Foon 59-9456. *Kassier*: H. B. L. Kruger, Posbus 16, Germiston, Foon 51-3029. *Skriba van Registrasie*: J. J. Nortje, Lambertstraat 34, Germiston, Foon 51-2875. *Superintendent van Sondagskole*: M. C. Erasmus, Anenomeweg 45, Primrose, Foon 51-2639. *Orreëls*: G. Marx, Rialto Geboue 7, Foon 51-2083. *Koster*: J. W. Germishuizen, Georgestraat 27. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: H. B. L. Kruger, R. A. P. de Beer, G. P. Bekker, P. P. Delport, J. J. van Zyl, S. P. J. van Vuuren, M. C. Erasmus, J. H. Erasmus, S. J. Venter, A. H. van Heerden, J. H. Labuschagne, P. Venter, S. J. Gouws, C. J. Evert, W. J. Earle, J. J. Taljaard, N. J. Basson, M. A. Helberg, M. C. van Staden, G. Broodryk, J. A. Kruger, G. B. Oosthuizen, D. Grobler, H. Grobler, W. Scholtz, W. J. Strydom, G. Strydom, D. Rossouw, J. Visagie, S. J. Erasmus, M. Taljaard, W. J. Buys, P. J. J. van Nieuwen-

huizen. *Diakens*: J. C. Fourie, S. L. Taute, G. L. Naude, J. R. van Jaarsveldt, F. Breytenbach, I. H. J. van Nieuwenhuizen, J. J. Swanepoel, F. C. Swanepoel, I. L. van Rooyen, J. H. Botha, J. A. Coetzee, P. C. Erasmus, T. Kruger, A. T. de Jager, P. Smit, P. Olivier, J. P. Havenga, G. Jonker, P. Laubscher, M. van Zyl, C. Helberg, H. D. Bezuidenhout, T. F. Grobler, L. Cronje, G. Scheepers, P. Jooste, J. J. Slabbert, P. Heyneke, J. Botha, J. A. Venter, J. Naude.

PIET RETIEF. Gestig 1912.

Sieleetal: 263. Ledetal: 135. Aangeneem: 6. Gedoop: 19. Oorgekom met Attestasies: 3. Vertrek met Attestasies: 7. Oorgekom van ander Kerke: 2. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 1.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. A. Brandt; 2de, Ds. W. Huyzers. *Skriba*: H. Coertze, Posbus 121, Piet Retief. *Kassier*: F. P. Faber, Posbus 104, Piet Retief. *Superintendent van Sondagskole*: H. Coertze, Posbus 121, Piet Retief. *Orrelis*: Mev. C. P. Bothma. *Koster*: F. J. Joubert. *Voorleser*: Ouderlinge om die beurt. *Ouderlinge*: P. S. Botes, F. P. Faber. *Diakens*: C. P. Bothma, C. D. Richards, T. L. Herbst.

EENDRACHT. Gestig 1917.

Sieleetal: 1,105. Ledetal: 633. Aangeneem: 16. Gedoop: 32. Getroud: 3 pare. Oorgekom met Attestasies: 21. Vertrek met Attestasies: 15. Oorgekom van ander Kerke: 10. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 3.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: Ds. M. M. Grobler, Rhodeslaan 57, Brakpan. *Skriba-Kassier*: P. A. Ras, P.K. Bosmansfontein, oor Greylingstad. *Superintendent van Sondagskole*: J. Lindhout, P.K. Eendracht. *Orrelis*: Mev. J. P. Prinsloo. *Koster*: B. Barnard. *Voorleser*: P. A. Ras, sekunde, J. H. Vorster. *Ouderlinge*: P. A. Ras, T. C. J. van Rensburg, J. H. Vorster, H. W. Nel, J. J. Venter, A. P. Prinsloo, J. Geldenhuys, B. J. Prinsloo. *Diakens*: P. J. L. Bierman, S. T. Prinsloo, F. P. Vorster, H. S. Steyn, P. J. Venter, P. A. Gouws, H. B. Swart, J. P. v. d. Merwe, J. A. Bierman, J. Lindhout, N. M. Prinsloo.

BETHAL. Gestig 1918.

Sieleetal: 810. Ledetal: 479. Aangeneem: 24. Gedoop: 25. Getroud: 8 pare. Oorgekom met Attestasies: 21. Vertrek met Attestasies: 18. Oorgekom van ander Kerke: 9. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 5.

Predikant: Ds. A. Brandt, B.A. B.D., Eeufesstraat 29, Bethal. *Konsulent*: Ds. M. M. Grobler. *Skriba*: J. M. A. Wolmarans, Posbus 162, Bethal. *Kassier*: D. Nortje, Posbus 48, Bethal. *Superintendent van Sondagskole*: D. Kidson, du Plooystr. 7, Bethal. *Orrelis*: Mevr. D. Nortje. *Koster*: N. J. Hattingh. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: P. J. N. Esterhuizen, N. S. Grobler, N. J. Grobler, J. J. du Toit, A. Strauss, D. Nortje, B. C. Greyling. *Diakens*: B. Booyen, N. Visser, A. Posthuma, J. P. Greyling, J. G. du Toit, M. Roets, S. M. Venter, F. J. D. Pretorius, D. J. Kidson.

BRAKPAN.

Sieletal: 1,124. Ledetal: 562. Aangeneem: 25. Gedoop: 83. Getroud: 14 pare. Oorgekom met Attestasies: 25. Vertrek met Attestasies: 13. Oorgekom van ander Kerke: 13. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 28.

Predikant: Ds. M. M. Grobler, Rhodeslaan 57, Brakpan. *Skriba*: G. J. J. Jordaan, Kitzingerlaan 15. *Kassier*: F. J. Beukes, Hamiltonlaan 41. Verder geen opgawe.

DELMAS. Gestig 1926.

Sieletal: 728. Ledetal: 315. Aangeneem: 15. Gedoop: 17. Getroud: 1 paar. Oorgekom met Attestasies: 2. Vertrek met Attestasies: 16. Oorgekom van ander Kerke: 4. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 3.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. J. C. du Plessis; 2de, Ds. M. M. Grobler. *Skriba*: J. G. Pretorius, Bus 8, Foon 8, Delmas. *Kassier*: Diak. D. P. Smit, Delmas. *Superintendent van Sondagskole*: J. P. Hattingh, Bus 87, Delmas. *Orrelis*: Mevr. J. Rudolph. *Koster*: W. A. Kruger. *Voorleser*: Ouderling om die beurt.. *Ouderlinge*: J. M. Nel, S. M. v. Dyk, J. P. Prinsloo, J. C. du Plessis, M. J. du Plessis, P. Krugel, J. B. Hattingh, P. H. J. Barnard. *Diakens*: W. Krugel, C. N. du Preez, J. A. Rossouw, D. P. Smit, W. A. S. Rudolph, P. J. v. Rensburg, A. Greyling, C. B. Snyman, G. Malan.

BOKSBURG. Gestig 1932.

Sieletal: 870. Ledetal: 550. Aangeneem: 19. Gedoop: 30. Getroud: 4 pare. Oorgekom met Attestasies: 8. Vertrek met Attestasies: 7. Oorgekom van ander Kerke: 15. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 10.

Predikant: Ds. W. F. H. Huyzers, 10de Straat 41, Boksburg Noord. *Skriba*: J. J. Botha, Loopstraat 4. *Kassier*: J. A. Nell, Sarel Cilliersstraat 26, Boksburg Noord. *Superintendent van Sondagskole*: J. J. Botha, Loopstraat 4, Boksburg. *Orrelis*: Mevr. M. E. Erasmus. *Koster*: A. E. Ford, 2de Straat 82, Boksburg Noord. *Voorleser*: 'n Ouderling. *Ouderlinge*: C. S. Schutte, A. C. Jordaan, M. J. van Staden, P. J. Koekemoer, M. A. Oberholzer, J. A. P. Nell, I. Kolver, I. J. Smit, A. G. Ford, W. J. Dreyer, J. J. Botha, M. J. Erasmus, W. J. v. d. Berg, C. J. Coertze. *Diakens*: J. C. Grobler, W. F. Fourie, H. A. Spies, v. d. Bank, J. J. Rosslee, Liebenberg, J. G. Vermaak, J. S. Horn, J. A. Horn, M. J. Cronje, Brits, v. d. Merwe, C. J. Schutte.

SPRINGS. Gestig 1936.

Sieletal: 1,094. Ledetal: 581. Aangeneem: 25. Gedoop: 60. Getroud: 7 pare. Oorgekom met Attestasies: 44. Vertrek met Attestasies: 5. Oorgekom van ander Kerke: 25. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 1.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. M. M. Grobler, Rhodeslaan 57, Brakpan; 2de, Ds. A. Brandt. *Skriba*: H. J. van Broekhuizen, Retiefstr. 58, Springs. *Kassier*: J. C. P. Botha, p/a. Selborne-laan 7. *Superintendent van Sondagskole*: Oudl. R. C. J. Taljaard., Elfde-straat 81, Springs. *Voorleser*: Oud. R. C. J. Taljaard..

Ouderlinge: R. C. J. Taljaard, F. P. Engelbrecht, H. J. Bouwer, A. J. van Wyk, W. van Drimmelen, C. P. J. Krige, W. G. Boonzaaier, F. J. Booysen, W. H. McLean, B. Lotz, C. J. van der Bank, J. G. Wilson, J. M. W. Nortjé. *Diakens*: N. J. Booysen, J. J. Prinsloo, B. J. Venter, B. G. Nel, G. J. Rudolph, P. C. Grobler, J. du Preez, L. C. Janneke, J. Grobler, C. J. Bornman, S. J. Pelser, L. J. Viljoen, N. J. J. Bergse, J. F. W. Beytell, G. Thomson.

MORGENZON. Gestig 1936.

Sieletal: 773. Ledetal: 463. Aangeneem: 28. Gedoop: 36. Getroud: 8 pare. Oorgekom met Attestasies: 14. Vertrek met Attestasies: 23. Oorgekom van ander Kerke: 4. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 10.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. W. F. H. Huysers; 2de, Ds. A. Brandt. *Skriba-Kassier*: P. Meyer, Posbus 57, Morgenzon. *Superintendent van Sondagskole*: P. Meyer. *Orreliis*: Mevr. T. Meyer. *Koster*: R. J. Strydom. *Voorleser*: Oud. A. A. Mulder. *Ouderlinge*: G. Engelbrecht, M. Buitendag, L. S. du Plessis, J. J. Marnewick, A. A. Mulder. *Diakens*: J. S. Beukes, J. P. Maré, J. A. van Wyk, M. D. Meyer, C. F. J. Strydom.

ZUURFONTEIN. Gestig 1939.

Sieletal: 495. Ledetal 229. Aangeneem: 16. Gedoop: 16. Getroud: 6 pare. Oorgekom met Attestasies: 8. Oorgekom van ander Kerke: 8. Vertrek met bewys van lidmaatskap: 10.

Predikant: Vakant. *Konsulent*: 1ste, Ds. J. C. du Plessis, 1ste Straat 21, Lambton, Germiston; 2de, Ds. W. F. Huysers, Boksburg. *Skriba*: B. P. du Plessis, Noord Randweg 63, Kempton Park. *Kasier*: W. W. Pieterse, Maxwellstr., Kempton Park. *Superintendent van Sondagskole*: B. P. du Plessis, Noord Randweg 63, Kempton Park. *Orreliis*: Mev. M. Duvenage. *Koster*: C. J. Steyn. *Voorleser*: W. W. C. Pieterse. *Ouderlinge*: F. Botha, D. Kotze, B. P. du Plessis, W. W. C. Pieterse, I. Vosloo. *Diakens*: J. A. Burger, N. Prinsloo, H. de Wet, C. Strydom, P. Rossouw, W. H. Nel.

BENONI. Gestig 1941.

Sieletal: 750. Ledetal: 520. Aangeneem: 18. Gedoop: 20. Oorgekom met Attestasies: 3.

Predikant: Ds. W. F. H. Huysers, Tiendestraat 41, Boksburg-Noord. *Konsulent*: 1ste, Ds. A. Brandt; 2de, Ds. J. C. du Plessis. *Skriba-Kassier*: Chris. Engelbrecht, Kemstonlaan 116, Benoni. *Superintendent van Sondagskole*: A. F. Vorster, P.K. Brentwood Park, oor Benoni. *Voorleser*: Chris. Engelbrecht. *Ouderlinge*: J. G. Gauche, C. J. Prinsloo, F. A. Potgieter, C. L. Engelbrecht, J. H. Zee-lie, J. H. Breitenbach, T. W. Smith, P. H. Botha, C. S. Nicholson. *Diakens*: J. J. Botha, J. J. Basson, S. Klopper, J. H. Greyling, W. N. Steyn, W. H. Heyneke, J. H. Nagel, S. C. van Wyk, M. S. Potgieter, E. Engelbrecht, J. C. van Vuuren, A. Botha, A. P. Prinsloo, J. A. Quinn, L. J. Steyn.

GEMEENTES BUIITE RINGS VERBAND.

(Onder toesig van die Algemene Kerkvergadering)

Oos Afrika: Rensburgus, Arusha.

Suidwes Afrika: Otjiwarongo, Gobabis, Grootfontein, van Drimmelen, Outjo.

Unie: Kaapstad.

RENSBURGRUST.

Sieletal: 250. Ledetal: 130.

Konsulent: Ds. A. Brandt. Verder geen opgawe.

ARUSHA.

Sieletal: 160. Ledetal: 90.

Verder geen opgawe.

OTJIWARONGO. Gestig 1937.

Sieletal: 223. Ledetal: 123.

Predikant: Vakant. Kassier: J. P. Venter, Langverwag, Otjiwarongo. Verder geen opgawe.

GOBABIS. Gestig 1937.

Sieletal: 110. Ledetal: 60.

.....Predikant: Vakant. Skriba-Kassier: P. S. Oosthuizen, Gobabis. Verder geen opgawe.

GROOTFONTEIN. Gestig 1937.

Sieletal: 162. Ledetal: 87. Aangeneem: 2. Gedoop: 7.

Predikant: Vakant. Skriba-Kassier: A. M. Kok, Kameelveld, Pos Grootfontein. Ouderlinge: J. P. van der Walt, P. S. Venter. Diakens: B. Alberts, G. A. J. Alberts.

VAN DRIMMELEN. Gestig 1941.

Sieletal: 57. Ledetal: 34. Aangeneem: 1. Gedoop: 3. Oorgekom met Attestasies: 2. Vertrek met Attestasies: 1. Oorgekom van ander Kerke: 2.

Predikant: Vakant. Skriba-Kassier: J. C. v. d. Merwe, Goedgeluk, P.S. 84, Okahandja. Voorleser: Ouderling P. I. Labuschagne. Ouderlinge: P. I. Labuschagne en J. C. v. d. Merwe. Diakens: J. H. du Plessis en N. C. Coetzee.

OUTJO. Gestig 1943.

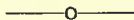
Sieletal: 107. Ledetal: 57. Aangeneem: 4. Gedoop: 2.

Skriba-Kassier: P. P. H. Alberts, Neins West, Outjo. Voorleser: 'n Ouderling. Ouderlinge: P. P. H. Alberts, A. Alberts, D. J. Robberts. Diakens: G. Lambert, J. A. du Plessis, P. Vorster.

KAAPSTAD. Gestig 1940.

Sietetal: 118. Ledetal: 72. Aangeneem: 6. Gedoop: 14.
Vertrek met Attestasies: 18.

Predikant: Besoekende. *Skriba*: W. H. V. R. Boshoff, „Monte Crista,” Uitvlugt 2, Pinelands. *Kassier*: L. F. Hillebrand, „Eureka,” Prieska-weg, Hazeldal, Kaap. *Voorleser*: Ouderling M. J. Scheepmaker. *Ouderlinge*: M. J. Scheepmaker, L. F. Hillebrand. *Diakens*: W. van Vliet, W. H. V. R. Boshoff.

N.H.S.V. VAN AFRIKA.

- HOOFBESTUUR: Mevr. Ds. Oosthuizen, Voorsitster; Mevr. Prof. Rautenbach, Vise-Voorsitster; Mevr. Ds. Smit, Sekretaresse; Mevr. Ds. Steenekamp, Vise-Sekr.; Mevr. Ds. Ras, Tesouriere; en Mevv. Ds. Prinsloo (Wes Krugersdorp), Ds. Mulder, Ds. le Roux, Ds. Erasmus, Ds. Grobler (Brakpan), Wolmarans (Brakpan), Geers (Johannesburg), van Zyl (Potchefstroom), Dreyer (Standerton) en Grobler (Bronkhorstspuit).
- BETHAL: Voors. Mevr. Ds. Brandt; Sekrse. Mevr. S. Wolmarans, Posbus 162, Bethal. Ledetal: 66.
- BENONI: Voors. Mevr. Ds. Huyzers; Sekrse. Mevr. du Plooy, Cranbournelaan 90, Benoni. Ledetal: 15.
- BLOEMFONTEIN: Voors. Mevr. Ds. van den Berg; Sekrse. Mevr. L. Pienaar, Posbus 625, Bloemfontein. Ledetal:
- BOKSBURG: Voors. Mevr. Ds. Huyzers; Sekrse. Mevr. H. Smit, Tweedestraat 62, Boksburg Noord. Ledetal: 15.
- BRONKHORSTSPRUIT: Voors. Mev. Ds. Mulder; Sekrese. Mev. J. J. Prinsloo, Posbus 1, Bronkhorstspuit. Ledetal: 95.
- BRITS: Voors. Mev. Ds. Wolmarans; Sekrse. Mev. Ds. Wolmarans, Pastorie, Brits. Ledetal:
- BRANKPAN: Voors. Mev. Ds. Grobler; Sekrse. Mev. E. Vermaak, Northenelaan 181, Brakpan. Ledetal: 35.
- CHRISSIESMEER: Sekrse. Mev. A. Buitendach, Posbus 22, Chrissiesmeer. Ledetal:
- CHRISTIANA: Voors. Mev. Rosenblatt; Sekrse. Mev. Malan, Posbus 49, Christiana. Ledetal: 14.
- DELAREY: Voors. Mev. M. C. Klazinga; Sekrse. Mev. E. Diedricks, Doornbult, P.K. Rostraville, Tvl. Ledetal: 34.
- DORDRECHT: Voors. Mev. D. E. v. d. Berg; Sekrse. Mev. M. Greyling, Dordrecht, K.P. Ledetal: 12.
- DULLSTROOM: Voors. Mev. A. Swanepoel; Sekre. Mev. M. Greyling, Marestraat, Dullstroom. Ledetal: 41.
- DURBAN: Voors. Mev. M. Burger; Sekrse. Mev. F. C. Voster, Woodweg 24, Montclair, Durban. Ledetal:
- EENDRACHT: Voors. Mev. M. Burger; Sekrse. Mev. M. Bierman, Posbus 71, Leslie. Ledetal: 33.
- ERMELO: Sekrse. Mev. M. Joubert, Soetland, P.K. Ermelo. Ledetal: 43.
- GERMISTON: Voors. Mev. Ds. du Plessis; Sekrse. Mev. van Nieuwenhuizen, Posbus 414, Germiston. Ledetal: 90.

- GROOT MARICO: Voors. Mev. Ds. Muller; Ssekrse. Mev. G. Gast, Posbus 7, Groot Marico. Ledetal: 78.
- GLENCOE: Sekrse. Mev. C. M. Horn, Biggerstraat 88, Glencoe, Natal. Ledetal:
- HEIDELBERG: Voors. Mev. Ds. Dreyer; Sekrse. Mev. S. Jacobs, Posbus 138, Nigel. Ledetal: 80.
- HEILBRON: Voors. Mev. Ds. Geyser; Sekrse. Mev. L. Weilbach, Rooirand, P.K. Verdun, oor Coalbrook. Ledetal: 21.
- HENDRINA: Voors. Mev. Ds. Booysen; Sekrse. Mev. A. M. Esterhuizen, Posbus 46, Hendrina. Ledetal: 20.
- JOHANNESBURG: Voors. Mev. Ds. Prinsloo; Sekrse. Mev. Rhoda, St. Brideslaan 57, Mayfair Wes, Johannesburg. Ledetal: 78.
- JOHANNESBURG NOORD: Sekrse. Mev. Heynecke, Posbus 82, Johannesburg. Ledetal: 12.
- JOHANNESBURG WES: Voors. Mev. Ds. Nolte; Sekrse. Mev. Ds. Nolte, Hamptonlaan 48, Rossmore, Johannesburg. Ledetal: 35.
- KAAPSTAD: Sekrse. Mev. L. van Vliet, p/a. Die Suiderstem, Kaapstad. Ledetal:
- KENSINGTON: Voors. Mev. S. J. Seyffer; Sekres. Mev. M. Jacobs, Yorkweg 4, Kensington, Johannesburg. Ledetal: 16.
- KOEDOESRAND: Sekrse. Mev. G. J. Smith, Tygersfontein, Pos Maasstroom, Tvl. Ledetal:
- KRUGERSDORP: Sekrse. Mev. H. Pienaar, Beyersstraat 50, Krugersdorp. Ledetal: 37.
- KRUGERSDORP WES: Voors. Mev. Ds. Prinsloo; Sekrse. Mev. du Toit, Vosterstraat 86, Krugersdorp Wes. Ledetal: 27.
- LICHTENBURG: Voors. Mev. Ds. Coetzee; Sekrse. Mev. N. de Beer, Posbus 32, Lichtenburg. Ledetal: 28.
- LOSBERG: Voors. Mev. Ds. Bierman; Sekrse. Mej. B. Kuhn, P.K. Fochville, Tvl. Ledetal: 189.
- LOUIS TRICHARDT: Voors. Mev. R. Robbertze; Sekrese. Mev. J. H. Booysse, Rissikstraat 698, Louis Trichardt. Ledetal: 32.
- MIDDELBURG: Voors. Mev. Ds. Booysen; Sekrse. Mev. C. F. Orsmond, Rivierstraat, Middelburg. Ledetal: 36.
- MORGENZON: Voors. Mev. M. Engelbrecht; Sekrse. Mej. Katie Coetzer, Posbus 25, Morgenzon. Ledetal: 26.
- NEWLANDS: Voors. Mev. Ds. Grey; Sekrse. Mev. M. Olivier, Vierdestraat 20, Greymont, Johannesburg. Ledetal: 29.
- NOORDELIK PRETORIA: Voors. Mev. Ds. Oosthuizen; Sekrse. Mev. C. M. Roberts, Louis Trichardtstraat 629, Wonderboom-suid, Pretoria. Ledetal: 63.
- N.W. PRETORIA: Voors. Mev. M. Breytenbach; Sekrse. Mev. R. S. van Staden, Booysens 6, Hercules, Pretoria. Ledetal: 42.
- OOS LONDEN: Sekrse. Mev. C. Engelbrecht, Bladwinweg 10, Cambridge Wes, Oos Londen. Ledetal: 64.
- PARYS: Voors. Mev. S. van Vuuren; Sekrse. Mev. A. Grobler, Rietpoort, P.K. Parys. Ledetal: 51.
- POTCHEFSTROOM: Voors. Mev. Ds. Dreyer; Sekrse. Mev. S. Raubenheimer, Bergstraat 158, Potchefstroom. Ledetal: 20.
- POTGIETERSRUST: Sekrse. Geen opgawe.
- PRETORIA NOORD: Voors. Mev. C. Fouche; Sekrse. Mev. C. Jordaan, Parklaan 301, Pretoria Noord. Ledetal: 12.
- RANDPOORT: Voors. Mev. Ds. van Rensburg; Sekrse. Mev. Marne-weck, Wheatlands Plotte, Randfontein. Ledetal: 50.
- ROODEPOORT: Voors. Mev. Ds. Geyser; Sekrse. Mev. J. J. Scheffers, Vierdelaan 24, Roodepoort. Ledetal: 26.
- ROOSSENEKAL: Sekrse. Mej. D. Neethling, P.K. Roossenekal, oor Middelburg. Ledetal:

- RUSTENBURG: Voors. Mev. Ds. Steenekamp; Sekrse. Mej. M. Hugo, b/v. Leyd en von Weillichstraat, Rustenburg. Ledetal: 59.
- SCHWEIZER RENEKE: Sekrse. Mej. C. Havenga, Handelton, P.K. Diewedraai, Schweizer Reneke. Ledetal:
- SILVERTON: Voors. Mev. A. S. Boegman; Sekrse. Mev. C. Wolmarans. Ledetal: 15.
- SOEKMEKAAR: Sekrse. Mej. D. Bosman, P.K. Duiwelsville, Noord Transvaal. Ledetal:
- SPRINGS: Voors. Mev. Ds. Smit; Sekrse. Mev. P. C. Grobler, Derde-laan 110, Geduld Uitbreiding, Springs. Ledetal: 22.
- STANDERTON: Voors. Mev. Ds. van Zyl; Sekrse. Mev. B. Dreyer, Posbus 166, Standerton. Ledetal: 31.
- TRICHARDSFONTEIN: Voors. Mev. E. S. Grove; Sekrse. Mev. S. M. Redelinghuys, P.K. Trichardt. Ledetal: 29.
- TURFFONTEIN: Voors. Mev. Ds. le Roux; Sekrse. Mev. M. Grogan, Tramwaystraat 19, Turffontein. Ledetal: 33.
- VAN DER HOFF: Sekrse. Mev. L. Booysen, Groblersdal. Ledetal:
- VENTERSDORP: Voors. Mevr. Ds. Erasmus; Sekrse. Mev. Ds. Erasmus, Pastorie, Ventersdorp. Ledetal: 65.
- VEREENIGING: Voors. Mev. Ds. Ras; Sekrse. Mev. A. van Tonder, Krugerlaan 28, Vereeniging. Ledetal: 90.
- VLIEGEPOORT: Sekrse. Mev. S. A. Nel, P.K. Thabazimbi. Ledetal:
- VOLKSRUST: Voors. Mev. Ds. van Bergen; Sekrse. Mev. A. du Plessis, Presidentstraat 489, Volksrust. Ledetal: 33.
- WATERBERG: Sekrse. Mev. J. J. Willemsse, Zanddrift, P.K. Dryfsand, Waterberg. Ledetal:
- WITBANK: Voors. Mev. Ds. Booysen; Sekrse. Mev. W. H. Bezuidenhout, Voortrekkerstraat, Witbank. Ledetal: 50.
- ZEERUST: Voors. Mev. Ds. Viljoen; Sekrse. Mev. J. A. Snyman, Posbus 105, Zeerust. Ledetal: 46.
- ZUURFONTEIN: Voors. Mev. E. Burger; Sekrse. Mev. M. Duvenage, Saurfontein, Kempton Park. Ledetal: 23.

VERGROTINGS IN LEWENSKLEUR

PRAGTIG GEDOEN. — BILLIKE PRYSE.
POSBESTELLINGS GOED OPGEPAS.

Stuur u Negatief

W. E. CAREY

Apteker — Oëtoetser — Afnemer

Monumentstraat 22, KRUGERSDORP, Transvaal.

STATISTIEK.

<i>Ring van</i>	<i>Siele</i>	<i>Lede</i>	<i>Aan- geneem</i>	<i>Gedoopt</i>	<i>Getroud</i>	<i>Oorgekom—Vertrek</i>	<i>Oorgekom—Vertrek</i>
Potchefstroom	14324	7833	404	482	116	98	78
Rustenburg	17782	9190	451	734	119	143	130
Pretoria	11453	6650	294	433	87	132	135
Heidelberg	15921	8813	444	705	154	227	231
Trichardtsfontein	12032	6931	380	561	106	283	194
Zeerust							
(Unie-gemeentes)	15973	7572	341	531	96	199	109
(Rhodesië do)	944	519	28	39	3	9	7
Gemeentes buite Ringsverband	1187	653	13	28	—	2	2
	89616	48161	2355	3513	681	1093	886
						1031	649

GEMEENTELIKE STATISTIEK

INHOUDSOPGAWE.

Gemeente	Bladsy	Gemeente	Bladsy
Arusha	159	Memel	143
Bethal	156	Messina	133
Belfast	140	Middelburg	137
Benoni	158	Morgenzon	158
Bloemhof	158	Noboomspruit	136
Bloemfontein	130	N'Kana (Afd.)	153
Boksburg	157	Newlands	145
Bothaville	129	Noordelike Pretoria	135
Bronkhorstspuit	138	Noord Westelike Pretoria	136
Brits	134	Ottosdal	130
Brakpan	157	Outjo	159
Bulawayo	152	Parys	129
Carolina	140	Petrusburg	130
Cathcart	146	Pietersburg	132
Chilimanzi	154	Piet Retief	156
Chrissiesmeer	155	Pietermaritzburg	143
Christiana	130	Plaston	139
Chipinga	153	Potchefstroom	126
Delmas	157	Potgietersrust	133
Delarey	149	Pretoria	137
Dordrecht	146	Pretoria Noord	136
Drimmelen, Van	159	Randpoort	150
Dullstroom	138	Rodepoort	151
Durban	143	Roosenekal	133
Ebenhaezer	135	Ruskoppies	151
Eendracht	156	Rustenburg	131
Ermelo	155	Rust-der-Winter	136
Fort Victoria G.	152	Sabie	140
Gatooma (Afd.)	153	Salisbury	153
Germiston	155	Schweizer Reneke	150
Glencoe	144	Shabani	154
Goedehoop	149	Sinoia (Afd.)	153
Gobabis, S.W.A.	159	Silverton	141
Groot Marico	150	Soekmekaar	134
Grootfontein, S.W.A.	159	Springs	157
Gwelo	152	Standerton	142
Heidelberg	142	Trichardsfontein	154
Heilbron	128	Turffontein	144
Hendrina	140	Umvuma	154
Johannesburg	143	Vaalharts	131
Johannesburg Noord	145	Van der Hof	140
Johannesburg West	146	Ventersdorp	148
Kaapstad	160	Venterskroon	127
Kensington	144	Vereeniging	128
Klerksdorp	126	Vliegepoort	134
Koedoesrand	134	Volksrust	141
Krugerdsdorp	148	Vryburg	152
Laeveld	133	Warmelo, Van	135
Ladysmith	147	Wanki	154
Lichtenburg	148	Waterberg	132
Losberg	129	Waterval Bo	141
Louis Trichardt	132	Welgetroos (Afd.)	153
Lusaka	152	Weskrugersdorp	151
Lucanshya	153	Witbank	139
Lydenburg	139	Wolmaransstad	127
Mafeking	150	Zeerust	147
Makwassie	127	Zuurfontein	158
Malopo	152	Zwartruggens	149

BEROEMD

ALLOOR SUID-AFRIKA

— vir —

VOORTREFLIKE

KERKORRELS,

HUISORRELS,

KLAVIERE,

VLEUELS

OUTO-PIANO'S asook

Alle ander soorte MUSIEKINSTRUMENTE, MUSIKALE
BENODIGHEDE en GEDRUKTE MUSIEK.

LANDSBESTELLINGS GENIET ONMIDDELLIKE EN SORGVULDIGE
AANDAG

R. MÜLLER

— (EENS.) BPT. —

Hoek van KASTEEL- en BURGSTRATE.

KAAPSTAD.

Posbus 133.

Tel: „BELLUM“.